

yeditepe Fatih

KÜLTÜR SANAT YAŞAM DERGİSİ

n.05

O C A K
Ş U B A T
M A R T
2 0 2 2

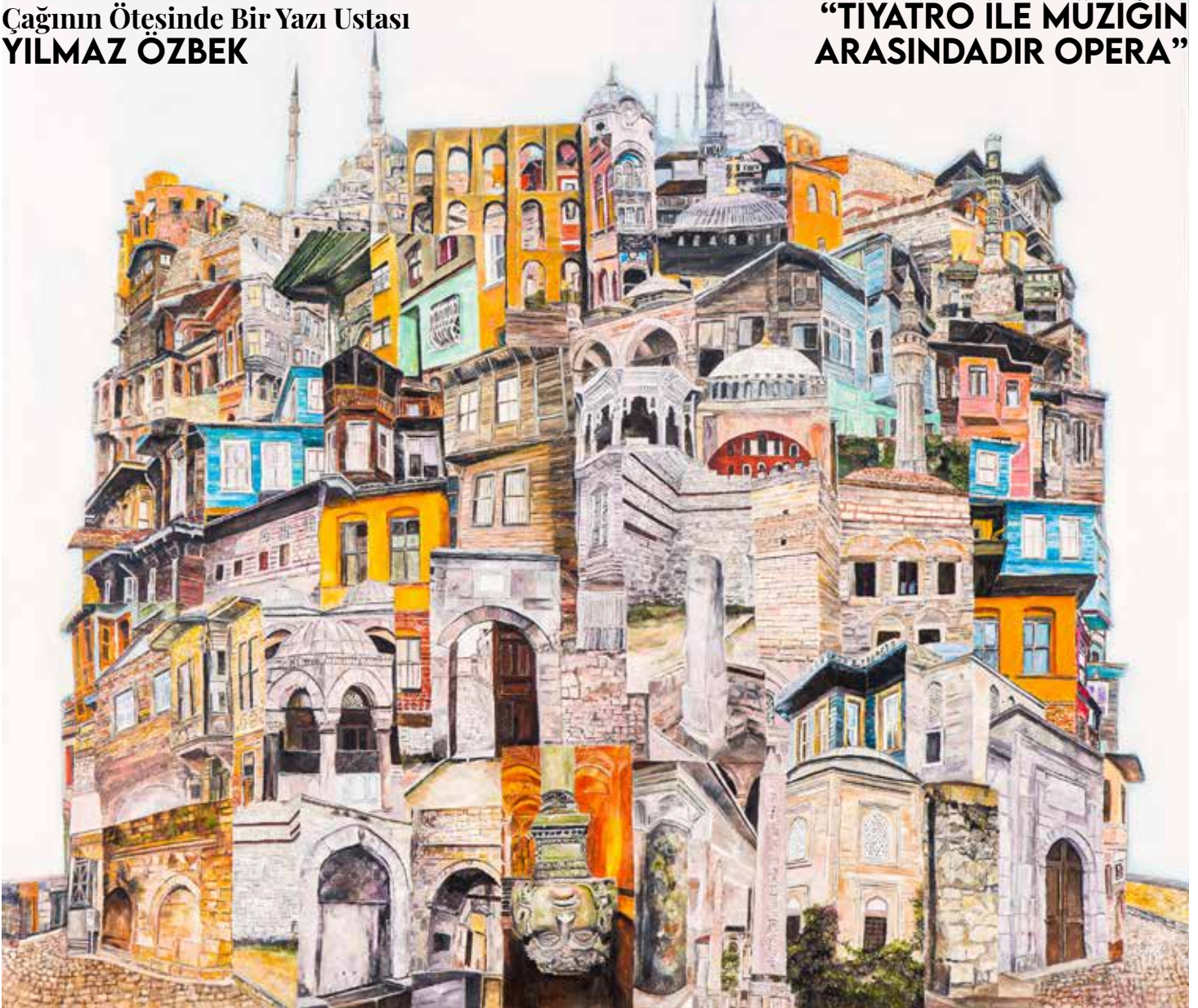
Fatih'in Renkli Köşesi BALAT

Mario Levi
“DİJİTAL DÜNYADA
EDEBİYAT BİR DİRENİŞTİR”

Çağının Ötesinde Bir Yazı Ustası
YILMAZ ÖZBEK

Fatih'in Hafızası
KAYIT ALTINA ALINIYOR

Sinan Operası'nın Bestekârı
Hasan Uçarsu
“TİYATRO İLE MÜZİĞİN
ARASINDADIR OPERA”

REVNAKOĞLU'NUN İSTANBUL'U "ARAŞTIRMA" DALINDA ÖDÜLE LAYIK GÖRÜLDÜ.

Fatih Belediyesi'nin katkıları ile
Prof. Dr. Mustafa Koç tarafından derlenen
"Revnakoğlu'nun İstanbul'u-İstanbul'un İç Tarihi:
Fatih" eserinin 3, 4, ve 5. ciltleri yayınlandı. Osmanlı'nın son,
Cumhuriyet'in ilk yarım yüzyılına tanıklık eden, tarihi arşiv, eski eserler ve
kitabeler uzmanı Cemâleddin Server Revnakoğlu'nun 350 dosyalık arşivinde
yapılan titiz çalışma ile Revnakoğlu'nun İstanbul'u kültür dünyamıza
kazandırıldı.

Fatih'i yaşa
Fatih'te yaşa

FATİH BELEDİYESİ

SAYGIDEĞER İSTANBULLULAR,

Büyük bir heyecanla yayın hayatına başlayan Yeditepe Fatih'in beşinci sayısına ulaştık. İstanbul'un tarihî semtlerine, anıt yapılarına, büyük şahsiyetlerine her zamanki gibi şehrin merkezinden, Fatih'ten bakmaya, şehrimizdeki yaşamı bütün kültürel ve sanatsal renkleriyle yansıtmaya bu sayıda da devam ediyoruz. Deyim yerindeyse İstanbul'a sayfalar dolusu pencereler açıyor, her birinden ruhumuzu aydınlatan, zevkimizi doyuran güzellikler devşirmekle kalmıyor, bu vesileyle günümüzden geleceğe notlar da düşüyoruz.

Şehri hayatın içinden seyretmenin geleceğe ilişkin hayal ve hedeflerimiz üzerinde inkâr edilemez bir güce sahip olduğunu düşünüyorum. Hele bu şehir İstanbul, durduğumuz yer de Fatih ise. Ocak ayı içinde vefatının 60. yıldönümünde andığımız Ahmet Hamdi Tanpınar bunu şöyle ifade ediyor: "Nereye bakarsak bakalım, hangi ufuklara hasret çekersek çekelim, biz İstanbul'da ve İstanbul'la göreceğiz. Şiirden, sanattan, muâşeretten dine kadar her şeyde İstanbul'un payı vardır. O bizim hakiki ruh mimarımızdır."

Dergimizin bu sayısı, Haliç kıyısı boyunca uzanan ve sur içinin en renkli semtlerinden Balat'a ayrıldı. İstanbul'u fethinden itibaren Balat ve çevresi Yahudi, Hristiyan ve Müslüman yurttaşların bir arada, barış içinde yaşadığı yerler olarak hafızalara kazınmıştır. Geçmişten getirdiği kültürel zenginliği nispeten

koruyabilen bu bölgenin turizm açısından günümüzde İstanbul için büyük önem taşıdığını söyleyebiliriz. Fatih Belediyesi olarak, burada hem kültürel mirasın hem sosyal dokunun korunması yönünde çalışmalar yürütüyor, sivil mimarinin güzel örnekleriyle dolu semt sokaklarında binaların cephelerini yeniliyor, renklendiriyoruz.

Fatih, Ocak ayının 7'sinden itibaren iki ay sürecek 2. Yeditepe Bienali'yle önemli bir sanat etkinliğine ev sahipliği yapıyor. Bienal sergilemeleri için tercih edilen noktalar, tam da arzu ettiğimiz doğrultuda, tarihî mekânların kültürel işlevlendirilmesine güzel bir örnek teşkil ediyor. Tarihî yapılarımızın kapılarını geleneksel ve çağdaş sanata kapılarını aralamasından, bu vesileyle farklı bir nitelik kazanmasından memnuniyet duyuyorum.

Yine dergimizin vazgeçilmezi söyleşiler bu sayımızda da göz dolduruyor. Okurlarımızı Türk edebiyatının güçlü kalemlerinden Mario Levi, Sinan Operası'nın bestecisi Hasan Uçarsu gibi kıymetli isimlerle buluşturuyoruz.

Dergimizin konuları burada zikrettiklerimden ibaret değil elbette. Yeditepe Fatih, İstanbul'un maddi ve manevi değerlerine, köklü kurumlarına, kültür ve sanat mahfillerine, sur içini kuşatan yaşamın dinamizmine değinen yazılarla dolu. İyi okumalar diliyor, hepinizi muhabbetle selamlıyorum.

M.ERGÜN TURAN
FATİH BELEDİYE BAŞKANI

BALAT'IN
TILSIMLI EVLERİ

4

FATİH'İN RENKLİ
KÖŞESİ: BALAT

16

SANATIN SEMTİ:
BALAT

26

BALAT'IN SOSYAL DOKUSU

10

OSMANLI PAYİTAHTINDA
BOĞDANLI BİR PRENS:
DIMITRIE CANTEMİR (KANTEMİROĞLU)

42

BİR FENER YAPISI ÖRNEĞİ:
TUR-İ SİNA METOKHİONU

48

AYVANSARAY KENDİ
SPORCULARINI YETİŞTİRİYOR

62

BALAT LEZZET DURAKLARI

66

TANBURI CEMİL BEY

70

VEHBÎ'NİN KALEMİNDEN,
LEVNÎ'NİN FIRÇASINDAN:
HALİÇ'TE BİR GECE EĞLENCESİ

76

FATİH'İN HAFIZASI
KAYIT ALTINA ALINIYOR

86

TREN RAYLARI
MÜZEYE UZANIYOR

90

MİRELAYON KİLİSESİ'NDEN,
BODRUM MESİH PAŞA CAMİİ'NE
KISA BİR YOLCULUK

94

YENİBAHÇE BOSTANLARI

98

SARRAF İSKENDER -NAMIDIĞER-
MEHMED AĞA MESCİDİ

138

EVDEYKEN NEYİ ÖZLEDİM

156

ÇOCUKLARIN
PEŞİNDEN KOŞTUĞU
REFİK HOCA

58

SEVDANIN
SIR HALİ

80

ÇAĞININ ÖTESİNDE
BİR YAZI USTASI
YILMAZ ÖZBEK

104

FATİH SEMTİ VE
SEZAI KARAKOÇ

110

FATİH
YEDİTEPE
BİENALİ

116

BERKAN
KARPAT

120

SİNAN
OPERASININ
BESTEKARI:
HASAN UÇARŞU

132

MARIO
LEVİ

142

GELENEKSEL
ALİŞVERİŞİN
MERKEZİ:
SEMT PAZARLARI

150

SAĞLIĞI
DESTEKLEYİCİ
KIŞ SEBZELERİ

154

FOTOĞRAFIN
GÖR DEDIĞİ

160

yeditepe
Fatih n.05

KÜLTÜR / O C A K
SANAT / Ş U B A T
YAŞAM / M A R T
DERGİSİ / 2 0 2 2

İmtiyaz Sahibi
T.C. Fatih Belediyesi adına
M. Ergün Turan

Yayın Danışmanı
İhsan İlze

Yayın Koordinatörü
Mahmut Ekşi

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Abdullah Kargılı

Yayın Direktörü
Pelin Avcı

Editör
Akif Kuruçay

Sanat Yönetmeni
Murat Gür

Fotoğrafçılar
İhsan İlze
Hakan Ezilmez

Katkıda Bulunanlar
Abdurrahman Cüneyt Fıdanc
Çise Kan
Emrah Altunkaya
Merve Şerbetçi
Sümeyye Koç
Sümeyye Meryem Arslan

Grafik Tasarım
Emine Kocaman

Seslendirme
İbrahim Emre

Kapak Fotoğrafı için
Gülsibel Kamışlı'ya teşekkür ederiz.
(Tarihten Tuvale Resim Yarışması-Başarı Ödülü)

Baskı
BBAS Ofset Mat. San.ve Tic.Ltd.Şti.
Cevizlik Mh. Muhasebeci Sk.
No: 21/A Bakırköy/İstanbul

Yönetim Yeri
Akşemsettin Mahallesi Adnan Menderes
Vatan Bulvarı No:54 Fatih / İstanbul
T. 0 (212) 453 1453

www.fatih.bel.tr www.yeditepefatih.com

© Her hakkı saklıdır Süreli Yayın
ISSN: 2757-7368

BALAT'IN TILSIMILI EVLERİ

**RENKLİ MİMARİSİ, DAR SOKAKLARI
VE KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİĞİYLE BİZLERİ
CEZBEDEN BİR SEMT BURASI...
19. YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE KADAR
KORUNMUŞ HALİÇ KIYISINDAKİ
BU EVLER, ÜZERİNDE BULUNAN
LEVHALAR SAYESİNDE TARİHİ İLE
İLGİLİ ÖNEMLİ BİLGİLER VERİYOR.
BALAT'TAKİ KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİĞİN
EVLER ÜZERİNE BIRAKTIĞI FARKLI
İZLERİ SANAT TARİHÇİSİ HAYRİ
FEHMİ ANLATTI.**

◆ DİLARA SERİN

Haliç kıyısındaki semtlerdeki konut yapılarının tarih içindeki değişimini anlatır mısınız?

5. yüzyıldan beri kentin bir parçası olan Fatih'in Haliç kıyılarındaki mahalleri diğer mahallelere göre daha iyi korunmuş durumda. Unkapanı'ndan başlayıp Ayvansaray'a kadar giden bu bölgede tepelerin üstünde anıtsal külliye yer alır. Bu yapılar bugünkü şehrin silüetini belirleyen mimari eserlerdir. Onların eteklerinde de kısmen korunmuş 19. yüzyıla ait müthiş bir doku vardır ki oldukça etkileyicidir. Bazı bölgelerde sokak dokusu karmaşık ve

organik gelişmiş gibi görünmektedir. Sokaklar coğrafyaya göre kendi kendine şekillenmiş ve düzenli bir plan oluşturmamışlardır.

Ama sahile doğru indikçe bazı bölgelerde, Osmanlı devrinin sonlarına doğru yeni düzenlemeler yapılmıştır. 1850'lerden itibaren Hippodamos (Izgara Plan) diye bildiğimiz sokaklar birbirleriyle dik açılarla kesilmiş ve mahalleler bu şekilde dik açılarla oluşturulmuştur. Bunlar tahmin ediyoruz ki bir yangın geçirdikten sonra meydana gelmiş yapılarıdır. Ama ekseriyetle binalarımız 19. yüzyıla aittir.

Fotoğraf: Aygöl Harmancı

20. yüzyılın başında da aynı gelenek devam etmiştir. Küçük bir parselde oturan evler 30 m2 hatta 40m2 belki 50m2'lik alanlardan oluşur. Bu evler genelde 2 ya da 3 katlıdır. Bazılarının içinde sarnıçları, kendi su hazneleri bulunur, bazılarının da nadiren kuyusu vardır. Giriş katında mutfak yer alırken muhtemelen banyo da buradadır. Yaşama alanları üst katlardadır. Girişte küçük bir oda, hemen hepsinin altında da bir kömürlük bulunur. Evlerin çoğu cumbalıdır. Ekseriyeti kâgirdir. Çünkü tuğla kullanımı Osmanlı'nın son devrinde karşımıza çıkar. Ama cumbaları dışarı çıkan aksamı bazen ahşap olur bazen kâgir. O cumbayı taşıyan mermer, demir ya da tuğlayla örülerek hazırlanmış konsollar vardır. Bir ailenin yaşayacağı genişlikte mekânlardır bunlar. Bir apartman dairesi gibi düşünün, odalar yan yana değil, üst üste. Bu anlamda evler oldukça sevimli görünürler. Yapılar, daha çok 19. yüzyılın sonlarına hâkim koşullara göre şekillenmiştir. Eski Osmanlı evlerine benzemezler.

Fener civarında bu evler daha çok Rumlara, Balat civarında Yahudi ve Ermenilere aitse de Müslümanlar da aynı mantıkla inşa edilmiş evlerde yaşarlar. Müslüman evleri ya da muhafazakâr Rum, Ermeni ve Yahudi evleri daha çok ahşaptı. Yeniliğe daha açık olanların evleri kâgirdi. Bazı kâgir yapılar da Müslümanlara aitti. Şu durumda ortaya enteresan bir manzara çıkmakta, malzeme kullanımının muhafazakârlıkla bir bağlantısı olduğu anlaşılmaktadır. Döneminin koşullarında Hristiyan, Yahudi, Müslüman fark etmez, hemen herkes muhafazakârdı, özel hayatlarına çok dikkat ederlerdi. Evlerinin pencerelerinde kafesler bulunurdu. Maalesef 20. yüzyıldan itibaren burada doku yavaş yavaş değişir. Bölgede yaşayan Rum, Yahudi, Ermeni kökenli ailelerin çoğu burayı terk eder. 50'lerden itibaren İstanbul'a bir göç başlar, o göçle birlikte ilk aileler çoğunlukla Karadeniz kıyılarından gelir. Karadeniz derken Kastamonu'dan Rize'ye kadar

uzanan bütün Karadeniz kıyılarını kastediyoruz. Ama yoğunluk Kastamonu, Karabük ve biraz daha doğudan Trabzon ve Rize civarından. Buraya yerleşirler, çünkü Haliç kıyısında denizcilikle ilgili tesislerle doludur. Artık çok şey değiştiğinden evlerin içinde yaşayanlar da çoğunlukla evlerin bakımını sağlayabilecek durumda değildiler. Bazı İstanbullular tek tek buralardan ev satın alıp kurtarmaya çalıştılar. Ama ne yazık ki bu tip girişimler bir bütünlük oluşturacak düzeye ulaşamadı. Balat'ta Yahudi, Fener'de Rum mahalleri yer alır. Bunlar Unkapanı'na kadar gelir. Mesela Cibali'de küçük bir Rum mahallesi, Fener'de de bir sürü Müslüman mahallesi vardır. Osmanlı başkentinde ve Cumhuriyet İstanbul'unda gettolaşma yoktur. Herkes, bütün kültürler karışık, bir arada yaşar. Bugün de aşağı yukarı aynı doku var orada. Müslüman olmayanların sayıları azalmış durumda, ama sosyal çeşitlilik hâlâ mevcut. Orta Asya Cumhuriyetleri,

DÖNEMİNİN KOŞULLARINDA HRİSTİYAN, YAHUDİ, MÜSLÜMAN FARK ETMEZ, HEMEN HERKES MUHAFAZAKÂRDİ, ÖZEL HAYATLARINA ÇOK DİKKAT EDERLERDİ. EVLERİNİN PENCERELERİNDE KAFESLER BULUNURDU.

Surların etrafındaki yapılaşmadan bahseder misiniz?

Orta Çağlarda İstanbul kenti surlarla korunmaya çalışılıyordu. Sur dışı korunaklı bir yer değildi. 19. yüzyılda surların hükmü ortadan tamamen kalktı. Kent surlarla bütünleşti, dışarıya doğru taşmaya başladı. Koruma işlevini kaybeden surların hemen çevresinde, surun önünde veya hemen arkasında binalar, bir sürü yeni evler inşa edildi. Bizans döneminden intikal edip surların hemen dışında kalan hiçbir yapı

yoktur. İşin ilginç surlar da bir süre sonra arkaları toprakla dolduğu için kentin Marmara ve Haliç sahil yoluna sarkan teraslar oluşmuştur. Bugün Haliç surları bütünüyle korunması gereken, çok katmanlı, oldukça ilginç bir yapıya sahiptir. 6. ve 7. yüzyıldan kalan duvarların üstünde 19. yüzyıla ait duvarlara rastlanır. Bu iki katmanı da birlikte korumalıyız. Tek başına duvarın korunmasından bahsetmiyorum, bunun üzerine inşa edilmiş evle birlikte korunmalıdır diyorum. Çünkü bu yapılar kentin çok

katmanlılığını en güzel şekilde anlatan örneklerdir. Geçmişte bunlardan rahatsız olurduk. Artık öyle değil.

Fatih Belediyesi’nin Haliç’te yaptığı cephe yenileme çalışmalarının burada yaşayan ailelere ve semte katkıları nelerdir?

Bu konunun evin içinde yaşayan aileyi ve kenti ilgilendirmek bakımından iki ayrı cephesi var. İç tarafa müdahale şansınız çok yok. Dış tarafa da aileyi bir onarıma falan zorlayamazsınız, çünkü evlerde oturanların çoğu böyle bir masrafı karşılayacak durumda değil. Sokakta aydınlatma, elektrik, telefon, doğalgaz tesisatı gibi binaların dış cephesinde sevimsiz görüntü yaratabilen birçok öge var. Evlerin içindeki sorun daha büyük. Birçok evin içinde, bugünkü koşullara uygun elektrik, doğalgaz ve su tesisatı yok. Dışarıya müdahale etmek belki mümkün ama iç mekâna dokunmak çok zor bu yüzden.

Sosyal yapıyı, mimari dokuyu ve gelenekleri koruyarak yaşatmak ve bu hususlarda projeler geliştirmek yerel yönetimlerin en önemli görevleri arasındadır. 90’lardan itibaren Balat-Ayvasaray mahalleleri için birçok proje geliştirildi. Fatih Belediyesi uzun süredir ciddi şekilde sokak dokusunu iyileştirmek gayretiyle çalışıyor. Bölgede gözle görülür bir ilerleme kaydedildi de.

Fotoğraf: Esengül Alıcı

Dezavantajlı semtlerde belediyenin bu tür müdahalelerinin çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Evin tamamen restore edilmesi bambaşka bir süreçtir. Hiç değilse şehre bakan cepheyi yenilemek, bazı imgeleri korumak ve yaşatmak yerel yönetimlerin inisiyatifindedir. Buradaki evlerde eskiden genelde pastel renkler kullanılırdı. Çivit ya da demir oksitten elde edilen kırmızı boya çok sevilirdi. Az sayıda ev beyazdı, Müslümanlar yeşili çok severdi mesela. Gayrimüslimlerin kısıtlamalardan dolayı haki yeşil rengini kullandıkları olurdu. Bazen gri ve tonlarını tercih ederlerdi. Tazminat ve Islahat fermanlarından sonra bu hikâyeler sona erdi. Bugün cepheleri renklendirirken yine eski İstanbul’daki rengârenk evleri hayal etmek gerekir. Gerçekten de özel olarak seçilen bu renkler yaşlı yapılara can katıyor. Bu vesileyle binaların basit bakım onarımı da yapılmış oluyor.

Cephelerin yenilenmesiyle biraz daha derli toplu görünüm kazanan Balat bu hâliyle insanları heyecanlandırıyor. Farklı semtlerden birçok insan, kültüre veya sanata ilgisi olmayanlar bile burayı gezip görmek için geliyor. Eskiden pencerelerde muhakkak toprak saksılarda çiçekler bulunurdu. Genelde yasemin, leylak ve hanımeli tercih edilirdi. Sonra bunlara mor salkım da dâhil olmuş. Pencere içlerindeki saksılarda ise sardunya ve begonya yaygındı. Evler küçük olduğu için çiçekler genelde pencerelerin dışında bulunurdu. Böylece dış cepheler çiçekler sayesinde renklenirdi ve sokaklar daha neşeli bir görünüm kazanırdı.

Balat evlerinin cephelerinde yer alan tılsımlı levhaları anlatır mısınız?

Balat evlerinin cephesinde birtakım koruyucu tılsımlar olduğu bilinmektedir. Yahudiler evlerini mezuya denilen, kapıya yerleştirdikleri

Eski hâli

Yeni hâli

ve içinde Tevrat’tan metinler bulunan kutucuk ile koruduklarına inanırlar. Balat’taki restorasyonlarda kapılarda sadece mezuzaların izleri görünmektedir. Ama sinagoglarda, Yahudi okullarında ve semtte çok az binada mezuzaya rastlanmaktadır. Yine Yahudi evlerinde koruyucu olarak “Davut yıldızı” dediğimiz iç içe geçmiş iki üçgen sembolü kullanılır. Balat’ta bazı evlerde bunu rahatlıkla görebiliriz. Bazı evlerin cephesinde sıva üzerine yapmışlar, bazen de pencerelerde görülür. Yahudi evlerini bu işaret sayesinde ayırt edebiliriz. Davut yıldızını Müslümanlar da “Süleyman Peygamber’in mührü” olarak görüyor. Aynı şekle baksalar da iki farklı kültür oldukları için onu farklı isimlendirip değerlendiriyorlar. İki kültürde de değer görmesi bu gibi sembollerin yaşamasını sağlıyor.

Müslümanlara ait evlerin cephesine de Maşallah, Ya Hafız ya da Ya Malik-el Mülk gibi ifadeler taşıyan koruma levhaları görülür. Genelde Kütahya çinilerinden tanzim edilen levhaların bazılarında hat örnekleri oldukça başarılıdır. Bunların 40’lı 50’li yıllardan itibaren kullanıldığı biliniyor. Dış cephede yüksekçe yerlere, saçak kısmına yerleştirilmişlerdir. Aynı zamanda bu cephelerin giriş kapılarının üstünde de Besmele yazılır. Bu da sevilen bir detaydır.

Bu arada daha zengin evlerin cephelerinde nadiren de olsa sigorta levhalarına rastlanır. Sayıları çok az bu levhalar oldukça ilginçtir. 19. yüzyılda Osmanlı’ya gelen yabancı sigorta şirketleri yangına karşı evleri sigortalıyor ve cephesine de sigorta markasını asıyorlar. London & Lancashire Sigorta en meşhuru. Aslında tarihi belge mahiyetindeki bu izlerin de korunması gerekir.

Özellikle Fener-Balat civarında evlerin cephelerinde yelkenli gemi tasvirleri göze çarpar. Semtte yaşayan insanlar için Haliç büyük öneme sahiptir. Çünkü bir liman yerleşimi olmasıyla birlikte Haliç’in güney kıyısındaki yerleşim yerlerinde atölyeler mevcuttur, buralarda kalafatçılar, dökümcüler, kayıkçılar

çalışır. Sirkeci’den başlayıp Haliç’in sonuna kadar bir sürü iskeleye sürekli mal indirilir. Dolayısıyla deniz ile çok içe içe olan semtler buralar.

Burada Rum evlerinin cephelerinde ya da dükkânlarında Rumca bazı ibareler yer alır. Binaların inşa edildiği tarih yazılıdır çoğunda. Yahudiler de kısa ifadelerle kendi evlerine isimlerini ve inşa tarihlerini kayıt düşerler. Osmanlı toplumunda herkes kendi kültürü ve inancıyla yaşamaya devam etmiştir. Mesela Rumlar Rum alfabesiyle, Müslümanlar Arap alfabesiyle bazen Arapça bazen Türkçe, Yahudiler ise İbrani alfabesiyle ama çoğunlukla İbranice değil İspanyolca olarak levhalarını yazarlar. Hasılı Fener-Balat-Ayvasaray hattında dolaştığınızda evlerin cephelerinde birçok farklı alfabe ve dil kullanıldığını görürsünüz. 🗡

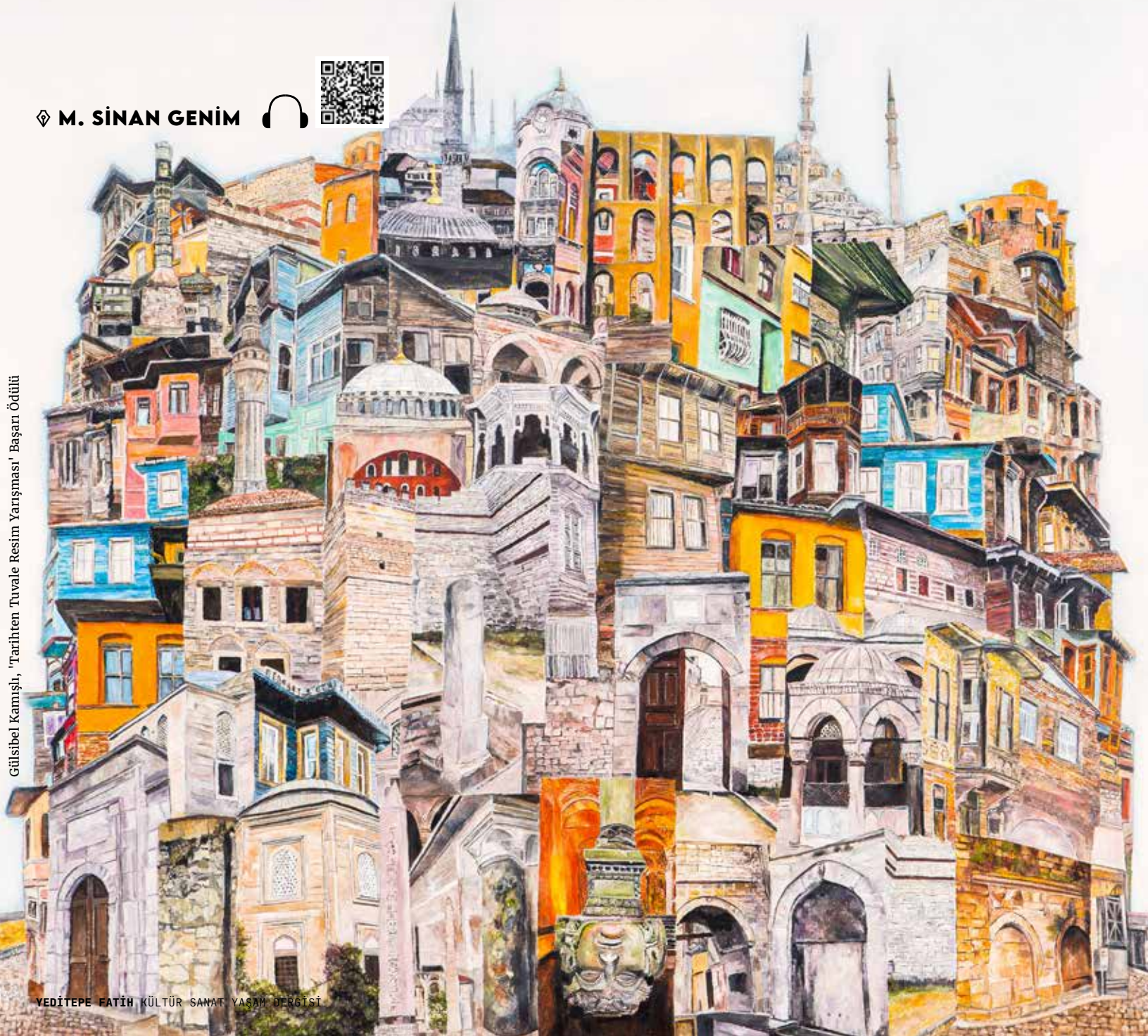
Balat'ın Sosyal Dokusu

FETİHTEN SONRA BÖLGEYE YERLEŞEREK ORTODOKS RUMLARA KOMŞU OLAN MÜSLÜMAN VE MUSEVİ NÜFUSLA KOZMOPOLİT BİR GÖRÜNÜM KAZANAN ÇOK DİNLİ, ÇOK DİLLİ BİR OSMANLI SEMTİ...

◆ M. SİNAN GENİM

Gülsibel Kamlı, "Tarihten Tüvale Resim Yarışması" Başarı Ödülü

VEDİTEPE FETİH KÜLTÜR SANAT YAŞAM DERGİSİ

Balat bir dönem İstanbul'un Müslüman, Hristiyan (Rum ve Ermeni) ve Musevi topluluklarının bir arada yaşadığı en renkli semtlerinden biridir. Balat adının kökeni konusunda çeşitli görüşler mevcuttur. Bazı araştırmacılar bu ismin Rumca saray anlamına gelen "Palation" kelimesinden türetildiğini, bu semtin hemen gerisinde yer alan yamaçta bulunan Blaherna Sarayı'na yakınlığı dolayısıyla bu adla anıldığını söylemektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde "Balat" kelimesinin dilimize Fransızcadan geçtiği ve Orta Çağ'da, üç bölümden oluşan bir şii türü olarak açıklanmaktadır. Ancak Osmanlı coğrafyasında biri Didim'e bağlı bir köy diğeri ise Balıkesir'in Dursunbey ilçesinin eski adı olan iki adet Balat yerleşmesi bulunduğunu da unutmamak gerekir. Bu nedenle, ismin kökeni konusunda daha geniş bir araştırma yapılması gerekir.

MS 2. yüzyıl içinde Dionysios Byzantios tarafından yazıldığı bilinen *Boğaziçi'nde Bir Seyahat* isimli kitapta bölge "Kamara / Kemer" ismiyle dik ve rüzgârlara açık bir burun olarak tarif edilmektedir. Petrus Gyllius, Prokopius'a atfen bölgenin Iustinianus döneminde "Blakhernai" adıyla anıldığını, burada şehir surları önünde Bakire Meryem Kilisesi'ni yaptırdığını söylemektedir. Bir diğer yazara göre ise bu kilise çok daha önce Theodosius tarafından yaptırılmış olup, Iustinianus tarafından yenilenip onarılmıştır. Bir nota göre Iustinianus'un yeğeni Iustinus bu kiliseye iki kemer ilave ettirir. Haliç surları dışında kalan bu kilisenin zaman içinde yıkıldığı anlatılır. Ancak burada dikkatimizi çeken bir nokta Küngüz veya Avcılar Kapısı denilen sur kapısının üç kemerli olduğu yönündeki kayıttır. Muhtemelen 16. yüzyıl içinde surların bir bölümünün yıkılmasından sonra ayakta kalan bu üç kemerin sur içine bağlantı sağlayan bir kapı olduğu düşünülmüş ve Balat Kapısı'na bu kadar yakın ikinci bir kapı olup olamayacağı konusu tartışılmıştır. Daha sonraki dönemlerde deniz yoluyla Blakhernai Sarayı'na gelen imparatorların şehre giriş için kullandığı bu kapının eski kiliseden kalmış olup olmadığı konusunda bir bilgi bulunmaz. Buna karşın Feridun Dirimtekin, Balat Kapısı'nın her iki yanında alçak bir kabartma figür bulunduğunu,

kapının sağ yanında Kutsal Meryem'in tasvir edildiğini, solda ise kanatlı bir kadın olarak tasvir edilen mitolojik "Nike" figürü bulunduğunu, bu figürün İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde koruma altına alındığını yazmaktadır.

Bu bölümde yer alan Haliç surlarının büyük bir kısmı günümüze erişmediği ve bölgedeki yoğun iskân nedeniyle kazı çalışmaları yapılamadığı için sadece erişebildiğimiz kaynaklar Balat semtinin geçmişi hakkında yeterli bilgi edinmemizi zorlaştırmaktadır.

Fetih öncesi bölgede "Romanyot" adı ile bilinen ve Rumca konuşan bir Musevi nüfus bulunduğu ileri sürülmektedir. Fetih sonrası bölgeye günümüzde Kuzey Yunanistan'da bulunan Kesriye (Kastoria) adı ile bilinen şehirden bir miktar Musevi nüfusun mecburi iskân yoluyla yerleştirildiğinden bahsedilmektedir. Daha sonra 1492 tarihini takip eden günlerde II. Bayezid, İspanyol zulmünden kurtardığı bir grup Musevi'yi bu bölgeye yerleştirir. Fetih öncesi bölgede bulunan Rum nüfusun yanı sıra gerek Müslüman gerekse Musevi nüfusun bölgeye yerleşmesi heterodoks bir görüntünün oluşmasını sağlar. Bölgede Ermeni varlığının oluşma tarihi konusunda net bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak 1627 yılında daha önce Rum cemaatine

ait olan Ayia Strati Kilisesi'nin Ermeni cemaatine verilmesi ve onararak 1628 yılında Surp Hreşdagabed adıyla ibadete açılması 17. yüzyıl başlarından itibaren bölgede bir Ermeni nüfusu bulunduğunu göstermektedir. Balat'ta Rum Ortodoks cemaati tarafından hâlen kullanılmakta olan Panagia, Taksiarkhes ve İoannes Prodromos isimleriyle anılan üç adet kilise mevcuttur. Bölgede bazı fetih öncesinde önemli bir kısmı fetihten sonraki tarihlerde yapılmış çok sayıda sinagog bulunmaktadır. Burada yerleşen Musevi nüfus Balkanlar, İspanya ve İtalya'nın çeşitli şehirlerinden gelen az sayıda gruplardan oluşmaktaydı. Bu grupların her biri için ayrı bir ibadet yeri inşa etmiştir. Bu nedenle yaşayan nüfusun gerek duyacağı sayıdan fazlası ve çoğunluğu geldikleri şehrin ismini yansıtan bazıları yıkılmıştır. Bir dönem Balat'ta Musevi cemaatinin yedi ayrı özerk dinî bölgede (Hachgaha) varlığını sürdürdüğü, sur içinde Geruş, Messina, Montias,

, Yanbol, İstipol, Çana, Kasturiya, Hevra, Eliyau, Selaniko, Veria; sur dışında kıyı bölgesinde Pul Yaşan, Pul Hadaş isimleriyle bilinen on dört adet sinagogları bulunduğu kayıtlıdır. Günümüzde çoğu yıkılan veya yok olan bu sinagoglardan sadece dördü; Ahrida, Yanbol, İstipol ve Çana sinagogları ibadete açıktır. Bu yapılara ek olarak kıyı şeridinde hizmet vermekte olan Or-Ahayım Musevi Hastanesi de geçmişin anılarını yansıtan bir yapıdır.

Balat'ta yapılan ilk mescit muhtemelen Fatih Sultan Mehmed'in divan çavuşlarından Sefer Çavuş tarafından yaptırılan H. 857 / 1453 tarihli Çavuş Mescidi'dir. Aynı dönem içinde bu kere Fatih Sultan Mehmed tarafından Tahta Minare Mescidi inşa ettirilir. 15. yüzyılda bölgede Fatih dönemi ulemasından şair Aşkî Mehmed Efendi tarafından Molla Aşkî Mescidi ve ulemadan Yusuf Şücaüttin Anbarî tarafından Balat İskelesi Mescidi

Ahrida Havrası Fotoğraf: Mustafa Yılmaz

Gül Camii (Ayia Thediosia Manastırı) Fotoğraf: Mustafa Yılmaz

İstanbul'un Yahudi Mahallesi 1900ler

Haç Çıkarma Fotoğraf: Turan Kartal

yaptırılır. 16. yüzyılda Hacı İsa tarafından yaptırılan Kürkçü Mescidi ve tüccar Hacı Hoca Alî Efendi tarafından inşa ettirilen Hoca Alî Mescidi'yle birlikte, Balat'taki mescit sayısı altıya ulaşır.

Ancak Balat'ın en meşhur yapısı hiç şüphesiz, Semiz Ali Paşa'nın kethüdası Ferruh Kethüda tarafından Mimar Sinan'a inşa ettirilen H. 970 / 1562-1563 tarihli Balat Ferruh Kethüda Camii'dir. Yakın çevresinde bir tekke ve zaviyesi de bulunmaktadır. Kuruluşundan kapatıldığı 1925 yılına kadar Halvetiliğin Sünbülî koluna bağlı kalan Balat Tekkesi'nin ibadet günü cumadır. 1877 yılında vuku bulan büyük Balat yangını sırasında caminin ahşap olan son cemaat yeri ile tekke bölümlerinin ve burada bulunan Balat Mahkemesi binasının yok olduğu düşünülmektedir.

Ferruh Kethüda Camii mihrabı,

mermerden kaval silmeli bir çerçeve ile kuşatılmış olup altı sıra mukarnaslı kavsarası dışında kalan yerleri 18. yüzyılda Tekfur Sarayı'nda imal edilmiş sır altı tekniğinde çinilerle kaplıdır. Ancak mihrap hücresi dışında yer alan diğer çinilerin 1938-1947 yılları arasında sökülerek kaybolduğundan bahsedilir. Ferruh Kethüda Camii'nin en ilginç ve günümüze ulaşmayan özelliği, bir dönem son cemaat yerinin dış yüzünde yer alan çizimdir. Evliya Çelebi'nin deyişiyle, *“Kudüs'ten Mısır'a ve Mısır'dan tâ Medine'ye ve Mekke-i Mükerreme'ye varıncaya kadar bütün menzillerde olan dereleri, tepeleri ve tehlikeli geçit yerlerini şekil ve durumlarıyla usta bir nakkaş resmetmiştir ki Erjenk ve Mânî kalemini çekmede âcizdir.”*

Bu yapıların yanı sıra Ferruh Kethüda

Ferruh Kethüda Fotoğraf: Mustafa Yılmaz

Ayios Yeoryios Patrikhane Kilisesi Fotoğraf: Mustafa Yılmaz

Camii civarında bulunan ve Çavuş Hamamı adıyla bilinen hamamın II. Bayezid (1481-1512), hatta bazı iddialara göre Fatih Sultan Mehmed döneminde yapılmış olduğu ileri sürülmektedir. Bir diğer hamamın ise Tahta Minare Mescidi'ne yakın bir bölgede bulunduğu ve günümüze erişemediği söylenmektedir.

1845 tarihli *Mühendishane-i Hümayun Haritası*'nda Balat Kapısı'nın karşısında yer alan Balat İskelesi'nin küçük bir koy içinde yer aldığı görülmektedir. Koyun diğer tarafında ise Hasköy ile Halicioğlu'na ulaşımı sağlayan kayıkların iskeleleri bulunmaktadır. Çok uzun bir dönem sahilde bulunan iskeleleri

vasıtasıyla ticaretle uğraşan Balat ahalisi özellikle II. Mahmud tarafından 1836 yılında yaptırılan, Unkapanı ile Azapkapı arasında ulaşımı sağlayan ve Hayratiye adıyla bilinen köprü nedeniyle büyük ekonomik kayba uğrar. Köprü, büyük teknelerin Haliç'in iç bölgelerine geçişine mani olmaktadır. Ekonomik gücü yerinde olanların bölgeyi terk etmeye başlaması ve 1950 sonrası özellikle Rum, Ermeni ve Musevi nüfusun bölgeyi terk etmesi sonucu Balat yeni göç dalgalarından payını alır. 1984 sonrasında kıyı bölgesindeki atölye ve konutların yıkıma tabi tutulmasıyla da geleneksel Balat yerleşmesi şehir yaşıntısındaki etkin konumunu büyük oranda kaybeder. ▲

Fotoğraf: Aygül Harmancı

FATİH'İN RENKLİ KÖŞESİ

BALAT

B a l a t' ı n
e s k i y ü z l e r i
h â l â b u r a d a .
S o h b e t k o y u ,
m e v z u m u z B a l a t .

◆ MERVE AKBAŞ

Balat sokaklarında dolaşmak, kafelerinde oturup birkaç bardak çay içmek herhâlde İstanbul'u gezen biri için hayattan zevk almanın en kolay yollarından biri olsa gerek. Çünkü Balat sadece bugünü değil, dünü de misafirlerine gösteren, bunu yaparken de zorlanmayan bir semt. Bunun nedeni kentin en eski yerleşim yerlerinden biri olması muhtemelen. Yüz yıllarca farklı din ve milletlerden insanlara ev sahipliği yapan Balat, bugün de yerli ve yabancı

turistlerin ilgi odağı olmuş durumda. Bu yoğun ilgi bir yanda dursun, onlarca yıldan bu yana bu semtte esnaflık yapan, mahalleli veya onların deyimiyle "semttaş" olmayı hiç bırakmayan çok sayıda insan da var. Aslında Balat'ı Balat yapan işte bu yüzler, bu insanlar, bu dostluklar. Biz de, dergimiz okurları için semtin sokaklarında dolaşarak "Balat'ı dinlemek istiyorsanız ona da mutlaka uğrayın." dedikleri kapıları bir bir çaldık ve insanlarla Balat üzerine sıcak sohbetler gerçekleştirdik.

İLK DURAĞIMIZ KÖMÜRCÜ

Mehmet Demirci – Kömürcü

Gezimiz müdavimlerinin çok iyi tanıyacağı Naftalin Kafe’den Balat içlerine doğru başlıyor. Karşımıza çıkan eski Balatlılarla konuşma niyetindeyken, bir sinagogun bahçesinin dışındaki ufak “Kömürcü” dükkânını görüyoruz. 10-15 basamakla inilen dükkânda istiflenmiş kömür torbaları var. Dükkânda karşılaştığımız Mehmet Demir’le selamlaşma faslından sonra sohbeta başlıyoruz. Biz soruyoruz, o anlatıyor: “1977’den bu yana Balat’ta bu dükkânda kömür işi yapıyorum. Babam da Yenikapı’da kömür satardı. Burada çalışan kişiden ben devraldım dükkânı. O gün bugündür Balat’tayım. Köfteciler, lokantalar, kebabçılar, pikniğe gidenler benden kömür alır. Tabii artık soba kömürü diye bir şey kalmadı. Bunlar mangal kömürü.”

SEMTİN EN ŞIK DÜKKÂNI

Ramazan Çimen – Terzi

Kömürcü Mehmet Demirci’nin yanından ayrılınca yolumuz semtin en şık insanlarından birinin mekânına, Ramazan Çimen’in terzi dükkânına düşüyor. Kravatı, yeleği, boynundaki mezurasıyla hemen bizi içeri davet edip başlıyor anlatmaya: “Ben 1960 yılında buraya geldim. Daha önce başka bir dükkânda idim. Mesleğimi de memleketim olan Konya’da öğrendim. 1943 doğumluyum. Çok sayıda çırak yetiştirdim, hepsi kendi işini kurdu. En son giden arkadaş emekli oldu buradan. Pandemide memleketi Konya’ya taşındı, orada kendine bir yer açtı. Artık yalnızım, çünkü terziliğe olan ilgi azaldı. Özel kıyafet diktirenlerin sayısı azaldı. Daha çok tadilat yapıyoruz. Bazıları da gelir, eşyasını bırakır, sonra almayı unuturlar. Benim çocuklar da mesleğe ilgi göstermediler. Terziliğin yanından bile geçmemeye çalışıyorlar. Bir yerde haklılar, bu meslek zordur. Sevmezsen yapamazsın. Ben çocukluktan bu yana seviyorum. Hem güzel giyinmeyi hem de insanları güzel giydirmeyi seviyorum. İnsanlara güzel kıyafetler dikince ben de mutlu oluyorum.”

ÜÇ GÖBEKTİR BALATLIYIZ

Saffet Büyükkızıldağ – Kafka Antik

Balat dediğimizde aklımıza gelen iş kollarından biri de antikacılık. Saffet Büyükkızıldağ, semtin en dikkat çekici işletmelerinden biri olan Kafka Antik’in sahibi. Dükkân onlarca parça antika ve mezat değeri olan ürünle dolu. Renkleriyle semti ziyarete gelen misafirleri âdeta kendine çekiyor. Ayrıca yeni hediyelik eşya da satıyorlar. Büyükkızıldağ’a Balat’ı ve kendi dükkânının hikâyesini sorduğumuzda ise şunları anlatıyor: “Ben doğma büyüme buralıyım. Üç göbekten bu yana Balatlıyız. Daha önce farklı işler yaptım. Antika işini iyi bir koleksiyonerden öğrendim. Daha sonra kendi işimi kurdum. Bizim gibilere semttas derler. Ben üçüncü kuşağım burada. Anneannem Balat doğumludur. Yaklaşık 200 senedir Balat’ın içinde olan insanlarız. Bu civarı avcumun içi gibi bilirim. Şu an size krokisini bile çizebilirim. Bu dükkân için bakır ve porselen ağırlıklı ürünler topluyoruz. Sosyal medyada sayfalarımız da var. Bu eşya, bize dağılan evlerden gelir. Son yıllarda bu işe merak arttı. Çünkü çok iyi bir koleksiyoner burada dükkân açtı. Zamanla Balat ve civarında antika mezat işine bir talep oluştu. Bence bu merakın sonu yok, sanki dipsiz bir kuyu. Bir fincanla veya ufacak bir şamdanla başlarsınız. Sonra ucu kaçır gider. Biz haftada dört gün mezat yapıyoruz.”

“BURALARDA ESKİDEN YÜRÜNEMEZDİ”

Yakup Ergün – Sümer Yerli Mallar

Çıfıt Çarşısı’ndan Balat içlerine doğru ilerlerken Balat’la özdeşleşmiş başka bir mağaza görüyoruz ve Yakup Ergün’ü Sümer Yerli Mallar isimli dükkânında ziyaret ediyoruz. Ona Balat’ın eskilerini, semtin değişen yapısını soruyoruz: “Dükkânımda 58 yıldan bu yana hizmet veriyorum. Daha eskiden metre işi kumaşlar daha çok satılırdı. Biz zaten Sümerbank bayisiydik. Ama zaman değişti, artık metrelik kumaş alanların sayısı azaldı. Bu nedenle biz de konfeksiyon ürünleri ekledik. Kumaş işine devam ediyoruz tabii. Bazen terzilere kumaş gönderip etekler diktiririz. Çünkü insanlar hazır almayı daha çok seviyorlar artık. Tişört ve etek en çok tercih edilen ürünler arasında. Eskiden dükkânın şu koridorunda yürünmezdi, kalabalık olurdu. Şimdi öyle değil. İşler de değişti.”

ÇIFIT ÇARŞISI’NIN MUZAFFER USTASI

Muzaffer Savaş – Kunduracı

Şimdi yolumuzu Balat’ın meşhur Çıfıt Çarşısı’na doğru çeviriyoruz. Çarşının en ilginç dükkânlarından biri Muzaffer Savaş’ın kunduracısı. Küçük dükkânın içinde onlarca ayakkabı, deri ve çeşitli malzemeler yer alıyor. Muzaffer ustaya ne zaman Balat’a geldiğini ve kunduracılığı nasıl öğrendiğini soruyoruz: “Aslen Çanakkale, Gökçeada’yım. Elli iki senedir Balat’tayım. İki oğlum, bir kızım var. Hepsini okutup büyüttüm. Hepsi kendi alanında çalışmaya başladı. Bu dükkânda tek kişi olarak çalışıyorum. Annem ve babam da ayakkabıcılık yaptı. Kunduracılık bizde aile mesleğidir. Babam da kardeşlerimi okuttu ama beni okutmadı. Sen hayat fakültesinde oku dedi rahmetli. Çok kötü durumdaki ayakkabıları bile giyilir hâle getirebilirim. Askerliğimi de ayakkabıcı olarak yaptım. Burası eskiden beri hareketli bir yerdir. Sahildeki fabrikalarda çalışan insanlar buradan gelip geçirdi. Altınıyıldız, Feshane, Adalet, Oksijen fabrikaları buradaydı ve onların çalışanları da civarda otururdu.”

Çıfıt Çarşısı’nın bir diğer meşhur siması kahveci Mehmet Kılıç. Kılıç’ın çayına doyum olmadığını duyduğumuzdan önce bir çay rica ediyor, sonra da kendisinden anılarını dinlemeye başlıyoruz: “Çocukluktan bu yana çaycılıkla uğraşıyorum 49 senedir de buradayım. 1973’te Balat’a yerleştim. Benim çayımı bilen iyi bilir. Bu işin püf noktası çayı soğuk ve iyi suyla demlemektir. Tadına doyum olmaz o zaman. Bu yöntemlerin hepsini bana rahmetli babam öğretti. Her yerden çayımı içmeye gelirler. Tabii burada kahve, oralet falan da var. Ama çayın yanında onlar ne ki! Bir de temizliğe dikkat ederim. Müşterime çayımı pırıl pırıl, tertemiz bir bardakta ikram ederim.”

TARİHİYLE MERAK UYANDIRAN BİR KİLİSE

Zeki Öcal – Balat Ermeni Kilisesi Vakfı

Geçmiş dönemlerde Ermeniler, Yahudiler, Rumlar Balat’ta daha yoğun şekilde yaşadığı için bölgede çok sayıda kilise ve sinagog var. Zeki Öcal da Balat Ermeni Kilisesi Vakfı Yönetim Kurulu üyesi. Kendisine semtin değişen sosyolojik yapısını ve kilisenin tarihini soruyoruz. Bir yandan bize bu özel kiliseyi gezdirirken bir yandan da anlatıyor: “Balat Ermeni Kilisesi ve Mektebi Vakfı Yönetim Kurulu’ndayım ve aynı zamanda buradaki projelerle ilgileniyorum. Bu çevrenin değişimi uzun yıllara dayanıyor. Bölgede uzun dönemler yaşayan azınlıklar şu an burada oturmuyor. Bir kısmı yurt dışına bir kısmı ise daha çok Kurtuluş, Yenimahalle, Yeşilköy Florya tarafına taşınmış. Kilisemizde her perşembe mutlaka ayin yapılır. Çünkü bu kilise şifa dağıtıcı özelliğiyle bilinir. Kilisenin altında bir ayazma vardır. İnsanlar gelir, burada adaklarını yapar ve giderler. Geçmişte burada MS 300’lü yıllarda yaşamış iki azizin kemikleri restorasyon çalışmaları esnasında bulundu. Biri kadın biri erkek olan bu azizler Hristiyanlar için oldukça önemli şahsiyetlerdir. Kilise ve çevresi özellikle Ermeni cemaati için çok kıymetlidir. Buraya İstanbul’da oturan Ermeniler kadar, şehri ziyaret eden turistler de sıklıkla uğrarlar.”

GENÇLER İÇİN ÇALIŞIYOR

Hasan Bayraktar – Mavi Ay Derneği

Herhalde Balat’a gelip Mavi Ay Derneği’nin afişlerine rastlamayan yoktur. Biz de tüm bu gezimiz boyunca hemen her sokakta bağımlılıkla mücadele eden bu derneğin afişlerine rastladık. Hâl böyle olunca dernek başkanı Hasan Bayraktar’ı da bulup sohbet etmek istedik. “Dünyanın en küçük genel merkezi” dediği dernek merkezinde görüştüğümüz Bayraktar 175 yıllık Balatlı olduğunu söyleyerek şunları anlattı: “Bizde Balatlılık dedemin dedesinden kalmaz. Burası benim köyüm. Buradan hiç ayrılmadım, ayrılmayı da düşünmüyorum. Bu derneği kurma nedenim de bölgede yaşayan gençlerimizi kötü alışkanlıklardan koruyabilmek. Ben maalesef çocuk yaşta sigaraya, alkole, kumara başladım. Ama sonra bu kötü alışkanlıklarımın farkına varıp Yeşilay’a gittim ve kurtuldum. Ardından Yeşilay gönüllülüğüm başladı. Daha sonra bu derneği kurmaya karar verdim. Sadece Balat ve Fatih civarında değil, tüm Türkiye’deki okullara, çağınlan yerlere gidiyor bağımlılık hakkında ücretsiz konferanslar vererek kendi tecrübemi çocuklarla paylaşıyorum. Ben özellikle gençlerle, çocuklarla ilgileniyorum. Çünkü bu kötü alışkanlıklara en erken yaşlarda başlanıyor. Tedavi için de erken yaşların önemi büyük. Dernek üyelerimizle beraber dört koldan çalışıyoruz.”

“CUMHURBAŞKANIMIZIN KİTAPÇISIYIM”

Esat Saf – Kırtasiyeci, Kahveci

Balat’ın en özel simalarından biri de kahveci Esat Saf. Kahveci diyoruz ama Esat Bey kahvehane işletmeyi uzun yıllar önce bırakmış. Ancak her gün üst kattaki evinden alt katta kişisel bir kahvehaneye dönüştürdüğü dükkânına inip, çayını demleyip eşi dostuyla sohbet ediyor. Semtin eski simalarından olan Esat Saf bize şunları anlatıyor: “Ben doğma büyüme Balatlıyım. Burası babamın dükkânıydı. O manifatura, tuhafiye işi yapardı. Ben ise kitap kırtasiye işleri yapardım. Cumhurbaşkanımız da gençliğinde benim müşterilerimden biriydi. Yukardaki okuldan gelirler, kitaplarını alırlardı. Bir süre önce yaptığı bir konuşmada da çocuklara okullarda kitap dağıtıldığını, kendilerinin gençken kitapçıdan kitap aldıklarını, alışveriş yaptıkları bir kırtasiyenin kendisine kitap ayırdığını anlatmıştı. Dinlerken gülümsedim, çünkü o kırtasiyeci bendim. Ardından dükkânı kahvehaneye çevirdim, bir süre işlettikten sonra da kapattım. Ama hâlâ her sabah gelip burayı açar, çayımı demleyip arkadaşlarımızla gün boyu muhabbet ederiz. Burası Balat’ın sınır noktalarından biridir. Bizim çocukluğumuzda yukarıda Museviler, aşağıda ise Ermeniler otururdu.”

"RADYOLARI ÇÖPE GİTMekten KURTARIYORUZ"

Refet Yıldırım – Radyo Tamircisi

Balat sokaklarında son bir kez dolaşırken radyo tamircisi tabelasını görünce Refet Yıldırım’ın dükkânına da uğruyoruz. Refet Bey, İstanbul’un nadir radyo tamircilerinden biri olarak bize şunları aktarıyor: “Bu dükkân 13 yıldır açık ama ağabeyim ve ben doğma büyüme Fatihliyiz. Bu iş aslında koleksiyon merakıyla başladı. Sonra radyo tamirciliği de işin içine girdi. Şu an İstanbul’un nadir radyo tamircilerinden biriyiz. Burada gördüğünüz radyolar genellikle türünün son örneklerinden oluşuyor. 1920’lerden 30’lardan kalan ama çalışır vaziyette olan radyolar bunlar. Burada hem radyo topluyoruz hem de tamiratını yapıp çalışır vaziyette satışını yapıyoruz. Bu radyoların FM dönüşümünü de yapıyoruz. Doğrusu bu güzel makinaları çöpe gitmekten kurtarmak bizi gerçekten mutlu ediyor.”

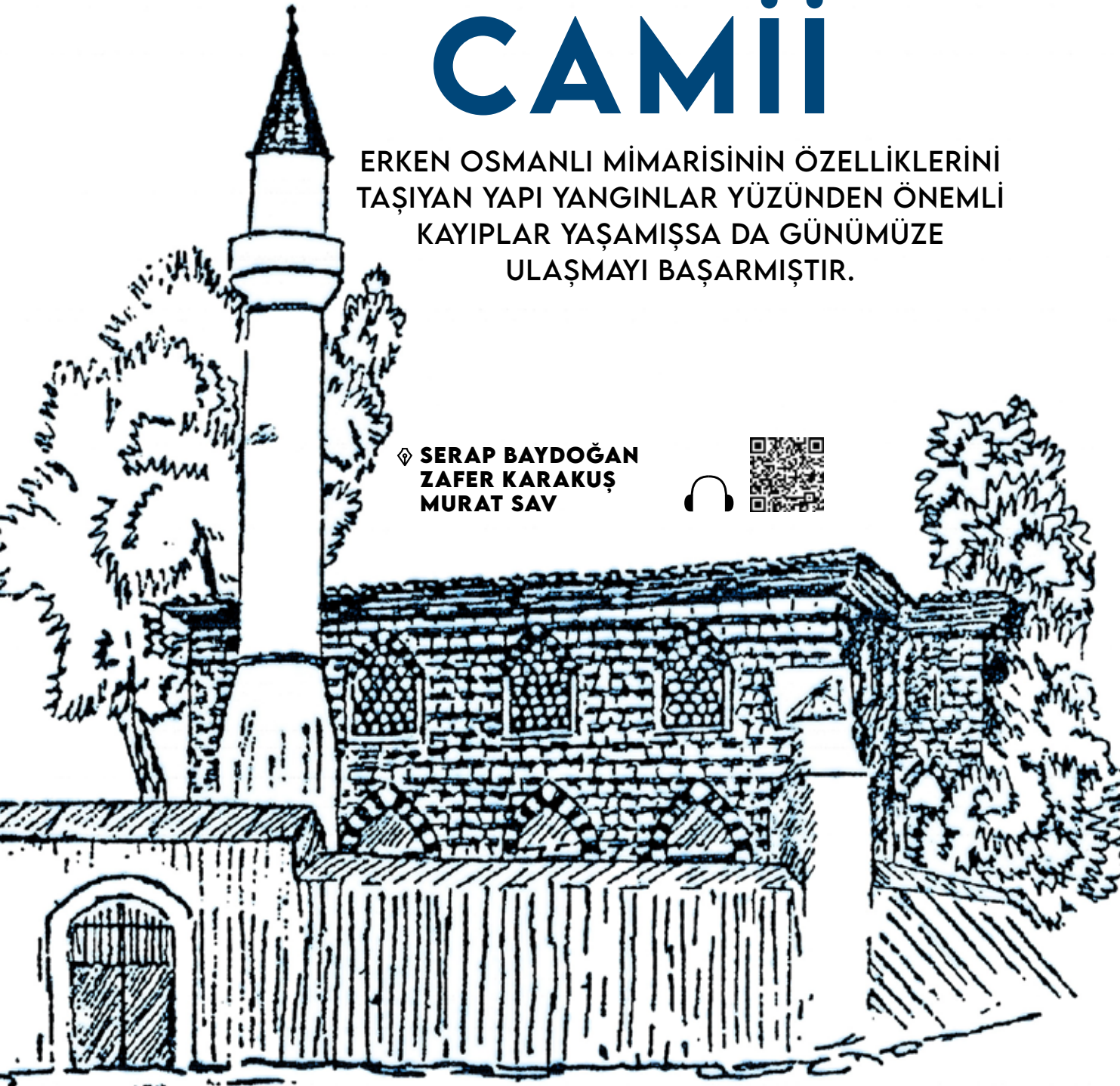

BALAT'TA BİR MİMAR SİNAN YAPISI:

FERRUH KETHÜDA CAMİİ

ERKEN OSMANLI MİMARİSİNİN ÖZELLİKLERİNİ
TAŞIYAN YAPI YANGINLAR YÜZÜNDEN ÖNEMLİ
KAYIPLAR YAŞAMIŞSA DA GÜNÜMÜZE
ULAŞMAYI BAŞARMIŞTIR.

◆ SERAP BAYDOĞAN
ZAFER KARAKUŞ
MURAT SAV

Küçük bir külliye hüviyetindeki Ferruh Kethüda Camii, İstanbul'u İstanbul yapan Mimar Sinan'ın Balat'ta bıraktığı bir izdir. 464 yıldır mevcudiyetini sürdürmekte olan bu zarif cami, Veziriazam Semiz Ali Paşa'nın kethüdası Ferruh Ağa tarafından H.970/M.1562-63 yıllarında yaptırılmıştır. Baninin mezarı, adına yapılan caminin avlusunda bulunur.

Caminin tasarımına bakıldığında yapının, ters t planlı adı verilen zaviyeli bir harim ile buna kuzeyden bitişen, enine dikdörtgen planlı ve sundurma şeklinde ahşap bir son cemaat yerinden meydana geldiği görülür. Erken Osmanlı mimarisine damga vuran zaviyeli veya ters t tipli plan şemasının 16. yüzyılda Mimar Sinan tarafından Ferruh Kethüda Camii'nde uygulanması, onun eski geleneklere yaslanan çalışmalarının bir örneğini teşkil eder. Mihrap nişinin, Tekfur Sarayı imalathanesinde, 18. yüzyılda yapılmış sır altı tekniğinde çini levhalar ile kaplı oluşu önemlidir, çünkü Tekfur Sarayı'ndaki çini atölyesi çok az süre işletilmiştir. Evliya Çelebi'nin bildirdiğine göre caminin kuzey dış duvarında, yani son cemaat

mahallinin duvarında, hac yolu üzerindeki bazı noktaları tasvir eden resimler bulunmaktaydı. Muhtemelen yangınlardan dolayı bu manzara resimleri ne yazık ki günümüze ulaşmamıştır.

Caminin avlusunda Sünbülî Dergâhı olarak kullanılan bir tekke bulunuyordu. Cami de muhtemelen tekkenin tevhitanesiydi. Reşad Ekrem Koçu'nun bildirdiğine göre tekke, 1889-1890 yıllarında yıkıldığından yeri arsa hâline

gelmişti. Külliye'nin avlusunda derviş hücreleri, bir mahkeme binası ile bir çeşme de bulunmaktaydı. 19. yüzyılın sonlarında çıkan yangınlarında mahkeme binası ile caminin ahşap olan son cemaat yerinin yandığı sanılmaktadır.

1940'lı yıllarda bir sıra taş, üç sıra tuğla ile örülmüş yapının yalnızca dört duvarı sağlam kalabilmişti, minaresinin şerefesine kadar ayakta idi. Poligonal avlusunu harpuştalı bir çevre duvarı kuşatmaktaydı, avlu duvarında beş

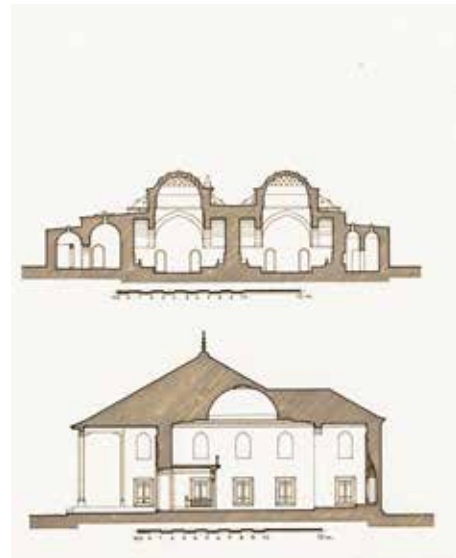
adet girişe yer verilmişti. Cami, 1950'lerde Cami Derneği tarafından onarılmaya başlandı. Restorasyon, 1960'larda dönemin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından tamamlandı.

**MİMAR SİNAN
İNŞA ETTİĞİ FERRUH
KETHÜDA CAMİİ'YLE
BALAT'TA SİLİNMEZ
BİR İZ BIRAKMIŞTIR.**

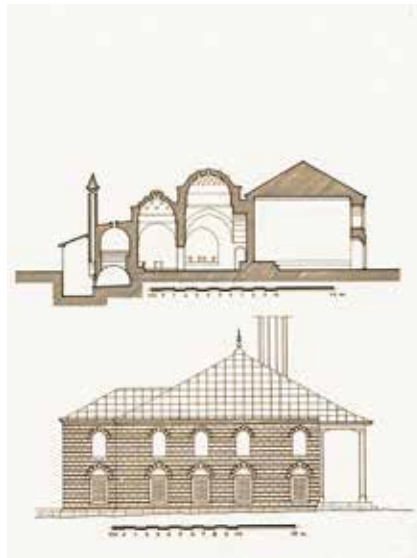

Tavan ve mahfillerin restorasyon sonrası görüntüleri

Ferruh Kethüda Camii ve Hamamı kesitler ve cephe - Salt Araştırma

Cami ve avlusunda Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul 1. Bölge Müdürlüğü tarafından 2016-2021 yıllarında kapsamlı restorasyon uygulama çalışmaları yapılmıştır. Restorasyon çalışmaları sırasında parsel genelinde yer alan niteliksiz eklentilerle cami içindeki muhdes ekler (beton çatı sistemi, seramik kaplanmış duvarlar, beton sıvalar, beton söveler) onaylı projeleri kapsamında itinalı bir şekilde sökülerek, temizlenmiştir.

Restorasyon uygulamasına da kısaca değinmek gerekirse... Yapının onaylı projesi ve statik raporuna dayanılarak, mevcut sorunlarından dolayı minarenin şerefe altından iki buçuk metre aşağıya kadarki kısmı sökülmüş, kenet ve zıvanalı, yuvalarına kurşun akıtılarak ve sağlam taşları tekrardan kullanılarak bu bölüm ve ahşap külahı tekrardan yapılmıştır. Caminin betonarme çatısı sökülmüş,

Balat Ferruh Kethüda Camii ve Hamamı rölöve krokileri, çizimleri ve fotoğraflar SALT Araştırma

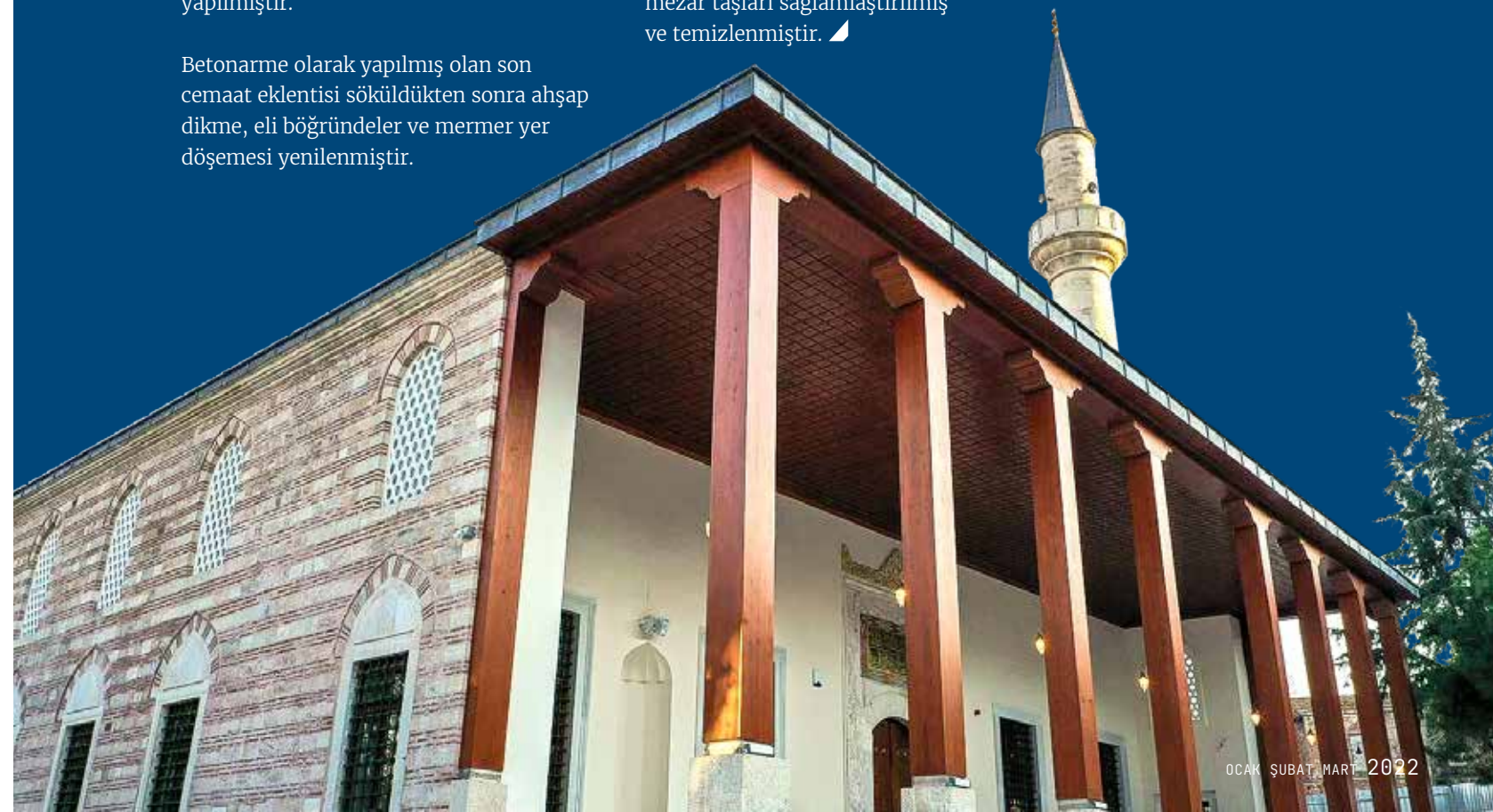
Restorasyon tamamlandıktan sonra caminin ve avlusunun genel görünüşü

yerine lamine kerestesinden içten kubbeli çatı sistemi yapılarak, üzeri kurşunla kaplanmıştır. Duvarların içerisinde bulunan ve kullanılmış ahşabın cinsine göre belli bir süre sonra çürüyen ahşap hatıllar değiştirilmiş, enjeksiyon yöntemi ile duvar içlerindeki boşluklar doldurulmuş, duvar yüzeyleri horasan harçlı sıva ile sıvanmıştır. Caminin ahşap döşemeleri ve kadınlar mahfili sökülerek yenilenmiştir. Çürümüş ahşap döşemenin altından çıkan altıgen (şeşhane) tuğla döşemenin konservasyonu yapılırken eksik kısımları da tamamlanmıştır. Mermerden minber ve ahşap malzeme ile de kürsü imal edilmiştir. Meşe kerestesinden ahşap doğramaları, künde-kârî kapı ve kepenkleri yapılmıştır.

Betonarme olarak yapılmış olan son cemaat eklentisi söküldükten sonra ahşap dikme, eli böğründeler ve mermer yer döşemesi yenilenmiştir.

Cami parselini çeviren duvarlarda yapılan raspa araştırması sonrasında çürük moloz taş duvarlar yeniden örülmüş, diğer bölümlere enjeksiyon yapılarak güçlendirilmiştir.

Koruma Kurulu kararı doğrultusunda ve Müze Müdürlüğü denetiminde avluda araştırma kazıları yapılmış ve ortaya çıkarılan temel duvarlarının korunması amacıyla üzerleri koruma keçesi ile kaplanmıştır. Avludaki tüm muhdes parsel kaplamalar sökülerek yerlerine traverten mermerinden döşeme, su kanalları ve kanalların üzerine ızgara taşları yapılmıştır. Projesi kapsamında yeşil alanların içerisindeki yürüme yolları kayrak taşı ile kaplanırken, avluda bulunan iki hazinenin mezar taşları sağlamlaştırılmış ve temizlenmiştir. ▲

SANATIN SEMTİ

◆ FATMA KARACA MEŞE

A S I R L A R D I R
F A R K L I
İ N A N Ç L A R A
E V S A H İ P L İ Ğ İ
Y A P A N , T A R İ H İ
E V L E R İ ,
R E N K L İ
S O K A K L A R I V E
B İ R B İ R İ N D E N
F A R K L I
K Ü L T Ü R L E R İ N
B İ R A K T I Ğ I
T A R İ H İ
E S E R L E R L E
K E N D İ N E
H A Y R A N
B İ R A K A N
B A L A T ' İ N
F A R K L I B İ R
Y Ü Z Ü Y L E
T A N I Ş M A Y A
N E D E R S İ N İ Z ?

Fotoğrafçıların uğrak yeri, antakacıların gözdesi, turistlerin vazgeçilmezi olan Balat; son zamanlarda sanat etkinlikleri, galerileri ve birbirinden farklı atölyeleriyle adından söz ettiriyor. Sadece bununla da kalmıyor çocuklara ve yetişkinlere hitap eden müzeleriyle de ziyaretçilerin ilgisini çekiyor. Siz de yolunuz Balat'a düştüğünde keyifli vakit geçirmek istiyorsanız veya hafta sonu planlarınızı yaparken alternatif arayışındaysanız haydi gelin Balat'ın sanat hayatına yakından bakalım!

BALAT OYUNCAK MÜZESİ

Yavuz Sultan Selim Mahallesi,
Abdülazizpaşa Caddesi, No:65, 34087 Fatih

Adı "Oyuncak Müzesi" olsa da burada yetişkinlerin de keyifle vakit geçireceğine eminiz! Nadir bulunan oyuncaklar, tarihî döküm arabalar, ince ince işlenen bebek evleri ve herkesin çocukluğundan bir şeyler bulabileceği hem klasik hem de popüler çizgi filmlerin sahneleriyle zenginleşen bu müze; 50 yıllık bir koleksiyondan oluşuyor. Ayrıca Türkiye'nin en büyük kurşun asker koleksiyonu da burada yer alıyor. Meraklıları için; 80'li yılların unutulmaz filmlerine ait sahnelerin diorama tekniğiyle canlandırıldığını da söylemeliyiz. Müze haftanın her günü 10:00-20:00 saatleri arasında açık. 3 yaşın altındaki çocuklar için giriş ücretsiz. Öğretmenler, 25 yaşın altındaki öğrenciler ve 4-18 yaş arasındaki çocuklar indirimli bilet hakından yararlanabiliyor. Yetişkinler içinse bilet fiyatı 40 TL.

BALAT MONOLOGLAR MÜZESİ

Balat Mahallesi, Mürselpaşa Caddesi, No: 163,
Ayvansaray/Fatih

Aklınızdaki klasik "müze" kavramını silecek bir mekânla tanıştıralım sizi. Burası; oyun yazarı Ahmet Sami Özbudak'ın Balat için yazılmış oyunlardan oluşturduğu ve yolculuğuna Fener Yuvakimyon Kız Rum Lisesi'nin sınıflarında başlayıp şimdi yeni yerinde izleyicilerini ağırlayan bir tiyatro aslında. Müzede aynı anda 7 farklı kısa oyun sergileniyor. Biletinizle istediğiniz bir oyunu izleyebiliyor veya seçtiğiniz 4 tanesini baştan sona izleyebiliyorsunuz. Deneyimli oyuncuların canlandığı oyunları keyif veren müze, kendi kurallarıyla da ziyaretçilerine farklı bir bakış açısı kazandırıyor. Eğer tiyatro seviyor ve benzersiz bir deneyim yaşamak istiyorsanız, Galata Perform'un sunduğu müzenin seans bilgilerine tiyatrolar.com.tr ve biletix üzerinden ulaşabilirsiniz.

THE PİLL GALERİ

Mürselpaşa Caddesi, No:181, 34087
Ayvansaray/Fatih

Eski bir fabrikadan sanat galerisi olur mu? The Pill Galerisi bunun en güzel kanıtı. Haliç kıyısında bulunan The Pill yerli ve yabancı sanatçıların eserlerine yer veren bir çağdaş sanat galerisi. Bir dönem Paris ve Brüksel'de Daniel Templon Galerisi'nin direktörlüğünü üstlenmiş olan Suela J. Cennet tarafından kurulan galeri, müze alımlarını çoğaltarak sanatçıların bienallere katılmasını sağlıyor ve özel koleksiyonlar ile farklı ülkelerden sanatçıları birbirleriyle buluşturmayı hedefliyor. Türkiye'de çağdaş sanat için verimli bir ortam yaratmayı amaçlayan galeri, bu doğrultuda ülkemizde çalışıp üretmek isteyen sanatçıları da ağırlıyor. Siz de “çağdaş sanat benim ilgi alanım” diyorsanız sergileri takip etmek ve detaylı bilgi almak için thepill.co adresine tıklayabilirsiniz. Galeri, salı-cumartesi günleri 10:00-18:00 saatleri arasında açık, pazartesi günleri ise randevu ile gezilebiliyor.

1200 DERECE CAM ATÖLYESİ

Balat Mahallesi, Vodina Caddesi,
No:60, 34087 Balat/Fatih

Yetişkinler ve çocuklar için gününbirlik atölyeler düzenleyen 1200 Derece Cam Atölyesi; adını camın çalışma sıcaklığından alıyor ve masaüstü alevle şekillendirme ve boru cam üfleme alanında üretim yapıyor. Vitraylar, objeler ve biblo cam ürünleri yapmak isterseniz, siz de 1200 Derece Cam Atölyesi'nin düzenlediği, tecrübe gerektirmeyen workshoplara ve kurslara katılabilirsiniz. Dilerseniz, kafesinde sıcak bir şeyler içerken hazır cam ürünlerden satın alabilirsiniz. Atölye salı günleri hariç diğer günler 10:30-20:00 saatleri arasında açık. Daha detaylı bilgi almak ve online kayıt için; 1200derece.com adresine göz atabilirsiniz.

ATÖLYE KAFASI

Hangar/Cafe
Yavuz Sultan Selim Mahallesi,
Kadir Has Kavşağı, No:75/D, Fatih

“Burasını öyle bir planladık ki; siz deyin Coffee Shop, biz diyelim Ahşap Tasarım Atölyesi, bir başkası desin ki Etkinlik Mekânı. Herkesin hakkı, hepsinin gerçek olduğu bir atölye” diyor Atölye Kafası'nın kurucuları! Haksız da sayılmazlar. Bu mekânda her şeyi bir arada bulmak mümkün. Workshopların, sinema gösterimlerinin ve akustik konserlerin yapıldığı Atölye Kafası'nda etkinliklere katılmanın yanı sıra kafe bölümünde oturup keyifli vakit geçirebilirsiniz. Üstelik atölyede yapılan ahşap tasarım ürünleri de satın alabilirsiniz. Yaklaşan etkinlikler hakkında bilgi almak içinse atolyekafasi.com adresini ziyaret edebilirsiniz

CAMHANE SANAT MERKEZİ

Balat Mahallesi, Mürselpaşa Caddesi,
Fener/Fatih

İşte Türkiye'nin ilk cam sanat merkezi karşınızda! Balat'ın merkezinde 2005 yılında temeli atılan, Uluslararası cam sanatçısı Yasemin Aslan Bakiri'nin kurduğu Camhane Sanat Merkezi, 2008'den bu yana ev sahipliği yaptığı dünya çapındaki cam sergileriyle konuşuluyor. Osmanlı ve öncesinde Haliç'in kilini kullanan cam ustalarının Balat ve civarına yerleştiklerini biliyoruz. Camhane, bu mirası devam ettirmek, sanatsal camı geliştirmek ve cam geleneğini sürdürebilmek için özellikle Balat'ta kurulmuş. Bugünlerde ise Birleşmiş Milletler'in 2022 “Uluslararası Cam Yılı” ilan etmesiyle Venedik ve İstanbul Camhane'de sanat etkinlikleri için hazırlık çalışmalarına devam ediyor. Cam sanatının nasıl icra edildiğini anlatmayı ve bu sanatı tanıtmayı hedefleyen merkezde farklı yaş gruplarına yönelik workshoplar gerçekleştiriliyor. Yetişkinler, gençler ve çocuklar workshoplarda önce öğreniyor sonra yaptıkları ürünleri sergileyebiliyor. Siz de bu etkinliklere katılmak ve cam sanatına dair daha fazla bilgi edinmek isterseniz camhane.com adresini inceleyebilirsiniz.

BALAT ÇİNİ ATÖLYESİ

Balat Mahallesi, Çorbacı Çeşmesi Sokak, No:24, 34087 Balat/Fatih

Çini sanatçısı Seyyide Yılmaz tarafından kurulan atölyenin fırınından birbirinden kıymetli ürünler çıkıyor. Atölyede çini tasarım ve uygulama dersleri, sanat kursları ve workshoplar düzenleniyor. Ayrıca özel sipariş çini ürünler de yapılabilir. Siz de klasik sanatın en gözdelelerinden biri olan çini yapımına karşı ilgliyseniz bu atölyeye mutlaka katılmalısınız! Atölyeler hakkında detaylı bilgi almak ve kaydolmak için Instagram'dan @balatcini hesabını takip edebilirsiniz.

SALİHA KARTAL STUDIO

Balat Mahallesi, Vodina Caddesi, No:91B, Balat/Fatih

Bu mağazadaki her şeyi çok seveceğinize eminiz! Seramik ve Cam ana sanat dalı bölümü mezunu sanatçı Saliha Kartal'ın elinden çıkan dekoratif ürünlerin beğeniye çıktığı bu mağaza, semtin en çekici mekânlarından. Balat sokaklarında gezerken, Saliha Kartal Studio'ya uğrayarak kendinize ve sevdiklerinize özel tasarlanmış bir hediye alabilirsiniz.

KLASİK TABELA ATÖLYESİ

Balat Mahallesi, Vodina Cd. No:96, 34087 Balat/Fatih

Filmlerde gördüğümüzde bizi eskilere götüren 80'lerin-90'ların gazozcu, bakkal, muhallebici tabelalarını hatırlar mısınız? İşte onların benzerleri günümüzde hâlen Klasik Tabela Atölyesi'nde Bürkan Özkan tarafından üretilmeye devam ediyor! 2013'den beri retro tabelalar tasarlayan Özkan ilk olarak Balat'ta komşu mekânların tabelalarını yapmakla işe başlamış. Şimdiyse İstanbul'un her yerinden, hatta Ayvalık ve Mersin'den de sipariş alıyor. Markanıza veya mekânınıza nostaljik bir hava katmak veya evinizde retro bir atmosfer yaratmak istiyorsanız, Balat'taki pek çok kafe ve antikacının yaptığı gibi tasarımcı Bürkan Özkan'ın kapısını çalabilirsiniz. Sipariş üzerine yapılan ürünlerin yanı sıra Klasik Tabela'da dekoratif ürünler de bulunuyor. Dekorasyon konusunda sınır tanımayan, yaratıcı olmak isteyen ve farklı hediyeler arayan kişiler bu ilham verici dükkânı ziyaret edebilirler. Burası, haftanın her günü 10:00-19:00 saatleri arasında açık.

ANTİKACILAR VE MEZATLAR

ANTİKA SEVERLER İYİ BİLİR Kİ İSTANBUL'UN EN RAĞBET GÖREN ANTİKACI VE MEZAT EVLERİNİN ADRESİ BİR SÜREDİR BALAT'TIR. ASIRLIK OBJELER, ÜZERİNDEN YILLAR GEÇSE DE GÜZELLİĞİNİ KORUYAN İKONİK PARÇALAR HER GÜN BALAT'TAN YENİ EVLERİNE GİDER. AÇIK ARTIRMALARA KATILARAK YAĞLI BOYA BİR TABLOYU, VİNTAGE BİR KUTUYU, YILLAR ÖNCESİNE AİT İTHAL BİR PARÇAYI VEYA EVİNİZ İÇİN DEKORATİF BİR OBJEYİ OLDUKÇA MAKUL BİR FİYATA SATIN ALABİLİRSİNİZ. HİÇ BİR ŞEY ALMASANIZ DA MEZATLARI İZLEMENİZ VE ANTİKACILARI GEZMEK OLDUKÇA KEYİFLİ BİR İŞ!

FENER ANTİK MEZAT

Yavuz Sultan Selim, Yıldırım Caddesi, No:13, 34087 Fatih

İşte Balat'ın en eski antikacılarından biri! Celalettin Dursun'un kurucusu olduğu Fener Antik Balat'ın vazgeçilmezlerinden. Dükkânı açmadan önce amatörce antika topladıklarını söyleyen Dursun, "Antikaya hep ilgimiz vardı" diyor. Yaklaşık 10 yıldır ise; 1800'lerden günümüze kadar geniş bir tarih aralığında seçtiklerini mağazada sergiliyorlar. Fener Antik'de şömine saati, radyo, daktilo gibi mekanik ürünler ağırlıklı olmakla birlikte biblo, heykel ve oyuncak gibi dekoratif ürünler de bulunuyor. Balat'ta ilk salon mezadını başlatan dükkân şu anda Instagram sayfaları üzerinden her Cuma günü canlı yayında mezat yapıyor. Dükkân haftanın her günü 10:00-19:00 saatleri arasında açık. Balat'ı gezerken tarihe yolculuk yapmak için buraya mutlaka yolunuzu düşürmenizi öneririz. Ancak "Bana çok uzak" diyenlerdenseniz online mezatlara katılabilirsiniz. Instagram adresleri: @fenerantikmezat

MEKAN ANTİK

Çiçekli Bostan Sokak, No:6 D:B, 34087 Balat/Fatih

Mobilya satışının ağırlıklı olarak yer aldığı Mekan Antik; haftanın her günü 10:00-20:00 saatleri arasında açık. Bazı günler mezat da yapılıyor. Kayıt yaptırarak mezatlara online katılmak da mümkün. Salı, çarşamba, perşembe ve cuma günleri gerçekleşen müzayedelere online katılmak için Instagram'dan @mekanantikistanbul adresini takip edebilirsiniz.

AGORA ANTİK

Yıldırım Caddesi, No:16/1, 34087 Balat/Fatih

Balat'ın antikacılarını sayarken Agora Antik'i anmamak olmaz. Dükkân Balat'ın yerlilerinden ve 7 yıldır her gün kapısını antikaseverler için açıyor. Özellikle 1950 ve sonrası dönemine ait parçaları arıyorsanız doğru yerdesiniz. Burası tam da popüler vintage ürünlerin olduğu bir yer! Ürünlerin fiyat aralığı da oldukça geniş, 20 liraya da 15 bin dolara da ürün bulunabiliyor. İşletmecisi Serhat Ak; "Antika bir nevi tarihine sahip çıkmak gibi geliyor bana" diyor. Siz de onun gibi düşünüyorsanız, her bütçeye uygun seçeneklerin bulunduğu Agora'yı ziyaret edebilirsiniz. Agora Antik haftanın her günü saat 13:00-18:00 saatleri arasında açık. ▲

Seyyahların
Gözünden
Fatih

**FENER
BALAT**

AYVANSARAY

Altın Boynuz Haliç'in boynunda, sıralı mücevherler gibi
Fener, Balat ve Ayvansaray İstanbul'un gizli hazineleri...

◆ MESUD AKYÜZ

FETİHTEN HEMEN SONRA YOĞUN OLARAK AZINLIK VATANDAŞLARIN YAŞADIĞI BU SEMTLERDE, YILLAR GEÇTİKÇE ÇEŞİTLİLİK ARTMIŞ VE MÜSLÜMAN, HRİSTİYAN VE YAHUDİ TEBAANIN YAN YANA İBADET EDEBİLDİKLERİ, BERABER YAŞAYABİLDİKLERİ BİR KÜLTÜR MOZAIĞI OLUŞMUŞTUR. ÖZELLİKLE BİZANS DÖNEMİNDEN KALAN ESERLERİN, TEKFUR SARAYI, ANEMAS ZİNDANLARI, PANAYA BLAKHERNA KİLİSESİ'NİN OLDUĞU BU BÖLGEDE ÇOK ÖNEMLİ TARİHİ CAMİLER DE YER ALMAKTADIR. KARIYE CAMİİ, ÇAKIRAĞA CAMİİ, FERRUH KETHÜDA CAMİİ GİBİ...

AYNI MAHALLEDE HATTA AYNI SOKAKTA CAMİİ, SİNAGOG VE KİLİSEYE RASTLAMANIN MÜMKÜN OLDUĞU BU TARİHİ SEMTLERİMİZDE İKİ FRANSIZ SEYYAHIN NOTLARIYLA GEZİNTİYE ÇIKALIM.

Ayvansaray, Sébah ve Joaillier, 1890'lar.

Ayvansaray, Guillaume Berggren, 1875.

GUSTAVE SCHLUMBERGER

10 Ekim 1844'te Gebweiler / Elsass'da doğan Fransız seyyah, asıl eğitimini hekimlik üzerine almış, daha sonra Bizans tarihi üzerine araştırmalara yönelmiştir. Schlumberger'in İstanbul'a 1884 yılında yaptığı ziyaret sonrası aldığı notlardan oluşan kitabı daha sonra İstanbul Adaları adıyla Türkçeye çevrilmiştir. Şimdi Fransız seyyahın notlarıyla devam edelim:

Şu anda Ayvansaray'dayız; burası gezimizin başlıca hedeflerinden biri olan eski ve ünlü Blahernai semtine tekabül ediyor. Altın Boynuz ile kara surunun İmparator Herakleios tarafından yaptırılan bu parçası arasında, Bizans vakanüvislerinin adını her sayfada andıkları büyük Blaşerna, Blaquerna ya da Blahernai Sarayı ve aynı adı taşıyan kilise bulunuyordu. Komşu Balat (Palatıyon) semti, adıyla hala imparatorluk konutunun varlığını hatırlatıyor. Ayvansaray'a eskiden Avcı Kapısı'nın (tou Kinigou) bulunduğu yerden girdik. Bizans bazileusu ve beraberindekiler Belgrad Ormanı'nda vahşi hayvan avına giderken bu kapıdan tantanalı bir şekilde geçiyorlardı. Burada duvarın içine yerleştirilmiş bir alçak kabartma, sakatlanmış bir zafer tanrıçasını temsil ediyor. Pek dekadın bir üsluba sahip olmakla birlikte giysinin kıvrımlarının resmedilmesinde hala birkaç pırıltı seziyor.

AYVANSARAY

Fetih öncesinde ismi Ayos Mamas – Blahernai'dir. Bu bölgede bulunan sur kapısı önceleri Ksilokerkos, daha sonra ise Ksiloporto (tahta kapı) ismiyle anılmıştır. Gelelim semtin isminin nereden geldiğine... Bir rivayete göre Osmanlı döneminde uzaklardan getirilen hayvanların konulduğu eski Bizans Sarayına “Hayvan Sarayı” denilmekteydi. Bu ismin zamanla Ayvansaray'a dönüştüğü söylenmektedir. Diğer bir rivayet ise bu bölgede bulunan Bizans sarayı kemerlerinden dolayı “Eyvanlı Saray” olarak isimlendirilmiş, bu tabir yıllar içinde “Ayvansaray”a dönüşmüştür.

THEOPHILE GAUTIER*“Dünyanın en güzel şehri İstanbul”*

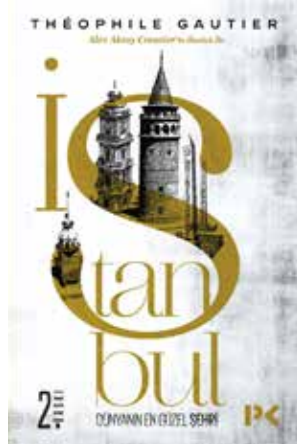
30 Ağustos 1881 yılında Fransa’nın Tarbes şehrinde doğan Fransız yazar Gautier, şiirde Parnasizm (sanat için sanat) akımının da kurucusu sayılmaktadır. Gezmeyi seven Fransız seyyah İstanbul seyahatinde, Batılı ön yargısından sıyrılarak çarık, tunik giyerek ve başına fes takarak şehrin ara sokaklarında dolaşmıştır. “Dünyanın en güzel şehri” dediği İstanbul’a 1852 yılındaki bu seyahatinde Fransız seyyah, şehirde yaklaşık 70 gün kalmıştır. Onun bu keyifli seyahat notları daha sonra Türkçeye de çevrilen Constantinople adlı kitabında yayımlanmıştır. Gelin Gautier’in izlenimlerini beraber okuyalım:

BALAT

Semtın adı, Rumca “saray” anlamına gelen “palatıyon”dan gelir. Semtte, fetihten sonra açılan kapıya Balat Kapısı denmiştir. Bu bölgenin Bizans dönemindeki adı, yine “saray kapısı” anlamına gelen Vasiliki Pili’dir.

Kasımpaşa’dan Fener ve Balat’ın görünümü, 19. yüzyıl

Théophile Gautier

Karşıda, Haliç'in öbür kıyısındaki çıplak, yolunmuş, tozlu bir sırtta bir mezarlık vardır ve sağlıksız kuşakları burada yatarlar. Bu ıssız, terkedilmiş sırttaki mezarlarda tek görülen şey, eğri büğrülükleri ve buradaki taşlar üzerindeki İbranice yazılardır. Yaşları belirsiz olan bu hastalıklı görünümlü bebeklerle Konstantinopolis’in o harikulade güzellikteki Yahudi kadınları arasındaki fark ne kadar büyük! Şam kumaşlarından giysileri içinde, maden kemerleri, altın kolye ve bilezikleri, işlemeli başörtüleriyle, Seba Melikesi kadar güzel olan bu kadınlar haşmetle yürürler. Onların ve buradakilerin aynı soydan olduğu hiç sanılmaz. Konstantinopolis'tekiler Raffaello’nun Madonnaları için poz verecek kadar güzel; buradakilere gelince ancak bir Rembrandt onları dile getirebilirdi. Onları bitüm renginde bir fon üstünde, sırrını Amsterdam’dan aldığı ringa balığı renkleriyle o büyüü sahnelerini canlandırabilirdi. Soysuzlaşma, erkeklerde de görülür. Buradakilerin hiçbirinde artık, Doğu damgasını muhafaza etmiş görünen Afrikalı Yahudilerde görülen tipe rastlanmaz.

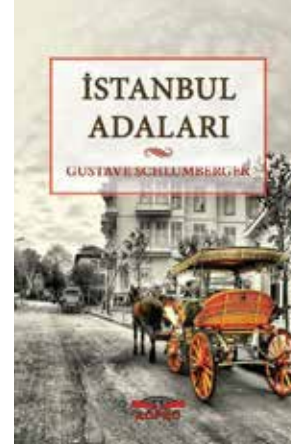
“RUMLARIN OTURDUĞU FENER'E GELDİK... TAŞ EVLER GÜZEL BİR MİMARİ ÜSLUPTADIR. BU EVLERİN ÇOĞUNDA, MERDİVEN BİÇİMİNDE KESİLMİŞ KONSOLLARA YA DA KIVRINTILI DİRSEKLERE DAYALI GÜZEL BALKONLAR VARDIR.”

FENER

Semtın adı kaynaklarda Bizans döneminde Haliç’in önemli fenerlerinin bu bölgede olmasından dolayı Fanarion olarak geçmektedir. Yine bu bölgede bulunan kapı da Porta Fari ve Porta del Faro (Fener Kapısı) ismiyle anılmaktadır.

Haliç'ten Balat'a bakış, 19. yüzyıl

THEOPHILE GAUTIER

Rumların oturduğu Fener'e geldik. Paris'teki Cour des Miracles'ın (Sefirler Mahallesi) yanında West-End ne ise burası da odur. Taş evler güzel bir mimari üsluptadır. Bu evlerin çoğunda, merdiven biçiminde kesilmiş konsollara ya da kıvrıntılı dirseklere dayalı güzel balkonlar vardır; daha eski olan başka evler yarı kale, yarı sivil yapı olan küçük Ortaçağ konaklarını hatırlatır. Bu evlerin duvarları bir muhasaraya karşı gelecek kalınlıktadır, demir kepenklerden kurşun geçmez, koca koca parmaklıklar daraltılmış pencereleri korur, kornişler kimi evlerde mazgal gibidir. Bütün bunlar, bu taş mahalleyi çaresiz yakalayacak yangına karşı masum bir korunma lüksüdür.

GUSTAVE SCHLUMBERGER

Büyük, ahşap Valide Sultan Köprüsü’ne inmiştik. Yol üzerinde, yüz farklı ırktan oluşan Türk İmparatorluğu’nun sadık görüntüsü, pitoresk karakteri ne yazık ki günbegün azalan karmakarışık bir kalabalık kıpırdanıyordu. Altın Boynuz üzerinde sefer yapan ve son varış noktasına, Eyüp Mezarlığı’na ulaşmadan önce birçok iskeleye uğrayan şu güçsüz ve kirli, buharlı gemilerden birine biniyoruz. Kendine has bir çeşit Saint Germain olan ünlü Fener semtini kıydan izliyoruz. Doktor Paspatis bir zamanlar Aziz Markos ve Petrus’a adanmış ünlü bir Bizans kilisesi olan mütevazı bir camiye gösteriyor. V. yüzyılda Galvius ve Candius adlarındaki iki soylu tarafından Kudüs’ten getirilen Meryem'in elbisesi himation ya da maforion burada bir süre dindar bir özenle saklanmış. Bizans’ın düşmesinden hemen sonra şehir savunan komutanların katıldığı son savaş konseylerinden biri burada toplanmış. Tapınağın antik parapetinin içinde, sokaklığın arkasında, iki harap hanenin arasında geniş bir taş havuz bulunuyor; bu, imparatorluğun ilk yüzyıllarında Bizanslı misyonerler tarafından din değiştirmeleri sağlanan barbar kralların ve halkların, günahları için af dilemeye ve yeni inançlarını onaylatmaya geldikleri devasa vaftiz çukurlarından biri. ▲

Gustave Schlumberger

“AYVANSARAY'DAYIZ... ALTIN BOYNUZ İLE KARA SURUNUN İMPARATOR HERAKLEİOS TARAFINDAN YAPTIRILAN BU PARÇASI ARASINDA BİZANS VAKANÜVİSLERİNİN ADINI HER SAYFADA ANDIKLARI BLAHERNAİ SARAYI VE AYNI ADI TAŞIYAN KİLİSE BULUNUYORDU.”

BALAT VE AYVANSARAY’LA YOLU KESİŞEN KÜLTÜR SANAT İNSANLARI

BALAT, BİRÇOK ŞAİR VE YAZARA İLHAM KAYNAĞI OLMUŞ, EV SAHİPLİĞİ YAPMIŞ BİR SEMT. TARİHİ YARIMADANIN PEK ÇOK MUHİTİNDE BU ZENGİNLİĞE ŞAHİT OLMAK MÜMKÜN. SEMTİN SANATÇILARA, SANATÇILARIN SEMTE BIRAKTIĞI İZLERİ BALAT – AYVANSARAY SINIRLARINDA İNCELEDİK.

TAHSİN YILDIRIM

1874 yılında İstanbul’u ziyaret eden Edmondo de Amicis’in, İstanbul’u anlattığı ve seyahatnameler arasında önemli bir yere sahip olan “İstanbul (Constantinopoli)” adlı eserinde Balat’ı “herkesin kendi bahtsızlığı ve fakirliği içinde yaşadığı bir semt” olarak anlatmıştır.

Haliç’in renkli ve hareketli semtleri olan Balat, Hasköy, Fener ve Ayvansaray’da yaşanan değişimler, geçmişten günümüze bu bölgenin insan coğrafyası Prof. Dr. Jak Deleon’un *Balat ve Çevresi* kitabında detaylıca anlatılmıştır.

İstanbul’da yıllarca yaşayan dilci ve İspanyol dili araştırmacısı Marie-Christine Varol’un İsis Yayınları tarafından Fransızca olarak İstanbul’da yayımlanan *Balat* isimli araştırmasında Balat’ın öyküsü anlatılmıştır. Kitabın önemli bir bölümü, Balat’ın Yahudi mirasını yansıtan fotoğraflardan oluşmuştur.

Gazeteci-yazar Suzan Nana Tarablus, *Çek Kayıkçı Balat’a!* kitabında yakın dönemlere kadar farklı saiklerle yurt dışına çıkmış Musevilere, sinagoglara, derneklere, okullara ve her şeye rağmen direnmeye devam eden insanlara ve yapılara yer vermiştir. Eserde kaybolmaya yüz tutan değerler ve mekânlarla birlikte, özellikle Rumlar, Ermeniler ve farklı milletlerle dayanışma içinde uzun yıllar Balat’ta yaşamış İstanbullu Yahudilerin hayat biçimine, geleneklerine ve göreneklerine, ritüellerine yer verilmiştir.

Mustafa Yoker, *Kalimera Fener, Şalom Balat* kitabında 1950’li 1960’lı yıllarda Unkapanı’ndan Ayvansaray’a kadar uzanan Haliç kıyısındaki tarihî semtlerde yaşayan farklı dinlerin mensupları ile Müslümanlar arasında yan yana yaşayarak oluşturdukları kozmopolit İstanbul kültürünü anlatmıştır.

Aşkî-i Kadim

Asıl adı Muhammed Abdürrezzâk olan şairin hayatı hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. (15. yüzyıl başı? -/1483’ten sonra ?). Bir süre Balat’ta yaşayan şair buraya Molla Aşki adıyla bilinen camiye yaptırmıştır.

Ayvansaraylı Hafız Hüseyin / Hüseyin Ayvansarayî

Doğum tarihi tam tespit edilemeyen doğduğu semte istinaden Ayvansarayî olarak anılan yazar 1787 yılında ölmüş ve Zal Mahmut Paşa Camii’nin haziresine defnedilmiştir. İstanbul’u gezip dolaşan, gördüklerini, okuduklarını düzenli bir şekilde kaydeden bir gözlemcidir. İstanbul ve civarında bulunan cami, mescit, tekke gibi yapılar hakkında bilgi veren Hadîkatü'l Cevâmî iki ciltten oluşmaktadır. Bu kitapta II. Mehmet’ten bu yana İstanbul’da yapılmış hemen hemen tüm cami ve mescitler tanıtılmıştır. Yazarın bunun dışında birçok eseri de bulunmaktadır.

Baba Saffet

Cumhuriyet sonrasında tiyatrolarda küçük rollere çıkmasına rağmen dönemi itibarıyla meşhur olan, hayatı sıkıntılar içinde geçen, sağlıklı bir hayatı olmadığından bedenen çöken aktör Baba Saffet (1885-1937), sahnede aradığını bulamamış, yoksulluğun çirkefine gırtlığına kadar batmıştır. Hayatını sürdürmek için kendisi de himmete muhtaç olan tek dostu Mahmut Yesari’nin himayesinde bir süre Balat’ta yaşamıştır.

Bedros Baltazar

Osmanlı azınlık Türk tiyatrosunun önemli melodram ve operet sanatçılarından olan Bedros Baltazar (1866-1953) Leblebici Horhor Ağa operetinde Bostancıbaşı rolü ile ün kazanmış bir sanatçıdır. Salmatomruk semtinde dünyaya gelen Baltazar uzun yıllar burada ikamet etmiştir.

BALAT VE AYVANSARAY’DA İZLERİNİ SÜRDÜĞÜMÜZ KÜLTÜR SANAT İNSANLARI

Cafer Çelebi

Tâcîzâde Cafer Çelebi (Ağustos 1452 – 18 Ağustos 1515) devletin farklı kademelerinde çalışmış bir şairdir. Yavuz Sultan Selim devrinde yeniçerileri isyana teşvik ettiği gerekçesiyle idam edilmiş ve Fener sırtlarında inşa ettirdiği mescidin haziresine defnedilmiştir.

Cenap Şehabettin

Şair, yazar, hekim Cenap Şahabettin (1871-1934), babasının şehadeti üzerine altı yaşındayken ailesiyle birlikte İstanbul’a gelmiştir. Ercüment Ekrem Talu’nun ifadesiyle “*Heyecanlarını yüksek, ince ve güzel olan her şeyden alan bir ruh*”a, “*bakışlarında, erken yetim kalmanın bıraktığı bir mana-yı elemle daha cazip görünen bir çift göz*”e sahip Cenap, altı yaşında iken annesiyle İstanbul’da Balat’a yerleşmiş, çocukluğu burada geçmiştir.

Cinuçen Tanrıkorur

Bestekâr, ud virtüözü, müzikolog ve şarkı sözü yazarı Cinuçen Tanrıkorur (20 Şubat 1938 – 28 Haziran 2000) uzun yıllar TRT’de görev yapmış, müzik hayatı boyunca yüzlerce besteye imza atmıştır. Prof. Dr. Orhan Okay’ın anlatımına göre, uzun yıllar Balat ve civarında yaşamış her milletin kendi öz kültüründe şekillenen duygunun terennümü olan müziği her zaman öncelemiş bir aydındır.

Cenap Şahabettin

Cinuçen Tanrıkorur

TÜRK EDEBİYATI VE KÜLTÜR TARİHİMİZ ÜZERİNE YAPTIĞI DEĞERLİ ÇALIŞMALARLA TANINAN M. ORHAN OKAY DOĞMA BÜYÜME BALATLIDIR. BALAT KİTABINDA UZUN YILLAR YAŞADIĞI SEMTE DAİR ÖNEMLİ, İLGİNÇ BİLGİLER VERİR.

Fethi Naci

Emin Haki

Balat’ta Hacı İsa Mahallesi’nde 16 Ekim 1889 doğan Aziz Mahmut Hûdaî türbedarı Hafız Hüseyin Avni Efendi’nin oğlu Emin Haki, Mart 1921’de Üsküdar’da Haşim Baba Dergâhı haziresine defnedilmiştir. Ömrü yoksulluk içinde geçen Emin Haki’nin tedavisi için evin bütün eşyası, hatta askerden hatıra olarak sakladığı potinleri bile satılmış, buna rağmen vereme çare bulunamadığından vefat etmiştir.

Eleonora Arhelaou

Fener’de doğan ressam Eleonora Arhelaou (1937-2021) çocukluğunu Talimhane’de geçirmiştir. Tahsilini büyük oranda yurt dışında yapan sanatçı İstanbul ile bağıı koparmamış, şehrin zamanla geçirdiği değişim ve dönüşümü belgeleyen fotoğraflar çekmiştir. 1970’li yıllardan 1998’e kadar Beyoğlu, Tarlabası, Tepebaşı, Karaköy, Balat, Edirnekapi, Gedikpaşa, Heybeliada, Kurtuluş ve Talimhane semtlerinde özellikle Rum mirasının izini süren Arhelaou’nun çektiği 5 binden fazla fotoğraf SALT Araştırma’ya bağışlanmış ve internet erişime açılmıştır.

Fatma Güner

16 Mart 1926’da Giresun’da dünyaya gelen öğretmen yazar Fatma Güner 5 Aralık 2004’te vefat etmiştir. 1960’tan sonra Balat’ta öğretmenliğe başlamış, bu yıllarda açılan gece derslerinde okuma yazma kampanyasında gönüllü olarak çalışmıştır. Emekliliğinde, Balat’ın ilk kadın muhtarlardan biri olarak mahalleye hizmet etmiştir.

Fethi Naci

3 Nisan 1927’de Giresun’da doğmuş, 23 Temmuz 2008’de İstanbul’da vefat etmiştir. Uzun yıllar Ayvansaray’daki Güven Çeltik ve Bulgur Fabrikasında muhasebe şefi (1950-58) olarak çalışan Fethi Naci, 1940 yılından itibaren çeşitli dergilerde yayımlanan eleştiri yazıları ile tanınmış, birçok esere imza atmıştır.

Vasfî

Şeyh Ali Vasfî Efendi 1851’de Balat’ta Kesmekaya Mahallesi’nde doğmuş 1910’da bir ziyaret için geldiği Balat’ta 1910’da vefat etmiştir. Tercümân-ı Hakîkat, Saâdet, Mürüvvet gazetelerinde edebî makaleler ve manzumeler yazan Vasfî, Muallim Nâci ile dostluklarından dolayı Nâci muarızlarının hicivlerine maruz kalmıştır.

İbrahim Ethem Hâlis Efendi

Binbaşı Hasan Bey’in oğlu olan Hâlis Ethem Efendi 21 Ocak 1853’te Ankara’da doğmuştur. Kısa süre sonra İstanbul’a taşınan Halis Beyin ailesi Ayvansaray’a yerleşmiş ve onu Ayvansaray Rüşdî Mektebi’nde okutmuştur. Tahsili sonrası bazı memuriyetlerde bulunan Halis Ethem Bey 24 Nisan 1917’de burada vefat etmiş Eyüp’te imaret karşısındaki kabristana defnedilmiştir

Hasan Öztoprak

Balat’ta 17 Aralık 1957’de doğan Hasan Öztoprak çeşitli yayınevlerinde yöneticilik yapmıştır. Farklı edebî türlerde eserleri olan Öztoprak’ın şiir ve romanlarının ilham kaynaklarından biri İstanbul’dur.

Hüseyin Movit

9 Ocak 1940’ta Cihangir’de doğan Hüseyin Movit 30 Eylül 2011’de vefat etmiştir. Balat’a damat gelen Movit, Haliç’in Cefasını Çeken Balat’ın İnsanları kitabıyla Balat’ı ve Balat’ın önemli simalarını anlatmıştır. Türkçeye sahip çıkmış bir kültür insanı olan Hüseyin Movit farklı süreli yayınlarda tanıdığı kişilere, gördüğü mekânlara dair anılarını kaleme almıştır. Haliç Spor Kulübü idareciliği ve Balat-Fener Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanlığı da yapan Hüseyin Movit İstanbul’un ve Balat’ın değerlerinden biridir.

Bayar ailesi (soldan sağa): Lüsi Bayar, İlyas Bayar, Yakup Bayar, (önde) Aslan Bayar

İlyas Bayar

Kanaat Kitabevi'nin kurucusu (1898) ve aile boyu Balatlı olan İlyas Bayar (Eliya Behar, 1880-1945) Salmatomruk'ta doğmuş bir süre burada yaşamıştır. Latin harflerinin kabulünden sonra yaptığı yayınlarla atılım yapmıştır. İlyas Bayar'ın ölümünden sonra işleri devralan oğlu Aslan Bayar'ın ölümüyle 1994 yılında Kanaat Kitabevi tasfiye edilmiştir.

İsmail Hakkı Bey [Aksoy]

Muallim İsmail Hakkı olarak tanınan İstiklal Marşı'nı da besteleyen İsmail Hakkı Bey 1865'te Balat'ta doğmuş, bir süre burada yaşamıştır. 1927'de vefat etmiş, Eğrikapı Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Kevork Hovannesyanyan

Uzun yıllar Balat'ta yaşadığından Balatlı Kevork Tıbrır olarak da tanınan Kevork Hovannesyanyan (1737-1811) birçok yabancı dile vakıf, Farsça sözlüğüyle tanınan bir müverrihtir.

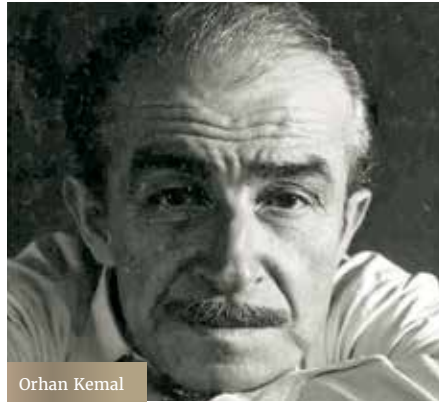
Mardiros Minagyan

1837'de Balat'ta doğmuştur. Bir sene kadar mektepte muallim yardımcılığı yapmış, aynı zamanda amatör olarak piyeslerde rol almıştır. İlk defa 1857'de Naum Tiyatrosu'nda Magakyan'la Ekşiyan'ın kurduktan kumpanyaya dâhil olmuştur. Ondan sonra bütün hayatını tiyatroya vakfetmiştir. Minagyan 22 Şubat 1920'de İstanbul'da vefat etmiştir.

Orhan Kemal

Çocukluğu ve gençliği Adana'da geçen Orhan Kemal (1814-1970) Adana'da iş umudu kalmadığından âdeti itildiği İstanbul'a gelince zor günler geçirmiştir. Orhan Kemal, Yazmak Doludizgin Günlükler ve Şiirler kitabında Balat günlerine dair anılarını anlatmıştır. Orhan Kemal'in 1954-1966 yılları arasında 12 yıl boyunca kiracı olarak oturduğu ev eski sigara fabrikasının (bugünkü Kadir Has üniversitesi) yakınlarında hâlâ ayakta. Orhan Kemal Müfettişler Müfettişi, Evlerden Biri, Sokakların Çocuğu, Suçlu adlı romanlarını bu evde yazmıştır.

Orhan Kemal, kurmaca metinlerinde de bu semtlere yer vermiştir. “Mavi Eşarp” öyküsünde Balat'tan şöyle bahseder: “Acı acı sidik kokan harap bir duvarın yanından, ufacık bir ampulün zorla aydınlattığı geniş bir meydanlığa çıktık. Bir yanımda kayık, mavna leşleri, öbür yanımda kim bilir hangi dış ülkeye yollanacak hurda demir yığınları. Hava mazot kokuyor, tozlu gecenin derinliklerinden fabrika iniltileri geliyordu.” “Tokat” öyküsünde de Pazarcı Kör Salih ile Balat kahvelerindeki aç ve parasız insanları anlatmıştır. Kara kuru ve kambur Süleyman'ın “Sevda”sının anlatıldığı öyküde Balat'taki meyhanelere yer verilmiştir. “Kardeş Payı” öyküsünde de Balat civarındaki kahve, meyhane ve İstikbal Hurda Demir Deposu anlatılmıştır. “Devlet Kuşu”nda Avare Mustafa'nın, Balat, Yenikapı, Kumkapı meyhanelerine kafayı çekmesi anlatılmıştır. Hem röportaj hem hikâye türünden özellikler taşıyan “İstanbul'dan Çizgiler”de yazar Fener, Balat, Ayvansaray'da kiralık evin bulunamadığından şikâyet etmiştir.

Orhan Kemal

DİL BİLİNCİNİN TOPLUMUMUZDA GELİŞMESİ İÇİN BİR ÖMÜR ÇABALAYAN HÜSEYİN MOVİT, BALAT'IN RENKLİ SİMLERİNDEN BİRİDİR. HALİÇ'İN CEFASINI ÇEKEN BALAT'IN İNSANLARI ADLI KİTABIYLA SEMTİ, SEMTİN ÖNEMLİ ŞAHSİYETLERİNİ ANLATIR.

Orhan Okay

Türk edebiyatı tarihçiliğinin önemli isimlerinden biri olan M. Orhan Okay 26 Ocak 1931 Balat'ta doğmuş, 13 Ocak 2017'de İstanbul'da vefat etmiştir. Birçok talebe yetiştiren ve Balat'a ait tanıklıklarının bir kısmını kayda geçiren Orhan Okay İstanbul'un farklı semtlerine dair anılarını da kaleme almıştır. Uzun yıllar Balat'ta yaşayan M. Orhan Okay Balat adlı eserinde semtin tarihini, coğrafyasını, toplumsal hayatını, geçirdiği değişimleri, insan tiplerini, sosyal atmosferini, doğal güzelliklerini, unutulmuş değerlerini, yeme içme kültürünü, gecesini gündüzünü, yazını kışını, folklorunu, eğlence hayatını bir yazar-edebiyatçı duyarlığı içerisinde, hatıralarına da yer vererek anlatmıştır.

Mehmet Rauf

12 Ağustos 1875 ile 23 Aralık 1931 tarihleri arasında yaşamış olan Mehmet Rauf, Balat'ta Kesmekaya semtinde doğmuş, Balat'taki Defterdar Mahalle Mektebi'ni bitirmiş, ardından Soğukçeşme'deki Askerî Rüştîye'yi daha sonra da Bahriye Mektebi'ni bitirmiştir. Osmanlı coğrafyasının farklı yerlerinde görev almış, son olarak sefaret gemilerinin irtibat subaylığı ve protokol memurluğunu yapmıştır. Bir Zambak'ın Hikâyesi adlı eseri muzır bulunup toplatılınca askerlikle ilişkisi kesilmiştir. Bundan sonra geçimini kalemiyle sağlamaya çalışmıştır.

Mehmet Rauf

Osman Cemal Kaygılı

Balat'ın yazarı Osman Cemal Kaygılı 4 Eylül 1890'da İstanbul Eğrikapı semtinin dışındaki Yenimahalle'de doğmuş, 9 Ocak 1945'te İstanbul'da vefat etmiştir. Osman Cemal, yazılarını ağırlıklı olarak kahvehanelerde yazmıştır. İstanbul'un hemen her tarafını, taşını toprağını insanlarıyla birlikte tanıtarak anlatmıştır. Balatlı olan Prof. Dr. M. Orhan Okay çocukluğunda Osman Cemal'i Balat sokaklarında gördüğünü yazmıştır.

Süleyman Erguner

2 Ağustos 1902 tarihinde Fener sırtlarındaki bir semtte doğmuş 1957'de vefat etmiştir. Neyzenliğinin yanı sıra besteciliğiyle de bilinen Erguner radyonun aranan sanatçılarından biri olmuştur. ◀

Süleyman Erguner

OSMANLI PAYİTAHTINDA
BOĞDANLI BİR PRENS:

DIMITRIE CANTEMİR (KANTEMIROĞLU)

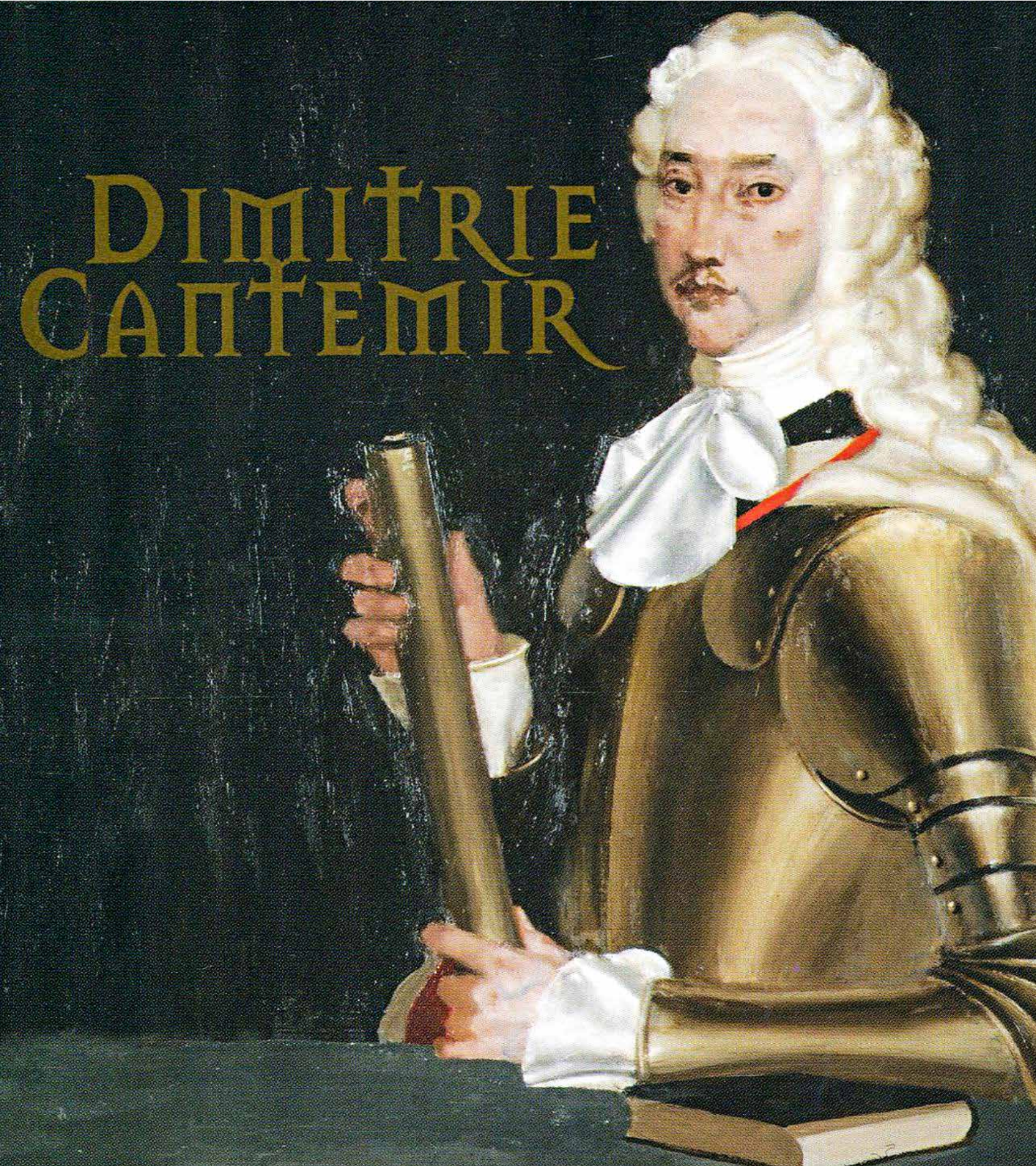
**İSTANBUL'DA 22 YIL YAŞAYAN BOĞDAN
VOYVODASI, BİR MUSİKİŞİNAS VE MÜVERRİH.
ESERLERİNDE OSMANLI TÜRKÇESİNİ
LATİN ALFABESİYLE BİRLİKTE KULLANAN
ÖNCÜ, İLGİNÇ BİR ŞAHSİYET.**

◆ PROF. DR. SÜER EKER

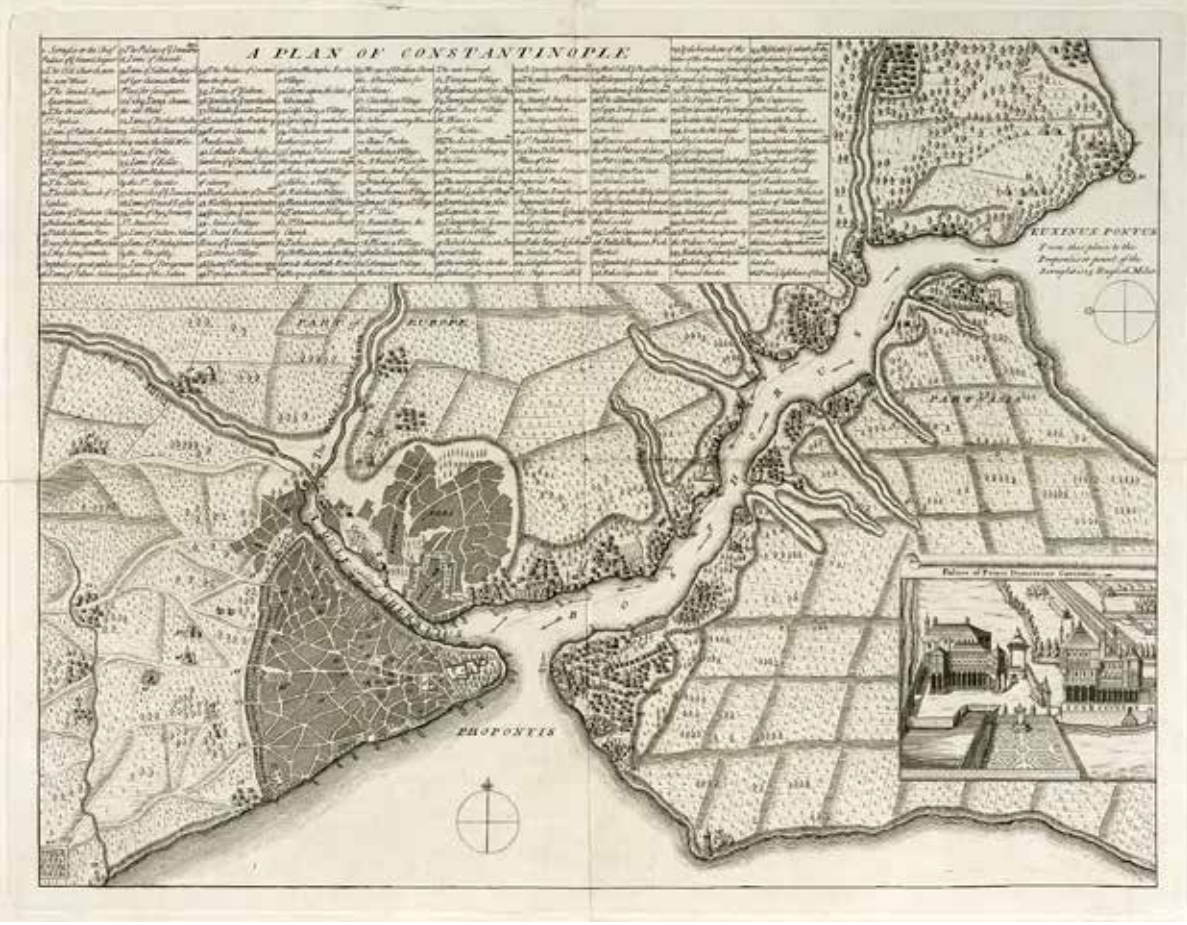

Ünlü *Kitab-ı Edvar*'ın müellifi, Osmanlı'nın Kantemiroğlu adını verdiği, önce idari sistem gereği Boğdan voyvodalığının bir tür emanet-rehin prensi olarak payitahtta bulunan, daha sonra kısa bir süre Boğdan voyvodası olan Dimitrie Cantemir (1673-1723), tarihî Eflak-Boğdan, yani çağdaş Romanya ve Moldova'nın hatta Rusya'nın bilim, sanat, siyaset ve modernleşme tarihinde tartışmasız biçimde ortak ulusal-tarihsel bir değerdir. Batı dillerinde *polimath Renaissance man*, *homo universalis* vb. olarak nitelenen Türkçeye "Evrensel İnsan" şeklinde aktarabilecek bir kişilik olan ve on bir dil bildiği söylenen Dimitrie Cantemir özellikle

ilk iki ülkenin tarihinde romancılıktan, haritacılığa, müzikten tarihçiliğe pek çok alanda ilklerin insanıdır. Dimitrie Cantemir, Antik Çağlardan Aristo, Rönesans döneminden Leonardo Vinci, klasik dönemden Goethe gibi dâhilerden biridir. Nitekim Paris'te Sainte-Geneviève kütüphanesinin dış duvarında diğer dünya dâhileri ile birlikte "Demetrius Cantemir" adı da yer almaktadır. Cantemir adı, doğumunun 300. yıl dönümünde UNESCO aracılığıyla bütün dünyaya duyurulmuştur. Cantemir ile ilgili yayınlar dünyada geniş bir külliyat oluşturmakla birlikte ne yazık ki Osmanlı tarihçiliğinde "Boğdan voyvodası küçük Kantemiroğlu nâm hâin-i bî-dîn" şeklinde nitelenen

Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı Moldova Prensiği'nin Voyvodası, askerî ve mülki bir kişilik, Osmanlı Türkçesiyle de eser veren, hem Batılı hem Doğulu bir aydın.

Osmanlı İmparatorluğu, Büyüme ve Zayıflamanın Tarihi, Dimitrie Cantemir, Londra, 1734–1735

Cantemir'in müzik dışındaki yirmi iki yıllık İstanbul macerası ile ilgili bilgi yok denecek kadar azdır, mevcut bilgiler genellikle onun musikîşinaslığı üzerinedir.

Osmanlı kaynaklarında ‘Boğdan’ olarak adlandırılan Moldova’nın tarihinde ‘Cantemir’ adlı üç üç kuşağın üç prensi vardır. Üçüncü kuşak Dimitrie Cantemir on dört yaşından itibaren (1688–1710) aralıklarla toplam yirmi iki yıl İstanbul’da kalmıştır. Cantemir bu süre zarfında bir yandan Fener Patrikhanesi’nde bir yandan da Enderun’da Batı ve Doğu dillerini öğrenmiş, Batı’dan ve Doğu’dan beslenen en üst düzeyde öğrenim görmüştür. Cantemir İstanbul’da çok seçkin bir çevrede, Osmanlı sanatçıları, aydınları ve bürokratları ile yabancı misyon şefleriyle bilimsel, sanatsal, kültürel ve siyasal konularda sürekli irtibat hâlinde yaşamış, bu süre zarfında tutkunu olduğu klasik Türk müziğinin kuramsal kitabı, yegâne Türkçe eseri, tam adıyla *Kitâb-ı ‘İlmi’l-Musikî alâ Vechi’l-Hurufât/İşârât-ı Perdehâ-yi Mûsikî*, kısa adıyla *Kantemir Edvârı*’nı (Kantemir

Müzik Kuramı) telif etmiş, yüzlerce eseri kaybolmaktan kurtaran nota sistemini icat etmiş ve bu eseriyle Türk müzikoloji tarihinin en önemli isimleri arasına girmiştir. *Kitab-ı Edvar*’ın telif tarihi konusunda kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte, yazar eserini II. Ahmet’e (1643–1695) veya Cantemir ile aynı yılda doğan, 1703 yılında tahta çıkan III. Ahmet’e (1673–1736) sunmuştur. Eserdeki bazı saz eserlerinin, hatta eserin Kantemiroğlu’na ait olmayabileceğine ilişkin görüşler bulunmakla birlikte, klasik Osmanlıcanının standart bir örneği olduğunu ifade edebiliriz. Türkiye’de Yalçın Tura, yurt dışında Eugenia Popescu-Judet, Türk müziği ve Cantemir araştırmalarına ömrünü adayan yüzlerce araştırmacının en önde gelenlerinden ikisidir.

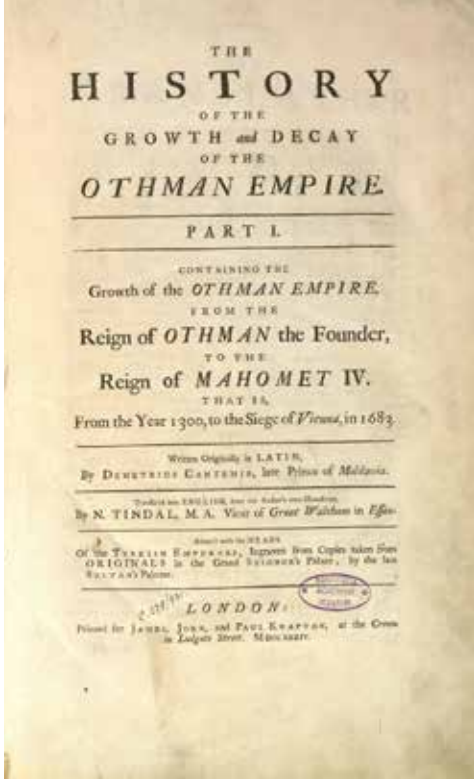
Ne var ki, Dimitrie Cantemir, daha İstanbul’dayken yabancı güçlerle kurduğu gizli ilişkiler sonucunda ve Boğdan Voyvodalığı döneminde Boğdan’ın bağımsızlığını sağlamak üzere Rusya ile iş birliği yapmış, ancak Prut Savaşı’ndan sonra

KANTEMİROĞLU İCAT ETTİĞİ NOTA SİSTEMİYLE TÜRK MUSİKİSİNE AİT YÜZLERCE ESERİ KAYBOLMAKTAN KURTARMIŞ, BAŞYAPIT KABUL EDİLEN EDVAR’IYLA MÜZİKOLOJİ TARİHİMİZİN UNUTULMAZ İSİMLERİ ARASINA GİRMİŞTİR.

Kantemiroğlu’nun *Osmanlı İmparatorluğu’nun Yükselişi ve Çöküşü* adlı eseri Hammer-Purgstall’ın on ciltlik ansiklopedik eserinin yayımlanmasına değin, yani yaklaşık yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu’nu Batı’da ele alan en geniş kapsamlı çalışmadır.

100 Transdinyester Rublesi banknotunda Dimitrie Cantemir

Rusya’ya iltica etmiştir (1711). Dimitrie Cantemir, Osmanlının “Deli”, Rusların “Büyük” sıfatını uygun gördüğü, adı Sen Petersburg’a verilen Rus çarı I. Petro’nun (1672–1725) büyük teveccühünü kazanmış, çar tarafından bürokrasi ve siyasette istihdam edilmiştir. Tıpkı İstanbul’da olduğu gibi Rus seçkin sınıflarıyla da kaynaşan Cantemir, Osmanlı İmparatorluğu, İslam inancı ve felsefesiyle ilgili eserler de kaleme almış, özellikle tarih alanında ona bilim dünyasındaki şöhretini kazandıran Latince olarak kaleme aldığı *Osmanlı İmparatorluğu’nun Yükselişi ve Çöküşü* adlı yapıtı Batılı araştırmacılar için temel başvuru kaynağı olmuştur. Rusya’da Arap harfli Türkçe baskı yapan matbaayı ilk kuran ve yöneten yine Dimitrie Cantemir’dir. Dimitrie Cantemir aynı zamanda Osmanlı Türkçesinin yazımında Latin alfabesini kullanan ilk bilim insanlarından biridir. Onun Moldova’nın Tasviri (1716) adlı Latince eserinde Türkçe kelimelerin özellikle idari ve teknik terimlerin Latin harfleri ile yazıldığı görülmektedir.

Bilimsel faaliyetleri Rusya’da artarak devam etmiş, çalışmaları Batılı bilim dünyasının da dikkatini çekmiş, Cantemir 1714’te Berlin Akademisi üyesi seçilmiştir. Rus çarı I. Petro Rusya’nın askerî ve siyasal nüfuzunun güneye ve doğuya, İslam halklarının yaşadığı coğrafyalara doğru yayılacağını öngörmüş ve yayılmanın azamî kazanç ve asgari kayıpla gerçekleşebilmesi için başta Türkler ve İslam olmak üzere sistematik bir bilgi toplayacak oryantalist incelemeler de yapacak bir kurumun oluşturulmasını planlamıştır. I. Petro 1722 yılında Kafkasya ve İran’a düzenlediği sefere İslam’ı ve İslam halklarını iyi tanıyan Dimitrie Cantemir’i yanında danışman olarak götürmüştür. Sen Petersburg Bilimler Akademisi’nin kuruluşunda Dimitrie Cantemir’in katkısı olmalıdır.

Geç Orta Çağ’ın ansiklopedik kişiliklerinden ve Orta Çağ’ın aşırınlıklarından Aydınlanma çağına geçiş sürecinin öncülerinden biri olan Dimitrie Cantemir, bugün, kardeş devletler Romanya ve Moldova için

MÜSLÜMAN HALKLAR HAKKINDAKİ UZMANLIĞI İSLAM COĞRAFYASINDA YAYILMAK ARZUSUNDAKİ I. PETRO’NUN DİKKATİNİ ÇEKMİŞ, RUSLARIN KAFKASYA VE İRAN ÜZERİNE DÜZENLEDİKLERİ SEFERE ÇAR’IN DANIŞMANI OLARAK KATILMIŞTIR.

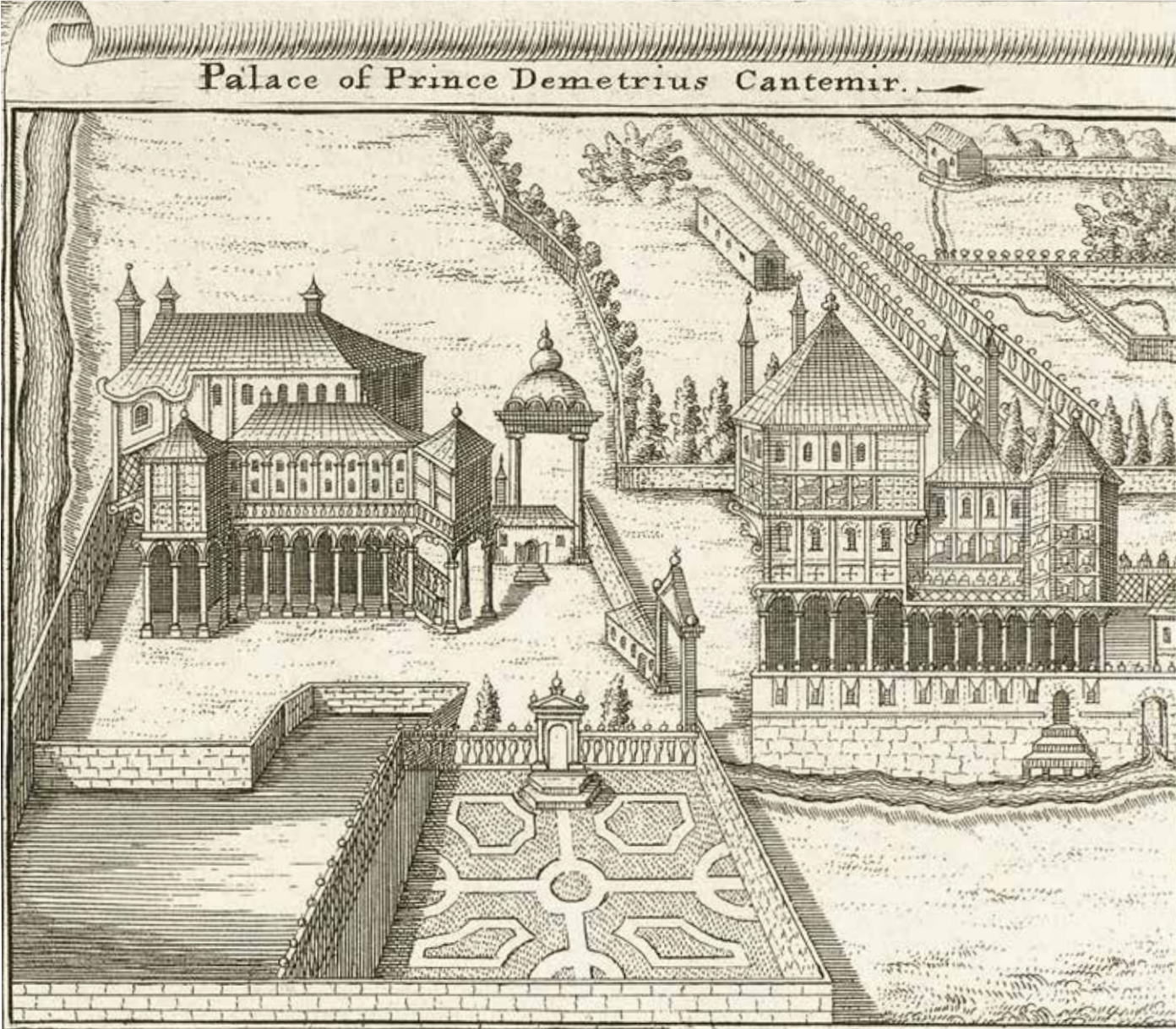

III. Ahmet, Dimitrie Cantemir ve I. Petro Türk, Romen ve Rus halklarının hükümdarları olarak iktidarda bulundukları dönemdeki icraat ve vizyonlarıyla 17. yüzyıldan bugüne değin uzanan üç yüzyıllık bir geleceğin ipuçlarını vermişlerdi. Lale Devri’nin padişahı hattat, şair ve müzik tutkunu III. Ahmet, Boğdan’ın (Moldova) geleceğini Ortodoks ittifakıyla Rusya himayesinde, Osmanlı’dan bağımsızlık kazanmaya odaklayan Cantemir; Rusya’yı bilimle ve Avrupa’nın tekniğinin ve kurumlarının ithaliyle emperyal bir güç hâline getirmeye çalışan I. Petro.

birleştirici, bütünleştirici ulusal ve evrensel bir kişilik olarak eserleriyle ve adının verildiği üniversitelerden askerî okullara, kültür merkezlerinden yerleşim merkezlerine kadar yaşamın her alanında ve neredeyse her anında yaşatılmaktadır.

Cantemir’in İstanbul’da doğan ve dedesinin adını taşıyan oğlu Antioch Cantemir (1709-1744) de babasından sonra kısa hayatına rağmen Rus diplomasi ve edebiyat dünyasında önemli rol oynamış, İngiltere ve Fransa’da diplomatik görevlerde bulunmuştur. Babasının anıtsal eserinin İngilizceye ve Fransızcaya çevrilmesini sağlayan Antioch Cantemir bazı çevreler tarafından

modern Rus edebiyatının kurucusu olarak kabul edilmektedir. Yine Osmanlı’nın deyişiyle Kantemiroğlu, özellikle eseri Edvar aracılığıyla Türk müziğinin ve dolayısıyla Türk kültürünün Batı’da daha yakından tanınmasını sağlıyor. Dimitrie Cantemir araştırmalarının en önemli konuları arasında, bugün artık bir bilim dalı kabul edilen Türkoloji önemli bir yer tutuyor. Tatar kökenli olduğu soyadında da belli olan, hakkında *Tekboynuz Karaboğdan Voyvodası Dimitri Kantemir* (Zeynep Sözen) adıyla Türkçe roman da yazılan Dimitrie Cantemir; Romen, Moldova ve Türkiye arasında kültürel bir ortak kişilik olmaya, Fener-Balat’taki Kantemir Müzesi ve Maçka Parkı’ndaki büstüyle bu dostluğu simgelemeye devam ediyor. 🏰

Cantemir'in Evi. Osmanlı İmparatorluğu, Büyüme ve Zayıflamanın Tarihi, Dimitrie Cantemir, Londra, 1734-1735

Kaynaklar
Bîrsan, Cristina, and Mihai Maxîm (2010). *Dimitrie Cantemir and the Islamic world*. Gorgias Press & The Isis Press.
Brezianu , Andrei, Spânu, Vlad (2010). *The A to Z of Moldova*. Scarecrow Press.
Eşanu, Andrei (Coordonator) (2010). *Neamul Cantemireștilor Bibliografie*. Chisinau: Academia de Științe a Moldovei Institutul de Istorie, Stat și Drept.
Gîrfanova, Al’bina H. (2010). The contribution of Dimitrie Cantemir to the apparition of Oriental sciences in Russia X. *Analele Universității Creștine* ‘Dimitrie Cantemir. Seria ISTORIE – Serie nouă Anul 1 · Nr. 4 · Decembrie 2010. Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR” Acreditată prin Legea nr. 238/23.04.2002." București. pp. 12-15.
Gökhan Yalçın (2019/15). Kantemiroğlu'na Atfedilen Saz Eserleri Gerçekten Kantemiroğlu'na Ait Olabilir mi? *EJMD*. 14- 32
Popescu-Judet, Eugenia (1973). *Prince Dimitrie Cantemir: theorist and composer of Turkish music*.
Schimmelpenninck van der Oye, David (2010). Russian Orientalism: Asia in the *Russian Mind From Peter the Great to the Emigration*. Yale University Press.
Sözen, Zeynep (2010). The Vicious Circle: Cantemir’s friends and foes in Istanbul. *Analele Universității Creștine* ‘Dimitrie Cantemir. Seria ISTORIE – Serie nouă Anul 1 · Nr. 4 · Decembrie 2010. Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR” Acreditată prin Legea nr. 238/23.04.2002." București. pp. 7-11.
Tuncel Bedrettin (17 Eylül 1998). Dimitri Kantemirden Tarihe Bir Projektör. *Cumhuriyet Kitap*. Sayı 448, s. 1-6.
Tura, Yalçın (2001). *Kitabu ‘İlmi’l-Musiki ‘ala vechi’l-Hurufat 1.Cilt*. İstanbul: YKY
http://www.musikidergisi.com/yazar-438-kitabu_ilmilmusiki_alâ_vechi'lhurûfâtin_muellifi_kimdir_1.html

BİR FENER YAPISI ÖRNEĞİ: TUR-İ SİNA METOKHIONU

◆ MURAT SAV

Tarihî sur içi, kardeşçe yaşamın somut varlıkları olan dinî yapıların belki de en güzel örneklerinin toplandığı, açık hava müzesi özelliğinde bir bölge. Haliç kıyı kesimi Osmanlı döneminde iskâna ve yapılaşmaya açılmıştır. Günümüze değin Osmanlı yapılaşması çoğunlukla yitirilmiştir. Buna rağmen çok değerli, döneminin tanıklıklarını yapmış anıtsal yapılar mevcudiyetini sürdürmektedir. Bunların önde gelenlerinden birini Tur-i Sina Manastırı'na ait yapılar oluşturmaktadır. Yakınındaki Bulgar Patrikliği'ne

bağlı Sveti Stefan Kilisesi, Balat yönünde ise Yusuf Şücaeddin Camii, bu birlikteliğin en güzel ve çarpıcı örnekleri.

Tur-i Sina Kilisesi, Osmanlı döneminde "Aya Yani Kilisesi" olarak telaffuz edilmekte olup vakıf kütüğünde, "Aya Yani Kilisesi ve Manastırı" adıyla kayıtlıdır. Misafirhane, "Müştemilat" olarak kayıtlıyken iki adet de kâgir dükkândan bahsedilmektedir. Kilise ve bağlı yapıların mülkiyeti "Aya Yani Kilisesi ve Manastırı Vakfı" adına kayıtlıdır.

Kilisenin Konumu

Günümüze ulaşmış hâliyle manastırın kütüphane ve misafirhane bölümleri, 18. yüzyılda inşa edilmiş, tam olarak Batı etkisine girmese de özellikle bezemelerinde bu etkinin yoğun biçimde hissedildiği yapılar olarak günümüze ulaşmıştır. Bu yapıların kuzeyinde kilise yapısı bulunmakta. Kilise, Yol Gösterici Yahya'ya (Vaftizci Yahya/Ioannes Prodromos) adanarak yapılmıştır. Tarih sahnesine ilk ne zaman çıktığı çok kesin olmamakla beraber bazı kaynaklar kilisenin 1334 yılından itibaren mevcudiyetini kabul eder. Ancak bu konuda

Şekil 1. 1776 yılında Kauffer tarafından yapılan İstanbul haritasında Aya Yani Kilisesi adı okunmaktadır.

topografik ve arkeolojik deliller mevcut değildir. Dionysios Byzantios'un Roma döneminden günümüze kadar ulaşan kitabında Haliç kıyısının arazi durumu anlatılmıştır. Kilisenin bulunduğu bölge Bizans döneminin Petrion ve Palation arası olup, surların denize en yakın olduğu yerd. Düzlük alan Haliç kıyısında son derece az bulunmaktaydı. Nitekim 1204 yılındaki Latin istilası sırasında Latinlerin surlara en çok yaklaştıkları ve saldırdıkları yerler bu civarlara denk gelmekteydi. Dolayısıyla sur dışında düzlük alanın neredeyse hiç bulunmadığı bu gibi yerlerde Bizans dönemine ait yapılara rastlanılması biraz zayıf bir ihtimal olarak değerlendirilmektedir. Osmanlı döneminden itibaren artık surların askerî açıdan önemini yitirmesiyle sur dışı yapılaşmaya açılmış ve düzlük alanlar da genişletilmiştir.

Vaftizci Yahya Kimdir?

Hz. İsa'nın geleceğini müjdeleyen, kendisine inanan insanları Şeria Nehri'nde vaftiz eden Vaftizci Yahya'nın Hz. İsa'yı

da vaftiz ettiğine inanılmaktadır. Vaftizci Yahya, “Müjdeleyen, yol gösteren” gibi tanımlayıcı ifadelerle anılmaktadır. Nitekim Ortodoks inancı için önemli bir yere sahip olan Yuhanna İncili'nin ilk bölümünde: “Yahya O'na tanıklık etti. Yüksek sesle şöyle dedi; Benden sonra gelen benden üstündür. Çünkü O benden önce vardı...” denilmekte ve Hz. İsa'nın geleceği müjdelenmektedir. Yayıdığı fikirlerden dolayı tutuklanan Vaftizci Yahya öldürülmüş, kafatası ve parmak rölikleri sonraki süreçte, Bizans döneminde İstanbul'a getirilmişti. Fetih'ten sonra Topkapı Sarayı'nda korunan bu rölikler bir ara Latinlerce Avrupa'ya kaçırılmış ve sonrasında geri alınmıştır. Bizans coğrafyasında adına en çok kilise yapılan dinî karakterlerin başında gelmektedir. Vaftizci Yahya'ya adanan en önemli yapılardan biri İstanbul'da bulunmaktadır. Şu an Yedikule'de bulunmaktadır. İmrahor İlyas Bey Camii adıyla bilinen bu yapının özgün adı Studios Manastırı Kilisesi'dir.

İÇİNDE ÇOK DEĞERLİ BİR KÜTÜPHANENİN YER ALDIĞI KATERİNA MANASTIRI MİNYATÜRLÜ EL YAZMALARıyla ÜNLÜYDÜ.

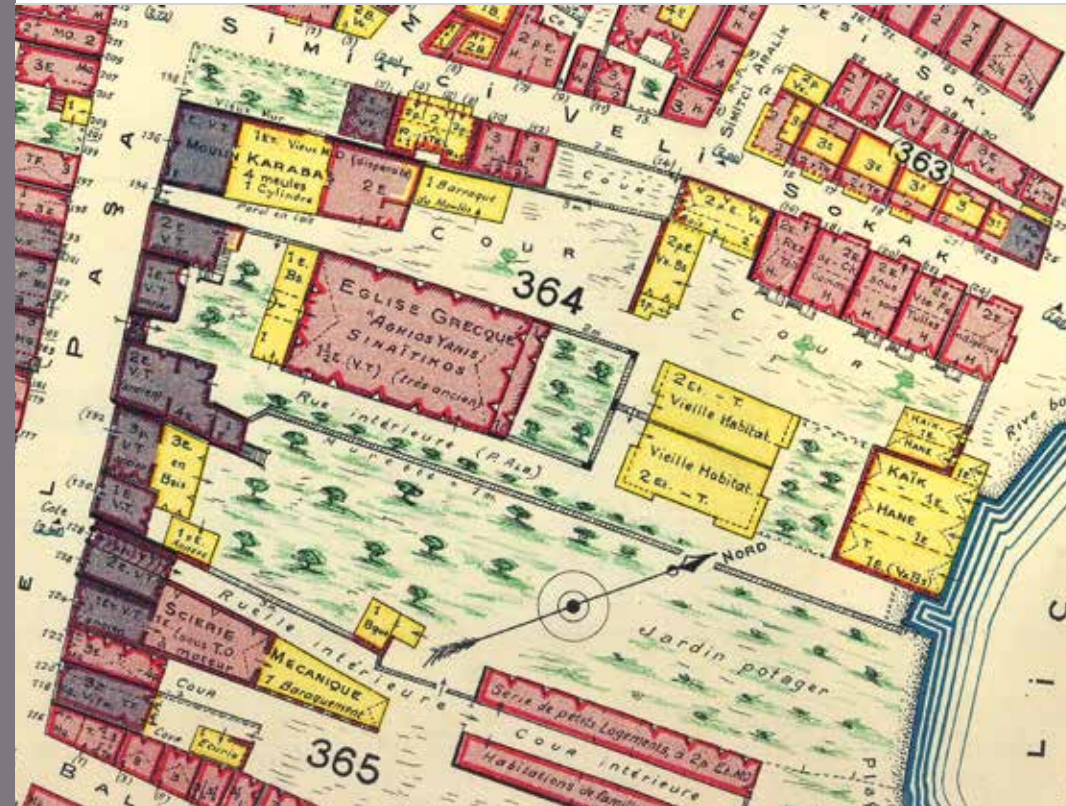
Tur-i Sina Manastırı ve Yapılanması Kompleks dâhilinde, Haliç surlarına dönük cepheleriyle kütüphane ve misafirhane yapılarıyla, avlu giriş kapısıyla Haliç yönünde kilise yapısı uzanmaktadır.

Kilise, İskenderiye Patrikliği'ne bağlı bir metokhion idi. Aslında “misafirhane” adıyla tanımlansalar da içinde konaklamayla birlikte ibadet de yapılan bu tip yapı topluluklarında bir kütüphane de bulunmaktaydı. Söylenceye göre, Yavuz Sultan Selim döneminde inşa edilmiştir. Sultanın Mısır Seferi sırasında Sina'da kendisine yardımcıları dokunan bir rahibin dileği üzerine bu küçük manastır kompleksini inşa ettirmiştir.

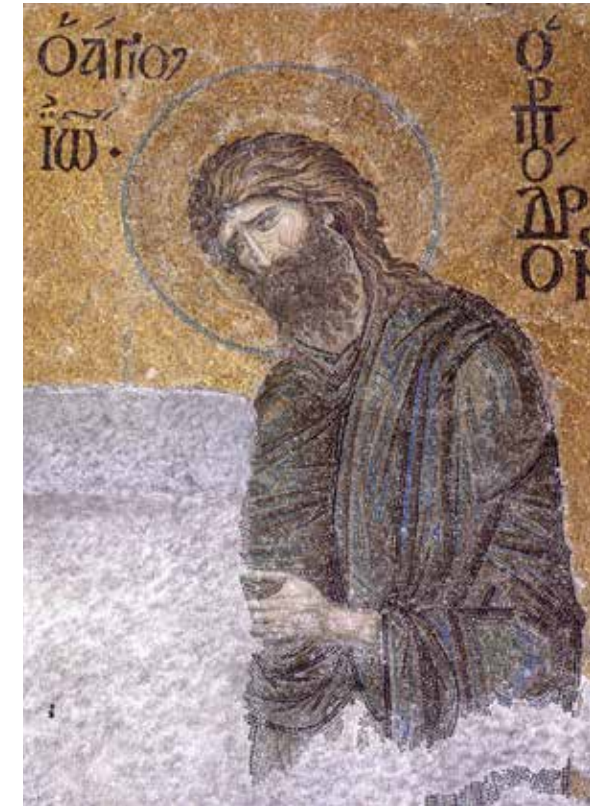
Osmanlı döneminde yapının adına ilk olarak, Zafer Karaca'nın yazdığına göre, Tryphon Karabeinikov'un hazırladığı ve 1583 yılına ait kiliseleri gösteren bir listede rastlanmaktadır. Çok sayıda yangın geçiren kilise, 17. yüzyılda ve 18. yüzyılın ortalarına doğru kapsamlı onarımlar geçirmiştir. 18. yüzyıldaki

onarım ise Giritli Nikephoros tarafından gerçekleştirilmiştir. Günümüze ulaşan hâlini içeren son müdahale 19. yüzyılın ortalarına aittir. Kilisenin önündeki sundurma kısmının son büyük onarım dönemine ait olduğu sanılmaktadır. Osmanlı döneminde inşa edilen tüm kilise yapıları gibi bazilikal plandadır ve üç neflidir. Bu dönemde yıkılmaya yüz tutan mevcut kiliselerin yeniden yapımına izin verilmekteydi. Yonu taşı ve tuğlayla inşa edilen Tur-i Sina Kilisesi de bunlardan biriydi. Yaklaşık 34x15.50 m ebatlarında, batı-doğu uzamında gelişen yapının batısında bir narteks, yani hazırlık mekânı, doğusunda bir apsis bulunmaktadır. Kilisenin üstü, ahşap konstrüksiyonlu ve iki yana eğimli, kırma çatıyla örtülüdür. Tavan, iç mekânda semerdam biçiminde düzenlenmiştir. Nefleri yapıldığı dönemin bir özelliği olarak mermer taklidinde sekizer adet ahşap sütun ayırmakta, ritüel açısından önem arz ettiği üzere bemada ahşap bir templon yer almakta ve üzerinde bitkisel, geometrik motiflerle birlikte konusunu İncil'den alan çeşitli

OSMANLI DÖNEMİNDEN İTİBAREN ARTIK SURLARIN ASKERÎ AÇIDAN ÖNEMİNİ YİTİRMESİYLE SUR DIŞI YAPILAŞMAYA AÇILMIŞ VE DÜZLÜK ALANLAR DA GENİŞLETİLMİŞTİR.

Şekil 2. Pervititch Haritası'nda kilise ve birimleri.

Şekil 3. Ayasofya Camii'nin güney galerisinde bulunan Deisis Mozaïği'nde Vaftizci Yahya.

Şekil 4. Kilisenin batı cephesinden görünüş.

ikonalar bulunmaktadır. Sütunların çapları kaideden başlığa doğru incelmektedir. Ayrıca ana mekânın batı cephesinde kadınlar için bir galeri mevcuttur. Duvarlarda, tıpkı templonda olduğu gibi, bitkisel ve geometrik bezemelere yer verilmiştir. Bema ile yakınında ahşap despot koltuğu ile ambon (vaaz kürsüsü özelliğinde) konumlandırılmıştır.

Kilise ve diğer yapı birimleri, çevre kotunun zaman içinde yükselmesi sonucu biraz gömüde kalmıştır. Manastırın rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri, mülkiyet sahibi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yakın zaman önce hazırlanmıştır.

Yapı topluluğunun birimlerinden olan misafirhane yapısı, tipik 18. yüzyıl üslup özelliklerine göre inşa edilmiştir. Yaklaşık olarak 11.5x8,5 m ebatlarındaki misafirhane yapısının zemin katı bir zamanlar demirci atölyesi olarak kullanılmıştır. Üç katlı yapı kirpi saçaklı ve kırma çatısı, ayrıca taş

Şekil 5. Kilisenin naosundan görünüş (Koruma Kurulu Arşivi'nden).

konsollarıyla belirgin bir mimari konsepte sahiptir. Kütüphane binası iki katlıdır ve 6,75x9,60 m ebatlarında oturma alanına sahiptir. Tonoz içlerinde oldukça üslupsal bezemelere sahiptir.

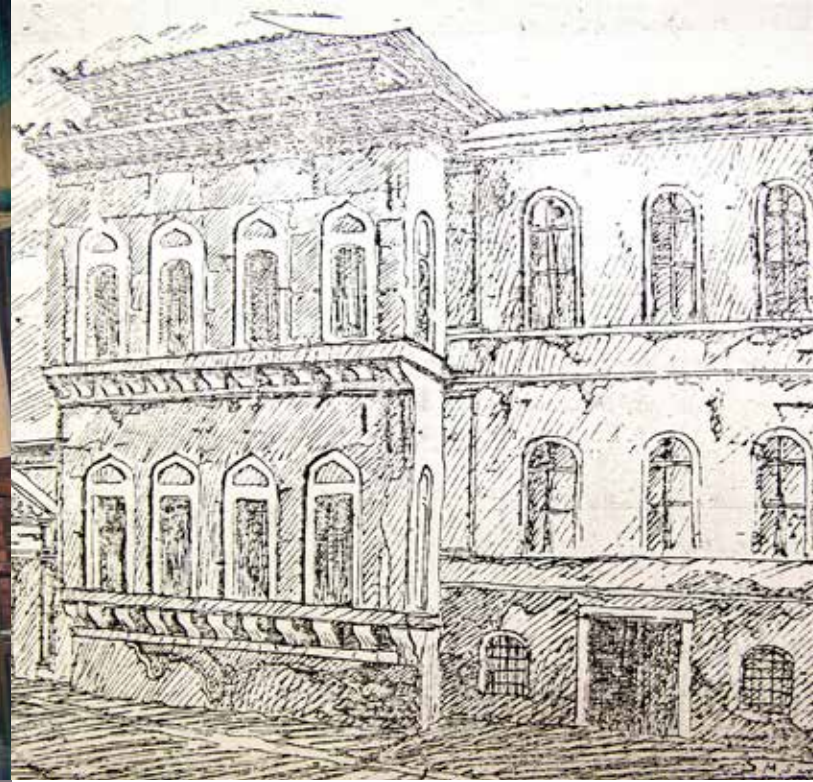
Eski haritalardan, yapı topluluğunun aksında, Haliç kıyısında manastıra gelir getirmesi için kullanılan kayıkhanenin varlığı bilinmektedir. Vakıf kaydında yer alan “iki bap dükkân” tabirinden anlaşıldığına göre, manastırın daha başka kira gelirleri olabileceği düşünülmektedir.

İSKENDERİYE PATRİKLİĞİ VE TUR-İ SİNA MANASTIRI

Ortodoks inancı açısından önemli olan patriklik merkezlerinden biri, Mısır'ın İskenderiye kentinde bulunmaktadır. İstanbul'daki bazı dinî yapılar kendi bölgesinde etkin olan bu patrikhaneye bağlıdır. 16. yüzyıla tarihlenen bazı belgeler Tur-İ Sina Manastırı'nın İskenderiye Patrikliği'ne bağlı olduğunu kanıtlamaktadır.

Şekil 6. Eski bir fotoğrafta avlu giriş kapısının görünüşü (Çiğdem Karamanoğlu'ndan).

Şekil 7. Reşat Ekrem Koçu'nun İstanbul Ansiklopedisi'nde yayımlanan ve misafirhane ile kütüphanenin yol cephesi görünüş çizimleri.

Manastırın işleri, Sina'da bulunan, “Sina Dağı Manastırı” adıyla da anılan ve geçmiş 6. yüzyıla kadar inen Katerina Manastırı tarafından yapılmaktaydı. Tur-İ Sina, bir nevi bu manastırın İstanbul'daki temsilcisiydi. Bizans İmparatoru Iustinianus'un ihsanlarda bulunduğu Katerina Manastırı, günümüzde de varlığını devam ettirmektedir. İçinde çok değerli bir kütüphanenin yer aldığı Katerina Manastırı minyatürlü el yazmalarıyla ünlüydü. 19. yüzyılda Katerina Manastırı'nda keşfedilen ve mevcuttaki en eski incillerden biri olarak kabul edilen (4. yüzyılın ortalarında yazıldığı sanılmaktadır) Sina Mukaddes Kitabı, Eski ve Yeni Ahit'in yanı sıra Barnabas'ın mektubunu da içermektedir.

KATERINA MANASTIRI VE HZ. MUHAMMED

Hz. Muhammed'in Sina'daki Katerina Manastırı'nı ziyaret ettiği rivayet edilir. 623 yılında manastırdan bir

Şekil 9. Aslının Yavuz Sultan Selim tarafından İstanbul'a getirildiğine ve Hz. Muhammed dönemine ait olduğuna inanılan ahitnamenin Sina Dağı Manastırı'ndaki kopyası ([https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Covenant_of_prophet_muhammad\(charter_of_privileges_translation\)](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Covenant_of_prophet_muhammad(charter_of_privileges_translation))).

heyet Hz. Muhammed'e gelerek manastırlarının korunması için kendilerine bir belge verilmesini ister. Manastırın Hz. Muhammed'in verdiği bu belge sayesinde yaklaşık 1400 yıldır iki din arasında barış ve hoşgörünün bir simgesi olarak yaşamaya devam ettiğine inanılır. Söylenene göre, Yavuz Sultan Selim de 1517 yılında bu bölgeyi ele geçirdiğinde manastırın ayrıcalıklarını içeren belgeyi onaylamış ve Hz. Muhammed döneminden kalan orijinal belgeyi alarak İstanbul'a getirmiş, kopyalarını Sina Manastırı'nda bırakmıştır. Yine inanişçe göre, Hz. Ali'nin yazdığı orijinal ahitnamenin üzerinde Hz. Muhammed'in el izi (bir nevi mühür) bulunmaktaydı, kopyaların üzerine de bu iz işlendi. İstanbul'a inşa edilen Tur-İ Sina Manastırı'na da el kabartmasını içeren bir mermer kitabe konuldu. ▲

Şekil 10. Kütüphane yapısının bir tonozundan kalem işi bezemesi ve sütun başlığı (Buka Mimarlık'tan).

YAZLIK SİNEMALAR VE

GEÇMİŞİN İZLERİ

YAZLIK SİNEMALAR TOPLUMSAL HAFIZAMIZDA ÖNEMLİ BİR YER TUTUYOR. TANIDIK YÜZLERLE BİRLİKTE GEÇİRİLEN BAZEN KEYİFLİ BAZEN HÜZÜNLÜ ZAMANLARDAN GÜZEL HATIRALARIN MEKANLARI ONLAR. ÇOK KÜLTÜRLÜ GEÇMİŞİYLE FENER VE BALAT SEMTLERİ DE HİÇ ŞÜPHESİZ EN GÜZEL ÖRNEKLERİNİ BARINDIRIYOR.

◆ FEHMİ ERDEM AYBULUT

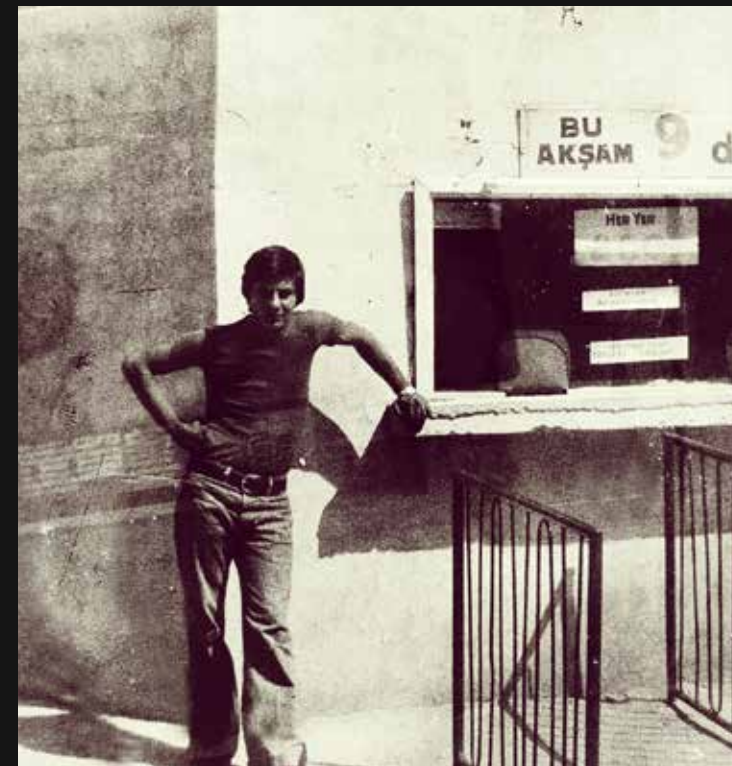

İnsanın mekânı, mekânın da insanı dönüştürme, şekillendirme gücünden hareketle diyebiliriz ki geçmişe dair konuşmak aslında insanı kendi yapan şeylere dair konuşmak demektir.

NOSTALJİ

Yunanca “yuvaya dönüş” (nostos) ve “acı / sancı” (algia) kelimelerinin birleşmesiyle oluşan, 17. yüzyılda İsviçreli bir tıp doktoru tarafından icat edilen bir kavram. Ona göre sılaya özleminden doğan ve ruhu tahrip eden bir “hastalık”, askerlerin, sürgünlerin, göçmenlerin şiddetle yaşadığı, eve, tanıdık bir çevreye duyulan özlem, melankoli. Ünlü yazar Milan Kundera; “ doyurulamamış dönüş arzusunun kaynaklanan bir keder” olarak yorumlamıştır. Bir depresyon türü, bir ruhsal problem olduğu kanaatiyle çok sayıda psikoloji temelli araştırmaya konu olmuştur aynı zamanda. Diğer yandan insanın, yaşadığı psikolojik sıkıntılarını aşmak için iyi anıları tutup kötü anıları unutmaya meyilli olduğuna dair izahatlar yapılmıştır ki buna göre geçmişe olan özlem, geçmişteki güzel zamanları hatırlama çabasından doğan problem çözüme isteğinin tezahürüdür. Her ne kadar bu minvalde yaklaşım ve yorumlar üretilmiş olsa da zaman içerisinde dönüşerek günlük hayatımıza “geçmişin herhangi bir parçasını anımsama, o parçayı zihinde geçici de olsa yeniden canlandırma” olarak girmiştir nostalji kavramı.

Peki, neden bir şeyleri hatırlamaktan vazgeçmiyor insan? Artık var olmayan insanlar, parçası olunmuş öyküler, hissedilmiş duygular, bugün belki birçoğu aşıldığından ağırlığı hissedilmeyen zorluklar ya da yoksunluktan filizlenen güçlü umutlar, idealler mi insanı kendine çeken? Fransız tarihçi Pierre Nora literatüre soktuğu “hafıza mekânı” kavramıyla belirli mekânların, nesnelerin, olayların bir grup insan için özel bir anlam ifade ettiğini belirtir. Kavramı toplumsal hafıza ile ilişkilendirir. Bu açıdan, insanın mekânı ve mekânın da insanı dönüştürme, şekillendirme gücünden hareketle geçmişe dair konuşmak aslında insanları kendileri yapan her şeye dair konuşmak demek. Hatırlamak da.

Osmanlı dönemi İstanbul’unun kozmopolit yapısını en iyi yansıtan semtlerdendir Balat ve Fener. Uzun yıllar boyunca bu niteliklerini korumuşlardır. Farklı etnik ve dinî kimliklere sahip gruplar toplumun bir parçası olarak zengin bir kültürel mirasın oluşmasını sağlamıştır. Zaman içerisinde kent içi birçok tarihî niteliğe sahip yerleşme gibi Balat ve Fener de toplumsal ve mekânsal bazı dönüşümler geçirmiş, geçirmeye devam etmektedir. Son yıllarda çokça habere konu olmakta, gerek turizm ve yenileme odaklı çalışmalar gerekse kültür sanat ve eğlence sektörünün ilgisi sayesinde insanların gündeminde kendine yer bulmaktadır. İster istemez bu popülerleşmenin yerleşmenin bilinen kimliğine yaptığı etki özellikle gündeme geliş şekli açısından sorgulanmakta, tartışılmaktadır.

Sokaklarında çekilen ve geniş bir çevreye ulaşarak farklı birçok insanın bu değerli mirastan haberdar olmasını sağlayan sinema filmleri, televizyon dizileri, Balat ve Fener semtlerinin bilinen kimliği ile ilgili yeterince güçlü ve anlamlı çağrışımlar yapabiliyor mu? Yoksa semt mekânı yalnızca renkli bir dekor olarak mı kullanılıyor? Jaques Derrida’nın “hayaletlerin mekânı”, “dün olmuş, bugün olmakta ve gelecekte olacak olanların kendi

geçmişlerine bıraktığı izlerle dolu birer hayalet ev” olarak tanımladığı filmler, temel bir teorik bakışa göre izleyenin kendi belleğinde, kendi tecrübe alanında belli belirsiz izlerle temas edebildiği sürece hem sanatı, hem öyküyü hem de insanı daha değerli kılar. Hayaletler ancak böyle can bulabilir. Kapı önlerinde oturup örgü ören kadınların, sokakta oynayan küçük çocukların, evinin penceresinden sokağı izleyen yorgun bakışlı yaşlı adamların hayatlarına içtenlikle dâhil olan ziyaretçilerce çekilen sevimli fotoğraflar, iyi birer anlatıcı olmanın ötesinde akıp giden zamanda bir durak inşa edebiliyor mu? Yoksa akıştan koparılan ve zihinde kendine kalıcı bir yer bulamayan anlık görüntüler olarak mı kalıyor? John Berger’in deyiimiyle “fotoğraf sadece bir araç değil, algılama biçiminin bir parçasıdır, fotoğrafı çekilen/çekilmiş bir an, ancak ona bakan insanın gözünde, fotoğrafı aşan, kendinden dışarıya el uzatan bir insanın, bir başka zamanı yakalama isteğiyle anlam kazanır.” Tüm bunlar düşünüldüğünde yaşanmışlıkla dolu evlerin, türlü kaderlere açılan kapıların, sokakların, pencerelerin bugün görüldüğünden daha başka, daha zengin bir hikâyesi olduğu gerçeği ortada duruyor.

BİR HAFIZA MEKÂNI: YAZLIK SİNEMALAR

Gerek tarih kitapları gerekse çocukluğu, gençliği Fener, Balat sokaklarında geçmiş sakinlerinin anıları bizlere gerçek bir mahalle kültürünün varlığını gösteriyor. Aile merkezli olsa da komşu kavramının sınırlarını genişletmiş bir anlayışa sahip, sadece fiziki bir alan olmayıp sosyal ve kültürel, iç içe geçmiş bir yapı.

Fener, Balat ve çevre semtlerde özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında tüm halkı bir araya getiren önemli etkinlikler yapılmaktaydı.

YILLARCA ÇEVRE MAHALLELERDE YAŞAYANLARI KENDİNE ÇEKEN EĞLENCE VE SOSYALLEŞME MEKÂNI OLMA ÖZELLİĞİNİ KORUDU SİNEMALAR. “BALAT MİLLİ SİNEMA” BUNUN İLK ÖRNEKLERİNDENDİR.

Kahvehanelerde icra edilen karagöz oyunları, ışıklandırılan bahçelerde hünerlerini sergileyen cambazlar zamanla yerlerini sinema ve tiyatrolara bıraktı. Ardından tiyatrolar da sinema salonuna / yazlık sinemalara dönüştü. Uzun yıllar çevre mahallelerde yaşayanları da çeken temel eğlence ve sosyalleşme mekânı olma özelliğini korudu sinemalar. Bunların ilki İstanbul’un da ilk sinemalarından olan “Balat Milli Sinema” ismiyle bilinmekteydi. Balat’ta, Vodina Caddesi üzerindeki bir çıkmaz sokağın sonunda bulunan 2 katlı bir yapıdır. Balat Milli

Sinema’dan sonra başka sinemalar da faaliyet göstermeye başladı.

Kapalı mekânların hem maliyetli hem de belirli kurallara göre hareket edilen kısıtlayıcı yerler olması, yaşattığı açık hava deneyimi ve yeme içme, ağlama, haykırma gibi eylemlere tanıdığı serbestisiyle insanları

daha rahat hissettiren yazlık sinemaların yayılmasına neden olarak gösterilmektedir. Gündelik yaşam pratiklerinin gerçekleştiği, kültürel yaşantıda önemli bir yere sahip olan kamusal mekânlardı yazlık sinemalar. Etrafı dışarıdan görünmeyecek şekilde duvar veya perdeyle çevrili bu sinemalar tahtadan, birbirine sabitlenmiş konforsuz sandalyelerde perdenin büyüüne hep birlikte dâhil ederdi insanları. Okullar kapanır kapanmaz açılır, havalar iyice soğuyunca kapanırdı. İstanbul’daki diğer birçokları gibi Hacı İsa Mektep Sokak’ta Mehtap, Milli Sinema’ya komşu Çiçek, Lonca’da Sur ve Molla Şakir Sokak’ta Sümer yazlık sinemaları, ışıldayan yıldızların altında yüzlerce insanın hikâyesine mekân oldu.

Bu kültürü yaşamış, o günlerin havasını solumuş insanlar için en çok akılda kalan anılar yazlık sinemalarda geçen saatlerde yaşanmıştı. Komşularla haberleşilir, gidilecek gün kararlaştırılır, planlar ona göre yapılırdı. Sinemaya gidilecek akşam akşam yemeği bir telaş yenir, minderler alınır, mahallece yola çıkılırdı sinemaya doğru. Bakkala

uğranır, çekirdekler, leblebiler, gazozlar alınırdı. Film esnasında yemek yasak olsa da kısa süreli sessizlik anlarında çıt sesleri duyulurdu. Cephesi perdeyi gören evlerde ışıklar kapanır, balkonlarda, kendi localarında hazır bulunurlardı

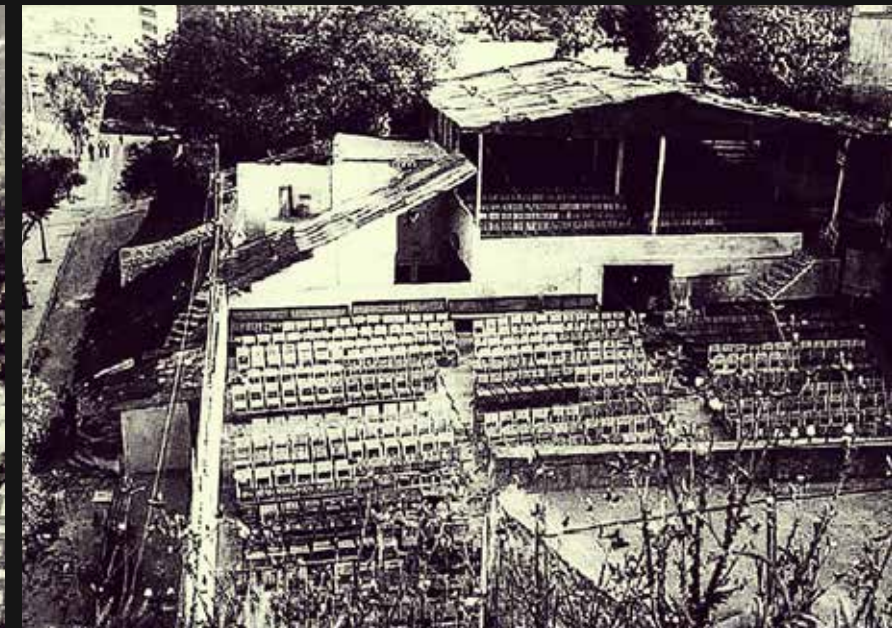
BUGÜN NE BALAT MİLLİ SİNEMA NE MEHTAP NE ÇİÇEK SİNEMASI VAR. ANCAK ZİHİNLERDEKİ YERLERİNDE YİTİRİLMİŞ GEÇMİŞE DAİR İZLER HÂLÂ DURUYOR.

sinemanın komşuları. Neredeyse her gösterimde film kopar, eli ayağına dolaşan makinistin gergin dakıkalarda yaptığı müdahaleyle sabırsız bekleyiş son bulur, film kaldığı yerden alkışlar eşliğinde devam ederdi. İlerleyen saatlerde bir serinlik kaplardı havayı. Hırkalar, ceketler giyilirdi. Bazen filmin ortasında yağmur başlar, tek kapalı mekân olan makine dairesinin altına sığınarak film izlemeye devam edilirdi. Çocuklar uykuya

geçer, ebeveynler filmin sonunu çocuk gürlütüsü olmadan nispeten daha rahat seyrederlerdi. Perdede “son” yazısının görünmesiyle birlikte sinemadan çıkılırken sonraki günlerde oynayacak filmlerin afişlerinin bulunduğu duvarın önünde bir süre beklenir, ardından farklı yöne gidecek komşularla vedalaşılır, biten filmi konuşarak eve doğru yürünürdü.

Bugün Balat Milli Sinema, Mehtap, Çiçek; hiçbirisi yok. Kimi harabe hâlde, kiminin yerinde bir pasaj, kiminde otopark, kiminde boyası akmış boş bir duvar var. Ancak zihinlerde hepsinin yerinde yitirilmiş geçmişe dair izler duruyor. Geçmişimiz; doğduğumuz, büyüdüğümüz evimiz, yaşadığımız ya da uzak geçmişe dair iyi ya da kötü, mutluluk veren ya da travmatik her unsur; evimizden bir parça eşya niteliğinde. Geçmişten, kendimize dair birçok şeyden geçen zamanla uzaklaşmaktayken “nostos”un “algia”sı, yitirilmiş geçmişin izlerini silmekten alıkoyuyor bizi.

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Beş Şehir’de* yazdığı gibi, “Niçin geçmiş zaman bizi kuyu gibi çekiyor?...Bizi onlara doğru çeken bıraktıkları boşluğun kendisidir.”▲

Çocukların peşinden koştuğu

REFİK HOCA

Refik Devecioğlu kimdir?

Aslen Kırım göçmeniyiz. Trabzon, Of kökenli olmamıza rağmen köyümde hiç yaşamadım. Anne tarafım Makedonya Gostivarlı. Yaklaşık 150 yıl önce göç etmiş, Balat'a yerleşmişler. Ben 1956'da Balat'ta doğdum. Balat – Ayvansaray'da büyüdüm. Milli Eğitim Bakanlığı'nda çalıştım. Yurdumun farklı bölgelerinde öğretmenlik yaptım. Uzun zaman sonra tekrar Balat'a, doğduğum semte geri döndüm. Dördü evli, biri de evlenmek üzere 4 çocuğum, altı torunum var, bugünlerde yedincisi gelmek üzere. Bir aksilik olmazsa üç ay sonra sekizinci torunum gelecek.

Sizin çocukluğunuzda Balat'ta komşuluk ilişkileri nasıldı?

Balat'ta Rum, Ermeni, Yahudi ve Bulgar ailelerle beraber iç içe yaşadık. Hiçbir sorunumuz olduğunu hatırlayamıyorum. Bir kavgamız dövüşümüz yoktu. Paskalya ve Hamursuz bayramlarında onların getirdikleri yiyecekleri bizler yerdik, bizim millî ve dinî günlerimizde evimizde yapılan yemeklerimizden onlara ikram ederdik, onlar da zevkle iştirak ederlerdi mutluluğumuza. Aynı evin kapısını kullanırdık.

Üç katlı evlerimizin genellikle alt katında tek bir tuvalet bulunurdu, iki-üç aile aynı tuvaleti kullanırdık. Evlerimizde su yoktu, bizim güğümlerle onlar su taşırdı biz de onların tekneleriyle su taşırdık. Bir aile olarak yaşadık. Bazı ailelerle hâlâ görüşüyoruz. Dostluklarımız, arkadaşlıklarımız devam ediyor.

Musevi aileler bildiğimiz kadarıyla cumartesi günleri ateş yakmazlardı. Ateşe dokunmazlardı. Dükkânı olan Musevi vatandaşlarımız o gün ışık da yakmazlardı. Ateşe dokunmadıkları günlerde onlara yardım ederdik. Mesela Terzi Leon amcamız vardı. O zamanlar kömürlü ütü kullanılırdı. Cumartesi günleri kömür yakma ve ütöleme işini biz yapardık. Bazen de dükkânlarını biz açardık. Güvenirlerdi anahtarlarını teslim ederlerdi.

Niko adında bir arkadaşım vardı. Birlikte buranın en eski spor kulüplerinde top oynadık. Kumkapı Kadirga da aynı takımda oynadığımız Agop Şahak vardı. Tabii şu anda net hatırlayamamakla beraber Tekfur Sarayı'nın karşısında Hançerli Panayia Rum Kilisesi'nin zangocunun oğluyla arkadaştık. Yorgo Samaras şu an da Yunanistan'a yerleşti. Hâlâ telefonla görüşürüz. Bizim bayramlarımızda o bizi arar. Biz de bilediğimiz kadarıyla Rumların önemli günlerini kutlamaya gayret ederiz.

Balat'ın sosyal ortamı o zamanlarda renkli miydi?

Evet, çok güzel bir ortamımız vardı. Mesela meşhur sokak düğünleri son derece renkli geçirdi. Düğünden önce çeyiz çıkarma gibi eşyanın sergilendiği âdetler vardı. Rum, Yahudi, Ermeni aileler bizim düğünlerimize iştirak ederlerdi. Düğün sahipleriyle, akrabalarla karşılıklı oynadıklarına çok şahit olduk. Giyimlerine bizim kadar özenirler, renkli renkli elbiseler giyinip takılar takınırlar, gelin damat hamamlarına, sünnet düğünlerine hep iştirak ederlerdi.

Hatırladığım kadarıyla o zamanlar Balat'ın içinde üç yazlık sinema vardı. Mehtap Sineması'nın özelliği iki yabancı film oynatmasıydı. Çiçek Sineması'nda iki yerli film oynardı. Sulh Sineması da bir yerli bir yabancı film oynatırdı. Akşamları eline çekirdeğini, böreğini alan kadınlar sinemaya giderlerdi. Filmler seyredildikten sonra hep beraber güle oynaya evlere geri dönülürdü. Tiyatro bu tarafta yoktu, daha çok Beyoğlu ve Şehzadebaşı direklerarasındaydı tiyatrolar. Balat'ta imkânlar elvermediği için tiyatro kültürümüz de gelişmedi.

Ayvansaray'dan Balat'a doğru doğru sizinle birlikte yürümek biraz zor. Bütün çocuklar sizi tanıyorlar ve koşarak yanınıza geliyorlar. Hepsinin ismini biliyorsunuz...

BALAT'TA SOKAK DÜĞÜNLERİ SON DERECE RENKLİ GEÇERDİ. DÜĞÜNDEN ÖNCE ÇEYİZ ÇIKARMA GİBİ ÂDETLER VARDI. RUM, YAHUDİ, ERMENİ AİLELER BİZİM DÜĞÜNLERİMİZE İŞTİRAK EDERLERDİ.

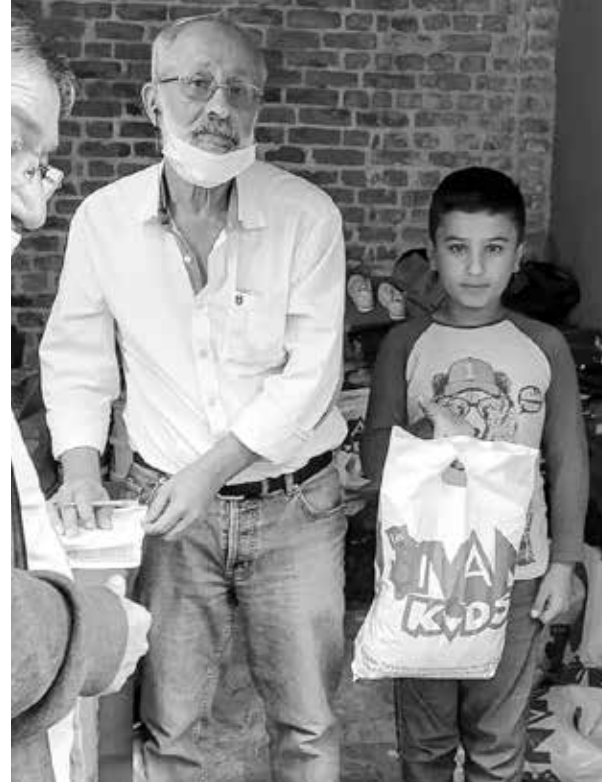
Nasıl oldu bilmiyorum ama çocukların sevgisini kazanmışız. Ben çocukları çok severim, sanırım onlar da bunu net şekilde hissediyorlar. Tanışık olmanın ilk adımı ismini bilmektir. Benim de isim hafızam güçlüdür. Cenabı Allah'ın vermiş olduğu bir yetenek.

Kendi torunlarınız gibi ilgileniyorsunuz onlarla, neye ihtiyacı olduklarını biliyorsunuz, bu kadar çok aile ve çocuğun ihtiyaçlarını nasıl karşılıyorsunuz?

Çocuklara dedelik, ailelere babalık ya da abilik yapmaya çalışıyoruz. Kahve hayatından kurtarmaya, kumar ve alkolden uzaklaştırmaya gayret ediyoruz. Sağlıklı ve zinde olmaları için onları spora teşvik ediyoruz. Çocukları kötü alışkanlıklardan uzak tutabilmek için elimizden geleni yapıyoruz. Spor salonlarına ya da belediyenin düzenlemiş olduğu yaz spor okullarına yönlendiriyoruz. Elimizden geldiğince bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Böylece 5-6 yıl önce Yavuz Selim Spor Kulübü bünyesinde faaliyetlere başladık. Çocuklar kurslara, yaz okullarına geldikçe onlarla güzel bağlar kurduk.

Onlara sevgiyle, ilgiyle yaklaştık. Onlar da sürekli gelmeye başladılar. Demek ki güven telkin etmişiz. Aileleriyle de tanıştıktan sonra çocukların öncelikli ihtiyaçlarını tespit ettik, sağ olsun hayırsever arkadaşlar da meseleye el atınca yavrularımızın gönüllerini yapmış olduk. Etraftan gelen hayırseverlerin yardımlarını ihtiyacı olan ailelere ulaştırıyoruz.

BALATLI GENÇLERİ KAHVE HAYATINDAN, KUMAR VE ALKOLDEN UZAK TUTMAYA GAYRET EDİYORUZ. SAĞLIKLI VE ZİNDE OLMALARI İÇİN ONLARI SPOR YAPMAYA TEŞVİK EDİYORUZ.

Ne gibi yardımları ulaştırabiliyorsunuz?

Mesela Draman'da bulunan Halk Ekmek bayiliği ile anlaşmamız var. Her ay yaklaşık beş bin adet askıda ekmeğimiz var, ihtiyacı olan aileler gidip ücretsiz oradan alabilirler. Biz de bayinin borcunu çeşitli hayırseverlerden aldığımız parayla kapatıyoruz.

Farklı yerlerden birçok hayırsever iki bine yakın ayakkabı, bot, eşofman yardımı yaptı. Bayramda çocuklarımıza yaklaşık 155 takım ayakkabı, kot, tişört dağıttık. Bazen erzak oluyor bazen zekât. Salı günü burada kurulan semt pazarında çalışanlar da bizim destekçilerimiz arasında. Bir ara yirmi bine yakın çocuk bezi dağıttık, bebekli ailelere süt yardımı yaptık.

Hanımlara yönelik kurslarımız oluyor. Takı tasarımı, okuma-yazma, eliş, boyama, aşçılık gibi kursları bitiren hanımlara da ayrıca gelir elde etmeleri için uğraşıyoruz. Etraftaki kafelere pasta, kek, çörek yapıp gelir elde etmelerine yardımcı oluyoruz.

Hayırseverlere nasıl ulaşıyorsunuz? Sanırım birçoğu kendi ahbabınız.

Evet, hayırseverler, iş adamları benim kendi arkadaşlarım. Biz arada köprü görevi görüyoruz. Belki bir elbisenin küçücük bir yaması gibiyiz. İnşallah çok kısa bir süre içinde Balat'ta hayata geçirmeyi düşündüğümüz bir aş evi projemiz var. Sokakta kalan ya da evde eksik beslenen çocukların burada günde üç öğün yemeklerini karşılamayı planlıyoruz.

Çocuklara, aileleri ile birlikte yaptırdığınız faaliyetler var mı?

Evet var. Mesela kurslarda yüzmeyi daha çabuk kavrayan, daha güzel yüzen veya kanoda küreksiz tek başına hareket edip Balat'tan Hasköy'e gidip gelebilme başarısını gösteren çocukları gezi ile ödüllendiriyoruz. Aileleriyle birlikte, İstanbul'un tarihî güzelliklerini gezdiriyoruz. Galata Kulesi, Tekfur Sarayı, Ayasofya, Sultan Ahmet Meydanı, Gülhane Parkı... Amatörce rehberlik yapıyorum bu gezilere. Balat- Fener -Ayvansaray çok değişik kültürle sahip, üç dilli, üç dinli müthiş bir yer. Kiliseler, sinagoglar, camiler, imaretler, aş evleri, sebiller; hepsi burada iç içe geçmiş. Burası İstanbul kara surlarıyla Haliç'in birleştiği bir nokta. Çocuklarımıza içinde yaşadıkları zengin tarihi sevdirmekle büyük iş başardığımızı düşünüyorum.

Çocukların sizi hayat boyu unutmayacakları kesin.

Belki de küçüklükte tam hatırlayamadığım birilerinin iyiliğini, yardımını görmüşümdür. Belki de içimizdeki iyilik kıvılcımları o insanlardan bize geçmiştir. Bunun gibi, bizim çocuklarımız da ileride bizi hayır dua ile anarlarsa ne mutlu. Ne yaptırırsak, karşılık beklemeden yaptık. İnşallah onlar da büyüdüklerinde, belli mevkilere, makamlara geldiklerinde bu güzel toplumda yardımseverliği, iyiliği hep yaşatırlar.

AYVANSARAY İSTANBUL'UN EN ESKİ SEMTLERİNDEN. TARİHİ DOKUSUYLA, GELENEKSEL MAHALLE KÜLTÜRÜYLE FATİH'İN EN ÖZEL MUHİTLERİ ARASINDA. YOLUNUZ BU TARİHİ MAHALLEDEN GEÇTİĞİNDE, HÂLÂ SOKAKLARDA KOŞUŞTURAN NEŞELİ ÇOCUKLARI, PENCEREDEN PENCEREYE BİRBİRİYLE KONUŞAN KOMŞU KADINLARI GÖREBİLİRSİNİZ. AYVANSARAY SPOR MERKEZİ İŞTE TAM BURAYA, MAHALLENİN EN MERKEZİ NOKTASINA KURULDU.

AYVANSARAY KENDİ SPORÇULARINI YETİŞTİRİYOR

AYŞE ESRA GÜL

BURASI AYNI ZAMANDA SEMTİN TARİHİNDE ÖNEMLİ YER TUTAN ALTINAY SPOR KULÜBÜ'NÜN DOĞDUĞU YER. 1.500 M²LİK ALANDA İNŞA EDİLEN MERKEZ'İN KAPILARI 7'DEN 70'E HERKESE AÇIK. SPORSEVERLER UZMAN ANTRENÖRLER EŞLİĞİNDE PİLATES, ZUMBA, CROSSFİT, BOKS, KICK BOKS, SPINNING, KARDİYO YAPABİLİYORLAR.

LİSANSLI SPORCULAR YETİŞECEK

Bu merkezin nasıl oluşturulduğunu, burada kimlere nasıl bir hizmet sağlandığını anlatan Fatih Belediyesi Plan Proje Müdürü Sümeyye Koç bize şunları söyledi: “Fatih Belediye Başkanımız Mehmet Ergün Turan Bey’in seçimden itibaren gençlere yönelik sosyal, kültürel ve fiziksel proje yatırımları ve uygulama hedefleri hep ön plandaydı. Bu proje ve yatırımlar özellikle spor, eğitim, kütüphane gibi alanlarda yoğunlaşıyordu. Başkanımızın büyük hedefleri içinde, Fatih’te yaşayan her çocuğun tüm sosyal, kültürel ve fiziksel aktivitelere erişebilmesinin sağlanması, gençlerin kötü alışkanlıklarla tanışmadan

Koç, Fatih’in birçok farklı noktasına spor merkezleri açmaya başladıklarını söylerken şu hususlara dikkat çekiyor: “Bunu yaparken özellikle, lisanslı bir sporcu nasıl yetiştirilir sorusunun yanıtını aradık. Spora yönlendirdiğimiz gençlere bir hedef göstermek de gerekirdi. Bu doğrultuda gerekli araştırmalarımızı yaptık ve spor merkezlerimizin altyapısını lisans sahibi olmaları için uygun hâle getirdik. Bu çalışmalar yapılırken güreşten haltere, jimnastikten boks ilgilili tüm spor dallarında uzman hocalara danışıldı ve onların yönlendirmeleriyle ilerledik yani. Lisanslı

faýdalý bilgiler öýrenmeye, araştırma yapmaya teşvik edilmesi bulunmaktadır. Bu doğrultuda ferah mekânlara sahip kütüphaneler tasarlayıp gençlerimizin bu kütüphanelerden özgürce faydalanmalarını sağladık. Bununla birlikte gençlerimizin sıhhatli koşullarda spor yapabilmeleri için spor merkezleri yaptık. Gençleri mutlaka bir spora, iyi alışkanlıklara yönlendirmemiz lazım. Bu arada bir çalışma disiplini kazanmaları da oldukça önemli.”

bir sporcuya lazım olan antrenman alanlarını oluşturduk. Minder boyutlarına varıncaya kadar her şey incelikle tasarlandı. Ayvansaray Spor Merkezi bu anlamda son derece özel bir yer oldu. Açılişın üzerinden kısa süre geçmesine rağmen gençlerin Merkezimize olan yoğun ilgisini görölmeye değer. Benzer bir çalışmayı Neslişah Mahallesi için de başlatmış bulunmaktayız.”

ONLARCA ÜYE VAR

Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürü Cengiz Usta ise kısa sürede oluşan yoğun ilgiden memnun: “Ayvansaray Spor Merkezi haftanın 7 günü sabah 9:00’den akşam 22:00’a kadar açık. şu an spor merkezimize 860 kişi kayıtlı. Altı aylık bir tesis için gerçekten iyi bir sayı. Bu bölgede eskiden Altınay Spor Kulübü vardı. İstanbul’un önemli takımlarından biriydi.”

ve iki bitişik nizam yapının arasında, arkaya doğru genişleyen bir arazisi vardı. Kuyu temel yapıldı ve bitişik nizamdaki binalar güçlendirildi. Bu süreçler arazinin zorluğu nedeniyle üç – dört aylık bir zaman aldı. Sonrasında binanın statik kaba ve ince inşaatı tamamlandı. İç mekânda farklı alanlarda sporlar için antrenman alanları oluşturuldu. Bütün spor aletlerini önceden Spor Müdürlüğümüzün belirlediği standartlara uygun şekilde aldık ve montajlarını yaptık. Sonuç olarak ortaya güzel bir spor merkezi çıktı.”

ÇEVREYLE UYUM ÖNEMLİYDİ

Yapının mimarı Bora Diken. Fatih bölgesinde mimari projelerin yalnızca tasarım sürecinden ibaret sayılamayacağını söyleyen Diken, bölgenin tarihî dokusuna vurgu yapıyor: “Proje alanımız sokak arasında, bitişik nizam içindeki bir araziydi. Biz bölgenin dokusuna, hassasiyetlerine dikkat ederek bir projelendirme yaptık. Tarihî dokuyu hesap ederek göz dolduran ama tabiri caizse bağırmayan, aşırı iddialı olamayan bir yapı tasarladık. Yani aslında yeni ama görende ‘hep buradaymış’ duygusu uyandıran bir yapı olmasını istedik.

GÜZEL BİR ÇALIşMA ORTAYA ÇIKTI

Ayvansaray Spor Merkezi’nin oluşmasında emeği olan bir diğer isim de Fatih Belediyesi Fen İşleri Müdürü Serhat Yakar. Yakar, binanın çalışma öncesinde metruk bir hâlde olduğunu belirterek şunları anlatıyor: “Fatih Belediye Başkanımız Mehmet Ergün Turan Bey geldikten sonra hemen bu konuya el atarak projelendirdi. İlk başta binanın yıkımını yaptık. Çünkü statik açıdan problemliydi ve metruk hâlde beklemekten fonksiyonlarını tamamen kaybetmişti. Eğimli bir bölgede

MAKSİMUM HİZMET

Binanın iç planı için de elimizde bir ihtiyaç listesi mevcuttu. Yani burada yaşayan insanların beklentisine göre spor alanlarını oluşturacaktık. Her katta geniş tekil hacimleri maksimum düzeyde tutmaya çalışarak ayrı spor alanları oluşturduk. Buna göre zemin katta kick boks, birinci katta pilates, ikinci katta da fitness alanlarımız var. Özetle sınırlı bir alanda halkımıza maksimum hizmeti sunacak bir bina oluşturduk.”

Balat LEZZET DURAKLARI

◆ M.SÜMEYYE ÖZTÜRK

RENGÂRENK YOKUŞLU DAR SOKAKLARI, KİLİSELERİ, TARİHİ EVLERİ,
ANTİKACILARI DOLAŞTIKTAN SONRA UĞRAYABİLECEĞİNİZ, BALAT'IN
ÇOK SEVİLEN, NOSTALJİK YEME - İÇME MEKÂNLARI.

FORNO

VODİNA CADDESİ, FENER KİREÇHANE SOKAK,
NO:13/A, 34087 FATİH/İSTANBUL

Fener Kireçhane Sokak üzerine beyaz çerçeveli büyük camları ve kırmızı tentesiyle sıcak, sade bir merhaba diyor Forno. Görece yeni bir mekân olmasına rağmen müdavimi bol.

En beğenilen lezzetleri sabah kahvaltısından itibaren hazır olan kruvasan, kavurmalı pide, bol malzemeli lahmacun ve organik günkurusuyla yaptıkları Forno'nun Organik Kayıslı Özel Suflesi.

Organik ürünlerin tercih edildiği zengin bir kahvaltı menüsü var. Tulum peyniri Erzincan'dan, fındık ezmesi Giresun'dan geliyor. Acı biber reçeli, süt reçeli gibi reçeller özel siparişle yalnızca Forno için yapılıyor. Açık büfe kahvaltı hafta sonlarına özel. Kahvaltılık çeşitlerini ayrıca kavanozla satın alabilirsiniz.

Şebnem Hanım temizliğe çok önem verdiklerinin altını çiziyor. Işıl ışıl tezgâhları ve fırını oturduğunuz yerden kolayca görebilirsiniz.

Yanındaki küçük salonuyla beraber 35 kişiyi misafir edebiliyor. Hafta sonları bahçe açık. Sıcak ortamı ve eşsiz lezzetleriyle Balat'ın sevilen mekânı Forno'yu 9:00 - 22:00 saatleri arasında ziyaret edebilirsiniz.

BALAT TURŞUCUSU

AYAN CADDESİ, NO:86 FATİH/İSTANBUL

Geleneksel turşu kültürünü canlı tutmaya çaba gösteren Balat Turşucusu 70 yılı aşkın süredir bölgenin sevilen esnaflarından. "İstanbul'un önce gelen turşucuları" listelerinde bölgenin nostaljik mekânlarından biri olan Balat Turşucusu'nun ismini mutlaka görürsünüz.

Mustafa Bey dükkânı yalnız başına idare ettiğinden hâliyle açılış - kapanış saatleri de esnek.

Yolunuz Balat Turşucu'sundan geçerse bardakta turşu sipariş edebilir ya da ayaküstü bir bardak acılı turşu suyu içebilirsiniz.

TARİHİ TAŞ FIRIN EVİN UNLU MAMÜLLERİ

VODİNA CADDESİ, 82/A, 34087 FATİH/İSTANBUL

Balat'ın tarihine 1923'ten beri tanıklık eden Tarihi Taş Fırın Türkiye Cumhuriyeti'yle aynı yaşta.

Fırın sabah 06:30'da açılıyor. Caddenin bir yanında taş fırın, diğer yanında pastane bölümü var. Yaklaşık 40 kişilik oturma yeri olan pastanede yaş ve kuru pasta, kurabiye, poğaç, börek ve sütü tatlılar bulunuyor. Fırında peksimet, kandil simidi, paskalya çöreği, tahinli çörek ve çatal var. En sevilen ürünü ise anasonlu galeta. Pek çok müşteri galeta çeşitleri için uğruyor.

Vodina Caddesi'nden geçerseniz Tarihi Taş Fırın'dan anasonlu galetanızı almayı unutmayın.

KÖFTECİ ARNAVUT

MÜRSELPaŞA CADDESİ, NO:139,
34087 FATİH/İSTANBUL

1937'den beri Mavi Köşe ismiyle hizmet veren restoran, müşterilerin verdiği isimle artık Köfteci Arnavut olmuş. Mekânı şu an ailenin üçüncü kuşak torunu Mine Öztel işletiyor.

Köşe başında bir esnaf lokantası gibi görünen bu mekân küçük ve gösterişsiz olmasına rağmen kalabalık. Birçok ünlü iş insanı, politikacı ve sanatçı buranın müdavimi. Ancak Köfteci Arnavut, herkese kendini evinde hissettirmeyi önemseydiğinden duvarlarında ünlü fotoğrafları göstermeyi tercih etmiyor.

Sabah 6:30 itibarıyla açılan mekânda başlangıç işkembeye yapıyor, 11:00'de ızgara başlıyor. Köfte ve piyaz en sevilen ikili. Pandemiden dolayı sulu yemeklere ve zeytinyağlılara ara verilmiş. Salı ve cuma günleri Arnavut ciğeri ve trileçe çıkıyor. Fırın sütlaç ve Hayrabolu tatlısı da var. Her şey günlük olarak hazırlanıp pişiriliyor. Köfteci Arnavut'a gidekseniz öğle saati kalabalığından hemen sonra ama mutlaka 16:00'dan önce gitmenizi öneririz, çünkü bu saate pek bir şey kalmamış oluyor.

KÖFTECİ NAMLI USTA

VODİNA CADDESİ, NO:192,
FATİH/İSTANBUL

10 yıldır Balat'ı lezzetle buluşturan bir aile işletmesi Köfteci Namlı Usta. Mekânın önüne yerleştirilmiş şirin sarı tabureler hemen dikkat çekiyor. Sabah 11:00'de açılan mekânda ızgara 12:00'de hazır oluyor. Akşam 21:00 sularında kapanıyor.

Menüde piyaz ve köfte başta olmak üzere mercimek çorbası, kuru fasulye, pilav ve tatlı bulunuyor. Pastırmalı kuru fasulyesi meşhur, manda yoğurdu ve irmik helvası çok beğeniliyor. Arnavut ciğeri ve zeytinyağlılara pandemi sebebiyle ara verilmiş. Kaliteli malzeme kullanmaya gayret ettiklerini belirten Güler Hanım, dermason fasulyesini Erzincan'dan, Kemalpaşa tatlısını Bursa'nın Mustafakemalpaşa ilçesinden aldıklarını belirtiyor. Diğer tüm ihtiyaçlar için Balat esnafından alışveriş yapmaya özen gösteriyorlar.

Şu an kullanıma açık olmayan küçük bir bahçesi var. Yolu buradan geçen ünlülerin fotoğrafları Köfteci Namlı Usta'nın duvarlarını süslüyor.

MEŞHUR FETİH İŞKEMBE

LEBLEBİCİLER SOKAK, NO:6
FATİH/İSTANBUL

1973 yılından beri değişmeyen menüsüyle Meşhur Fetih İşkembe sakatat sevenlerin uğrak yerlerinden biri. İstanbul'un en iyisi olduğunu söyleyen müdavimleri var. Kurucusu Hacı Ahmet Bey'in oğulları, misafirlerini ilk günkü heyecanla ağırlamayı sürdürüyor.

İşkembe ve sakatatlar titizlikle seçiliyor. Tüm hazırlıklar mekânın ustaları tarafından yapılıyor. Kokoreç de kelle gibi fırınlanıyor. İşkembenin temizlenmesinde kimyasal kullanılmıyor, yüksek ısıda saatler süren işlemlerle pişiriliyor.

İşkembe çeşitlerinden biriyle başlangıç yapıp yağsız tandır kokoreç, ciğer ya da kelle söğüşle devam edebilir, sütlaç ya da zerdeyle tatlı bir kapanış yapabilirsiniz.

Üst katıyla beraber yaklaşık 60 kişiyi ağırlayabilen Meşhur Fetih İşkembe'ye sabah 7:30 - 21:30 saatleri arasında gidebilirsiniz.

BALAT MERKEZ ŞEKERCİSİ

LEBLEBİCİLER SOKAK, NO:33,
34087 FATİH/İSTANBUL

Eskiden misafirliklerde en çok ikram edilen şekerleme akide şekeriydi. Bayramlarda mendile sarılıp çocuklara verilen akide şekerlerinin yerini büyük ölçüde ambalajlı çikolatalar ve bonbon şekerleri aldı.

Osmanlı ve Türk mutfağının en eski şekerleme türlerinden biri olan akide şeker geleneği 1879 yılından beri Balat Merkez Şekercisi'nde yaşıyor. Bursalı bir kadın girişimcinin kurduğu işletme tam 143 yıldır aynı yerde üretime devam ediyor.

Şeker 180 derecede bakır kazanlarda kaynatılıyor, aromalarla karıştırdıktan sonra mermere dökülerek soğutuluyor. Sonra da makasla kesilerek son şekli veriliyor. Balat Merkez Şekerci'sinde klasik tarçnılı, susamlı ve fındıklı çeşitleriyle birlikte toplam 28 çeşit akide şeker bulunuyor. Naneli, portakallı, limonlu, damla sakızlı, sütlü-karamelli, top meyveli, şeftalili, kivil, muzlu, güllü, zencefilli, çikolatalı, hindistan cevizli akide çeşitlerinin yanında lokum, helva, mevsiminde sahle, boza, Türk kahvesi ve bitki çayları da mevcut. ▲

Tanburi Cemil Bey

KÜLTÜR HAYATIMIZDA ÖNEMLİ YERİ OLAN OSMANLI’NIN YIKILIŞI DÖNEMİ MÜZİSYENLERİNDEN CEMİL BEY, BOHEM HAYAT TARZIYLA GELENEĞİN KIYISINDA YENİYE GÖZLERİNİ AÇMIŞ BESTEKAR OLARAK MÜZİĞİYLE BİZLERİ ESKİ İSTANBUL’A GÖTÜRÜYOR. ONUN MÜZİĞİNDE KLASİĞİ, MODERNİ BAZEN DE BİR KÖPEK HAVLAMASINI DUYSAN MÜMKÜN. FATİHLİ BİR MÜZİSYEN OLAN CEMİL BEY İSTANBUL’UN KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİĞİ İÇSELLEŞTİRMİŞ VE PLAKLARA KAYDETMIŞ GERÇEK BİR DEHA. VEFATINDAN YÜZ ALTİ YIL SONRA BİLE KAYITLARI ZEVLİ DİNLENİYOR.

Tanburi Cemil Bey 8 Mayıs 1871 yılında İstanbul Fatih’te Taşkasap semtinde dünyaya gelir. Babası sadrazam Hüsrev Paşa’nın kethüdası Mustafa Reşid Efendi’nin oğlu Tefvik Bey, annesi Âdile Sultan’ın saraylılarından Çerkes cariyeye Zihniyâr Hanım’dır. Bu evlilikten doğan dört çocuğun en küçüğüdür Cemil Bey. En büyük ağabeyi Reşad Bey Bektaşî meşrep bir dervîştir. Aynı zamanda saz şairidir. Ablası Beyhan Hanım ise nazenin ve sanatçı tabiatlıdır. Diğer ağabeyi Ahmed Bey ise klasik üslubu takip eden bir sazendedir. Cemil Bey bürokrat bir aileye mensuptur. Üç yaşındayken kaybettiği babası Tefvik Bey altı dil bilen, müzikle de ilgilenmiş kültürlü birisidir. Bu kayıp, hüznü ve melankolik kişiliğinin altında yatan en büyük sebeptir. En küçük çocuk olması sebebiyle de yeterli alakayı görmekten yakındır.

Babasının vefatı üzerine amcası Refik Bey sahip çıkar küçük Cemil’e. Cuma günleri annesinin yanında, diğer günlerde ise amcasının Horhor’daki otuz iki odalı konağında yaşamaya başlar. Konağın bütün nimetlerinden istifade eder, saz ve söz meclislerine divan arkasından katılır. Yeğenlerine gösterilen özen ve ilgiden nasiplenir. Yine de babasının boşluğu hiçbir şeyi dolduramaz. Haseki civarındaki mahalle mektebine devam eder, ardından rüştiyeyi bitirir. Fransızca özel dersler alır. Bu konakta geleneksel yaşantıya karşın dönemin ruhu içerisinde Batı’dan gelen yenilik rüzgârlarına da kayıtsız kalmaz. Hamidiye Ticaret Mektebi ile Mekteb-i Mülkiye-i Şahane’ye devam eder fakat sinir rahatsızlığından dolayı mezun olamaz.

Cemil Bey’in müziğe olan eğilimi ve merakı çocukluğunda belirir. O günlerde büyüyünce parlak bir isim

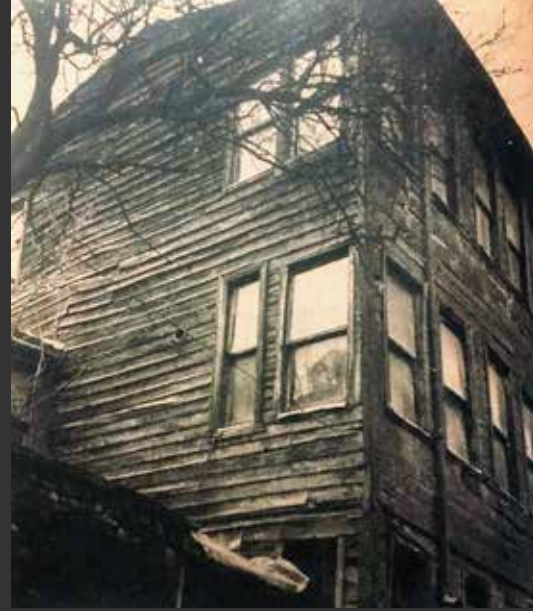

Ayakta duran Tanburi Cemil 14, yaşında

Tanburi Cemil 18 yaşında.

olacağı bellidir. Bardaklara farklı seviyelerde su doldurup çubukla sesler çıkartır, lastikleri tahta parçasına gerip kopuncaya kadar çalar. Yaşı biraz daha geçtikçe ağabeyi Ahmed Bey'in tanburunu gizli gizli alarak kendi kendine talim eder, yakalandıktan sonra Ahmed Bey'in kendisine tanbur hediye etmesiyle beraber ilk müzik bilgisini ondan öğrenir. Ahmed Bey birçok enstrümanda mahir, müziğe meraklı bir kimsedir. Konağa gidip gelenler arasında dönemin meşhur müzisyenlerinden Tanburi Ali Efendi de vardır. Cemil Bey küçük yaşta olduğu için meclise doğrudan dâhil olamaz, ancak konuşulanlardan ve icra edilen eserlerden büyük bir lezzet alır. Ağzına çalınan bu bal ile müziğe iştiağı daha da kuvvetlenir. Meşkhanedeki müzik aletlerini bir bir tecrübe eder. Kemanın sesi acı olduğu için lezzet alamaz. Sıra kanuna gelir, yetmiş sekiz teli akort etmek zor olduğundan ondan da vazgeçer. En sonunda tanburda karar kılar. Tanbur onun için acılarından uzaklaştığı, dünyasının genişlediği ferahlama durağıdır. Gece gündüz çalışır. Kemani Ağa Aleksan'dan Hamparsum ve Batı notası öğrenir. Nota yazımı

konusunda kendini geliştirecek, hatta nota yayıncılığı bile yapacaktır. Cemil Bey'in geleneksel tarzda hocası olmamıştır. Hayata karşı yalnız olan Cemil Bey kendi kendini yetiştirir. Belki bu sebeplerden olsa gerek herkesten farklı icra eder tanburunu. Âdeta konuşturur, sorular sorar, cevaplar bulur nağmelerinde. Klasik tanbur tavrının tekdüzeliğine karşın, cömert mızrap kullanışı, bol çarpmalı, seri nağmelerle müziğe yeni bir tavır kazandırır. Bir iki yıl içerisinde rüşdünü ispat ederek musiki meclislerinde meşhur olur, övgüyle karşılaşır. Bir gün klasik tanbur tavrının temsilcisi, Cemil Bey'in Mülkiye'den arkadaşı Aziz Bey'in babası Tanburi Ali Efendi ile Şehremini'nde Mazhar Paşa'nın konağında birbirlerine tesadüf ederler. Cemil Bey'in icrasını dinledikten sonra şu sözleri söyler: “Evladım bu tanburu yıllardır çalarım, az çok hakkını da verdiğimi sanırdım. Fakat seni dinledikten sonra bu tanburu elime almayacağım. Bir gün gün bütün musiki âlemi senin önünde ayağa kalkacak, sultanlar bile...” Bu iddialı sözler karşısında meclistekilerin hayrete düştüğü şüphesizdir. Övgülerin yanında, “Bu tanbur tavrı değildir!” diyerek eleştirenlerin sayısı da az değildir.

BARDAKLARA FARKLI SEVİYELERDE SU DOLDURUP ÇUBUKLA SESLER ÇIKARTIR, LASTİKLERİ TAHTA PARÇASINA GERİP KOPUNCAYA KADAR ÇALAR.

Günler böyle geçerken amcası Refik Bey, Hakk'ın rahmetine kavuşur. Bu üzücü hadise ile Cemil Bey yıkılır. Önce Bakırköy, daha sonra Kartal kaymakamı amcazadesi Mahmud Bey'in yanına taşınır. Mahmud Bey özel olarak ilgilenir Cemil Bey'le; ta ki Suriye'ye tayini çıkana dek. Cemil Bey annesinin yanına, Taşkasap'taki evine geri döner. İçkiye başlaması da bu yıllara tesadüf eder. İstanbul'da kültür-sanat çevrelerine dâhil olur, Leyla Saz'ın meclislerine devam eder. Dönemin meşhur simalarıyla dostluklar kurar. O artık İstanbul'un müzisyenidir. Bahariye Mevlevihane'sinde Aziz Dede'nin ney taksimiyle vecde gelirken, başka bir gün Sulukule'de heyecanla klarnet dinlemekte yahut Yakacık'ta pehlivan güreşlerini izlerken zurnanın sesine kulak kesilmektedir. İstanbul'un bütün müzik türlerini ve biçimlerini içine sindirmiştir. Öyle ki sadece tanbur ve kemençeyle yetinmemiş, eline aldığı her enstrümanı denemiş ve başarıyla icra etmiştir. Bunlar arasında viyolonsel, tar, çöğür, ud, kanun, klarnet, zurna vardır.

Müziğe olan ilgisi devam ederken bir yandan memurluk hayatı başlar. 19 Ekim 1892'de Bâb-ı Âli Tercüme Kalemi'nde mülazım olarak göreve başlar, hemen ardından Hariciye Nezareti Umur-ı Şehbenderi Kalemi kâtipliğine geçer. Sonrasında başkâtipliğe yükselir. Kendisine 2. Abdülhamid tarafından ikinci rütbe Mecidi Nişanı verilmiştir. Sultan, Batı müziğine daha yakın olmasına karşın Cemil Bey'i bir gün huzuruna çağırır. Büyük heyecan ve karmaşık duygular içerisinde huzura varan Cemil Bey paravanın arkasında olan 2. Abdülhamid'e tanburuyla Hamidiye Marşı'nı çalar, akabinde Tahir Buselik makamındaki peşrevini icra eder. Yaylı tanburla taksim yapmaya başlayınca kulağına “teessür-i şahaneyi mucip oldu” denilince hemen taksimi bitirip eline kemençeyi alır. Cemil Bey'in mahir olduğu diğer bir mesele de yayıyla sazlardan farklı sesler çıkarabilmesidir. En güzel örneği plağa kaydettiği Çoban Taksimi'dir. Sultan'ın huzurunda kemençeye Fatma Hanım

dedirterek; çocuk ağlaması, köpek havlaması, tulumacı nidalarıyla ninniler çalar. Sultanı âdeta İstanbul sokaklarında kısa bir gezintiye çıkarmıştır. Övgülerle ve ihsanlarla ayrılır huzurdan. Cemil Bey tanburi olarak ünlenmesine karşın kemençeyi de aynı ustalıkla çalabilmektedir. Kemençe sadece eğlence ve meyhane

ZİHNİM BU ŞEHİRDEN, BU DEVİRDEN ÇOK UZAKTA, TANBÜRİ CEMİL BEY ÇALIYOR ESKİ PLÂKTA.

sazıyken artık onun ellerinde klasik eserlerin de çalınabileceği ince saza dönüşmüştür.

1901 yılına gelindiğinde annesinin ve arkadaşlarının yoğun ısrarları sonucunda Defter-i Hakani Müdürlüğü'nden Nazif Bey'in kızı Şerife Saide Hanım ile evlenir. Bu izdivaçtan 1902 senesinin aralık ayında Mesud Cemil dünyaya gelir.

Mesud Cemil babasının izinden giderek müzikle ilgilenecek, tanbur ve viyolonsel virtüözü olacaktır. Türk ve Batı müziğini iyi öğrenerek, TRT’de ve çeşitli kurumlarda yöneticilik, spikerlik, programcılık ve koro şefliği yapacaktır. Mesud Cemil 1947 yılında Tanburi Cemil’in Hayatı adlı eseriyle babasının hatırasını ölümsüzleştirir.

Cemil Bey çocukluğundan beri okur-yazar bir çevrede büyüdüğü için Osmanlı aydını olarak yetişmiştir. Batı’daki müzikle ilgili yayınları ve yenilikleri takip etmiş, Türk müziğine nasıl yardımcı olacağı hususunda epeyce kafa yormuştur. Böylece icracılığının yanı sıra yazarlık yapmaya da başlar. Makaleleri Sabah gazetesinde yayımlanır. Bu durum dönemi için şaşırtıcı olmuştur, müzik okur-yazarlığı henüz yeni yeni ortaya çıkmışken bir icracının teorik konulara değinmesi, Türk müziği otoritelerinin eleştirilerine sebep olmuştur, ancak Cemil Bey teorisyen olma iddiasında değildir. Pragmatik bakış açısıyla yeni başlayacak olanlara Batı ve Türk müziği arasında münasebeti göstermek niyetindedir.

Bu sebeple metot kitabı eksikliğini fark ederek müziğe giriş mantığıyla Rehber-i Musiki adlı telif eserini yazacaktır. Akabinde müzik sözlüğü ve kemençe metodu hazırlamaya başlamış, ancak bitirmeye ömrü vefa etmemiştir. Cemil Bey’in yayımlanmamış iki adet Fransızca roman tercümesi de mevcuttur.

Cemil Bey Türk müziğinde herkese nasip olmayacak bir üne kavuşmuştur. Ünü ülke sınırlarını aşarak özellikle Akdeniz coğrafyasında büyük ilgi görmüştür. Bunun en büyük sebebi plak kayıtlarıdır. Gramofonun Türkiye’ye gelmesiyle birlikte birçok kayıt şirketi ve plak fabrikası açılmıştır. Cemil Bey de bu yeni alanın ilk şöhretlerinden biri olarak yüz elliye aşkın plak doldurur. Kayıtlarının önemli kısmında solo çalar, kendi bestelerini ve özellikle taksimlerini icra etmiştir. Yahya Kemal Beyatlı’yı Paris’e dönmekten vazgeçiren ve ona “Kar Musikileri” şiirini yazdıran şüphesiz Cemil Bey’dir.

Yahya Kemal Beyatlı’yı Paris’e dönmekten vazgeçiren ve ona “Kar Musikileri” şiirini yazdıran şüphesiz Cemil Bey’dir.

Tanburi Cemil Bey, Çeçen Kızı, Kemençe-Tanbur

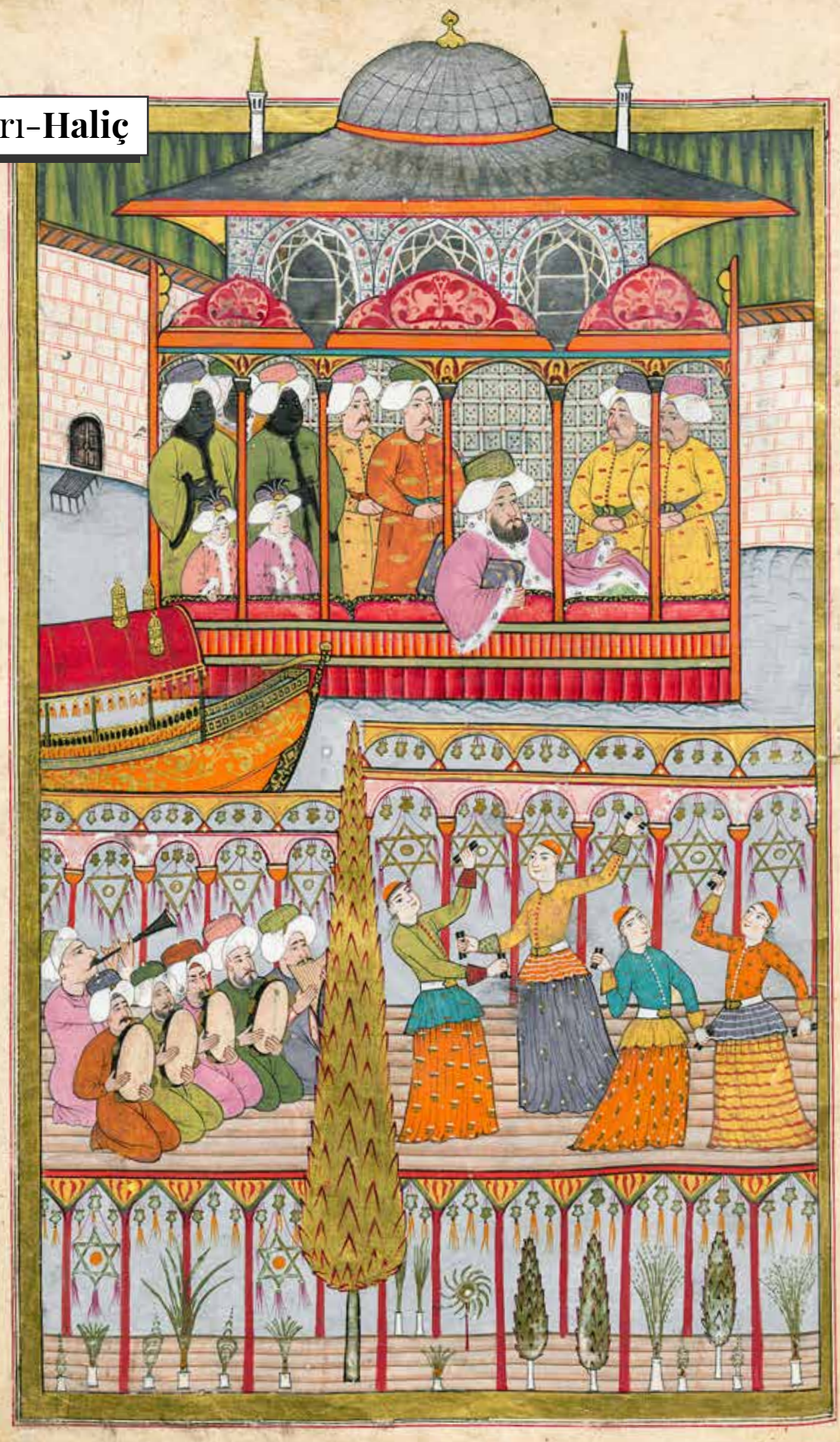
Zihnim bu şehirden, bu devirden çok uzakta, Tanbûri Cemil Bey çalışıyor eski plâkta.

2. Meşrutiyet’in ilanından sonra kendi isteğiyle memuriyetten ayrılan Cemil Bey, Sultan Reşad’ın isteğiyle Musika-yi Hümayun’a çağrılır fakat bu teklifi geri çevirir. 1912 yılında Darübedayi’nin müzik bölümünde ders verir. Artık bütün geçimini özel derslerden ve plak kayıtların sağlamaktadır. Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa Cemil Bey’i Kahire’ye davet eder ancak bu nazik teklifi reddeder. Bu yıllarda içkiye olan düşkünlüğü giderek artar. Bohem bir hayat sürer. Sineklibakkal’daki evinin bahçesinde, ismini “üzletgâh” koyduğu kulübesinde yaşamaya başlar. Misafirlerini burada ağırlayarak sabahlara kadar müzik yapar. 1914 yılında askerlik muayenesinde verem hastalığına yakalandığı anlaşılır. Sevenleri ve dostları tarafından İsviçre’ye tedaviye gönderilmek istenir, ancak Cemil Bey ne İsviçre’ye ne de sanatoryuma gitmeyi kabul eder.

1916 yılının temmuz ayında hastalığı ağırlaşır, sevenlerine son olarak şu sözleri söyler: "Vakit geldi! Yirmi beş sene rindâne yaşadım. Öldüğüme teessüf etmiyorum. Lakin sizin için bâdî-i ıstırab oldum. Afvediniz! Kendinize ve Mesud’a iyi bakınız..." 28 Temmuz sabahı diğer günlerden farklıdır artık, tanbur soğumuş, İstanbul hoş sedasını kaybetmiştir. 29 Temmuz’da cenazesi Fatih Camii’ne getirilir. Namazı kılındıktan sonra Merkez Efendi Tekkesi’nin haziresine defnedilir. Cenazesine katılım pek az olmuş, sade bir merasimle uğurlanmıştır. Vefatından uzun yıllar sonra mezar yeri kaybolur. 1950’lerde tekrardan tespit edilir. Mezarı taşı ise ancak 2012 yılında Mesud Cemil’in öğrencisi Necdet Yaşar’ın gayretleriyle dikilebilmiştir.

Hatırası bugün Fatih’te bir sokakta yaşatılan Cemil Bey’den geriye; plak kayıtları, şarkıları ve saz eserlerinin yanında Türk müziğine armağan ettiği Kadı Fuad Efendi, Tanburi Hikmet Bey, Refik ve Fahire Fersan, Faize Ergin gibi isimler kalmıştır. ▲

**HİCRÎ 1132,
MİLADÎ 1720
YILININ YAZ
AYLARINDA,
PADİŞAH III.
AHMED (SAL.
1703-1730),
ŞEHZÂDELERİNİN
SÜNNET
DÜĞÜNÜ İÇİN
HAZIRLIKLARIN
BAŞLAMASINI
EMREDER.
SADRAZAM
NEVŞEHİRLİ
DAMAT İBRAHİM
PAŞA İLE DÜĞÜN
EMİNİ HALİL
EFENDİ, EYLÜL
AYINA KADAR
GEÇEN KISA
SÜREDE, HIZLA
VE ÖZENLE ŞEHİRİ
BU İHTİŞAMLI
TÖRENE
HAZIR HÂLE
GETİRİRLER.**

Haliç'te Gece Eğlenceleri, Vehbî, *Sütnâme-i Vehbî*, 1730, TSMK A.3593, y.63a

Vehbî'nin Kaleminden, Levnî'nin Fırçasından HALIÇ'TE BİR GECE EĞLENCESİ

DOÇ.DR. ASLIHAN ERKMEN¹

Gelenek olduğu üzere Osmanlılar'da şehzâdelerin sünnet düğünleri ile sultanların kızlarının evlilik törenleri bütün başkente yayılan, günler, geceler boyu devam eden ve "sûr" adı verilen şenliklerle kutlanırdı. Bu şenliklerin görgü tanıkları olan yazarlar etkinliklerin âdeta birer güncesi niteliğindeki kayıtları tutar ve kitap hâline getirirlerdi. Bu eserlere de şenlik kitabı anlamına gelen *Sütnâme* denirdi.

Osmanlı İmparatorluğu'nda düzenlenen bu türde şenlikleri konu alan yirmiyeye yakın *Sütnâme* yazılmış ve bunların arasından sadece 1582 ve 1720 tarihli iki şenliği anlatanların resimli nüshaları hazırlanmıştır. Tasvirli *Sütnâmeler* bu görkemli olayların sözel ve görsel tanıklığını günümüze taşıyan birer kültür mirasıdır.

Şair ve yazar Vehbî'nin (öl. 1736) kaleme aldığı ve bundan dolayı *Sütnâme-i Vehbî* adıyla tanınan eserin ana konusu 18 Eylül-2 Ekim 1720 tarihleri arasında yapılan, III. Ahmed'in şehzâdeleri Süleyman (on yaşında), Mehmed (üç yaşında), Mustafa (üç yaşında) ve Bayezid'in (2 yaşında) sünnet düğünü şenliklerindeki olaylardır. Vehbî eserini 1727-28'de tamamlar ve resimli nüshaları büyük olasılıkla 1730 tarihinde padişaha sunulur. Bunlardan birinin (TSMK A. 3593) nakkaşı (ressam), eserdeki iki tasvirde imzası bulunan devrin saray sanatkârı Levnî (öl. 1732), diğerininki (TSMK A. 3594) ise Levnî'nin kompozisyon düzenini temel alarak çalışan İbrahim Nakkaş'tır. İki eserin metni aynı olmakla birlikte Levnî'nin resimlediği nüshada 137, İbrahim'in elinden çıkanda 140 tasvir bulunur. Okmeydanı, Haliç, Aynalıkavak Kasrı gibi mekânlarda, çok çeşitli gösteriler,

geçitler, etkinlikler ve eğlencelerle on beş gün ve on beş gece süren sünnet şenliğinin anlatımı hem dili hem de tasvirleri bakımından eşsiz zenginliktedir.

Açılan bir yarışma sonucu eserin yazarlığına hak kazanan Vehbî *Sütnâme*'ye şenliğin planlanmasından başlar; şenlik öncesinde yapılan hummalı faaliyetleri aktarır; şenlikle birlikte gün gün hangi olayların gerçekleştiğine, gösterilerle ilgili hazırlıkların bilgilerine, davetli Osmanlı seçkinleri ve yabancı konukların kimliklerine, geçit yapan esnaf alaylarına, verilen ziyafetlere, devasa sahneler kadar tüm olanları ayrıntıyla anlatır. Metnin içeriği tamamen yazarın tanıklığına dayanır. Eserin dili ise son derece ağızdır ve Osmanlı edebiyatında âdet olduğu üzere ayetler, manzum parçalar, teşbihlerle donatılmıştır.

HAVAI FİŞEKLERLE ŞENLENEN BİR GECE EĞLENCESİ VEHBÎ'NİN KALEMİNDEN VE LEVNÎ'NİN FIRÇASINDAN BİZİ ÜÇ YÜZYIL ÖNCESİNİN HALİÇ'İNE GÖTÜRÜR.

Hakkındaki bilgilerin kısıtlı olduğu, Lâle Devri ressamı Levnî ise Vehbî'nin sözlerine aynı zenginlikte tasvirlerle eşlik eder. Kendisinden önceki Osmanlı kitap resmi geleneğine yenilikler getiren, değişik kompozisyon düzenleri kullanan, perspektif denemeleri yapan Levnî, eserlerinde on altıncı yüzyılın üstat sanatçısı Osman'ın belirlediği ikonografiye yeni yorumlar katmasıyla öne çıkar.

Levnî Sûrnâme'yi resimlerken her etkinlik için farklı kurgular seçer. Şenlik hazırlıkları, kabul törenleri, ziyafetler, esnaf alayları, gösteriler, gece eğlenceleri bu sahneler arasında en sık görülenlerdir. Özellikle Haliç'teki gösteriler çok ilgi çekicidir. Bunlar arasındaki özel hazırlanmış sallardan atılan havai fişeklerle şenlenen bir gece eğlencesi Vehbî'nin kaleminden ve Levnî'nin fırçasından bizi üç yüzyıl öncesinin Haliç'ine götürür (Görsel: y. 62b-63a).

Vehbî'nin aktardığına göre, şenliğin dördüncü günü akşam namazından sonra Tersane-i Âmire Sahilsaray'ının kapısının önüne padişah ve şehzâdeleri için mücevherli bir otağ kurulur. Sadrazam İbrahim Paşa ise deniz kıyısındaki seyir sofasında yerini alır. Üzerleri çeşit çeşit havai fişekler, kandiller, mekanizmalar ile donatılmış, kiminde kuklalar, kiminde sazende ve hanendeler olan sallar birer birer geçit yaparlar ve ortalığı renk, ışık ve musîkî cümbüşüne boğarlar. Vehbî çeşitli gruplar tarafından hazırlatılan altı adet salın ayrıntılarını verir ve eğlencelerin gece yarısına kadar devam ettiğini söyleyerek dördüncü günü noktalar.

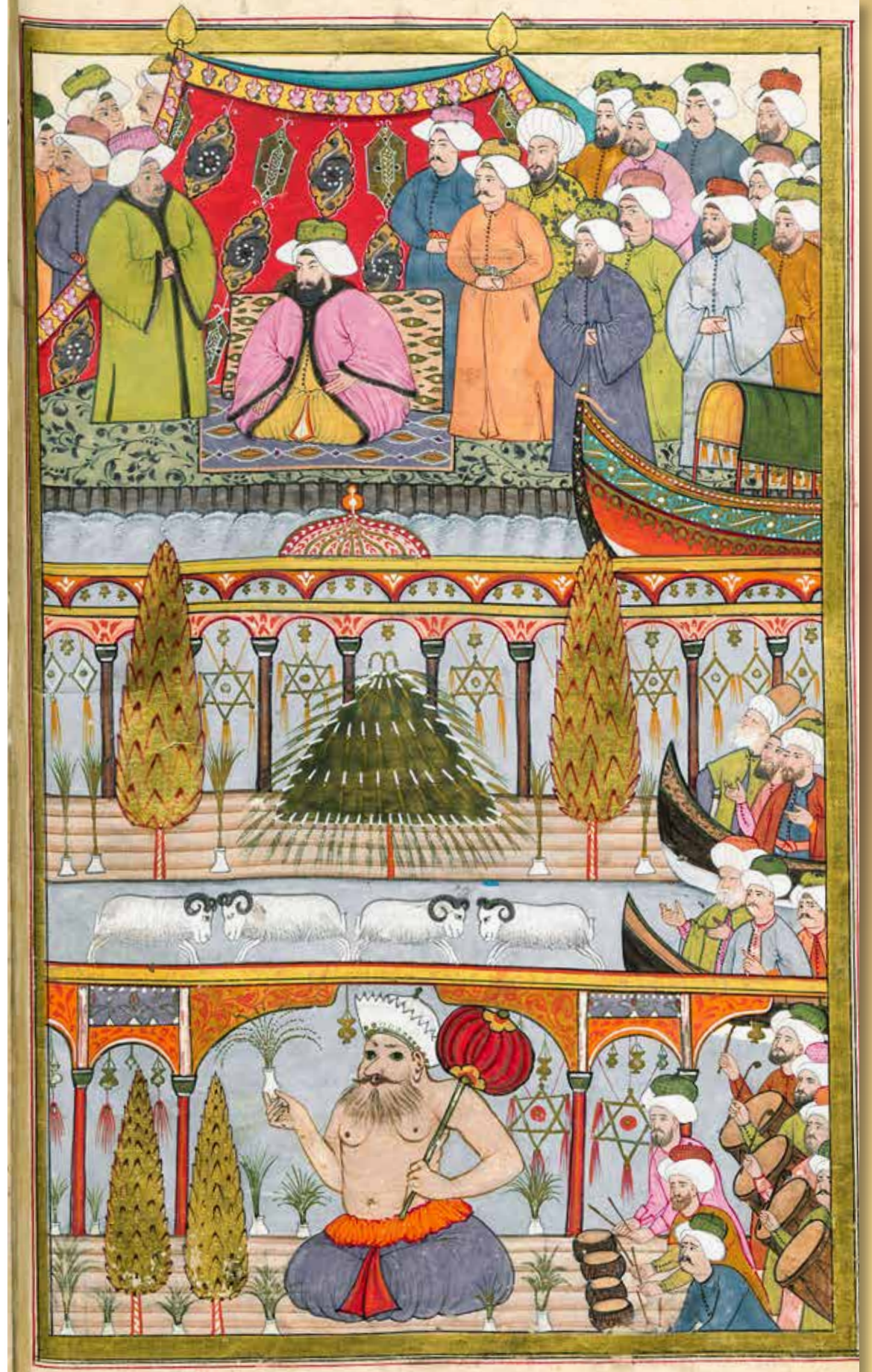
Geceyi aydınlatan bu olayı Levnî, belki de ayrıntıları daha iyi gösterebilmek için, yakın planda çift sayfa üzerine tasarlamıştır. Sol sayfanın üst kısmında Sultan III. Ahmed bahsi geçen otağında, iki şehzâdesi ile ağalardan oluşan maiyeti yanında olduğu hâlde Haliç'e giren salları izlerken; sadrazam da etrafında devlet erkânıyla sağ sayfanın üst kısmında görülür. Vehbî'nin bahsettiği altı saldan dört tanesi tasvir edilir. Sultanın otağının önünden, Cebeciler Ocağı'nın hazırladığı sal ile içinde çalgıcılar ve çengilerin olduğu başka bir sal geçer. İlk sal bir bahçe gibi düzenlenmiştir. Üst örtüsünü taşıyan direklerin arasından kandiller, maytaplar, mühr-ü Süleyman (altı köşeli yıldız) biçimli fişekler sarkar. Zeminde, biri salın boyunu aşacak kadar uzun selviler, içinden ışık demetleri çıkan kaplar ve çarkıfelek fişekler vardır. Diğer sal ise Vehbî'nin söz ettiği üçüncü saldır. Onun da kemerlerinin arasında kandiller ile mühr-ü Süleyman biçimli fişekler bulunur. Salda, çoğunluğu bendir çalan altı kişilik bir çalgıcılar grubu ile ellerinde çalpâreleriyle dört çengi vardır.

Sağ sayfada, sadrazamın önünden de iki sal geçer. Bunlardan biri, Gümrük Emini Yeğen Mehmed Paşa'nın yaptırdığı, metinde dördüncü olarak anlatılan saldır. Salın zemininde havai fişeklerden yapılmış, çadıra benzeyen bir düzenek kuruludur ve etrafında yine ışık demetleri gibi görülen fişekler vardır. Küçük bir kubbesi olan saldaki kemerlerin aralarında yine kandiller ve mühr-ü Süleyman biçimli fişekler asılıdır. Bütün bu temaşanın en ilginç ögesi, kandillerle

bezeli beşinci (sahnedeki dördüncü) saldır. Üzerinde Vehbî'nin anlatımıyla gulyabaniden korkunç, şeytansı bir insan kuklası oturur durumda görülür. Elinde kocaman kırmızı bir topuz tutan bu figürün gövdesi çıplaktır. Selviler, ışık demetleri, kandiller, mühr-ü Süleyman fişekleri ile bezeli salda ayrıca kudüm ve nakkareler çalan yedi kişilik bir mehter ekibi de vardır. Salın tepesinde ise iki çift küçükbaş hayvan (metinde keçi diye geçerken resimde koça benzerler), bir mekanizma aracılığıyla toslaşırlar.

Vehbî'nin zengin teşbihlerle bezeli dilini canlı ve renkli imgelere dönüştüren Levnî, Haliç'teki ışıklı, müzikli şenlik gecesini resmederken metinden en önemli ve dikkat çekici unsurları seçmiştir. Elbette sultan, şehzâdeler ve sadrazam sahnenin önemli kişilerini oluştururlar. Her birinde ayrı bir tasarım düzeni bulunan dört sal ise on sekizinci yüzyıl Osmanlı başkentinde düğün şenliklerindeki eğlencelerden küçük bir kesittir sadece. Levnî'nin hünerli ellerinde Vehbî'nin sözleri görsele yansırken, sûr'un ihtişamı da günümüze taşınır. ▲

Kaynaklar:
• Arslan, Mehmet, *Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri I: Manzum Surnameler* (İstanbul: Sarayburnu Kitaplığı, 2008). • Arslan, Mehmet, *Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri III: Vehbî Surnamesi* (İstanbul: Sarayburnu Kitaplığı, 2009). • Atıl, Esin, "The Story of an Eighteenth-Century Ottoman Festival," *Muqarnas* 10 (1993): 181-200. • Atıl, Esin, *Levni and the Surname* (İstanbul: Koçbank, 1999). • Bağcı, Serpil, Çağman, Filiz, Renda, Günsel ve Tanındı, Zeren, *Osmanlı Resim Sanatı* (İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006). • Çağman, Filiz ve Tanındı, Zeren, *Topkapı Sarayı Müzesi İslam Minyatürleri* (İstanbul, Tercüman Yayınları, 1979). • Dikmen, Hamit, "Seyyid Vehbî," *TDVİA* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009), c: 37, s. 74-75. • İrepoğlu, Gül, *Levni: Nakış Şiir Renk* (İstanbul: Kültür Bakanlığı, 1999). • Tulum, Mertol, *Sûrnâme. Sultan Ahmed'in Düğün Kitabı*, (İstanbul: Kabcacı Yayınları, 2008).

Haliç'te Gece Eğlenceleri, Vehbî, *Sûrnâme-i Vehbî*, 1730, TSMK A.3593, y.62b

SEVDANIN SIR HÂLİ

NURSEN & GÜVENÇ GÜVEN

EDA SELİMOĞLU

KALEMİŞLERİNDE ÇIRAK OLARAK ÇALIŞMIŞ BİR GENÇ. GÖNLÜNÜ VE YILLARINI ÇİNİ SANATINA VERMİŞ BİR ÜSTAT. TÜRK ÇİNİ SANATININ GELİŞİMİNİ KENDİNE VAZİFE OLARAK ADDEDEN ÇİNİ SANATÇISI GÜVENÇ GÜVEN, EŞİ NURSEN GÜVEN'LE BİRLİKTE ÇIKTIKLARI ÇİNİ SANATI YOLUNDA İZNİK ÇİNİSİNİN SIRLARINI KEŞFETMEYE DEVAM EDİYOR. MÜCADELE VE BAŞARILARLA DOLU BU YOLCULUKLARINDA HİÇ KAYBETMEDİKLERİ ÇİNİ SEVDASININ TÜM SIRLARINI ÇALIŞMALARINI DEVAM ETTİRDİKLERİ ATÖLYELERİNDE KONUŞTUK.

Çini yolculuğu sizin için nasıl başladı?

Çiniye 1994 yılında başladık. Ama daha öncesinden hem ben hem eşim nakkaşız. Eşim Geleneksel Türk Sanatları bölümünün hem ilk mezunlarından hem de ilk akademisyenlerindendir. O dönemde Geleneksel Türk Sanatları bölümü sadece Mimar Sinan Üniversitesi'nde vardı. Bu seneye birlikte bizim meslekteki 40. yılımız bitiyor.

Çini sanatından önce restorasyon ve kalem işi üzerine çalışıyorduk. Yaklaşık 40-50 civarında yeni caminin süsleme ve kalem işlerini yaptık. Çeşitli restorasyon çalışmalarımız oldu. Edirne Selimiye Camii,

Sultanahmet Camii restorasyonu gibi. Daha sonra çinileriyle ünlü Rüstem Paşa Camii'nin kalem işlerini yaptım. Türkiye'de birkaç farklı ilde İzmit ve İzmir'de de çalıştığımız camiler oldu. Daha sonra Amerika'da Los Angeles'da Suudi Arabistan Kralı'nın yaptırmış olduğu caminin kalem işi çalışmalarını yaptık. Bu çalışma Amerika'da ilkti, büyük yankı uyandırdı.

90'lı yılların başlarında eşimle birlikte kalem işleri ve restorasyon çalışmalarımızı sanatçı olarak yapıyorduk. Fakat maalesef piyasa şartlarından dolayı bu işler sanatçılarla yapılmamaya başlandı. Uzun yıllar bununla mücadele ettik. Bu dönemde Kütahya

"İZNİK ÇİNİCİLİĞİNE BAŞLADIĞIMIZDA ALTYAPIMIZ HAZIRDI. DESEN BİLGİMİZİN VE NAKKAŞLIK TECRÜBEMİZİN ÇOK FAYDASINI GÖRDÜK."

çinilerine başlamaya niyetimiz vardı. O zamanlarda tabi İznik çinisi yapacağımız aklımızda yoktu. Restorasyon ve kalem işi çalışmaları yürüttüğümüz dönemde ünlü çinilerin desenlerinin kopyalarını almaya başladık. Hem doküman sistemi oluşturmuş olduk hem de sadece bu kopya sistemiyle çok şey öğrendik. Ciddi bir arşivimiz oldu. Aslında çiniye ilk adımımızı bu şekilde attık.

Faik Kırımlı ile yollarınızın kesişmesi nasıl oldu? Biraz bahseder misiniz? Kütahya çinisi yapmaya niyet ettiğimiz dönemde, Faik Kırımlı ismini duyuyorduk. Fakat uzun yıllardır kimse nerede olduğunu bilmiyordu. Hoca öğretmiyor diyorlardı. Ben İstanbul dışında bir çalışma yaparken, eşim Faik hocanın atölyesini buluyor. Gidiyor görüşüyor. Hocaya yapmak istediklerimizi anlatıyor. Hoca da ona bu işin zorluklarından tüm altyapısıyla her şeyini kendilerinin yaptığından bahsediyor.

Sonra eşin gelsin görüşelim diyor. Beraber gidiyoruz. Tabii o zaman biz kalem işine devam ediyorduk. Hocayla görüştüğümde aynı şekilde çok uzun, zor ve meşakkatli bir yol olduğunu bana da söyledi. Biz de zorluklara alışık olduğumuzu ve talip olduğumuzu söyledik. Ancak ben bu kadar da zor olabileceğini tahmin etmemiştim.

Bir taraftan da evimizin arkasını küçük bir atölyeye çevirdik. Eyüp bölgesinde ufak müstakıl bir yerdi. Küçük bir fırın, değirmen ve ufak tefek malzemeler aldık. Tabii bunlar belli bir zaman zarfında oldu. Bir taraftan çalışıyor bir taraftan atölyeyi kurmaya çalışıyorduk. Bu esnada hocanın atölyesinde ilk örneklerimizi yaptık. Örnekler çok güzel çıktı. Biri Rüstem Paşa Camii'nin bordür çinilerinden, biri de eşimin desenini çizdiği bir örnekti. Hoca bunları gördüğünde "Tamam" dedi. "Siz bu işi becereceksiniz." Bizim altyapımız çok hazırды. Her şeyden önce bu sanatlara yıllarca emek vermiştik. Desen bilgimiz ve nakkaşlık tecrübemizin faydasını çok gördük. Başladığımızda bu işin yüzde 70'ini kat etmiş insanlardık. Kendi atölyemizi kurduktan sonra, bir taraftan cami diğer taraftan çini çalışmalarına devam ettik. Hocam bana bütün formülleri verdi. Kırmızının sırrını da verdi.

Öğretmeyi hiç esirgemedi. Teknik ve imalat kısmı en önemlisiydi. Hocamın öğrettiği teknik bilginin üzerine katabileceğimiz şey, eşim ve ben nakkaş olduğumuzdan desen ve tasarımı. Aklımızda ve kalbimizde hissettiğimiz şeyleri daha da geliştirebildik.

Bu yolculukta çok zorlandığınız ya da bitti dediğiniz bir nokta oldu mu?

İlk sergimizi açacağımız zaman. Yıldız Sarayı'nda sergi için gün aldık. Fakat bu esnada başlangıçta güzel çıkan parçalar sergiye 7-8 ay kala sürekli bozuk çıkmaya başladı. Hocamla istişareler ediyoruz. Sebeplerini araştırıyoruz. O zamanlarda müthiş derecede bunaldım. Fakat onu yaşamak gerekiyormuş. Hatayı insanın kendisinin yaşaması gerektiğini o zaman anladım. Bizim yaptığımız orijinal teknikli İznik çinisinde yaklaşık 50-60 farklı malzeme var. Alt yapısından

"ÇİNİYLE UĞRAŞANLARA, EN GÜZELİ NEYSE GİDİN, ONU YERİNDE GÖRÜN DİYORUZ. İZNİK ÇİNİSİNİ MİMAR SİNAN'IN ESERLERİNDE YAŞAYIN."

boyasına, sırrından astarına kadar... Bunların hepsinin birbiriyle mükemmel uyumu yakalaması ve üzerine sanatı ilave etmeniz mucizeye yakın bir olay. Bir anda olacak şeyler değil. Bunları hatalar yaparak bizzat yaşadım. Sergiye birkaç ay kala çok güzel parçalar çıktı. Sergimizi güzel bir şekilde atlatılabildik.

İlham aldığınız sanatçılar var mı?

Mimar Sinan ve o dönemde yaşamış sanatçılar. Çünkü Mimar Sinan sanatın her çeşidinin en üst aşamasıdır. Reisülhattatin, nakkaş başı, sedefkâr başı, çinici başı hepsinin de üzerinde bir kişilik. O kadar değerli insanlarla ve ekiplerle iyi anlaşabilmek onları iyi idare edebilmek için çok kemale ermiş, çok yaşamış, çok bilgili bir insan olmak lazım. Biz bunları fark edip kendi günümüzde yaşadığımız doğru ve yanlışlarla kıyasladığımızda çok şey öğreniyoruz. Mimar Sinan'ın herkesin bildiği çıraklık, kalfalık ve ustalık dönemindeki gibi biz de hep bugün yaptığımız bir eseri yarın daha güzel yapmak, sonrasında daha güzel yapmak zihniyetiyle çalışıyoruz.

Kadırğa Sanat Galerileri'nde gerçekleştirecek sergide neler göreceğiz?

Faik hoca Selçuklu dönemindeki renkli sır tekniğinden birkaç formül verdi. Önümüzdeki sergide bu çalışmaları

görebilirsiniz. Ben onların ön çalışmalarını aslında yıllar öncesinde yaptım. Fakat atölyemiz küçük olduğu için maalesef yarım kaldı. Şu anki atölyemiz müsait olduğu için tekrar çalışmaya başladık. İznik öncesi Selçuklu dönemi ve erken Osmanlı döneminde kullanılan renkli sır tekniği, renkli sırda birlikte mozaik tekniği ve 3-4 farklı ve çok özel teknik daha var. Bunların çalışmalarına başladık. Önümüzdeki sergide hiçbir yerde görülmemiş eserleri görebileceksiniz.

Ağırlıklı olarak hangi desenler üzerine çalışıyorsunuz?

Geleneksel Türk sanatlarının en yüksek devri olan 16. yüzyılın ikinci yarısı, yani Kanuni Sultan Süleyman devri diyebiliriz. Çinilerimizde öncelikle camilerde ve türbelerde olmak üzere orijinal İznik çinilerinin birebirlerini yapıyoruz. Buna reproduksiyon diyenler oluyor. Reproduksiyon sadece deseni kopyalar. Biz teknikle birlikte deseni de düzelterek çalışıyoruz.

Orijinalle yan yana koyulduğunda bizim desenimiz daha düzgündür. Birincisi bu tür çalışmalarımız var. Diğeri ise özgün tasarım dediğimiz kendi çizdiğimiz desenlerden uyguladığımız çalışmalardır. Bir de önemli hattatların yazılarını kullandığımız çalışmalarımız var.

Eğer bir araştırma kazısında çalışma imkânınız olsaydı, bu hangisi olurdu?

Tabii çiniye gönül verdiğimiz için yine onun peşinden giderdik. Eyüp'te Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethettikten sonra çinicileri yerleştirdiği bir çömlekçiler caddesi vardır. Sanırım bahsettiğim yerde yapılacak bir kazı çalışmasında yer almak beni heyecanlandırır.

Hatta biz çiniye başladığımız zaman İstanbul'da çinicilik olduğunu söyledimde insanlar şaşırıyordu. İstanbul'da çini yoktu deniyordu. Tabii bunun farklı sebepleri var. İznik çinisi denmesinden kaynaklı bir sıkıntı var. Hâlbuki bundan 100 sene önce Osmanlı döneminde, şu anki Türkiye Cumhuriyetlerde ve İran'da bu mimari çiniye kaşi denirdi. Yapanlara kaşan, kaşiger gibi isimler verilirdi. İznik adı son

kırk yıldır kullanılıyor, özellikle de yabancıların kullanmasıyla popülerleşmiş bir kavram. Böylelikle İznik çinisi İznik'te yapılan çini olarak algılanmaya başlandı. Bu ciddi bir yanıltır. Bu konuda bir kavram kargaşası var. Bizler hem eser çıkarıyor hem de bunun doğrusunu anlatmak adına fikrî mücadele veriyoruz.

Çiniye merakı olan çini sanatıyla ilgilenen kişilere nasıl bir tavsiyede bulunursunuz?

Biz restorasyon dönemlerinde çinilerin en güzellerini gördük, yaşadık dokunduk ve onları hissettik. Günümüzde çiniyle uğraşan herkese söyledığımız, en güzeli neyse onu yerinde görün diyoruz. İznik çinisi özellikle, hem renkleri hem desen çeşidini gidin yerinde, Mimar Sinan'ın eserlerinde görün. Dokunun ve hissedin. Oradaki deseni fark edin, yaşayın. İnsanların şimdilerde maalesef pek zaman ayıramıyor. Ender sayıda insan buna dikkat ediyor, gayret gösteriyor. Bizler sadece atölyemizde çalışarak değil; araştırarak, izleyerek, belgeleyerek, hissederek bu günlere geldik.

Bildiğimiz kadarıyla önümüzdeki günlerde mimari yapılarda yer alan çinilerin gezileceği bir turunuz başlayacak. Çini rotasında hangi adresler olacak?

Sur içi dediğimiz Fatih bölgesi dünyadaki en önemli, en mükemmel bölge. Roma'dan Bizans'a, Osmanlı'dan günümüze en güzel çini örnekleri burada. Kronolojik olarak Çinili Köşk'ten başlayan Tekfur çiniciliğine kadar bütün örneklerin bulunduğu bir yer sur içi. Çinili Köşk, Habip usta ekolünün görüldüğü Yavuz Sultan Selim Camii ve Türbesi, Topkapı Kara Ahmet Paşa Camii, Kadirga Sokullu Camii Rüstem Paşa Camii, Topkapı'da çinileriyle ünlü Takkeci İbrahim Çavuş Camii gibi çini örneklerinin en güzellerini bu turlarda ziyaret edeceğiz. Fotoğraftan bakmak başka bizzat gözle görmek daha bir başkadır. Bu sanatın yaşatılması adına bu tarz etkinlikler yapmalıyız.

Sayın başkanımız M. Ergün Turan'ın bize vermiş olduğu destek gerçekten çok önemli. Bu destek Nursen veya Güvenç'e değil, sanata. Bizler daha çok sanatkar yetiştirmek istiyoruz. Bu sanatın bizden sonra da devam etmesini istiyoruz. Bu fikirler bizde hep yaşıyor. Bu fikirlerimizin arkasına duran Fatih Belediyesi'ne çok teşekkür ediyoruz.

Gördüğünüzde size en fazla heyecan veren, durup izlemekten kendinizi alamadığınız eser hangisi?

Yani on tane çocuğun var, bir tanesini ayır demek gibi. Rüstempaşa Camii çinileriyle çok ünlüdür, herkes de zanneder ki en güzel çiniler onlardır. Fakat orada çok çeşitli çiniler var. Ama Kadirga Sokullu Camii'nin çinileri hem işçilik hem renk olarak beni daha fazla cezbeder. II. Selim'in türbesinin içerisindeki çiniler benim gördüğüm en muhteşem renkler ve desenlerdir. Bir de Ayasofya'nın içinde I. Mahmut Kütüphanesi'nde muhteşem bir hayat ağacı panosu var onu da söylemeden edemeyeceğim.

En büyük şanslarınızdan biri de yol arkadaşınız Nursen Hanım..

Evet bunu her zaman söylerim. Birbirimizi tamamlayarak, olması gerektiği şekilde ilerliyoruz. Birbirimizin hem çırağı hem de ustasıyız.

İznik çinisi yapacağımızı başlangıçta bilmiyorduk tabii. Yurt dışına gidip ülkemizi temsil etme fırsatı bulacağımızı bilmiyorduk. Bunlar başlangıçta düşündüğümüz şeyler değildi. Biz kafa kafaya verip sadece sanatımızı en iyi şekilde nasıl yaparız

diye düşündük. Sanatında en iyi olmak için kişisel özellikler de çok önem taşır. Ben çiniyi insanla çok bağdaştırırım. Altyapısı hamuru çok iyi olması lazım insanın, tıpkı çinideki gibi. Çok değerli malzemelerden oluşması lazım. Bu da benim için ailedir. Doğumundan itibaren aileden ve çevrenden güzel etkilenebilirsen, iyi bir terbiye ile birlikte güzel eğitim alabiliyorsan, estetik görüş açısına sahipsen, sadece aklını değil, kalbini de kullanabiliyorsan, işte o zaman iyi iş çıkar ortaya. Doğruyu yanlışlı akıl düşünür, ama güzeli düşünmek yürek ve gönül işidir.

Biz ilk sergimizi açacağımız zaman eşimin hocası, "Bir levha var bu yazı tam sızkır." dedi ve bize bir yazı gösterdi. "Hocam, ne yazıyor?" diye sordum. O da okudu yazıyı: "Güzel ve hayırlı işlerle uğraşan iki kişi varsa üçüncüsü de benim." İşte biz, bu sözü kendimize şiar edindik hep. Eşimin hakkını ödeyemem. 📌

FATİH'İN HAFIZASI KAYIT ALTINA ALINIYOR

ZEYNEP SEVER

ZEYREK AKADEMİ BÜNYESİNDEKİ SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMALARI SAYESİNDE FATİH'İN SON YÜZYILDAKİ HİKÂYESİ HATIRALARIN SÜZGEÇİNDEN GEÇİRİLEREK YENİDEN İNŞA EDİLECEK.

Fatih ilçesi, tarihte olduğu gibi bugün de İstanbul için oldukça önemli bir yere sahiptir. İlçe, tarihî dokusu ve mekânları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteleri ile bilim ve kültür merkezi; çeşitli iş kollarını içerisinde barındırmasıyla bir ticaret merkezidir. Farklı etnik köken ve kimlikten insanların bir arada yaşadığı Fatih, çok kültürlü toplumsal yapısıyla yerel tarih araştırmaları için elverişli ve zengin niteliklere sahiptir. Zeyrek Akademi bünyesinde başlatılacak sözlü tarih görüşmeleri ile Fatih'in söz konusu kozmopolit yönünü ortaya çıkarmak, ilçenin Cumhuriyet tarihi boyunca

yaşadığı dönüşümün aydınlatılmasına katkı sunmak hedeflenmektedir.

20. yüzyıl itibarıyla tarih bilimi makro araştırmalardan ziyade yerel tarihe, azınlıkların ve toplumdaki marjinal kesimlerin tecrübelerine odaklanmıştır. Sözlü tarih yönteminin öncülük ettiği bu tecrübelerin yaygınlaşması belge odaklı tarih anlayışının yerine insan odaklı hikâyelerin ön plana çıkarılmasına zemin oluşturur. Sözlü tarihi "insanlar etrafında kurulmuş bir tarih türü" olarak tanımlayan Paul Thompson'a göre sözlü tarih "kahramanlarını sadece liderler

arasından değil çoğunluğu oluşturan ve o ana kadar bilinmeyen insanlar arasından da seçer.”¹ Resmî kayıtlarda yer almayan tanıklıklar, geçmişin hep daha iyi ve güzel olduğuna dair toplumsal ön yargıyı sorgulamamıza imkân tanır. Böylece “normalde konuşmaları kaydedilmeyenlere ses vermek, benzer bir şekilde, iktidardakilerin sıkça görmezlikten gelmeyi yeğlediği düşüncelerin korunmasını sağlayacaktır.”² Türkiye’de üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler bünyesinde yürütülen sözlü tarih görüşmeleri de özellikle 20. yüzyıl boyunca yaşanan toplumsal dönüşümleri ve travmaları kayıt altına almaktadır.

İstanbul’un farklı ilçe belediyeleri bünyesinde yürütülen sözlü tarih görüşmeleri ilçelerin kuruluş yıllarına,

ilk yerleşimlerin nasıl oluştuğuna, geçirdiği toplumsal dönüşüme ışık tutmaktadır. Bu çalışmalarda genellikle belirli bir tema ya da konuya odaklanılmamış, yapılan görüşmeler kitap aşamasında tematik olarak sınıflandırılmıştır. Gecekondulaşma, göç dalgaları, sanayisizleşme ve kentleşme öne çıkan temalar arasındadır. Ancak Fatih Belediyesi bünyesinde bugüne kadar sözlü tarih yöntemiyle hazırlanan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Belediye yayınlarında Fatih genellikle Osmanlı İmparatorluğu ve Fatih Sultan Mehmet döneminin kurucu bir unsuru olarak ve hâkim tarih yazımıyla ilişkilenen majör anlatılarla karşımıza çıkar. Yayınlarda

SÖZLÜ TARİH GÖRÜŞMELERİ İLÇELERİN KURULUŞ YILLARINA, GEÇİRDİĞİ TOPLUMSAL DÖNÜŞÜME IŞIK TUTMAKTADIR.

FATİH SON YÜZYILDA HER BOYUTTA ÖNEMLİ DÖNÜŞÜMLER YAŞAMIŞ BİR YER, BU BAKIMDAN SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMALARI İÇİN SON DERECE ELVERİŞLİ.

dikkat çeken unsur önemli liderlerin, zaferlerin ve bu zaferlerin kazanıldığı mekânların ön plana çıkarılmasıdır. Bu çalışmalar genellikle Bizans ve Osmanlı dönemleriyle sınırlandırılmış bir Fatih temsili sunmaktadır. Ancak ilçe, geçtiğimiz son yüzyılda önemli toplumsal, mekânsal ve kültürel dönüşümler yaşamıştır. Fatih Belediyesi bünyesinde hazırlanan çalışmalar ise bu dönüşümü anlatmak ve aktarmak konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple ilçenin son yüzyıldaki hafızasını kayıt altına almak bir gereklilik olarak karşımıza çıkar.

Türkiye’deki yerel tarih yazımını “genel tarihin kılcal damarlarını oluşturmakla vazifeli bir alan” olarak değerlendiren

Danacıoğlu, devlet ve kurum merkezli tarih anlayışının yerine insan odaklı yerel tarihçiliğin gerekliliğini vurgular.³ Zeyrek Akademi bünyesinde başlatılacak sözlü tarih görüşmeleri ile Fatih’in son yüzyılda yaşadığı dönüşüm de gündelik hayat ve insan odaklı olarak ele alınacaktır. Bu görüşmelerin Fatih ile ilgili tarih yazımına katkı sunması amaçlanmaktadır. İstanbul’un hem kültürel hem tarihsel olarak önemli mekânlarından biri olan Fatih’e, hâkim tarih yazımındaki konumundan daha farklı ve özgün bir şekilde yaklaşmayı hedefleyen çalışma çevrimiçi olarak kamuoyunun ve araştırmacıların ilgisine sunulacaktır. Kültürel miras ve gündelik hayat ilişkisinin merkezde olacağı görüşmelerin ön çalışması devam etmektedir.

Paul Thompson, sosyolog, sözlü tarih uzmanı

¹ Paul Thompson, *Geçmişin Sesi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999, s. 18.

² Stephen Caunce, *Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi*, 3. Basım, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2011, s. 11.

³ Esra Danacıoğlu, *Geçmişin İzleri Yanıbaşımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz*, 2. basım, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009, s. 11-15.

• GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DEMİRYOLLARININ HİKÂYESİ •

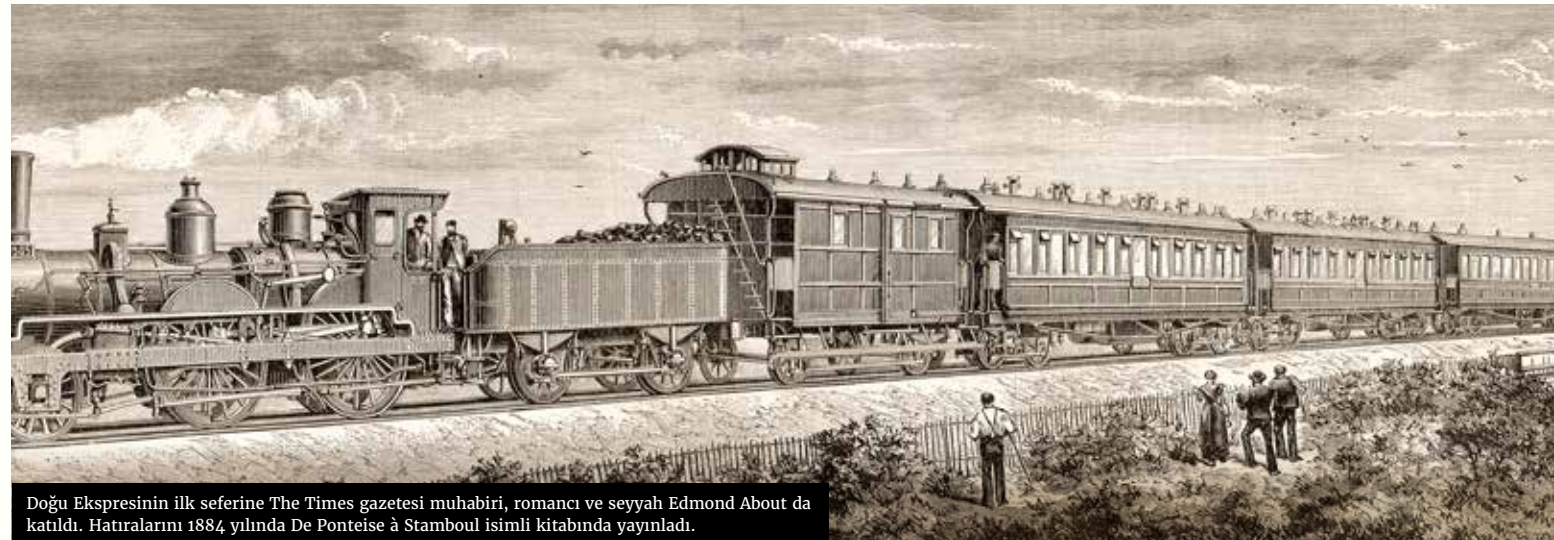
TREN RAYLARI MÜZEYE UZANIYOR

**İSTANBUL'UN İKİ BÜYÜK
GARINDAN BİRİ SİRKECİ.
BURASI BİR ZAMANLAR
İMPARATORLUĞUN
AVRUPA'YA AÇILAN
EN ÖNEMLİ KAPISIYDI.
SAYISIZ HATIRAYA
ŞAHİTLİK EDEN,
ROMANLARA, FİLMLERE
KONU OLAN SİRKECİ
GARI'NDA ŞİMDİ BİR
MÜZE VAR.**

ERKAN ARAS

CANER BAŞER

Doğu Ekspresinin ilk seferine The Times gazetesi muhabiri, romancı ve seyyah Edmond About da katıldı. Hatıralarını 1884 yılında De Pontaise à Stamboul isimli kitabında yayınladı.

Trenler, garlar ve istasyonlar...

Bugünün teknolojisi sayesinde eriştiğimiz hız ve kolaylığın yarattığı etkiyi, demir yollarının icadı ve gelişme sürecinde de görüyoruz. Dile kolay, at sırtında geçen bir ömürden sonra büyük rahatlık. Bugün o dönemdeki havayı pek hissedemiyoruz. Ancak, ülkeler ve şehirler arası iletişim, ulaşım gibi hayati konularda sağladığı avantajların yanı sıra, kentsel alanların oluşması ve mimarinin gelişmesinde demir yollarının payı oldukça büyük. Bu nedenle tren garlarının olduğu muhitlerin havası her zaman farklıdır.

Kentsel gelişimin önemli dinamiklerinden biri olan demir yolları, bugün eski cazibelerini yitirseler de bir döneme bıraktıkları derin izlerle varlıklarını hâlen sürdürüyorlar.

Özlem ve sevginin, kavuşma heyecanı ve gündelik telaşın iç içe geçtiği ray hatlarında biriken onca hatıra, hemen herkesin nostalji dağarcığını süslüyor.

Sergilenen özel objelerden biri de İstanbul Garı'nın ilk açıldığı 1890'lı yıllardan kalma "büyük peron saati".

SİRKECİ GARI'NIN KÜÇÜK SALONLARINDAN BİRİNDE KURULAN MÜZE İLGİNÇ OBJELERİYLE ÖNEMLİ BİR GEÇMİŞE IŞIK TUTUYOR.

Sirkeci Tren Garı

Tarihî öneme sahip iki büyük tren garını bünyesinde barındıran İstanbul'un incilerinden bir tanesi. Avrupa yakasındaki ilk tren garı ve İstanbul'un hususi mekânlarından biri olarak daima ön planda yerini alıyor. Tarihinde bir çok önemli olayı barındıran Sirkeci Tren Garı, İstanbul'da nostalji yaşamak isteyenlerin uğrayabileceği bir nokta ve aynı zamanda İstanbul Demiryolları Müzesi'ne de ev sahipliği yapıyor. Aslında, garın kendisi bir müze. Etrafı gezerken mimari dokusu insanı büyülüyor, heyecanlandırıyor.

Sirkeci Garı, 19. yüzyıl sonlarında Paris'ten yola çıkan Şark Ekspresi'nin son durağı olarak yapılıyor. Bizim tarafta ise İstanbul'un Avrupa'ya açılan kapısı olarak görülüyor.

II. Abdülhamid tarafından Alman mimar August Jasmund'a yaptırılan Sirkeci Garı, taş ve tuğlalarla örülmüş

duvarları, vitray tekniği ile yapılmış camları ve oryantalist üslubuyla dikkatleri üzerine çekiyor.

Sirkeci Garı, Osmanlı döneminde "imparatorların garı" olarak görülüyor. Cumhuriyet döneminde ise Lozan Antlaşması'ndan dönen İsmet Paşa'nın kalabalıklarla karşılandığı yer, Almanya'ya giden ilk işçi göçünün uğurlandığı yer olarak ön plana çıkıyor. Ayrıca, Agatha Christie'nin Doğu Ekspresinde Cinayet isimli polisiye romanında da kendisini gösteren Sirkeci Garı, birçok tarihi olaya tanıklık etmiş eşsiz bir mekân.

Sirkeci Garı'nın küçük salonlarından birinde bulunan İstanbul Demiryolu Müzesi de içinde barındırdığı objelerle geçmişe daha rahat dönebilmemizi sağlıyor.

Müze, demir yolları tarihinin bilinmeyen ayrıntılarına ışık tutuyor.

1955-2010 arasında Sirkeci-Halkalı hattında çalışmış banliyö trenlerinden birinin makinist bölümü.

Elektrikli trenlerin model numarası E8000'di. Makinist bölümünün yuvarlak hatlarına önden bakınca tombul yanakları olan bir insan yüzünü andırdığı için, bu trenlere "Tombul yanaklı 8000'likler" ismi takılmıştı.

Türkiye'de ilk yemekli vagon hizmeti 7 Aralık 1925'de başladı.

Aynı zamanda bir demir yolu çalışanı olan müze müdürü Ruhan Çelebi'nin kişisel çabalarıyla 23 Eylül 2005'te 'İstanbul Demiryolları Müzesi' adıyla açılan gar müzesi, küçük bir alanda büyük bir tarihi barındırıyor. Yalnızca Sirkeci Tren Garı'na değil, pek çok farklı tren garına ait parçaya ev sahipliği yapan müzede, demir yolu, tren ve garlarda kullanılmış 400'den fazla kültür varlığı sergileniyor.

Müzede, Rumeli Demiryollarına ve TCDD'nin Trakya hattına ait orijinal vaziyet planları, çizimler, çeşitli fotoğraflar, demiryolu aletleri ve haberleşme araçlarının yanı sıra demiryolları idaresinde geçmişte

DEMİR YOLU SEVGİSİNİ HALKA AŞILAMAK AMACIYLA KURULAN MÜZE HEM YETİŞKİNLERE HEM ÇOCUKLARA HITAP EDİYOR.

TCDD 1926'dan başlayarak ülkenin çeşitli yerlerinde revirler ve hastaneler de kurdu. Öncelikli amaç çalışanların sağlığıydı. Bununla birlikte bu kuruluşlar halk sağlığı hizmeti de veriyordu. 1958'e gelindiğinde TCDD'ye bağlı 11 sağlık tesisi vardı. Bunların dördü tam teşekküllü hastaneydi. Yerleşik sağlık kuruluşlarının dışında, gezici sağlık hizmeti veren vagonlar da vardı. O yıllarda TCDD bünyesinde 32 adet sağlık vagonu bulunuyordu. Bu vagonlar 1939 Erzincan Depremi gibi büyük afetlerde sağlık hizmetleri için kritik rol oynadı. İşletmelere bağlı sağlık vagonları ile en ücra yerdeki istasyon görevlileri ve ailelerinin sağlık taramaları yapılabiliyordu. Ayrıca o bölgedeki halkın da sağlık kontrolü yapılıyor, halka doğum kontrolü, salgın hastalıklar, temizlik ve beslenme ile ilgili bilgiler veriliyordu. Bu sebeple bu vagonlara halk arasında "doktor vagonları" deniliyordu. Sağlık vagonları 1980'lere kadar hizmet verdi.

Orient Ekspres'in 19-22 Mayıs 1977 tarihlerinde yapılan son seferinde yolcularına dağıtılan hatıra madalya ve bu trende kullanılan Wagon-Litz şirketine ait gümüş yemek takımları sergilenen objeler arasında yerini alıyor.

var olan demiryolu okulları ve TCDD hastanelerine ait objeler ve fotoğraflar da yer alıyor. Türkiye'de 1955 yılında ilk elektrikli tren işletmeciliğine geçişin simgesi olan banliyö trenlerinden birinin makinist bölümü müzenin hemen girişinde sizleri karşılıyor. Trenlerin en çok merak edilen makinist bölümünü bu kadar yakından görmek heyecan verici. Diğer eserler de bir o kadar merak uyandırıyor.

Demir yolu sevgisini halka aşılacak üzere kurulan müze hem yetişkinlere hem de çocuklara hitap ediyor. Şehir yaşamı içindeki telaşın ve karmaşanın etkisiyle gözümüzden kaçan bir sürü ayrıntıyı fark etmemizi sağlayan Sirkeci Garı ve Demiryolları Müzesi, özellikle görülmesi gereken bir mekân. Zamanın izlerini taşıyan sayısız obje onlara dokunmanız için sizleri bekliyor. Arzu edenler müzeyi 1'den 11'e kadar tasarlanmış durakları QR kodlar yardımıyla sesli rehber eşliğinde gezebilirler. ▲

MİRELAYON KİLİSESİ'NDEN, BODRUM MESİH PAŞA CAMİİ'NE KISA BİR YOLCULUK

EMRAH ALTUNKAYA

Dear Imam Alpsoy,
I remember my visit very well. I am a Byzantine art historian and am interested in the history of the mosque. When I visited with my colleagues in 2002 it was of value to us to be able to visit the substructure and cistern which you arranged for us to do. Your hospitality and personal interest in the monument made us feel that our visit was most welcome. I look forward to visiting the mosque in the future again.

yours sincerely,

Bente Bjørnholt
Dr Bente Bjørnholt
Research Fellow

1501 YILINDA KİLİSEDEN CAMİYE ÇEVİRİLEN, GEÇİRDİĞİ YANGINLAR SONUCUNDA KULLANILAMAZ HÂLE GELDİKTEN SONRA 1987 YILINDA YENİDEN İBADETE AÇILAN BODRUM MESİH PAŞA CAMİİ'NİN 34 YILLIK İMAMI MUSTAFA ALPSOY ÂDETA CAMİNİN YILMAZ BEKÇİSİ.

ALPSOY, CAMİYİ ZİYARET EDEN YERLİ VE YABANCI TURİSTLERİN ANILARINI TOPLADIĞI ZİYARETÇİ DEFTERİYLE, CAMİYE GELENLERE REHBERLİK HİZMETİ VERMESİYLE, CAMİ BAHÇESİNDE GÖZÜ GİBİ BAKTIĞI ÇİÇEKLERİYLE VE İLERLEYEN YAŞINA RAĞMEN ASLA VAZGEÇMEDİĞİ MOTOSİKLET TUTKUSUYLA ALIŞILAGELMİŞİN DIŞINDA BİR İMAM.

Öncelikle sizi tanıyabilir miyiz? Kendinizden bahseder misiniz?

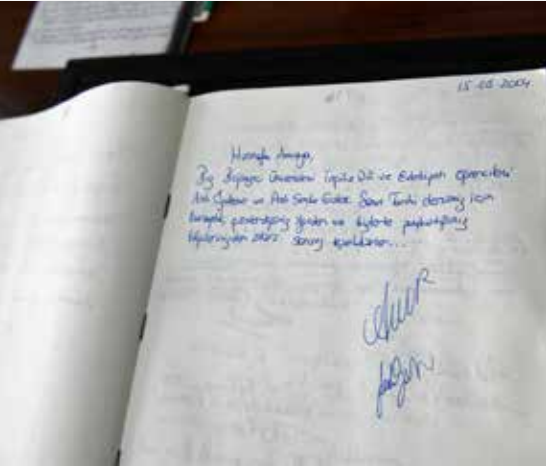
Merhaba ben Mustafa Alpsoy, 67 yaşındayım. Evliyim beş çocuk, on iki de torun sahibiyim. Emekli imamım. Babam ve dedem de imamdı. Hatta babam hafızlık hocamdır. Erzurum'da doğdum ve büyüdüm. 20'li yaşlarımda imamlığa başladım. 1987'e kadar Erzurum'da Kuyucu Murat Paşa ve Lala Paşa Camii'nde görev yaptım. 1987 yılında ise İstanbul Laleli'deki Bodrum Mesih Ali Paşa Camii'ne atandım. Kaderin güzel bir cilvesidir ki bu yaşına kadar hep Paşa camilerinde çalıştım. 34 yıl burada kaldıktan sonra geçtiğimiz günlerde emekliye ayrıldım.

Bodrum Mesih Paşa Camii ile hikâyeniz nasıl başladı?

Burası 923 yılında yapılmış, İstanbul'un fethinden yaklaşık 50 yıl sonra 1500-1501'de camiye çevrilmiş, 1911 yılına

kadar da camii olarak kullanılmış, ancak o tarihten sonra burada çıkan yangın sonucu bakımsız kalmış ve kaderine terk edilmiş, harabe olmuş âdetâ. Etrafı evlerle kuşatılmış. 1984'te tekrar cami hüviyetine kavuşmuş ve üç yıl süren tadilatın sonunda hizmete açılmış. Ben o tarihlerde geldim. Dolayısıyla caminin Cumhuriyet döneminin ilk resmî görevlisi benim.

Burası 1500-1501'de cami olduğunda 4.164 akçe geliri varmış yıllık ve bu gelirle imam, müezzin, temizlikçiden oluşan 7 kişilik bir ekibin masrafları karşılanıyormuş. 1987 yılında buraya görevlendirildiğimde günümüze kadar 34 sene tek başıma burada görevliydim. Hep söylerim buranın imamı da, müezzini de, temizlikçisi de bendim. Tabiri caizse müdürü de bendim müstahdemi de. Caminin altında yer alan kısım açılmamıştı. Orayı da tadilata aldırıldım ve açtırdım ve bu süreçte caminin

tarihiyle alakalı doküman ve belgeleri toplamaya gayret ettim. Çünkü gelenleri bilgilendirmem için ilk önce benim caminin tarihini bilmem gerekiyordu.

Amerika, Yunanistan, Almanya’dan birçok belgeye ulaştım. Türkiye’deki birçok üniversiteden, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Anıtlar Kurulu, Arkeoloji Müzesi’nden de faydalandım. Yeni evlenmiştim, fazla imkânım yoktu. Eşimi ve çocuğumu getirememiştim İstanbul’a. Çünkü caminin imam lojmanı yoktu ve ekonomik anlamda şehir içinde kiraya çıkacak durumda değildim. Tek başıma camide kaldım birkaç sene. Bir yer minderi attım yere. Gecem gündüzüm hep burada geçti, evim oldu burası.

Hiç unutmam, 1987-88 kışı çok sert ve zorlu geçmişti. O soğukta ben yine camide yer minderi üzerinde uyumuştum.

Caminin birçok eksikliği vardı. Hepsisiyle ilgilendim, usta tuttum, yaptırdım. Bazı zaman tadilatı bizzat kendim yaptım.

Ziyaretçi defteri tutma fikri nereden geldi aklınıza?

Bir bayan turist arkadaşıyla birlikte cami avlusunda camiyi izliyorlardı. “Buyrun yardımcı olayım, anlatayım.” dedim. Sadece 5 dakika vakit ayırabilirim dedi. Oturduk imam odasında, ben anlattım onlar dinledi ve o 5 dakika tam 1.5 saat olmuştu. Bayan İngiltere’de Sussex Üniversitesi’nde öğretim üyesiymiş. Sonra düşüncelerini bir kâğıda dökmesini istedim, böylelikle ziyaretçi defteri tutma fikri doğdu.

34 yıldır camiye gelen yerli yabancı ziyaretçilerin ilgisine sunduğum bir ziyaretçi defterim var. O defterde 100’e yakın ülkeden birçok ziyaretçinin görüşleri, izlenimleri, hatıraları, anıları kayıtlı. Özellikle defterde çocukluğunu bu bölgede geçirip daha sonra farklı şehir ve ülkelere giden ve tekrar buraya turistik gezi amaçlı gelen insanların duygu dolu satırları var.

Hidayetine vesile olduğunuz birileri oldu mu?

Hollandalı ressam bir arkadaşımız, seyahat paketinden faydalanmak,

34 YILDIR CAMİYE GELEN YERLİ YABANCI ZİYARETÇİLERİN İLGİSİNE SUNDUĞUM BİR DEFTERİM VAR. ZİYARETÇİ DEFTERİMDE 100’E YAKIN ÜLKEDEN BİRÇOK İNSANIN GÖRÜŞLERİ, İZLENİMLERİ, ANILARI KAYITLI.

MOTOSİKLETİ ÇOCUKLUĞUMDAN BERİ MERAK ETMİŞİMDİR. YILLAR SONRA HEM MERAKIMI GİDEREYİM HEM İŞİMİ GÖRSÜN DİYE ALDIM, İYİ Kİ DE ALMIŞIM. ZEVKLE BİNİYORUM.

Türkiye’yi gezmek için bir seyahat acentesine gidiyor. Kayıtların dolduğunu öğrenince acenteden çıkacağı sırada Sultanahmet’in resmini görüyor ve “Ben buraya gitmek istiyorum.” diyor. İstanbul’a geliyor, hayran kalıyor. Hollanda’ya dönüyor, sonra tekrar görmek istiyor derken ayda bir gelip gidiyor buraya. Kaldığı otelin müdürü arkadaşımdaydı, beni aradı, “Hocam Hollandalı bir arkadaş var, Sultanahmet’i çok sevmiş, her ay geliyor. Aklında birtakım soru işaretleri oluşmuş. Bir konuşsanız olur mu?” dedi. Ben de, “Elbette, konuşalım.” dedim. Ramazan

ayındaydık, gittim, iftardan sahura oturduk konuştuk orada. Müslüman olmaya karar verdi. İsmi Âdem koyduk. Ressamlığından aşına olduğu için hat sanatına merak saldı, çok güzel hat yazıyor şu an. Onun da hatırası var defterde.

Çiçekleri çok mu seviyorsunuz?

Bir çiçeğe dokunmak, bir çiçeği sulamak, ona can suyu vermek ona hayat vermek, bunlar inanın bana çok değerli şeyler. Her sabah camiye geldiğimde ilk işim çiçeklerimi sulamak onları okşamak olurdu. Çiçeği olan bir insan merhametli bir insandır, huyu güzel yumuşak huylu bir insandır. Ben bu şekilde düşünüyorum.

Motosiklet tutkusu nereden geliyor?

Yaklaşık 8 yıl önceydi, arabamı satmak zorunda kalmıştım. Camiye gel git zor oluyordu. Ben de motosikleti çocukluğumdan beri merak etmişimdir hep. Hem merakımı gidereyim hem de işimi görsün diye motosiklet aldım. İyi ki de almışım. Bir defasında düştüm ayağımı kırdım. Ancak vazgeçmiş değilim, hâlâ kullanıyorum. Bu konuda gençlere taş çıkarırım evelallah.

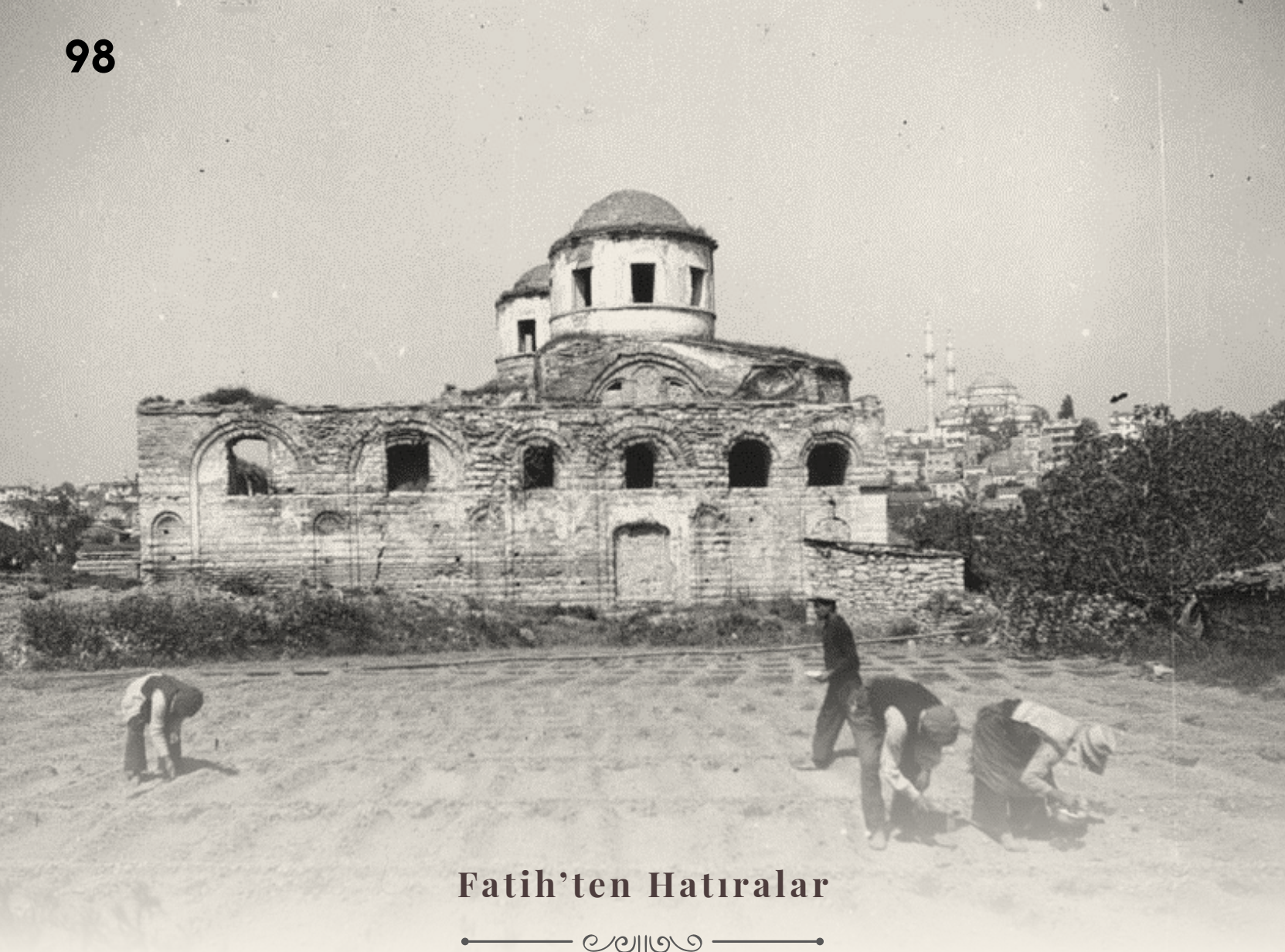
Bodrum Mesih Paşa Camii veya eski adıyla Mirelayon Kilisesi

Laleli’de Doğu Roma döneminden kalma bir yapıdır. I. Romanos Lekapenos (920-944), burada var olan bir kilisenin yıkıntısı üzerine yaptırdığı özel sarayını, daha sonra bir manastıra dönüştürerek, yapıya Mirelayon adını vermiştir. İmparator, bu manastırın altında, aile mezarı olarak kullanılacak bir bodrum yaptırmıştır. 922’de ölen karısı Theodora, 932’de ölen büyük oğlu Kristoforos, 948’de sürgünde ölünce, vasiyeti gereği kendisi ve son olarak 961’de kızı Helena bu aile mezarlığına gömülmüşlerdir. II. Romanos (959-963) kız kardeşi Anna’yı bu manastıra kapattırmış, prenses burada rahibe olarak ömrünü tamamlamıştır. I. Isaakios Komnenos (1057-1059) tahttan indirilince, karısı Katerina ve kızı Maria da bu manastıra rahibe olarak girmişlerdir.

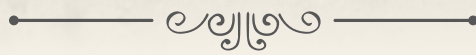
Orta Bizans dönemine ait bu manastırdan günümüze sadece bir duvar parçası gelebilmiş, kilise İstanbul’un fethinden sonra II. Beyazıt’ın (1481-1512) sadrazamı Mesih Paşa tarafından 1501 yılında camiye çevrilmiştir. Altında bodrumu bulunduğu için bu adla anılmaktadır.

1782 yangınında zarar görmüş olduğu tahmin edilen Bodrum Camii daha sonra tamir edilmiş, bu hâliyle 23 Temmuz 1911’de vuku bulan Uzunçarşı-Mercan-Laleli yangınına kadar gelebilmiştir. Bu yangında harap olduktan sonra uzun yıllar sahipsiz kalan camide 1930’lu yıllarda İngiliz arkeologlar araştırma yapma bahanesiyle mozaik aramış, yapının duvarlarına zarar vermişlerdir.

1965’te tamirine başlanmıssa da çalışmalar bir süre sonra durdurulmuş, 1985’e dek yapı metruk hâlde kalmıştır. Bu tarihte bir dernek tarafından caminin tamir ve ihyasına girilmiş, Anıtlar Yüksek Kurulu’nda bulunan Semavi Eyice’nin gayretleri sonucunda nihayet 1987 yılında restorasyonu tamamlanarak cami yeniden ibadete açılmıştır. ▲

Fatih'ten Hatıralar

YENİBAHÇE BOSTANLARI

AKIN KURTOĞLU

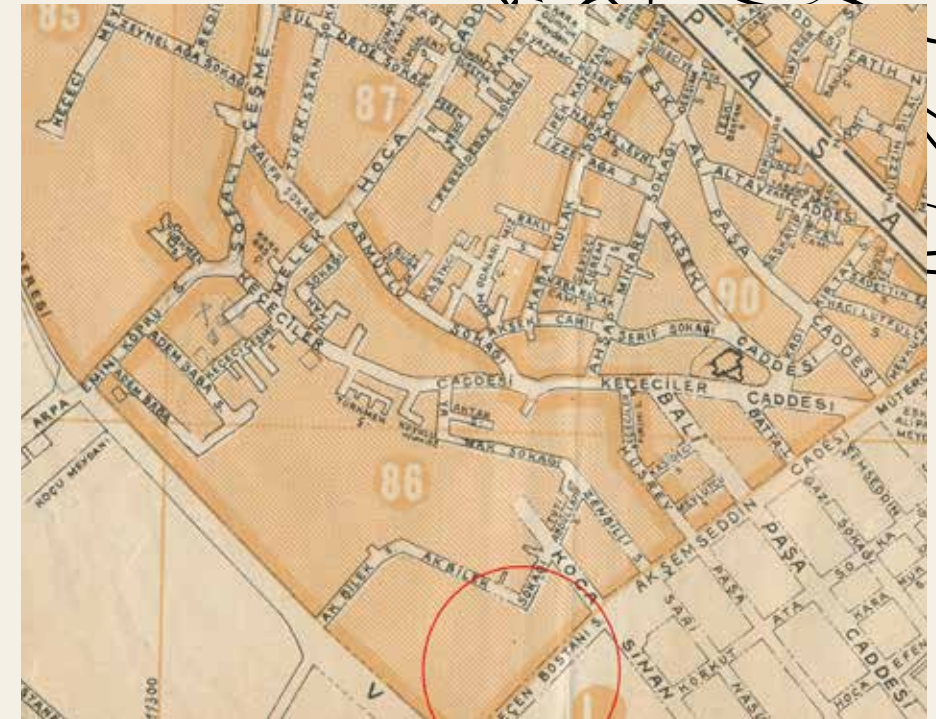

İSTANBUL'UN KENDİ HÂLİNDEKİ BİR SAKİNİNİN, VAKANÜVİS CİDDİYETİYLE HİÇ AKSATMADAN GÜN GÜN ŞERH DÜŞEREK KAYIT ALTINA ALDIĞI O ESKİ ZAMAN YAŞANTISINA AİT BASİT ATIFLARLA DOLUP TAŞAN, HÂLBUKİ DIŞARIDAN BAKILDIĞINDA LÜZUMSUZ GİBİ GÖRÜNEN DEFTERLERDE NE KIYMETLİ BİLGİLER, NE HAZİNELER GİZLİYMIŞ MEĞER... YILLAR SONRA ANLADIM.

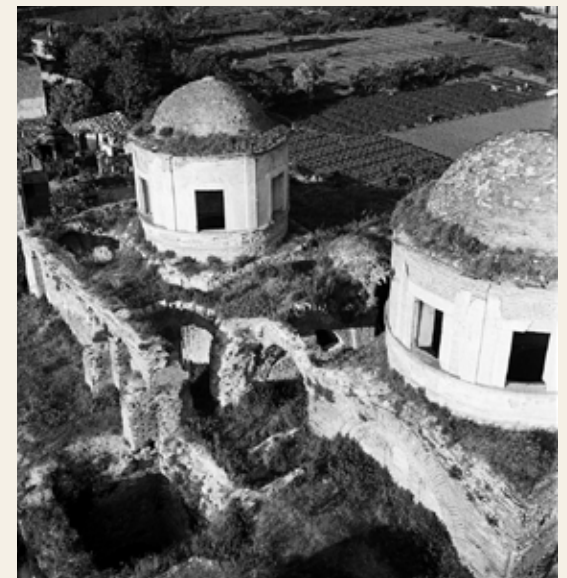
Oldukça eski Fatihli bir aileden gelmekte olan anne tarafımın bir kısmı 19. yüzyılın ortalarında Kırım'ı terk ederek, henüz daha o günlerde inşaatı devam eden Hırka-i Şerif Camii arazisinin hemen yanı başındaki ahşap eve yerleşirken, ailenin diğer bölümü 93 Harbi'nde Bulgaristan'ın Lofça şehrinden İstanbul'a göç ederek yine Fatih'te, ama bu kez Yenibahçe semtinde ikamet etmeye başlıyor. Geri kalanlarsa Bursa'ya kadar yollarına devam ederek Temenyeri ve Maksem'i kendilerine mesken tutuyor.

Anneannem ve dedem, 1930'larda Hırka-i Şerif'in Yenibahçe'ye bakan yerinden satın aldıkları eve yerleşiyorlar. Annem ve teyzem burada büyüyor, genç kızlıkları burada geçiyor ve yine bu semtteyken evleniyorlar. Yaşadıkları muhiti hepsi de çok seviyor ve seneler boyu Yenibahçe mıntıkasında yaşadıkları o dolu dolu hayatı özlemle anıyor ve anlatıyorlar.

Orta hâlli bu semtle aralarında nasıl emsalsiz bir gönül bağı kurulduysa artık, çocukluğumdan itibaren gençliğimin nihayetine kadar yaşantımın hiç de azımsanmayacak bir bölümü, bizimkilerin Fatih'in o eski günlerini buruk bir özlemle anmalarına, keyifle yâd etmelerine, çaresizce iç çekmelerine şahit olmakla geçti. Bu durumdan sıkılmaz mıydım? Elbette kimi zaman bunalır, biteviye tekrarlardan gına geldiğini hisseder ve onları da üzmeden muhabbetin bir an evvel usulca yön değiştirmesini isterdim. Lakin çoktan geçip gitmiş tozlu Fatih yaşantısının lüzumsuz detaylarına kadar inilerek bana aktarılmakta ısrar edilen o bitmek bilmeyen zincirleme tekrarları, başımı

İstanbul Şehir Haritası'nda Yolgeçen Bostanı Sokağı, 1934

Molla Fenari İsa Camii yanındaki bostan

Attar Halil Ağa Mescidi ve Çeşmesi

isteksizce sallayarak çaresiz bir bıkkınlıkla dinlediğim ânlar meğerse ne kadar kıymetliymiş. Emsalsiz bir bilgi sağanağı şeklinde nasıl sabırla yağmakta ve bir daha silinmemecesine hafızama raptolmaktaymış, bilemedim ki!

İşte şimdi geriye dönüp baktığımda, bütün bu anlatılanların paha biçilemez değerini ve önemini anlayabiliyorum. Demek ki insanın bazı şeyleri kavraması ve kıymetini anlayabilmesi için, hiç değilse yarım asrı devirmesi gerekmektedir. Aktarılanları üstünkörü dinlemekle yetinmeyip, bir kenara sayfalar dolusu notlar almakla pek de iyi etmişim. Yoksa insan hafızası nankördür, tekrarlanmadıkça kenarında köşesinde yıllar boyu özenle saklanan naif detaylar giderek unutulur, zamanla tamamen kaybolur gider.

TEYZEMİN NOT DEFTERLERİ

Anneannem son zamanlarında eskilerin deyimiyle bunama emareleri göstererek geçmiş artık hatırlayamaz bir hâle gelmişti, ancak annemin ve teyzemin bellekleri oldukça kuvvetliydi. Bilhassa teyzemin... Küçük yaştaki yavrusunu kaybettikten sonra eşinden boşanan ve bir daha evlenmeyen, kendini âdeta bahçemizdeki kedilere adayan ve belki de acısını bu şekilde bastırma yolunu seçen teyzemin, özenle sürdürdüğü bir iş vardı. Günlük tutardı teyzem. Ama hiç aksatmadan, gün atlamadan. Her şeyi ama her şeyi elindeki defterlere küçük notlar hâlinde aktarırdı.

O gün kime misafirliğe gidildi, kim ziyarete geldi, o ay ekmeğin, etin, sebzenin, tramvay biletinin, trenin fiyatı ne kadardı, kim doğdu, kim öldü, hava nasıl geçti, yağmur mu indi, dolu mu yağdı, etrafı kar mı kapladı, sıcaklık kaç dereceyi gördü, kentte nerede yangın çıktı, neresi yıkıldı, neresi yapıldı, Boğaziçi vapur postalarının kış tarifesinde neler değişti, seçimlerde ne sonuç alındı, nelere ne kadar zam geldi, geceki

fırtına kente nasıl hasar verdi? Dışarıdan bakılınca son derece gereksiz görünen her türden detayı, kronolojik sırayla yığınla deftere çalakalem işlemiştii.

Defter dediklerim de, o senelerde âdet olduğu üzere bankaların ve kimi müesseselerin müşterilerine hediye olarak verdikleri, avuç içinden hâllice ajandalar aslında... İleride kullanmak üzere bir kenarda biriktirilen, en az iki torba dolusu yekûnda. Teyzem üzerinde yazan yılı hiç önemsemez, misal 1959’dan kalma boş bir not defterine 78 yılının önemli (!) hadiselerini yazmakta herhangi bir beis görmezdi. Tabii, ilintili yaprağın üzerinde yazan eski tarihi yatay çift çizgiyle iptal edip o günün gerçek tarihini atmayı unutmadan... İstanbul’un kendi hâlindeki bir sakininin, vakanüvis ciddiyetiyle hiç aksatmadan gün gün şerh düşerek kayıt altına aldığı o eski zaman yaşantısına ait basit atıflarla dolup taşan, hâlbuki dışarıdan bakıldığında lüzumsuzmuş gibi görünen bu minik ajandaların bir araya gelmesiyle vücut bulan mütevazı arşivin yapraklarında, aslında hiç de azımsanmayacak kıymette ne bilgiler, ne hazineler gizliymiş, sonradan fark edebildim.

Yukarıda detaylandırmaya çalıştığım birikimin serlevhamızın işaret ettiği konularla olan alakasına gelirse; rahmetli teyzemin bana bıraktığı arşivin bir bölümü de Yenibahçe bostanlarının ve yakın çevresinin ayrıntılarını içermekte. Krokiler, isimler, çizimler, tarifeler, komşular,

KÜÇÜK YAŞTAKİ YAVRUSUNU KAYBETTİKTEN SONRA KENDİNİ BAHÇEMİZDEKİ KEDİLERE ADAYAN TEYZEMİN, ÖZENLE SÜRDÜRDÜĞÜ BİR İŞ VARDI. GÜNLÜK TUTARDI TEYZEM.

dükkânlar, okullar, ibadethaneler, ahbaplar, bahçeler, sokaklar, bostanlar, kesik gazete kupürleri ve benzerleriyle örülü karmakarışık bir projeksiyon...

Zamanında hem annemin hem de teyzemin anlattıklarının üzerine bu çalakalem notlar da ilave edildiğinde, günümüzde artık 108 metre enindeki Vatan Caddesi’nin üzerine oturduğu Yenibahçe’nin evveliyatıyla ilgili –en azından benim açımdan– pek enteresan bilgiler dökülüyordu birden masamın üzerine.

HIRKA-İ ŞERİF’E İLK ADIM

İstanbul’a ilk geldiklerinde Hırka-i Şerif Camii’nin kuzey taç kapısının hemen çaprazındaki iki katlı eve yerleşen aile büyüklerim, bir süre bu ahşap konakta yaşadıktan sonra, zaman içinde yeni akrabaların da ilâvesiyle bina istiap haddini aşmaya başlayınca; dedemle anneannem ebeveynlerinden ayrılarak, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde mecburen Yenibahçe taraflarında yeni kârgir bir eve taşınıyorlar.

Ön yüzü Hırka-i Şerif Camii’ne, arka cephesi ise Yenibahçe bostanları ile dereye bakan yeni evlerinin çevresindeki komşu hane sayısı ise varla yok arası. Çünkü meşhur Fatih yangınından sonra bütünüyle harap olan araziler içinde kalan bu bölge yeniden tasarlanıyor, ızgara dilimi sokaklar planlanıyor. Önlerinden geçen ve Yamak Sokağı olarak bilinen yolun hem geometrisi değiştiriliyor hem de adı Zembilci’ye çevriliyor.

İSTANBUL’A İLK GELDİKLERİNDE HIRKA-İ ŞERİF CAMİİ’NİN YAKININDA İKİ KATLI AHŞAP BİR EVE YERLEŞEN AİLE BÜYÜKLERİM, BİR SÜRE SONRA YENİBAHÇE TARAFLARINDA KÂRGİR BİR EVE TAŞINIRLAR.

Eskilerin Yenibahçe’si, Guillaume Berggren

YOLGEÇEN BOSTANI

30’lardaki imar hareketleri sırasında Koyunbaba’dan itibaren Yenibahçe’ye inen toprak yol (yani günümüzdeki Akşemseddin Caddesi), Zembilci Sokak’ın ucunda, Mimar Sinan Mescidi yıkıntılarının hemen yanı başında nihayetlenerek bu kez “Yolgeçen Bostanı” adını alıyor ve aynı isimle iki yüz metre kadar daha aşağıya doğru devam ettikten sonra, bostanların sınırında sona eriyor. Sürekli içinden birilerinin geçip gittiği yerler için yapılan “yolgeçen hanı” benzetmesinden mülhem “yolgeçen bostanı” deyimi de, işte böyle çıkıyor.

Bağlık, bostanlık alandan serbestçe geçişe imkân sağlayan bu dar ve kısa yol, aslında bahçelere ulaştıktan sonra harita üzerinde bitmesine rağmen, fiziken yine de devam ediyor. Bostan sahiplerinin aralarında bıraktığı yüzeyi iri taşlarla kaplı dar patika bir yola bağlanıyor ve bahçıvanlarca Yenibahçe deresinin üzerine kurulan derme-çatma tahta köprüyü, daha doğrusu yan yana çatılmış birkaç enli kalastan ibaret atlama noktasını kullanan civar sakinlerinin, ayaklarını ıslatmadan suyun üzerinden kolayca karşıya geçebilmelerini mümkün kılıyor. Koyunbaba, Bâlipaşa, Mesihali, Mimar Sinan, Sarıgözel halkının Gureba Hastanesi’ne, Çapa ve Fındıkzade civarındaki okullara kestirmeden çıkabilmesine fırsat veren bostanarası bu yola, günümüzdeki Akşemseddin-Şehremini bağlantı aksının ilkel hâli de denilebilir.

Lykos'un sonlandığı eski liman, Langa bostanları

TANAŞ, ANDRİKO VE PANAYOT'UN BOSTANLARI

Yolgeçen bostanının devamındaki patika, iki ayrı bostanın arasından geçiyor. Daha doğrusu bunlara sınır vazifesi görüyor. İnerken sağdaki bostan Tanaş'ın, solundakiyse Panayot'un... Teyzem bunlardan Tanaş'ın Rum yahut Ermeni mi olduğu konusunda her ne kadar şüphede kalsa da, her ikisinin de İstanbul Rum azınlığından olduğunu tahmin ediyorum. Tanaş'ın yanındaki bostan ise Andriko adlı bir diğer gayrimüslim tarafından işletilmekte. Günümüzde Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yer aldığı bina kompleksinin eski arazisi. Her üç bahçıvan da çevre sakinlerince tanınan, bilinen, güvenilir kimseler.

Ağırlıklı olarak sebze tarımıyla uğraşan Tanaş, Andriko ve Panayot, bölgenin marul, domates, salatalık, maydanoz, havuç, ıspanak, dereotu, taze soğan, kabak, fasulye, biber, yerelması, karalahana, pırasa tarzı mutfak ihtiyaçlarını taptaze şekilde ve çok ucuza karşılamakta olup, içlerinden ikisi bunlara ek olarak

enginar da yetiştirmekte. Bayrampaşa enginarı olarak ünlenen bu sebzenin en lezzetli hasadı Yenibahçe bostanlarında yapılıyor. İstanbul'un farklı muhitlerinden insanlar, Yenibahçe/Bayrampaşa enginarı almaya hiç üşenmeden buraya kadar geliyor.

Tarıma son derece elverişli, ortasından ipince bir dere akan dar ve uzun bu hat üzerinde meyvecilik pek yapılmıyor. Yalnızca birkaç bostanın kenarına ekili sınırlı sayıdaki bir grup ağaçtan dut, erik ve incir toplanarak satışa sunuluyor.

Her bostanın ortasında enli-boylu, geniş ve derin kuyular olup her birinin etrafında sürekli daireler çizerek dolanan, gözleri bağlı birer de at. Hayvanların boynuna bağlı iplerin diğer ucundaki çıkıncıklar yardımıyla kuyulardan çekilen su, hemen yanı başındaki eğreti tahta arklara boşaltılıyor. Böylece arkların eğimlerine uygun şekilde akan sularla bostanların her yeri rahatça sulanıyor.

Bütün sebze bahçelerinin bir köşesine, içine bir veya ancak iki kişinin sığabileceği ahşap kulübeler konurmuş. İş görmedikleri zaman bostancıların dinlenmesi yahut güneş veya yağmurdan korunmalarını

TANAŞ'IN YANINDAKİ BOSTAN İSE ANDRİKO ADLI BİR DİĞER GAYRİMÜSLİM TARAFINDAN İŞLETİLMEKTE. GÜNÜMÜZDE EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN YER ALDIĞI BİNA KOMPLEKSİNİN ESKİ ARAZİSİ.

HER BOSTANIN ORTASINDA ENLİ-BOYLU, GENİŞ VE DERİN KUYULAR VE HER BİRİNİN ETRAFINDA SÜREKLİ DAİRELER ÇİZEREK DOLANAN, GÖZLERİ BAĞLI BİRER DE AT OLURDU.

sağlamak üzere çatılmış olmalılar. Akşamüzeri, hava kararmaya başlayınca kulübelerin önünde birer lüks lambası yakılarak, hafif de olsa ortalık aydınlanıyor. Yan yana sıralanan bostanların ışıkları, geceleri cılız ve titrek birer beyaz nokta şeklinde, bizim evin arka bahçe tarafına bakan camlarına aksediyor.

SUR İÇİNİN TEK KÖPRÜSÜ Dedem hariç, ev halkının Andriko'nun bostanından öteye geçmeleri yasak. Çünkü oraların bahçıvanlarıyla herhangi bir alışveriş, dolayısıyla tanışıklık yok. Dedemin belirlediği kesin sınır, Mimar Sinan'ın dereyi aşan tek gözlü taş köprüsü ve hemen yanındaki ahşap Yenibahçe (Hoca Attar Halil Ağa) Mescidi'ydi.

Söylenene göre, önceleri Tahtakale'de bu adı taşıyan küçük mescidin arazisine Mimar Sinan tarafından Rüstempaşa Camii inşa edilince, bu kez yine aynı isimle tekrar burada yaptırılıyor. Caminin tek şerefeli çokgen minaresi, Edirnekapı'daki Mihrimah Sultan Camii'nin temelinden sızarak buralara kadar ulaşan yeraltı suyuyla beslenen çift cepheli bir köşe çeşmesinin üzerine oturmakta.

Sur içinde tek olma özelliğine sahip taş köprünün yapılış tarihi tam olarak bilinmiyor. İlginçtir ki adı halk arasında her ne kadar Yenibahçe Köprüsü olarak bilinse de, üzerinden geçen dar yol, hemen yakınında

Derenin döküldüğü yerdeki Langa bostanları, 1958

Bostanlar

bulunan Arpa Emni Mustafa Efendi'nin vakfı olan mescidin adını taşımakta ve haritalara da Arpaemini Köprüsü Sokağı olarak işlenmekte. Söz konusu köprü ve mescit, 1956 yılında Vatan Caddesi'nin inşası başlarken yıktırılarak tamamıyla ortadan kaldırılmıştır. ▲

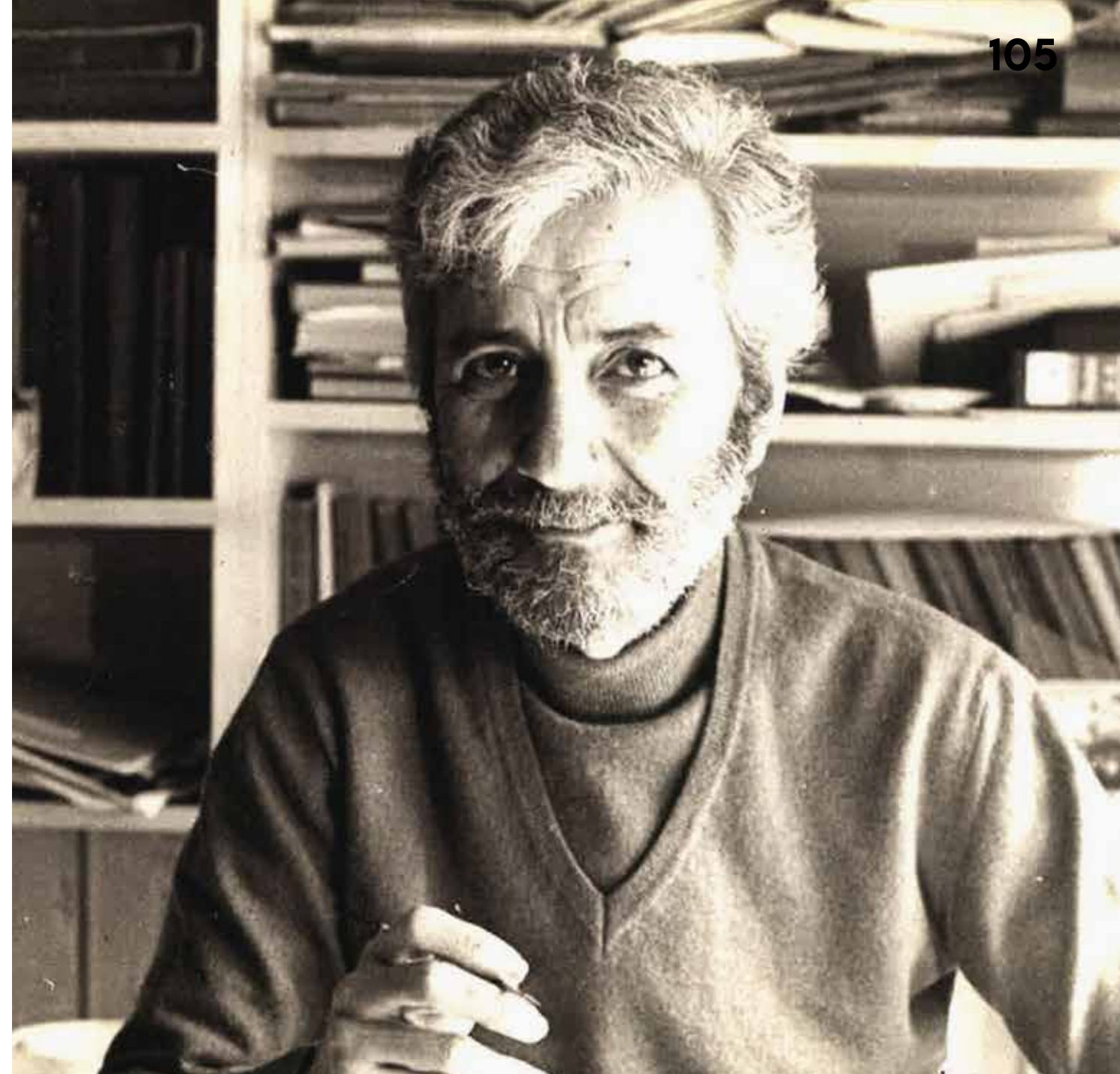
Çağının Ötesinde Bir Yazı Ustası

YILMAZ
ÖZBEK

**KÛFİ YAZIYI LATİN HARFLERİNE USTALIKLA UYARLAYAN BİR
KALİGRAFİST, İYİ BİR GRAFİK SANATÇISI VE TUTKULU BİR
PUL KOLEKSİYONERİ.**

**YILMAZ ÖZBEK, YAKIN TARİHİMİZİN BÜYÜK
HATTATLARINDAN PROF. DR. EMİN BARIN'IN TÜRK
SANATINA ARMAĞAN ETTİĞİ
5 SEÇKİN İSİMDEN BİRİ.**

◆ FATMA KARACA MEŞE

Yılmaz Özbek; bir yazı ustası, grafik ve kaligrafi sanatçısı. Aynı zamanda tutkulu bir filatelist. Onu akranlarından ayıran özelliği kûfi yazıyı Latin harflerine uyarlaması. Büyük hattat, kaligraf ve cilt sanatkârimız Emin Barın'ın öğrencisi. Yine kendisi gibi Barın'ın öğrencisi olan Savaş Çevik, Etem Çalışkan, İlhami Turan ve İslam Seçen'le birlikte "Beşi Bir Yerdeler" diye anılıyorlar. Özbek, 1987 yılında henüz genç denilebilecek bir yaşta, yani 51 yaşındayken hayatını kaybetti. Türkiye'nin önemli hattatlarından Prof. Dr. Emin Barın, Yılmaz Özbek'in Güzel Sanatlar Fakültesine geldiği günleri şöyle anlatıyor;

1953 yılından atölyeme gelen Yılmaz, daha ilk gün kalem tutuşuyla kendini gösterdi. Çok kıvrak ve hareketli bir bileği, kendine özgü bir yazı stili vardır. Onun yazısını nerede olsa tanırım. Konkur sınavında, Yahya Kemal'in on şiirinden oluşan bir kitabı elle yazarak mezun oldu. Hiç unutamayacağım bir de olayı vardır: Bir gün sınıfa yazmaları için Fuzuli'den beşer dizelik kıtalar halinde beş kıtalı bir şiir verdim. Herkes en beğendiği iki kıtayı seçip yazacaktı. Süre dolduğunda kâğıtları topladım. Öğrencilerin iki ya da üç kıtayı ancak yazabildikleri süre içinde, Yılmaz beş kıtayı birden bitirmiş, mükemmel bir yazı halinde getirmişti. Yazıya bu kadar yetenekli bir başka öğrencim olmamıştır.

Emin Barın ve meşhur “Beşi Bir Yerde”si, Ali Tekin Çam arşivi

Yılmaz Özbek iki yıl hukuk okuduktan sonra tıbbiyede okuyan kardeşinin eğitim masraflarına katkı sağlamak için çalışmaya başlayarak fakülteye ara verir. Sonra eğitimine devam etme kararı alır, ancak hukuk okumaktan vazgeçerek Güzel Sanatlar Akademisi’nin sınavına girer. Üç yüz kişi arasından sınavı kazanan 27 kişi arasında o da vardır. 1960 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yazı ve Cilt Bölümü’nden mezun olur. Öğrenimi süresince Emin Barın Atölyesi’ne devam eden Özbek kaligrafi konusunda uzmanlaşır, bir yandan da dönemin en önemli reklam ajanslarından biri olan Manajans’da sanat yönetmeni olarak çalışır. Bu dönemde hobi olarak başladığı kûfî yazıyı Latin harflerine uyarlayarak eserler üretmeye başlar. Bu işi o kadar sever ki ajanstan geriye kalan zamanını, hafta sonlarını evinin bodrum katında oluşturduğu atölyesinde çalışarak geçirir. Kaligrafi eserleri ile ilk sergisini İstanbul’da Nişantaşı Akbank Sanat Galerisi’nde ve devamında İstanbul, Konya, Ankara, İzmir, Bursa gibi birçok şehirde kişisel sergiler açar.

Yılmaz Özbek, sanatçıların; çıraklık, kalfalık ve ustalık içeren üç aşamalı bir yaşam sürmesi gerektiğine inanırdı. Ona göre, ustalık derecesine erişmek için sanatçı kendini devamlı yenilemek zorundaydı. Özbek, gerçekten duymayan, görmeyen, derinden hissetmeyen kişilerin güzel yazı yazamayacağına inanırdı. Yazma yeteneğini estetik yaklaşımıyla birleştiren sanatçı, duygularını eserlerine yansıtmayı başarabilen bir sanatçı olmuştur.

Çalışmalarında eski yazının motif hazinesinden yararlanan Özbek, kaligrafi ve hat sanatı arasında bir köprü kurmak gerektiğini savunuyordu:

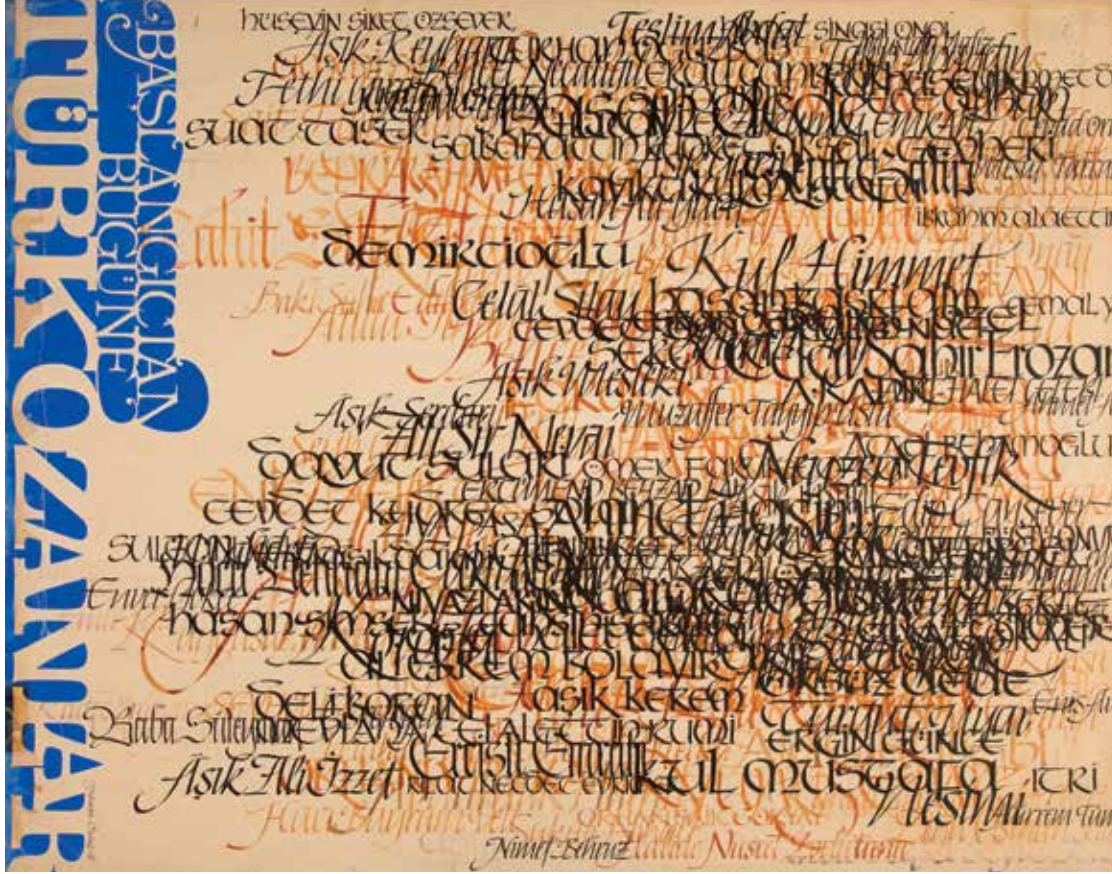
Eşsiz bir şey yapmak istiyorum. Yeni yazıyı camilerimize sokmak istiyorum. Camilerde bir ayetin hem Arapçası olsun hem de yanında Türkçesi olsun... Kişi dua ederken okuduğunu, söylediğini anlasın istiyorum. Camilere hayranım. İçeri girdiniz mi hat sanatının ürünleri ile süslü kuşaklar görüyorsunuz her yerde. Ama eski yazı bilmiyorsa nasıl anlayacağız söylenenleri? Ben oraya yeni yazıyla bir kuşak yazmak istiyorum. Benim yaptığım kûfî yazının Latin harflere adaptasyonu. Neden kûfî dersiniz; geometrik olduğu için modern bir hava taşır, sadeliği de şimdiki yaşama daha uygun.

YILMAZ ÖZBEK KALEMİNDE TÜRK OZANLARININ MISRALARI

“Bir gün gelir de unutmmuş insan
En sevdiği hatıraları bile
Bari sen her gece yorgun sesiyle
Saat on ikiyi vurduğu zaman
Beni unutma ...” dizeleriyle devam eden Ümit Yaşar Oğuzcan’ın Beni Unutma şiirini,

“Haydi Abbas, vakit tamam
Akşam diyardın işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı;
Dinsin artık bu kalp ağrısı ...” dizeleriyle devam eden Cahit Sıtkı Tarancı’nın Abbas şiirini,

“Bütün sevgileri atıp içimden,
Varlığını yalnız ona verdim ben.

Türk Ozanları, Yılmaz Özbek

1976 Montreal Olimpiyatları Anma Serisi Yarışması'nda I. olduğu pul tasarımı

1979 "Dünya Çocuk Yılı" Anma Serisi Yarışması'nda II. olduğu pul tasarımı

Ulusal ekonomi temalı pul tasarımı

*Elverir ki bir gün bana, derinden,
Ta derinden, bir gün bana ‘Gel’ desin.”* diyen Ahmet Kutsi Tecer’in Neredesin şiirini,

“Ne içindeyim zamanın, ne de büsbütün dışında...” diyen Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Ne İçindeyim Zamanın şiirini,

Ahmet Muhip Dıranas’ın ünlü Fahriye Abla şiirini öyle bir yazdı ki her gören o tablolara sahip olmak istedi. Ardından Faruk Nafiz Çamlıbel, Mehmet Emin Yurdakul, Yahya Kemal, Ziya Osman Saba ve Bedri Rahmi Eyüpoğlu, Yunus Emre, Dadaloğlu şiirlerini yazdı. Bu eserlerin olduğu özel sergiler açtı. Ahmet Hamdi Tanpınar’ın tasarımını Füreyâ Koral’ın yaptığı mezar taşının kitabesini de Özbek yazdı.

PUL TASARIMCISI VE KOLEKSİYONERİ

Yılmaz Özbek, hem pul koleksiyoneri hem de pul tasarımcısıydı. Ajansta çalıştığı dönemde birçok pul tasarımı yaptı. 1976 Montreal Olimpiyatları anma serisi yarışmasında 600 kuruşluk pul tasarımıyla birinci, 1979 Dünya Çocuk Yılı ek değerli anma serisi yarışmasında ikinci oldu. Yine ödül aldığı pul tasarımları arasında Kızılay’ın 100. Yıl pulları da yer alıyor. Teknolojik gelişmelerle birlikte tasarım ve özellikle çoğaltım işi kolaylaşmış, bilinirlik ve farkındalık artıp pulla ilgili koleksiyonculuk faaliyetleri hız kazanınca Özbek, pul merakına koleksiyoner olarak devam etti. Özbek’in koleksiyonunda

Masaccio, Michelangelo, Buonarroti, Giorgione, Leonardo Da Vinci, Albert Dürer, Raffaello Sanzio gibi sanatçılar için tasarlanmış pullar yer alıyor. Özbek, bu değerli pulları kendi yine kendi el yazısıyla tasarladığı kitabında sergiliyor. Yılmaz Özbek’in koleksiyoner ve sanatçı kimliğini bir araya getirdiği bu eserde Rönesans ve sonrası ressamı ve sanat akımları hakkında bilgiler de bulunuyor.

YILMAZ ÖZBEK’İN ESERLERİ KADIRGA SANAT'TA

SANATSEVERLERLE BULUŞUYOR

Uluslararası yazı kültürünün tanıtımı için çalışmalarına devam eden Kaligrafist’in kurucusu ve Kadırga Sanat Galerileri Kaligrafi dersinin eğitimci Erhan Olcay, 2017 yılından beri “Yılmaz Özbek” projesi üzerine çalışıyor.

Yılmaz Özbek sergisini görmek için Kadırga Sanat Galerileri’ne gelenleri neler bekliyor? Ne tarz eserler ile karşılaşacağız?

Yılmaz Özbek sergisi Latin kaligrafisi adına Türkiye’de önemli bir dönüm noktası olacak. Yakın geçmişimizde kaligrafiyi çok ileri boyutlara taşımış, eserlerinde Türk motifleri kullanmış ve yaptığı işleri camilerde görmek isteyen bir yazı ustasıyla karşı karşıyayız. Zarafetle yazdığı yazıların yanında, grafiksel düzenlemeleri ve resimsel değerleri yüksek eserlerini, kûfî yazının Latin harflerine uyarlanmış işlerini bu sergide izleyebileceğiz. Yılmaz Özbek, bugüne kadar 5-6 işini görebildiğimiz, sadece bu işleriyle bizi kendine hayran bırakan bir yazı ustası. Uzun zamandır izini sürüyorduk. Emin Barın Hoca’nın en iyi yazı öğrencisi olduğunu duyuyorduk fakat Latin kaligrafisi adına ne kadar büyük bir arşivle karşılaşacağımızı bilemiyorduk. Ailesinden ve çeşitli yerlerden eserleri toplarken karşılaştığımız her yazı bizi daha da heyecanlandırdı. Sadece

Türkiye Latin kaligrafisi adına değil dünya kaligrafi sanatı için de önemli katkı sağlayacak bir araştırma oldu. Döneminde çağdaş bir yazı ustası tanımı yapılmış bir kaligrafın, bir nakkaş gibi inceliklerle nakşettiği işlerinin bizlere olduğu gibi sergi izleyicilerine de heyecan ve mutluluk vereceğine eminim.

Yılmaz Özbek'in kendi tasarladığı kitabın bir hikâyesi var mı? Kitap kimin koleksiyonunda?

Yılmaz Özbek'in kendi tasarladığı bu pul kitabı, onun farklı bir koleksiyoner olduğunu gösteriyor bize. Kitabın içinde sergilenen çok değerli pullarla

birlikte, nakış gibi işlenmiş, döneminin çok ilerisinde bir el yazısıyla da karşılaşıyorsunuz. Bunun yanında yine kendi yaptığı süsleme ve desenler de görenleri hayrete düşürecek zariflikte. Bu hem Latin kaligrafisi tarihi hem pul koleksiyonerleri açısından kıymetli bir eser. Ayrıca bu kitapla ilgili başka bir anekdot daha var. Kitabın basılması için Yılmaz Özbek bir sponsorla görüşüyor. Sponsor, Özbek'in elle yaptığı sayfaları inceleyip kitabın elle yapıldığına inanmadığını söylüyor. Bunun üzerine Yılmaz Özbek parmağını yalayıp guajla yaptığı o güzel süslemelerin üstüne sürüyor. Guaj hâliyle su ile temasında dağılıyor. Böylece eseri

Endülüs'te Raks, Yılmaz Özbek

eliyle yaptığını kanıtlıyor. O sayfadaki süsleme hâlâ Özbek'in parmağıyla bozduğu şekliyle duruyor. Ne var ki tamamlanamamış ve kitap olarak basılamamış bu eser şu an Özbek ailesinin koleksiyonunda. Tıpkıbasımını yapabilmek için Fatih Belediyesi'yle bir çalışma yürütüyoruz. Bunun için de öncelikle aileye ve değerli başkanımız M. Ergün Turan'a teşekkür ediyoruz.

Yazı sanatının büyük üstatlarından Özbek hakkında yapılan arşiv çalışması ne kadar zamandır sürüyor?

2017 yılında ilk Kaligrafist sergisinde Yılmaz hocanın üç eserini sergileme ve ailesi ile tanışma şansımız olmuştu. O zaman Yılmaz Özbek ile ilgili bir sergi yapma fikrimi ve bu serginin mutlaka bir katalog ile taçlandırılması gerektiğini belirtmiştim. Aileden de onayı alınca hemen hazırlıklara başladım. Ama bu aşamada başvurduğumuz yerlerden maalesef gerekli desteği alamadık ve projemiz uzun süre kâğıt üstünde kaldı. Araya pandemi de girince bugüne kadar geldik. Fatih Belediyesi'ne bu düşüncemi dile getirdiğimde sergi küratörümüz Fatih Ömeroğlu konuyla yakından ilgilendi. Emekleri için kendisine çok teşekkür ederim. Alt yapısı 5 yıl öncesine dayandığı için Kaligrafist ekibi olarak işe koyulmaya hazırдық. Yılmaz Özbek'in vefatından önce ilki 1981'de olmak üzere 6 ve vefatından sonra da 1 kişisel sergisi sergisi düzenlenmişti. Maalesef hiçbirinde katalog basılmamış ve eserler kayıt altına alınamamış. İşte bu yüzden Fatih Belediyesi'nin yapacağı sergi Türkiye Latin kaligrafisi açısından büyük önem arz ediyor.

Keşke katalog daha önce yapılabilseydi. Bunu kaligrafi dünyasında kendini geliştirmek isteyen herkes için isterdim. Çağdaşlarıyla karşılaştırdığımızda büyük usta Hermann Zapf ile kıyaslanabilecek kadar usta, çağının ötesinde yazılar yazan bir kaligraf Yılmaz Özbek... Bunların hepsini düşündüğümüzde yazı kültürümüz için tarihe bir not düştüğümüzden hiç şüphem yok. ▲

Fatih Semti. ve SEZAI KARAKOÇ

◆ KAMİL EŞFAK BERKİ

Merhum ve mağfur Sezai Karakoç üstadımızın (1933–2021) *Diriliş*’te yayımladığı hatıralarıyla başlayalım. Yıl 1956’dır.

“Mart’ta çağrım üzerine ailem (Ergani’dan) İstanbul’a geldi. Fatih’te ev tuttuk (...) Süleymaniye, Şehzadebaşı, Fatih camileri bütün ihtişamıyla oradan görünüyordu.” Bu satırlarda dindar bir genç şairin bulunmaz nimet karşısında hissettiği şükür, âdeta bir ikram hissini içimizde yaşarız. Hatıraların bir başka yerinde de (1966) Sultanahmet Camii’nin estetiğine bir yıl boyunca bakmaya doyamadığını anlatır. O yıl çıkardığı *Diriliş* dergisi için camiye yakın bir yerde yazıhane kiralamıştır. Ancak o yıllarda enflasyon

yaşanmaktadır. İş bulamayan bir kardeşi bunalıma girmiştir. Oturdıkları evin inşaatı da hâlâ sürmektedir, ev sahibini çok sevmişseler de yeni bir ev aramak zorunda kalırlar.

Üstadın vefatından sonra bir şiiri hızla ön plana çıktı, âdeta öbür şiirlerini bastırdı: ***Şehzadebaşı’nda Gün Doğmadan***. Bu şiir belki kendisinin İstanbul’a ilk geldiği gecenin bir hatırası olarak okunabilir. Yani yıllar sonra bütün şiirlerinin toplandığı kitaba ad olan ***Gün Doğmadan*** mücerret bir isim değil bence.

Şehzadebaşı Sezai Karakoç’la birlikte edebiyatımızda özel bir yer edinmiştir gerçekten de. Mehmet Akif’in ***Fatih Camii***, Yahya Kemal’in, ***Süleymaniyede***

Bayram Sabahı şiirleriyle yaptıkları gibi, Şehzadebaşı’nda *Gün Doğmadan* şiiriyle cami-semt çizgisini çeker. Ayrıca Sezai Bey’in Mehmet Akif’i incelediği eserinde Fatih semtini makarr mesabesinde tuttuğunu görürsünüz. Şairimiz bir şiirinde “Fatih Camii gibi aydınlıktınız” dizesinin yanı sıra, Fırtına başlıklı şiirinde şu dizeleri söyler:

***Ben her taşı beşyüz yıl önce konmuş
Bir camiye tutunarak buluyordum kendimi
Bir yağmadan böyle kurtarıyordum kendimi
(Fırtına şiiri)***

Şeyh Galib, Abdülhak Hamid Mehmet Akif Yahya Kemal, Necip Fazıl, Arif Nihat Asya, Ziya Osman Saba’dan sonra, İstanbul’un manevi cephesini yoğurabilmiş yeni bir aşamadır Sezai Karakoç. İstanbul tarihinde iki defa şiddetli depremde kubbesi göçen Fatih Camii ve semti şiirimizde de yaşayacaktır. Akif gibi o da babasıyla birlikte Fatih Camii’nde teravih namazları kılmıştır. Daha ortaokulda Mithat Cemal Kuntay’ın Mehmed Akif monografisini heyecanla okuduğunu da yine hatıralarından biliyoruz.

Şehzadebaşı Camii 1958 – Haluk Doğanbey – SALT Araştırma

“İstanbul’a geldiğimde bütün camileri dolaştım.” deyişi vardır bir de. Şu harika benzetişe bakınız: **“biri maneviyatın leylak kokusunu taşıyorsa bir gül kokusunu duyuruyor insana.”** Bu söz insanda Evliya Çelebi’nin o meşhur rüyasını çağrıştırmıyor mu? Şimdi ben diyeceğim: Fatih, Sezai Karakoç şiirinde bir nabız gibi atmaktadır. O artık kendi Fatih’inde, kendi özyaşamının ruhi rayihalarıyla birliktedir.

Yerleşecek yer aramak
Caminin avlusunda
Başı avuçlara almak
Gündoğmadan Şehzadebaşı’nda

Sürprizleri bitmeyen art arda gelen bir şiir dünyasındayız. İstanbul’da ilk durağı Şehzadebaşı; o gece sabah namazını beklemek, kim bilir şiiri de “soğuk bir taş oturmuş” yazmak. Bir gün üstad sormaya karar vermiştim:

Gün de doğar gün de doğar
Bir gün mutlaka gün doğar
Gün doğmadan neler doğar
Gün doğmadan Şehzadebaşı’nda

Dizelerini her okuyuşumda algıladığım tok ses beni mest ediyordu. **“Üstadım bu şiirinizdeki nakarat özellikli ses bende davul sesinin ahengini yaşıyor, acaba bir Ramazanda sahur vakti miydi?”** diye sordum. Rahmetli üstadımız, **“Evet... öyleydi...”** demişti.

Şiir, günlük hayatın karşıt duruşuna aldanmadan, şairlerin iç dünyasında sürekli olmalıdır. Şiir, şairdeki hayatını yaşmalıdır. Büyük şairlerin şiir bütününü böyle hissederiz, zamanın varlığında

geleceğe doğru bir akışı yaşarız onlarda. Sezai Karakoç’ta da. Ve serbest şiir çıkırında en zengin gerçekleştirm hâlinde. Bu akışı, bu şiir ırmağını, konumuz özelinde de Fatih semtini ilginç bir biçimde müşahade edeceğiz.

Aziz okurlar, 1964 yılında yazdığı ve kendisinin “büyük şiirim” diyerek adından söz ettiği “Köpük” şiirinde bir **ipucu** gibi yakalıyoruz şu dizeleri:

Daha dün kirecin rüyası bu kente indim
Gün doğmadan kiralık ev aradım Şehzadebaşı’nda
Geceye bir kartal gibi çarparaktan
İsa bu gelip konmuş elime Ayasofya’dan

Gün gelecek Fatih’te bir daha ev tutacaktır. Anne 1956’da, baba 1963’te baki âleme göçmüşlerdir. 1970’te bir şiir var ki o da Şehzadebaşı’ndan damla damla birikmişçesine: Fecir Devleti. Çok değişik bir şiir. O ara İslam’ın Dirilişi kitabından yargılanıyor şair. Çağdaşı şairler uzaktan seyretmekte. Meşhur ama komik 163.madde. Sonuç: 1 yıl 1 ay hapis. Düşünce suçu denen garabet. Fakat o yılmaz, yıldırılamaz, yılmadı hiç:

Çağırdığım fecirde yoğrulacak bir yapı
Dumanlar içinde
Alevler içinde bir Şeyh Galip’tir ustası

Bizi, Hüsn ü Aşk şairi (1757–1799) ile olan manevi ilişkisine de çağırmış oluyor. Bir niyaz şiiri...

Ve Şeyh Galib yeniden iş başında şafakta
Yeni dünyanın ilk ustalarından
Benim dünyamın muştucularından
(Şeyh Galib’i, Ergani’de 12 yaşında okumaya başlamıştı.) Galib’in 26 yaşından sonra şiir yazamaması olayına gönderiyor bizi, **“biz onun**

Sultan Ahmet Camii ve harap haldeki Arasta Çarşısı – SALT Araştırma

kaldığı yerden aldık sancağı” demek istiyor. Son şiirinin sözleri şöyledir Galib’in: *Ben kaldım, o söz lehimde kaldı Keşti-i ümmid lenger aldı*

(O söz dudağımda kaldı/Ümit gemisi demir aldı.). Hüzün, acı... Hayat çetin fakat nesilden nesile ödev sürecek... Hızır la Kırk Saat şairi, Galib’i de temsil edişini çıtlatmış bize.

Bu şiir de, gönülden bilincimize seslenir. Beklenmedik bir bitişi vardır:

“Çağırdığım işte bu FECİR DEVLETİ
İnsanlığın yeni bir kader dönüşümünde
(...)
Bütün gerçekliğiyle sûrelerden
Gelecek yeni bir, bir insan ruhu
Yüzü hep dönük fecir devletine
Gönlünde hep cennetten bir site
İpek örtülerin hıştırtısı
Gün yüzlü insanların gezintisi
(...)
Her sabah gün doğarken
Güvercinler konarken taraçalara
Fatihde
Oturduğum
Çatı
Katında”(1970)

Merhum ve mağfur Sezai Karakoç 1970’te Diriliş dergisinde **“Dinle İstanbul”** yazısında **“Kartal pençesine mi, ermiş gönlüne mi gebesin”** diye sorar. (Çağ ve İlham I)

Yazıda Laleli Camii sahnesi vardır: bir Mehmet Akif, Yahya Kemal, Ziya Osman Saba misilli İstanbul yeni bir şaire kulak vermektedir artık:

Şehzadebaşı Caddesi, Direklerarası –SALT Araştırma

Soğukçeşme Sokakta bir evin penceresi – Nejat Eldem – SALT Araştırma

“Kimi akşamları güneş battığında akşam namazından sonra, açık Marmara’nın temiz aynasına bakan Laleli Camii’nin o geniş sahanlığında durur ve yavaş yavaş geceye gömülürken düşünürüm, hayalimdeki İstanbul’un aydınları, doğunun paha biçilmez aydınları, yönetici bilgin, asker, ne olursa olsun İstanbul’un düşünen kafaları, akşam namazından sonra burada bir beş dakika sohbet eder, ayaküstü konuşurlar, denize karşı gezinirler, konuşurlar, parmaklarıyla havaya ışıklı kavisler çizerler; onların bu beş dakikalık konuşmalarında bile bir çağ aydınlanır (...) işte bütün bunları düşünürüm ve orada tek başıma- hayır hayır ne yazık ki tek başıma değil, iki tane de musalla taşı var orada gecede eriyerek kalakalırım.” (Çağ ve İlham I)

Bir tevafuk olduğunu düşünüyorum; Sezai Karakoç’un kabri Mimar Sinan tarafından İstanbul’un ortası olarak tespit edilmiş olan ve bir sütunla işaretlenen noktanın hemen yanı başındadır. Ondan bizlere kalmış olan emanetin şuuruyla donanmak suretiyle ruhu şad, fikirleri daim olsun. Sanki İstanbul onu Şehzadebaşı’nda karşılamış 16 Kasım 2021 tarihinde yine Şehzadebaşı’nda uğurlamıştır.

Kendinden bir şeyler kattın
Güzelleştirdin ölümü de
Ellerinin içiyle aydınlattın
Ölüm ne demektir anladım
(...)
Artık ölebilirdim
Bütün İstanbul şahidim (1959) ▲

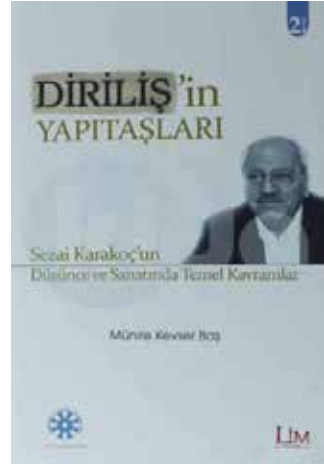
KEYİFLİ OKUMALAR

YUNUS EMRE TOZAL

SEZAI KARAKOÇ'UN DÜNYA SÜRGÜNÜ BİTTİ!

DIRİLİŞ DÜŞÜNCESİNİN MİMARİ ŞAİR, YAZAR VE FİKİR ADAMI SEZAI KARAKOÇ, 16 KASIM 2021 TARİHİNDE 88 YAŞINDA VEFAT ETMİŞTİ. KARAKOÇ, VAROLUŞ MÜCADELESİ VE ORTAYA KOYDUĞU MEDENİYET TASAVVURUYLA BİR DÖNEMİ ŞEKİLLENDİRDİ, REHBER VE ÖNCÜ OLDU. ÖZELLİKLE 1950'LERDEN SONRA TÜRKİYE'DE YAŞANAN DÖNÜŞÜMÜ BIZZAT GÖZLEMLEYEN SEZAI KARAKOÇ, ÇAĞDAŞLARI İÇİNDE DE TAKDİR EDİLMİŞ, HEM EDEBİYAT DÜNYASINDA HEM İSLAM COĞRAFYASININ FİKİR VE DÜŞÜNCE ALANINDA İNŞA ETTİKLERİYLE ÖN PLANA ÇIKMIŞTI. ECE AYHAN'IN “SİVİL ŞİİRİN EN İYİ ŞAİRLERİNDEN” ŞEKLİNDE ÖVDÜĞÜ, CEMAL SÜREYA'NIN “ÖYLE BİR MÜSLÜMAN KI MARX DA BİLİR, NIETZSCHE DE BİLİR, SALVADOR DALİ DE SEVER. SIKIŞMIŞ, SIKIŞTIRILMIŞ DEHA. ALÇAK GÖNÜLLÜKLE KATI YÜKSEK UÇUYOR. ŞEMSİYESİ YOK.” İFADESİYLE ANLATTIĞI KARAKOÇ'UN ANLAM DÜNYASINI DAHA İYİ İDRAK EDEBİLMEK İÇİN HAKKINDA ÇIKAN ÖNEMLİ KİTAPLARDAN BİR SEÇKİ YAPTIK.

DIRİLİŞ'İN YAPITAŞLARI

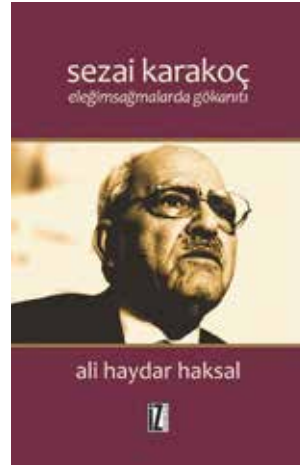
Münire Kevser Baş / Lim Yayınları

Sezai Karakoç, 1950'li yıllardan itibaren gerek şiiriyle gerek deneme ve fikir yazılarıyla aynı amacın ve aynı yolun yolcusu olarak, insanlığın içinde var olan krizden nasıl kurtulabileceğine dair düşüncelerini "Diriliş" kavramıyla açıklamıştır. Karakoç, diriliş kavramı etrafında küresel sistemdeki baskın güçlere boyun eğmeden tabiri caizse "kendi aklı ve kendi kalbi" ile var olma ve bir medeniyet var etme idealini hem inanç olarak hem zihinsel bir eylem olarak hem de davranış ve duyarlılık boyutunda insanlığın kendini bulma fikrinde birleştirmiştir. Münire Kevser Baş, bu çalışmasında Sezai Karakoç'un diriliş kavramı etrafında bu kavramın daha iyi anlaşılabilmesi için dirilişi oluşturan yapıtaşlarını ele alarak, Karakoç'un zihin dünyasını resmetmeye çalışıyor. Diriliş kavramını bütünsel bir fotoğrafta okumak, Sezai Karakoç'un da zihin dünyasını anlamak açısından çok kıymetli.

AĞUSTOS BÖCEĞİ BİR MEŞALEDİR

Kolektif / Büyüyen Ay Yayınları

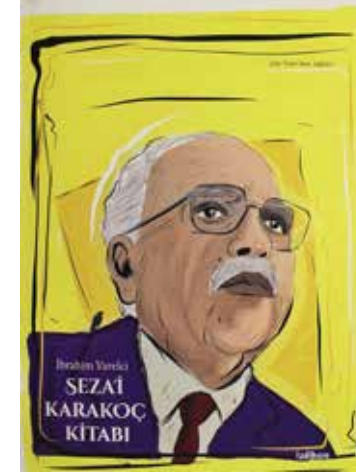
İlk olarak 1988'de Diriliş Dergisi'nde yayımlanan ve ilk yayımlandığında da edebiyat ve kültür camiasında büyük ses getiren Sezai Karakoç'un "Ağustos Böceği Bir Meşaledir" şiiri, Karakoç'un zihin dünyamızda ürettiklerini anlayabilmek ve insanın kendisiyle, Tanrıyla ve tabiatla nasıl bir ilişki içerisinde olması gerektiğini gösteren muhteşem bir örnektir. Şiir, ilk baskısını 1989'da yapan Alinyazısı Saati ve bütün şiirlerinin yer aldığı Gün Doğmadan kitabının da son şiiridir. Şiir, dilimizde Cırcır böceği olarak da bilinen meşhur Ağustos Böceği'nin karınca ile olan ilişkisinde karıncayı çalışkan, Ağustos Böceği'ni ise tembel olarak anlatan ünlü masalcı La Fontaine'e âdeta bir manifestodur. Kitabı hazırlayan yazar ve yayımcı Mustafa Kirenci, 6 farklı yazar ve şairden bu şiire dair yorumlamalarını bir araya getirerek bizleri Karakoç'un anlam dünyasında bir yolculuğa çıkarmaktadır.

SEZAI KARAKOÇ ELEĞİMSAĞMALARDA GÖKANITI

Ali Haydar Haksal / İz Yayıncılık

Yedi İklim Dergisi'nin kurucularından hikâyeciyazar Ali Haydar Haksal, *Sezai Karakoç Eleğimsağmalarda Gökanıtı* kitabında şairin ürettiği eserlerin edebiyat ve sanat dünyasına kattığı değere odaklanıyor. Haksal'ın Karakoç'un hayatına ve eserlerine yönelttiği mercek, sadece İkinci Yeni'nin kendine has şairi olan Sezai Karakoç'u bize yaklaştırmakla kalmıyor, aynı zamanda onunla çağdaşları arasında hakkaniyetli bir karşılaştırma yapma imkânı da sunuyor. Şair ve diğerleri arasındaki belirgin farklara dikkatimizi çekiyor. Ali Haydar Haksal, kitabında Sezai Karakoç'un modern Türk şiirine yaptığı katkıyı sorgularken onu şiir anlayışı bakımından çağdaşlarıyla kıyaslıyor. Diğer taraftan Mehmet Akif Ersoy ve Necip Fazıl Kısakürek üzerinden şairi “diriliş” kavramına götüren süreci ele alıyor.

SEZAI KARAKOÇ KİTABI

İbrahim Varelci / İzdiham

İzdiham, edebiyat dünyasında yaptığı özgün içeriklerle adından söz ettiren bir edebiyat dergisi. İzdiham sadece bir dergi olarak kalmadı, yayıncı kimliğiyle edebiyat hayatımıza önemli katkılar da sağladı. Bu kapsamda ilk çıkardıkları eserlerden biri İbrahim Varelci'nin Sezai Karakoç Kitabı'dır. Varelci bu kitabında, şairin şimdiye kadar bilinmeyen ve yazılmayan yönlerine yer verirken şairin şahsıyla bütünleşmiş bir ahlak abidesini bütün cepheleriyle aydınlatmak istiyor. Sezai Karakoç'un hayatının büyük kısmının inzivada geçtiğini söyleyen Varelci, şairin kimseyi kırmamaya çalışarak yaşadığını ve etrafına karşı hep cömert olduğunu ifade ediyor.

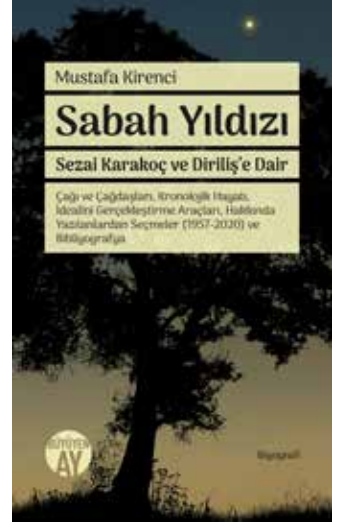
Bu kadar sevilmesine, takdir edilmesine rağmen şairin her zaman mütevazı yaşadığını ve şöhrete kendisini kaptırmadığını; geri planda durmanın çalışmanın aslında onun hayatının şiarı olduğunu anlatıyor. Şöyle belirtiyor Varelci: “Çok az şaire nasip olan bir durumdan bahsediyoruz. Ama bu tanınmışlık ve hürmet; onda hiçbir zaman dezavantaja dönüşmedi. Çünkü şöhretin büyük bir afet oluşunu bilen biridir Sezai Karakoç. Popüler olmanın ve çok bilinmenin doğuracağı sıkıntıları sezdiğinden midir bilinmez, gözlerden uzak yaşamayı seçti. Kendine ait bir hayatı vardır ve bu bile ona çok gelmektedir.”

DOĞU'NUN YEDİNCİ OĞLU SEZAI KARAKOÇ

Turan Karataş / İz Yayıncılık

Bir biyografi denemesi olan *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, Sezai Karakoç hakkında yapılan ilk kapsamlı çalışmalardan biridir. Kitap adını, Sezai Karakoç'un Masal şiirindeki meselden alır. Yedi oğlu olan bir baba çocuklarını görüp tanımları için sırayla Batıya göndermiştir; ancak yedinci oğul hariç hepsi Batı'da kendini, benliğini kaybetmiştir. Baba yedinci oğlun akıbetini göremeden acısından ölür. Yedinci oğul, değişmeden kalmanın, özünü korumanın mücadelesini verir. Masal, yaşadığımız coğrafyada neyi kaybettiğimize dair âdeta etkileyici bir ağıttır.

Turan Karataş, kitabında genel olarak Karakoç'un hayatını, eserlerini, şiirini, sanat anlayışını ve 1950'lerden itibaren oluştura geldiği İslam ülkelerinin kültür ve medeniyet dünyasına bakışını konu edinmektedir. Bu anlamda içeriğiyle ve ismiyle de uyuşan eser, Sezai Karakoç'u anlamamız için önemli kılavuz kitaplardan biridir.

SABAH YILDIZI SEZAI KARAKOÇ VE DIRİLİŞ'E DAİR

Mustafa Kirenci / Büyüyen Ay Yayınları

Mustafa Kirenci, Sezai Karakoç'un yanında uzun yıllar geçirmiş bir öğretmen. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, yüksek lisansını "Diriliş Akımının Ekseni: Medeniyet Perspektifi" başlıklı teziyle tamamlamış. Uzun süre Diriliş Yayınları'nda çalışmış. Sezai Karakoç denildiğinde akla ilk gelen yazarlardan biri. Kirenci'nin şair hakkında yaptığı çalışmaların mahiyeti dergilerin Sezai Karakoç özel sayılarından zaten biliniyordu. Kitapta bir araya getirilen bu kıymetli çalışmalar şaire dair esaslı bir anlatıyı ilmek ilmek örerken okura ortaya etkileyici bir portre sunuyor. Yani diyebiliriz ki kitap yaklaşık 30 yıllık bir emeğin ürünü. Diriliş Yayınları'nda geçen bir hayatın yakın tanıklığı açısından da ayrı bir öneme sahip. Kitabın ismi olan "Sabah Yıldızı", Karakoç'un şiirinde hakikati temsil eden bir metafor. Sabah yıldızı, insanlığın alınında tertemiz parlayan, kirlenmemiş, ışığını yitirmemiş, saf ve lekesizdir; şair onunla dertleşmekte ve içinde bulunduğu çağda insanın özgürlüğü neden kaybettiğine dair ona serzenişlerde bulunmaktadır. Kirenci, sabah yıldızını Karakoç'un hayatına benzeterek aslında Karakoç'un da hayatı boyunca insanlığa dirilişi muştuladığını belirtir.

F A T İ • H YEDİTEPE

YEDİTEPE BİENALİ SANATSEVERLERE YENİDEN KAPILARINI AÇTI. BİENAL'E SÜLEYMANİYE KÜLLİYESİ İMARETİ DARÜZZİYAFE, NURUOSMANİYE CAMİİ MAHZEN, YEDİKULE HİSARI VE FATİH CAM KÜP SANAT GALERİSİ OLMAK ÜZERE İSTANBUL'UN DÖRT ÖZEL MEKÂNI EV SAHİPLİĞİ YAPIYOR.

YEDİTEPE FATİH KÜLTÜR SANAT YAŞAM DERGİSİ

2. Yeditepe Bienali, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı himayelerinde Fatih Belediyesi ve Klasik Türk Sanatları Vakfı iş birliği ile sanatseverlerle yeniden buluştu. Ulusal ve uluslararası alanda zengin içerikte eserleri bir araya getirerek, önemli kültür sanat buluşmaları sağlayan Yeditepe Bienali'nin ilki 2018 yılında gerçekleşmişti. Pandemi dolayısıyla evlere kapandığımız zorlu sürecin ardından Bienal, geleneksel sanatlarımıza ait eserleri, etkinlikleri ve tarihî mekânlardaki ilgi çeken sergileme atmosferiyle İstanbul'a yeni bir nefes kattı. 7 Ocak 2022'de restorasyonu devam etmekte olan Süleymaniye Külliyesi İmaretî Darüzzîyafe'de kapılarını açan Yeditepe Bienali, ilk günden itibaren ziyaretçilerin yoğun ilgisini gördü. 2. Yeditepe Bienali'nin küratörlüğünü Münih'teki Haus der Kunst'un (Sanatçılar Kurumu) başkanlığını yürüten, aynı zamanda disiplinler arası ve kuramsal sanat çalışmaları olan Berkan Karpaz yapıyor.

Yeditepe Bienali'nde tezhip, hat, minyatür ve ebru gibi geleneksel sanatlara, mekâna özgü yerleştirmelere ve sanatçıların kendilerine has tekniklerle bir araya getirdikleri özgün çağdaş çalışmalara yer veriliyor. Ülkemizde geleneksel sanatlara gönül vermiş birçok sanatçının yanı sıra bienale dünyanın dört bir yanından sanatçılar da var. Asiye Kafalier, Ayten Tiryaki, Hemad Javadzade, Said Chuyanyi Lei, Nuria Garcia Masip, Mustafa Çelebi, Nilüfer Kurfeyz, Savaş Çevik, Gülnihal Küpeli, Mahrukh Bashir, Reza Mahdavi, Muhammed Demirkan, Betül Bilgin, Jahongir Ashurov, Hüseyin Öksüz, Ali Lei Gong, Davut Bektaş, Hande Topbaş, Hüseyin Subaşı bu isimlerden bazıları.

“ÇERÇEVEDE DEĞİLSE DE EŞİKTE!”

Bu yılki bienalin teması, “Çerçeve İçi Çerçeve Dışı” ürettiği güçlü sorular ve zengin teorik alt yapısıyla dikkat çekmekte. Çerçeve İçi-Çerçeve Dışı tartışmasıyla geleneksel sanatlarımızın ait olduğu yer üzerinde düşünme fırsatı buluyoruz. Berkan Karpaz, Türkçeye çerçeve olarak çevirdiğimiz “frame” kelimesinin

gönderme yapacak şekilde yatay bir sergileme tarzına sahip. Dikey olarak sergilenen eserler ise sadece Hilye-i Şerif levhalar. Çünkü hilyeler insan-ı kâmil olan Peygamber Efendimiz’i anlatıyorlar. İlgi çeken bir diğer sergileme tekniği ise eserlerin çerçevelerinin kraft kağıtlarla kaplanması. Bu sunum bizi çerçevenin içine bakmaya davet

bizdeki karşılığının aslında “daire” olduğuna vurgu yapıyor. Geleneksel sanatlarımızdaki sınır anlayışının “başkasının hakkına girmeme” düşüncesinden hareket eden bir hürriyete işaret ettiğini belirtiyor. Günümüzde çerçeveleyip duvara astığımız sanat eserleri, geçmişte kitabı tamamlayan unsurlar arasındaydı, yani hepsinin bir işlevi vardı. Buradan hareketle bienalde sergilenen klasik sanat eserleri kitaptaki işlevlerine

ediyor. Çerçevenin hem içine hem dışına dair düşünürken görme biçimlerimiz de yeni bir arayışa yöneliyor. Süleymaniye Külliyesi İmaretî Darüzzıyafe’de loş bir sergi mekânında eserleri el feneri ile inceliyoruz. Fenerle olan bakışımız, bize kesinlikten çok bir arayışta olduğumuzu hatırlatıyor. Berkan Karpaz, bu yılki bienalde, “misafirlerini çerçeve de değilse de eşikte karşılamaya ve onları içeri davet etmeye aday” olduklarını ifade ederek Çerçeve İçi Çerçeve Dışı temasını özetliyor.

Yeditepe Bienali’nin ilgi gören yerleştirmelerinden birisi de Berkan Karpaz’ın “Otuz Altı” isimli eseri. Süleymaniye Külliyesi İmaretî Darüzzıyafe’nin avlusunda, Kur’an ayetlerinin suyun yapısı üzerindeki değişimlerini deneyimleme

2. YEDİTEPE BİENALİ’NİN AÇILIŞ PROGRAMI 7 OCAK 2022’DE, CUMHURBAŞKANI SAYIN RECEP TAYYİP ERDOĞAN, KÜLTÜR VE TURİZM BAKANI MEHMET NURİ ERSOY VE İSTANBUL VALİSİ ALİ YERLİKAYA’NIN KATILIMLARIYLA SÜLEYMANİYE KÜLLİYESİ İMARETİ DARÜZZİYAFE’DE GERÇEKLEŞTİ.

imkânı sunuyor. Burada karşımıza Yasin suresinin ayetlerinin okunduğu su dolu bir havuz çıkıyor. Sesin frekansı dışarıya pirinçten iletkenle aktararak ziyaretçilerin interaktif olarak etkiyi hissedebilmesi sağlanıyor. Bu şekilde vücudumuzdaki kan akışı ile suyun ses frekansı eşleşiyor.

İSTANBUL’UN DÖRT ÖNEMLİ MEKÂNI BİENAL’E EV SAHİPLİĞİ YAPIYOR

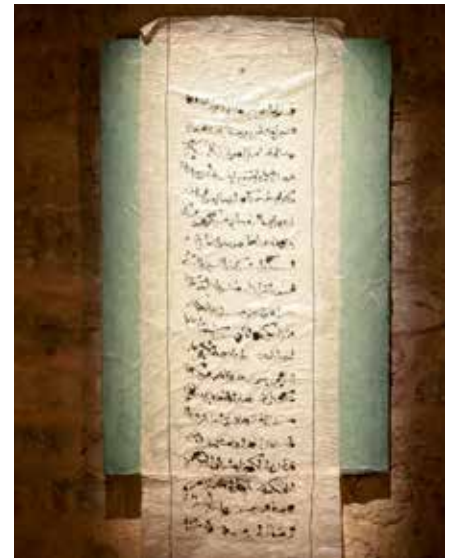
Restorasyonu devam eden Süleymaniye Külliyesi İmaretî Darüzzıyafe, Fatih Cam Küp Galerî, Nuruosmaniye Camii Mahzen ve Yedikule Hisarı olmak üzere her bir mekânda yer alan eserlerin sergileme tarzları “Çerçeve İçi Çerçeve Dışı” temasını

bienal maratonu, bu mekânda 31 Ocak gününe kadar sürecek. Nuruosmaniye Camii Mahzen ve Fatih Cam Küp Galerî’de ise 20 Ocak- 7 Mart tarihleri arasında ziyaretçilerini ağırlayacak. Yerleştirme eserler 10 Şubat -7 Mart tarihleri arasında Yedikule Hisarı’nda görülebilecek.

2. Yeditepe Bienali, sergilenen 282 eser ile Türk İslam Sanatlarının kaynağını hatırlatmakta ve geçirdiği dönüşümü sorgulamayı amaçlıyor. Bakış açımızı “çerçeveleyenler” üzerinde, kültür sanat endüstrisi ve tarihî zenginliklerimiz hakkında bizi yeniden düşünmeye çağırıyor. Bienal programında sergilerin yanında paneller ve çeşitli etkinlikler de yer alıyor. ▲

deneyimleyerek sorgulamamızı sağlıyor. Darüzzıyafe’deki geleneksel tarzda çalışılmış 250’yi aşkın eser, kadim kitap sanatlarını göstermeyi amaçlıyor. Mahzen’de geleneksel sanat eğitimi almış sanatçıların sanat icrası ve sergileme tarzları hakkındaki arayışlarına şahit oluyoruz. Fatih Cam Küp Galerî’de ise 2. Yeditepe Bienali’nin eser ve mekânlarını dijital olarak gezip 3 boyutlu hâllerini görmek mümkün. 7 Ocak’ta restorasyonu devam eden Süleymaniye Külliyesi İmaretî Darüzzıyafe’de başlayan

MERVE AKBAŞ

BERKAN KARPAT

YEDİTEPE FATİH KÜLTÜR SANAT YAŞAM DERGİSİ

“mekânlar
eserlere
kendi
hakikâtini
hatırlatıyor”

2. YEDİTEPE BİENALİ
GELENEKSEL
SANATLARIMIZIN
SERGİLENME TARZINA
DAİR SORGULAYICI
YAKLAŞIMIYLA VE
ETKİLEYİCİ TARİHİ
MEKÂNLARIYLA
İSTANBUL’UN
SANAT HAYATINA
YENİ BİR SOLUK
GETİRDİ. BİENALİN
KÜRATÖRÜ BERKAN
KARPAT, KURAMSAL
ÇALIŞMALARIYLA
ÖNE ÇIKAN
DİSİPLİNLER ARASI
BİR SANATÇI.
MÜNİH’TEKİ HAUS
DER KUNST’UN
(SANATÇILAR
KURUMU)
BAŞKANLIĞINI DA
YÜRÜTEN KARPAT’LA
BİENALİ VE “ÇERÇEVE
İÇİ ÇERÇEVE DIŞI”
TEMASI ETRAFINDA
GELİŞTİRDİĞİ
SERGİLEME
ÖNERİLERİ ÜZERİNE
KONUŞTUK.

2. Yeditepe Bieaneli'nin “Çerçeve İçi Çerçeve Dışı” teması oldukça dikkat çekici. Bu temayı oluşturan temel motivasyon neydi?

Bildiğiniz üzere “frame” kelimesini Türkçeye çerçeve olarak çeviriyoruz. Fakat orada bir sıkıntı, semantik bir kayma var. Daire olarak çevirmemiz lazım. Çerçeve dediğimiz daha farklı bir olay aslında. Eserlere çerçeve içinde bakıldığında Batılı mantığıyla hareket etmiş oluyoruz. Hâlbuki geleneksel sanatlarımızda “başkasının hakkına girmek” esastır. Orada mesela çizgiler vardır. Bu çizgileri hem sanatçının kendi özgürlüğünü, kendine ait alanı ifade eden hem diğer sanatçının özgürlük alanını kabul ettiğini, ona saygı duyduğu belirleyen bir hat olarak kabul edebiliriz. Oysa Batılı düşüncede bir şey çerçevesi olduğu an iç ve dış ilişkisi dikkate alınmaksızın kilitlenmiştir. 1960'lı yıllarda Batı sanatında çerçevenin dışına çıkmak ya da eseri çerçevenin tamamen dışına çıkarıp mekâna açılma arayışı vardı. Bu açılma arzusu belki de bizim geleneksel sanatlarımız açısından gereksizdir. Benim sorguladığım da budur.

Bienalde bir sergileme tarzı öneriyorsunuz. Burada eserleri dikey değil yatay pozisyonlarda görüyoruz. Düşüncenizin teorik arka arkasında geleneksel sanatları kitaptaki hâllerine döndürme çabası var değil mi?

Önce şunu belirteyim: “Geleneksel sanatlar çağdaş mıdır?” diye soruluyor. Bence sanat her zaman çağdaştır. Her şey her zaman çağdaştır. Bu benim kişisel düşüncem. Bu bağlamda getirdiğim öneriyi geriye dönmek değil de hatırlatmak biçiminde anlayabilirsiniz. Yani diyorum ki geleneksel sanatlarımız “kitabı” bir bütünlük arz ediyordu. Birer sanat eserleri sayılmakla birlikte esasında bir kitabın tamamlayıcı unsuruydular. Biliyorum burada sanatçı var mıydı, yok muydu tartışması devreye girecek. Ancak bu ayrı bir tartışmanın konusu. Biz şu an için geleneksel sanatlarımızın ruhuna dair bir zihinsel pratik yapıyoruz

Öyleyse bu yerleştirme tekniğinin tüm sanatseverlere bir davet içerdiğini söylemek yanlış olmaz. Gelin yeniden bunları düşünelim, sanatımızdaki incelikleri fark etmek ve hatırlamak için...

Bienal'de sizin de bir eserinizi var. “Otuz Altı” isimli bu eserden biraz bahsedermisiniz?

Otuz Altı, Yasin Suresi'ne işaret etmekte. Çalışmalarında şöyle bir şey keşfettim: Bir obje ya da bir seslendirme, bir akustik fenomen suyla buluşursa suyun fiziki yapısını değiştiriyor. Onun da sesini dinleyebiliyoruz. Bunu bir ölçüm makinesiyle sekiz sene önce laboratuvarımda yaptığımız çalışmalar neticesinde tespit ettik. Süleymaniye Darüzzıyafe'nin avlusundaki yerleştirmede havuzdaki su Yasin Suresi'nin ayetlerini okuyor. Bu yeni bir tarzdır. Suyun Kur'an okuyuşunun oluşturduğu titreşimi pirinç levhadan avuç içimizle hissedebiliyoruz.

Son olarak sergileme mekânlarıyla ilgili neler söylemek istersiniz.

Mekân, eserlere kendi hakikatini hatırlatıyor. Şu an bulunduğumuz Süleymaniye Camii İmaretinde, Mimar Sinan'ın düzeninde bir harmoni, bir ahenk var. Bu yapının her yeri simetrik ama iç mekânları asimetriktir. Havuz simetrik, fakat girişteki yollar asimetrik yerleşmiştir. Bu hassasiyet Mimar Sinan'da vardı. Sanat eseri bir hizmet ifa ediyor, bütün dokusuyla bizi içine çekiyor, kapsıyor, diğer taraftan bize devamlı surette kendisini hatırlatıyor. ▀

Evet, çünkü dediğim gibi, bir hat veya minyatür eseri duvara asmakla, dikey yerleştirmekle aslında neyi kastediyoruz? Ya da o sanattan muradımız nedir? Ben bunların cevaplarını aramamız gerektiğini düşünüyorum. Mesela Hilye-i Şerif duvara asılır; Elif gibi dikey yerleştirilir. Çünkü kâmil olana işaret eder. Peygamberimiz kâmil insan olduğundan böyledir bu.

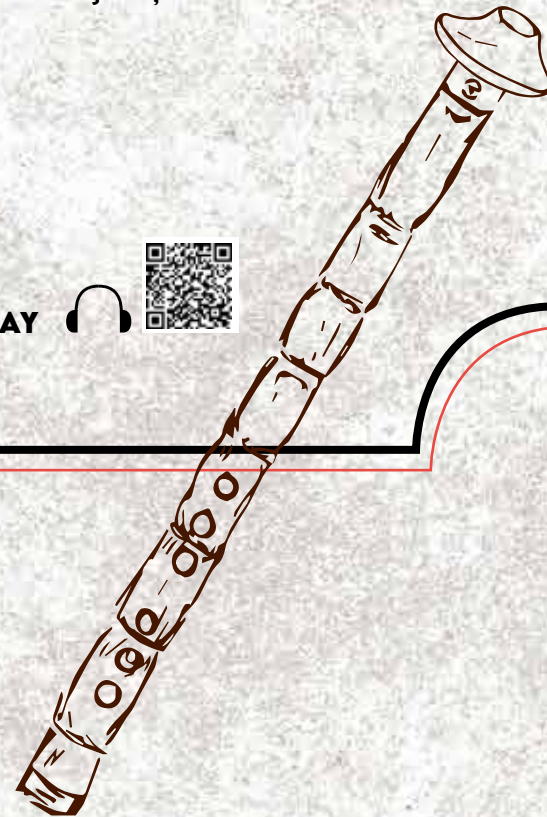
Siz müzecilikle uzun yıllar ilgilisiniz. Almanya'da önemli eserler de ürettiniz. Sizce şimdiye kadar bizim sanatlarımızda neden yeni sergileme teknikleri geliştirilmedi, bu hususlar yeterince düşünülmüdü?

Neden düşünülmüdü orasını bilemem, ama şöyle bir şey var. Her eser içinde bir hakikati gizler. Doğru sergileme, o hakikatin kısmen de olsa kavranmasıyla alakalıdır. Bu hususların üzerinde Batılı kuramcılar çok durdu, kendi sanatlarını bu anlamda adamakıllı mercek altına aldılar. Bunu yaparken hem kendilerini hem sanatçıları hem de bu işe ilgi duyanları yordular. Bence yormaları da iyi oldu. Böylece zaman ve mekân arasındaki ilişkileri fark etmeye başladılar.

İKİ “NÂYZEN” ARASINDA BİR “HEZÂRFEN” FRANSIZ

“GÜLLERİN KARŞIMDA HER ÂN SOLMADAN DURMAKTADIR,
HEM TEMÂŞÂSIYLA GÖNLÜM ŞÂD-MÂN OLMAKTADIR,
ESKİ BAĞÇEM HÂTIRA GELDİKÇE DİDEM HÛN OLUR
ŞİMDİ GÜL RESMİYLE NECMÎ GEÇMİŞİ ANMAKTADIR”

◆ HULUSİ ÖZBAY

Fransız mütefekkir Roland Barthes, meşhur Galli fotoğrafçı Charles Clifford'un Granada'da çektiği bir sokak fotoğrafı olan “Alhambra” için “orada yaşamak istiyorum” temennisinde bulunuyor.¹ Ben de Hezarfen Üstad Necmeddin Okyay'ın 1961 senesine kadar ikamet ettiği Üsküdar'ın Toygartepesi'ndeki ahşap evinin güllerle müzeyyen bahçesinde çekilmiş bu fotoğraf için belki benzer şekilde “orada bulunmak isterdim” hayâline kapılıyorum.²

1955 senesi...³ Fotoğrafta, Üsküdar'ın Toygar-tepe semtinde, Şâir Ruhi Bey sokağında bulunan beş numaralı, iki katlı ahşap evin⁴ dört dönümlük geniş ve gül rayihalı bahçesindeki ahşap iskemlelerde

yirminci asrın büyük hat, ebru ve kitap sanatları üstadı Necmeddin Efendi'ye solunda Neyzen Halil Can sağında ise Neyzen Niyazi Sayın'ı ney üflerken görüyoruz.

Hezarfen Hattat Necmeddin Okyay'ın Üsküdar'daki evi ve tabii bahçesi zaman içerisinde uzun yıllar birçok davete ve ziyarete ev sahipliği yapmış. Bazen devrin meşhur hattatları –Reisü'l Hattâtîn Kâmil Akdik, Kemâl Batanay, Hulusi Yazgan, Tuğrakeş Hakkı Bey, Halim Özyazıcı, Hamid Aytaç, Macid Ayrıl– bazen ise Neyzen Emin Dede, Hoca Ali Rıza Bey, Tâhirü'l Mevlevî, İbrahim Hakkı Konyalı gibi birçok sanatkâr ve mütefekkir Necmeddin Efendi'nin evini ziyaret etmiştir.⁵ Gül bahçesi kimi zaman

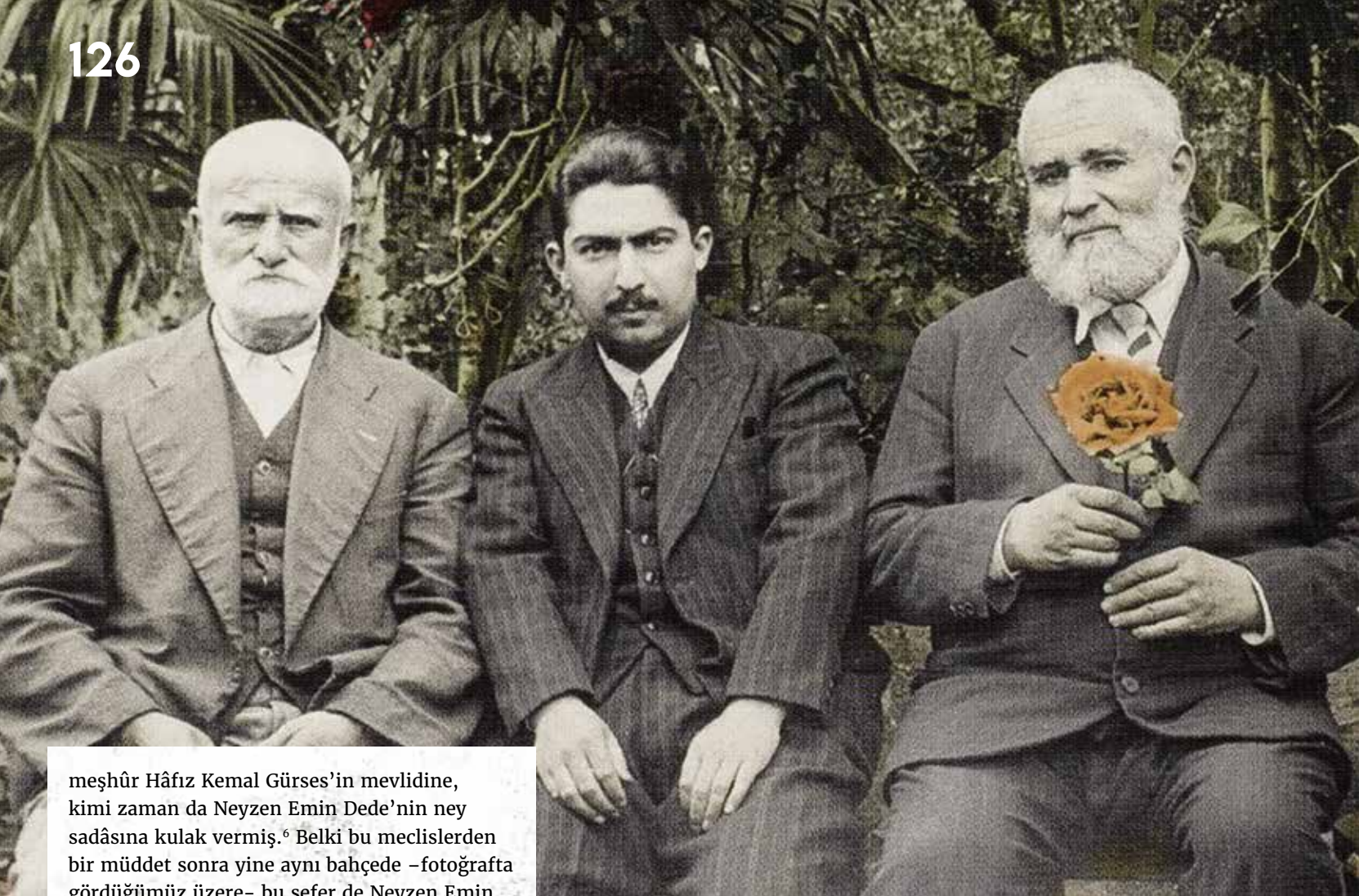
1 Roland Barthes, *Camera Lucida Fotoğraf Üzerine Düşünceler*, Altı Kırkbeş Yayınları, Aralık 2011, s.54.

2 Fotoğrafı kendisinde gördüğüm anda heyecanımı farkederek bana hediye eden kıymetli mücellid Fatih Hündür Beyefendi'ye çok teşekkür ederim.

3 Fotoğrafın ön ve arka yüzünde el yazısıyla “1955” tarihi yazılıdır.

4 Üstad Necmeddin Okyay ve Üsküdar'daki ahşap evinin hikayesi ile alakalı olarak bkz. M.Uğur Derman, “Toygartepesi'ndeki ev”, *Ömrümün Bereketi I*, Kubbealtı Yayınları, Ağustos 2011, s.381–397.

5 1955 yılında Necmeddin Efendi'den meşke başlayan Uğur Derman Hoca'nın aktardığına göre bilhassa gül mevsiminde –Necmeddin Efendi, 1926'dan itibaren bahçesinin bir kısmını gül yetiştirmek için ayırarak dört yüz çeşit gül yetiştirmiştir– ziyaretler artar, Necmeddin Efendi kendi pişirdiği Özbek pilavından misafirlere ikram etmiştir. Bkz. M.Uğur Derman, a.g.e., s.386.

meşhûr Hâfız Kemal Gürses’in mevlidine, kimi zaman da Neyzen Emin Dede’nin ney sadâsına kulak vermiş.⁶ Belki bu meclislerden bir müddet sonra yine aynı bahçede –fotoğrafta gördüğümüz üzere– bu sefer de Neyzen Emin Dede’nin talebelerinden Halil Can Bey’ ney üflemetedir. 1948 senesindeki istifasına kadar muhtelif şehirlerdeki askerî hastahanelerde başeczacılık vazifesinde bulunan Halil Can Bey, fotoğrafın çekildiği 1955’de İstanbul Belediye Konservatuvarı Eserleri Tasnif ve Tesbit Heyeti azalarından idi.⁸ Üsküdar Darülfeyz–i Musiki Cemiyeti’nin ilk talebelerinden olan Mevlevî dervîşi Neyzen Halil Can da tıpkı Necmeddin Efendi ve Niyazi Sayın gibi Üsküdar doğumludur. 1955 senesinde Konya’da tertip edilen Mevlana ihtifallerinde Neyzen Halil Can ve Neyzen Niyazi Sayın beraber ney üflemişlerdir.

Fotoğrafta Necmeddin Efendi’nin solunda ney üfleyen son devrin ney üstadı Niyazi Sayın’ın, Hezarfen Hattat Necmeddin Okyay ile ülfeti 40’lı yılların sonunda başlamıştır. Necmeddin Okyay’ın aynı zamanda yeğeni olan

ebru sanatkarı Mustafa Düzgünman’dan ebru dersleri alan Niyazi Sayın, bu çevrede olsa gerek Necmeddin Okyay’la tanışmıştır. Niyazi Sayın’ın ney icrasıyla alakadar olduğunu öğrenen Necmeddin Efendi, Sayın’ı Resim Heykel Müzesi Müdürü ve Güzel Sanatlar Akademisi resim hocası olan Halil Dikmen’le tanıştırmıştır. Niyazi Sayın’ın sanat hayatında çok mühim bir yer teşkil eden bu “tanışma” sonrası 1949 yılından itibaren Halil Dikmen’den uzun yıllar ney ve resim dersleri almıştır.

Necmeddin Efendi, 1961 senesinde Toygartepesi’ndeki evinden ve bahçesinden taşınmak mecburiyetinde kalmıştır. Bu vedanın ardından 1963’de talik yazı talebelerinden Hattat Ali Alparslan’ın Londra’dan kendisine gönderdiği bir gül kataloğu Necmeddin Efendi’ye şu dörtlüğü söyletmiştir:

Necmeddin Okyay Kamil Akdik’le birlikte

A. Süheyl Ünver ve Necmeddin Okyay

“Güllerin karşında her ân solmadan durmaktadır, Hem temâşâsıyla gönlüm şâd-mân olmaktadır, Eski bağçem hâtıra geldikçe didem hûn olur Şimdi gül resmiyle Necmi geçmişi anmaktadır”⁹

Necmeddin Efendi’nin bu dörtlüğünü hemen o günlerde talebesi Uğur Derman Hoca, Niyazi Sayın’a ulaştırır ve dörtlük Niyazi Sayın tarafından çok sevdiği Şevkefzâ makamında Ağır Aksak usulünde bestelenir. Uğur Derman Hoca’nın aktardığına göre Necmeddin Efendi bu eseri radyoda da dinlemiştir.¹⁰ M. Uğur Derman’ın 1968 yılında Necmeddin Okyay’la yaptığı bir röportajda bu dörtlüğün hikayesini anlatan Okyay, “bizim evlatlardan Niyazi Sayın bunu şarkı olarak bestelemişti” demektedir.¹¹ Okyay’ın ifadesinden de anlaşıldığı üzere iki sanatkar arasında bir baba-oğul yakınlığı mevcuttur. Yine Necmeddin Efendi’nin 1972 yılında Üsküdar’da tertip edilen jübilesinde de Niyazi Sayın ney üflemiştir.¹²

Fotoğrafta iki neyzenin icrasına kulak veren Necmeddin Efendi’nin musiki ile olan alakasına da değinmek gerekmektedir. Necmeddin Okyay’ın meclislerinde neyden başka bir saz dinlediğine şahit olmadığını belirten Uğur Derman Hoca, Necmeddin Efendi’nin musikiyle pek alakadar olmadığı lakin bir “tabiat–ı musikiyesi”¹³ olduğunu belirtmektedir.¹⁴ Uğur Derman Hoca, talebesi olduğu Hezarfen Hattat Necmeddin Efendi’nin Üsküdar ağzı denilen tilavet üslubuyla Kuran–ı Kerim okurken “makamları tiz sesiyle tabii olarak birbirine münasip şekilde sıraladığını” aktarmaktadır.¹⁵

Fotoğrafı zaman zaman seyrederek, Üsküdar Toygartepesi’ndeki iki katlı ahşap evi ve bahçesini hayâl ederek, Hezarfen Hattat Necmeddin Okyay’ın etrafında sazlarını icra eden ney üstadları Niyazi Sayın ve Halil Can’ın nefis nağmelerini duymaya çalışıyorum... O esnada farkına varıyorum ki fotoğrafın “temâşâsıyla gönlüm şâd-mân olmaktadır”.

⁶ M. Uğur Derman, *a.g.e.*, s.390.

⁷ Halil Can Bey’in biyografisi için bkz. Nuri Özcan, “Halil Can”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 7. Cild, 1993, s.140.

⁸ Nuri Özcan, *a.g.e.*, s.140.

⁹ M. Uğur Derman, *a.g.e.*, s.396.

¹⁰ M. Uğur Derman’la kişisel görüşme, 19 Ekim 2021. Hocası Hezarfen Üstad Necmeddin Efendi ile alakalı hatıralarını ve yayınlanan fotoğraf hakkındaki düşüncelerini fakirden esirgemeyen Uğur Derman Hoca’ya bi-nihaye hürmetlerimi sunarım.

¹¹ M. Uğur Derman, “Hezarfen Üstad Necmeddin Okyay’la Bir Konuşma”, *Hayat Mecmuası*, 1968, sayı:51, s.8–10.

¹² M. Uğur Derman’la kişisel görüşme, 19 Ekim 2021.

¹³ Doğuştan gelen bir musiki kabiliyeti.

¹⁴ M. Uğur Derman’la kişisel görüşme, 19 Ekim 2021.

¹⁵ M. Uğur Derman, “Hezârfen Hattat Üsküdarlı Necmeddin Okyay”, *Ömrümün Bereketi I*, KubbealtıYayınları, Ağustos 2011, s.366.

- TOPKAPI'DAN TOPKAPI'YA -

MUSTAFA KUTLU

İSTANBUL'UN İKONOLOJİSİNİ ANLATIYOR

YUNUS EMRE TOZAL

YÜRÜMEYİ, YÜRÜRKEN DÜŞÜNMEYİ ÇOK SEVEN KUTLU, 1972'DE GELDİĞİ İSTANBUL'U, ÖZELLİKLE DE TARİHİ YARIMADAYI DURMAKSIZIN DOLAŞIR, GÖZLEM YAPAR, NOTLAR BİRİKTİRİR.

İSTANBUL: SANATIN, MİMARİNİN VE MEDENİYETİN RAKSI

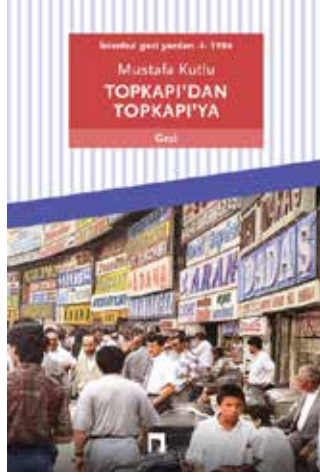
İlk hikâyesi 1968 yılında "Fikir ve Sanatta Hareket" dergisinde yayımlanan ve günümüz Türk edebiyatının hikâye alanında en verimli yazarların başında gelen Mustafa Kutlu, yaklaşık 50 yıl devam eden hikâye yazımına ara vermiş ve bundan sonra hikâye yazmayacağını belirtmişti. Ardından iki önemli fikir eseriyle karşımıza çıkan yazarın önce "Kalbin Sesi ile Toprağa Dönüş, (2020)", hemen akabinde "Akıntıya Karşı, (2021)" isimli kitabı Dergâh Yayınları'ndan çıktı. Kutlu, edebiyatın farklı alanlarında eserler vermeye devam ediyor; hikâye ve düşünce alanından sonra gezi yazılarını bir araya toplamaya başlayan yazarın ilk eseri "Topkapı'dan Topkapı'ya & İstanbul Gezi Yazıları 1 (1986)" geçtiğimiz aylarda yayımlandı.

Yunus Emre Tozal ve Mustafa Kutlu

Nurettin Topçu

Kitabın hemen başında İstanbul’a ailecek 1972 yılında geldiğini belirten Mustafa Kutlu, önce Sultanahmet–Akbiyık bölgesinde, sonra da Erenköy’de ikamet etmekte, aynı zamanda Çağaloğlu’nda Dergâh Yayınları’nda editör olarak çalışmaktadır. Elbette bu sırada Nurettin Topçu ile tanışır ve onun eserlerinden, fikirlerinden, felsefesinden çok beslenir. Topçu, Mustafa Kutlu’ya göre Anadolu ve İslam medeniyetini sentezleyen, Anadolu coğrafyasında yaşayan her milleti tek bir merkeze koyarak “Anadoluculuk” düşünce hareketini geliştiren bir filozoftur. Mustafa Kutlu’nun kitaplarında, gerek kurgu düzeyinde gerekse alt metinde şehirle mekân arasındaki ilişkiyi anlamlandırmamıza yardımcı olan gerçeklik, gücünü büyük oranda Nurettin Topçu’nun Anadolu toprağına, İslam dinine ve Türk tarihine sıkı sıkıya bağlı düşünce evreninden alır.

İSTANBUL DAHA NE KADAR BÜYÜYECEK?

Yürümeyi ve yürürken düşünmeyi çok seven Kutlu, o tarihten itibaren hem İstanbul’u hem de özellikle tarihî yarımada bölgesini gözlemler, çeşitli notlar biriktirir. Aksaray’ın

daha köprü yapılmamış hâlden Tahtakale’ye, Unkapanı’ndan Beyazıt’a, Topkapı’da açılan bitpazarından Çemberlitaş’taki Türk Ocağı’na, Marmara Kıraathanesi’nden Sultanahmet’e, burada yapılan Ramazan şenliklerine, kitap fuarlarına kadar sur içiyle bütünleşmiş pek çok mekân ve hadiseyi anlatır. Bunu yaparken de İstanbul’un zaman içindeki kentsel değişimini, kültürel farklılaşmasını ortaya koyar. Şehrin bugünkü hâli ile kıyas yapılabilecek seviyede bize şehrin bir retroperspektifini; yakın geçmişinin bütünsel bir fotoğrafını sunar. İstanbul’un boğazına, denizle olan ilişkisine hususiyetle değinen Kutlu, İstanbullular için “deniz geçmek” tabirinin önemli olduğuna değinerek sadece bu şehre ait renk ve kokulara, kubbe ve minarelerin denizle ve o muhteşem gün batımıyla ahengine, lodoslu ve poyrazlı yolculuklara, vapurda çay içip simit yemenin keyfine dikkat çeker. Martı çığlıklarının olta balıkçılarıyla olan mücadelesi, elinde bavullarla İstanbul’a göç eden Haydarpaşa tren istasyonundan inen şaşkın Anadolu insanının hâl-i pürmelâli Kutlu’nun ortaya koyduğu o eski İstanbul fotoğrafının neşelendirici detaylarındandır. İstanbul’un

plansızca, özensizce büyüdüğü ve bir obez şehre dönüşmeye başladığı o yıllarda, medeniyetimize özgü mimari ve sanatın şehrin topografyasıyla nasıl bütünleştiğini, bu uyumu derin bir duyumsamayla anlayabilmek için sık sık Süleymaniye’ye çıkar.

İstanbul’da o zamanlarda hâlâ geniş bahçeler içinde ahşap konaklar vardır. Şehrin henüz metropole dönüşmeden önceki o son günlerine yetişmiştir Kutlu. Peki, bugün bu ahenkten ne kalmıştır? Bu sorunun peşinde, Topkapı surlarından başlayarak sur içini baştan sona kat eden yürüyüşlerinde notlar tutar. Onun bu çabası yalnızca görsel tarih aktarımı yahut gözlemlerinden ibaret değildir, aynı zamanda elindeki materyalle eski İstanbul’un ikonolojisini ortaya koymaya çalışır. Kutlu, İstanbul’u İstanbul kılan cami ve medreselerin, kubbe ve köprülerin biçimsel özellikleriyle şehrin o tarihten itibaren hafızasında kendiliğinden oluşan silüet üzerinden İstanbul’u yorumlar. Bunu yaparken Erwin Panofsky’nin sanat eserlerini incelediği gibi, hem İstanbul’un kültürel simgelerinin şehre kattığı biçimsel farklılıkları hem de şehrin dinî ve ideolojik yapılaşmasını göz önünde bulundurur.

DERSAÂDET KURTARILABİLİR Mİ?

İstanbulluların şehirlerine, bir “mutluluk kapısı” olan Dersaâdet’e sahip çıkması gerektiğini savunur Kutlu. Şehrin merhale merhale değişimini ve dönüşümünü anlatırken diğer yandan onun makûs talihine de değinmeden geçemez. Dersaâdet, Cumhuriyet ile beraber artık farklı bir bağlama konumlanmıştır, bunun bir sonucu olarak konaklar bir bir yıkılarak yerlerine plansız ve düzensiz Fransız modeli apartmanlar yapılmıştır. Şehrin özünden, ruhundan kopararak özellikle sur içinin turizme indirgenmesini, bir zihniyet yapısını sorgular Kutlu.

O eski İstanbul’un simgelerinin bir bir yıkılışına şahitlik eden Tanpınar gibi, Cumhuriyet’ten itibaren sürekli değişerek gelen ve bugün neredeyse yüzünü artık tamamıyla turizme çeviren şehrin dinamiklerini anlamaya yönelir. Kutlu’nun çabası bu kitapla sınırlı kalmayacak görünüyor. Devam mahiyetinde gelecek olan gezi serisinin de mezkûr meseleleri irdeleyeceği muhakkak. Aynen Kutlu’nun dediği gibi, İstanbul’u tanımadan kendimizi tanımak muhaldir; yani imkânsızdır. Ecdadımızdan bize intikal eden bu büyük mirası tam anlamıyla ve muhteşiyatıyla kavrayabilmek önce İstanbul’u okumakla, onu tanımak ve öğrenmekle mümkün. ▲

Sinan

OPERASININ BESTEKÂRI

HASAN UÇARSU

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ (AKM) UZUN BİR ARADAN SONRA YENİDEN SANATSEVERLERLE DOLUP TAŞTI. CUMHURBAŞKANIMIZ RECEP TAYYİP ERDOĞAN TARAFINDAN AKM'NİN AÇILIŞI İÇİN SİPARİŞ EDİLEN GEÇMİŞİMİZİN GURUR KAYNAKLARINDAN BİRİ OLAN MİMAR SİNAN'I KONU ALAN "SİNAN" OPERASININ TATLI RASTLANTILAR İLE DOLU HAZIRLIK SÜRECİYLE İLGİLİ TÜM MERAK ETTİKLERİMİZİ; ESERİN BESTEKÂRI VE ÜLKEMİZİN ÖNDE GELEN MÜZİKOLOĞU PROF. DR. HASAN UÇARSU'YA SORDUK.

🔑 PELİN AVCI

Müziğe olan ilginiz nasıl ortaya çıktı?

İstanbul'da Bostancı semtinde doğdum. Biraz televizyon yeni yeni sınırlı yayınlar vardı. Orda bir akordeon çalan adamı görmüştüm. Hoşuma gitti. Babaannem de bana bir akordeon almıştı. Hâlâ saklarım. İlkokulda müzik öğretmenim aileme yetenekli olduğumu ve konservatuara gitmemin iyi olacağından bahsetti. Annem de beni haftanın birkaç günü Çemberlitaş'a konservatuara götürmeye başladı. İki sene kadar orada devam ettim. Konservatuarda akordeon yoktu, onun yerine flüt eğitimi verdiler. Sevmedim konservatuarı. Çok mekanik geldi. Hâlâ çocuk ruhuna uygun bir eğitim verildiğini düşünmem. Çok sıkı aşırı disiplinli bir ortamı vardı. Müziğe sevgim bile yok oldu orada.

Orta okula gelince Kadıköy Maarif Koleji'ne devam ettim. Okul tam gün olunca konservatuarı bıraktım. Annem de müziği hayatımda bir meslek olarak değil ama ikinci bir bilezik olarak görüyordu. Müzik her zaman alternatifti.

Orada müzik öğretmenleri müziği tekrar bana sevdirdi. Okulun plak koleksiyonları vardı. Gidip dinleyebiliyorduk. Sahaflardan edindiğim kitaplardan epey şey öğrenmişim. Üniversite sınavlarına hazırlanacağım zaman müzik öğretmenim beni Muammer Sun ile tanıştırdı. Muammer Bey, hayatımı değiştirdi. Karizması çok güçlü bir insandı. Ücretsiz ders veriyor, benimle yakından ilgileniyordu. "Bu memleketin besteciye ihtiyacı var. Bir mühendis fazla bir mühendis eksik." diyordu. Güçlü bir karakteri vardı. Ona, "Konservatuara giremezsem sizden bilirim." dedim. Biri bana böyle dese o

sorumluluğu alamam, gidişata bakalım falan derim. Ama hocam cesur adamdı. Beni de cesaretlendirdi. Tabii annemin hiç hoşuna gitmedi bu. Hop oturup hop kalktı. Sanat kariyerinin riskli, çok rasyonel olmayan ve öngörülmeleyen tarafları çok fazla. Biraz da şans faktörü, hayatın akışı önemli burada. Annemi ikna etmem zor oldu, ama onu anlıyordum. Liseden sonra konservatuara gelince açıkçası laçka bir ortamla karşılaştım. Bir kaptırırsam işin sonunda pişman olabilirim diye düşündüm. Gemileri yakmış gelmişim, geri dönüşüm de yok. Başarısızlığı kabul edebilirim, ama elimden geleni yaptıktan sonra. Çok çalışmam, hayatımı bu uğurda vermem gerektiğine karar verdim. Terlemek, emek vermek iyidir. Hâlâ da çalışıyorum. Sadece iş olarak görmedim müziği.

Özverili eğitim hayatınız beraberinde birçok başarıyı getirmiş diyebilir miyiz?

Emeklerimin karşılığını aldığımı söyleyebilirim. Ruhsal tatminim sonsuz. Ben gayet mutluyum. Bu çalışmamın karşılığında kariyer olarak daha ileri bir seviyede olabilirdim. Ama dert etmiyorum bunu. Bir saniyemi bile reklama ayırmadım. Ruhen ve vicdanen tatmin rahat hissediyorum kendimi. Bir formülü yoktur başarının. Hayat tuhaf rastlantılar, kesişmelerle doludur. Bütün bunlar, şimdiki durumumun ortaya çıkmasına vesile oldu.

Atatürk'ten sonra ikinci kez bir Cumhurbaşkanı opera siparişi verdi. Operanın bestesini yapmak da size nasip oldu. Bu iş size geldiğine neler hissettiniz?

Cumhurbaşkanımızın kültür sanat işlerinden sorumlu baş danışmanı Fecir Alptekin haziran ayının sonlarına doğru benimle iletişime geçti. “AKM’nin

açılışı için cumhurbaşkanımız sahne eseri bir opera olsun istiyor.” dedi. Düşünüp taşınışlar, “Sinan” konusuna karar vermişler. Bana, “Siz ne düşünürsünüz?” diye sordular. Sinan konusunu çok beğendim. Yeni bir mimari ile açılan kültür sanat merkezi için çok uygun olacağını belirttim. Bu işte çalışmaktan çok memnuniyet duyacağımı söyledim

Bu görüşme yapıldığı zaman Halit Refik’in senaryosunun kullanılacağı belli miydi?

Hayır. Metni kimin yazacağı da henüz belli değildi. Benim en büyük sıkıntım ise zamanla ilgiliydi. Çünkü öngörülen tarih çok kısaydı. O tarihe bitirmem

"ÜNİVERSİTE SINAVLARINA HAZIRLANACAĞIM ZAMAN MÜZİK ÖĞRETMENİM BENİ MUAMMER SUN İLE TANIŞTIRDI. MUAMMER BEY KARİZMATİK BİR İNSANDI. BENİMLE YAKINDAN İLGİLENDİ. ONUN SAYESİNDE HAYATIM DEĞİŞTİ."

mümkün görünmüyordu. Yaz boyunca çalışmam gerekiyordu. Bu esnada yapının inşaatı da devam ediyordu. 29 Ekim tarihi ilk benim ağzımdan çıkmış olabilir. Vakit konusunda biraz ısrarcı oldum. Ekim başlangıçlar için iyidir dedim. Gerçekten de Cumhuriyet Bayramı gibi anlamlı bir günde açılışın yapılması hoş olurdu.

Sinan ile ilgili birçok tiyatro oyunu var. O yaz hepsini okudum ve çalıştım. O arada libretto için birkaç isim önerdim. En sonunda Halit Refik’in senaryosunun operaya dönüştürülebileceğini düşündük. Libretto dediğimiz şey ne şiirdir ne tiyatrodur. Ama sahneyi ve dramaturjiyi bilmek lazım. Kendine has

bir dinamiği var. Sonunda Bertan Ronay ile çalışılmasına karar verildi. Halit Refik’in senaryosu Sinan’ı doğumundan ölümüne kadar anlatan çok iyi bir belgeseldi. Refik Bey, bu eserini Türk mimarlığının önemli isimlerinden Sedat Hakkı Eldem gibi isimlerin danışmanlığında ortaya çıkarmış. Çoğu oyunda da Süleymaniye’nin yapılışı hep ön plandaydı. Onlardan da faydalandık.

Bu süreçte başka tevafuklarda var bildiğim kadarıyla. AKM kapanmadan önce son konserin bestesi de size ait.

Evet, Atatürk Kültür Merkezi’ndeki son konser de benim bestemdi. Bir diğer tevafuk da şu: Gazi Mustafa Kemal Atatürk 1934 yılında İran şahının Türkiye’ye gelişi münasebetiyle ve iki ülke arasındaki dostluğu geliştirmek amacıyla böyle bir opera fikrinin direktifini vermişti. Adnan Saygun, o zaman genç yaşlarda bir besteciydi. Bu işe o soyundu, böylece ilk Türk operasını besteledi. Bendeniz, Adnan Saygun’un öğrencisiyim. Dolayısıyla Atatürk’ten sonra Cumhurbaşkanı nezdinde verilen ikinci opera siparişini bestelemek de, yine ilk opera bestecimiz Adnan Saygun’un öğrencisi olarak bana nasip oldu.

Besteniz ne kadar zamanda bitti?

Nereden baksanız 1 sene sürdü. Dar bir zamandı. Son birkaç ayda iyice sıkıştığımı hissettim. Cumhurbaşkanımız Tayyip Bey’in danışmanı Fecir Hanım “tarihsel şahsiyetleri ve temel olayları ana iskeleti bozmadan anılara saygısızlık etmeden” çalışalım demişti. Tarihî gerçekliğe sadık kalmaya özen gösterdik. Aslında eseri iki perde olarak besteledim. Sizin izlediğiniz tam hâli değil. Çünkü Cumhurbaşkanımızın programı çok yoğun. Mecburiyet oluşunca, rejisör ile birlikte çalışarak

"TİYATRO İLE MÜZİĞİN ARASINDADIR OPERA. SİNEMA KADAR DA DONMUŞ BİR ŞEY DEĞİLDİR. FİLMİ BİR KEZ ÇEKİYORSUNUZ VE EKRANDAN İZLİYORSUNUZ. OPERADA ESER HER SEFERİNDE YENİDEN OYNANIR. AYNI ESERİ HER REJİSÖR FARKLI BİR DUYGUyla SAHNELEYEBİLİR."

akışı bozmayacak şekilde 20 dakika kısalttık. Şimdi döner sahne mekaniği yapılıyor. O zaman çok kolay olacak tabii her şey.

Sinan Operası'nı tekrar ne zaman izleyebileceğiz?

Tam bilmiyorum. Atatürk Kültür Merkezi'nin tüm eksikleri giderildiğinde; Mayıs gibi olabilir sanırım. Ama internetteki video çok iyi çekilmiş. TRT çok güzel kaydetmiş. Hem ses hem görüntü olarak çok kaliteli. İsteyenler o zamana kadar internetten izleyebilir. Elbette salonda izlemenin tadı başkadır.

Türk operasının gelişmesi hakkında neler söylersiniz?

Türk operası toplansınız 20-30'u geçmez. Bunların arasından temsil

edilenlerin sayısı da azdır. Atatürk Kültür Merkezi'nin açılışında bir yerli eser olması fikri çok önemliydi. Genelde ortam olmadığı için yerli opera besteciliği gelişemedi. Opera gerçekten etkili bir sanat, ama zemini olması lazım. Devlet Operası, "İtalyanları oynayıp mutlu olacağım." diyor. Ben de bunu sevmiyorum. Her sene 20 bin yabancı dilden roman çevirseniz edebiyat adına bir şey kazanırsınız, ancak bu durumda Türk romanından söz edebilir miyiz? Allah'tan yazan çizen insanlar var da bir Türk romanından söz edebiliyoruz. Hâlâ rejisör yetiştiremedik. Bu neden böyle, üzerinde düşünmeliyiz. Sinan'ı sahneye koyarken bir Türk rejisörle çalışmayı çok isterdim mesela.

Operaya gitme alışkanlığımızın zamanla artmasını temenni ederek sormak istiyorum. Bir temsil izlemeye gidenlerin nasıl bir hazırlık yapması gerekir?

İç mesajları, satır aralarını kavrayabilmek için ana olayı bilmek gerek. Sürprizi bilmek kötü bir şey değil. Zaten filmlerde de insanlar bunu biliyor. Sadece bunu yaşamak ve bir müzik zevki tatmak ön planda olmalıdır. Yani bunu öyle dramatik öyle etkili müziklerle yapıyorlar ki okuduğunuzda hiçbir his barındırmayan metin anlam kazanmaya başlıyor. Müziğin işlevi öyle etkileyicidir ki. Mesela Shakespeare'in Othello'su geldi aklıma. Kıskançlık temasını çok güzel veriyor. Karısını öldürmek üzere olan kandırılmış bir adamı sahnede

çok çarpıcı şekilde yansıtıyorlar. Aklı çok karışık durumda, uyuyan karısına bakıyor, nasıl kıyacağım diyor, zihninden anıları gelip geçiyor. Bu duygusal yoğunluğu, psikolojik karmaşayı kuru bir metinle ortaya dökmek zordur. Bütün o geriye dönüşlerde müziğin gücü devreye giriyor. Sahnenin üzerinde kısacık bir an, ama müzikle derinleşip bambaşka bir güce sahip oluyor. Operaya gitmeden önce iskeleti mutlaka bilmek gerek. Tiyatro ile müziğin arasındadır opera. Belki de bir filmin ilk karesi gibidir. Sinema kadar da donmuş bir şey değildir. Filmi bir kez çekiyorsunuz ve ekrandan izliyorsunuz. Operada eser her seferinde yeniden oynanır. Başka bir rejisörle de aynı eserde farklı bir duygu yaratılabilir. Böyle bir güzelliği vardır.

SARRAF İSKENDER -NAMIDIĞER- MEHMED AĞA MESCİDİ

♦ AHMET NEZİH GALİTEKİN

Mescidin yeri arşiv kayıtlarında “der kurb-ı câmi’-i Cezerî Kasım Paşa/Cezerî Kasım Paşa câmi’i yakınında; Cezerî Kasım Paşa Mahallesi’nde” olarak belirtilir. Güncel meri planda, Cezerî Kasım Paşa Camii etrafında olarak işaretlenmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde mescidin yerinin günümüzde Millî Türk Talebe Birliği Genel Merkezi ile Birlik Vakfı Genel Merkezi’nin bulunduğu, Bâb-ı Âlî Cad. No: 17 Cağaloğlu-Fatih adresinde bulunmakta olduğu tespit edildi.

Mescit, kaynaklarda Sarraf İskender Mescidi¹, Kara İskender Mescidi², Sarraf İskender Camii³, Mehmed Ağa Camii⁴, Mehmed Ağa ve Sarraf İskender Çelebi Mescidi⁵ adlarıyla kayıtlıdır.

Bilindiği üzere İstanbul camileri hakkında en önemli kaynak, Ayvansaraylı Hafız Hüseyin Efendi tarafından her bir camide bir veya daha fazla vakit namaz kılarak

yazdığı Hadîkatü’l-Cevâmi’ isimli eseridir. Kitap 1182 (1768) yılında tamamlanmış ve 1193 (1779)’de temize çekilmiştir. Konuyla ilgili bu birincil kaynakta “Sarraf İskender Mescidi” bulunmamaktadır. Ayvansarâyî’nin bu eserine Ali Sâtî isimli bir kadı efendi 1248 (1832)’de bir zeyl yazmaya başlamış ve beş yıl sonra 1253 [1838)’de tamamlamıştır. Bu kitap 1281 (1865)’de oğlu mevâlîden (yüksek dereceli kadılarından) Kadri Bey⁶ tarafından iki cilt hâlinde bastırılmıştır. Basılan bu kitapta “Sarraf İskender Mescidi” başlığıyla bilgi verilmiştir.⁷ Yani 1779’da mevcut olmayan mescit 1838’de bulunduğuna göre bu iki tarih arasında yapıldığı anlaşılıyor. Sarraf İskender Vakfı’na ait 1795 tarihli muhasebe defterinde⁸ muallim ve halife vazifeleri bulunduğuna göre bu tarihte mektep olarak devam ediyormuş. Bu durumda muhtemelen 27 Z 1241 (02.08.1826)’de çıkan ve bölgede önüne gelen her şeyi kül eden Hocapaşa Harîki diye ünlü yangında

yandıktan sonra mektebin arsası üzerine mescit yapılmış olmalıdır. Mescide dönüştürülmesi Sarraf İskender Vakfı tarafından mı yoksa hakkında hiçbir bilgiye ulaşamadığımız Mehmed Ağa tarafından mı yapılmıştır, bu hususlarda bir kayda ulaşamadık. Belki Sarraf İskender Vakfı mütevellisi marifetiyle mescit olarak yaptırılıp Mehmed Ağa tarafından mimber konularak camiye dönüştürülmüş olabilir. Çünkü önceleri Sarraf İskender Mescidi olarak anılırken son zamanlarda Sarraf İskender Camii olarak da zikredilmektedir. 1847 tarihli Mühendishane haritasında Mehmed Ağa Camii olarak işaretlendiğine göre yangından az bir süre sonra camiye dönüştürülmüş olmalıdır.

Mescit hakkında yazılanların tümü Hadîkatü’l-Cevâmi’nin yazma ve matbu nüshalardaki şu bilgilerden ibarettir:

“-Sarraf İskender Mescidi der kurb-ı Câmi’-i Cezerî Kasım Paşa⁹

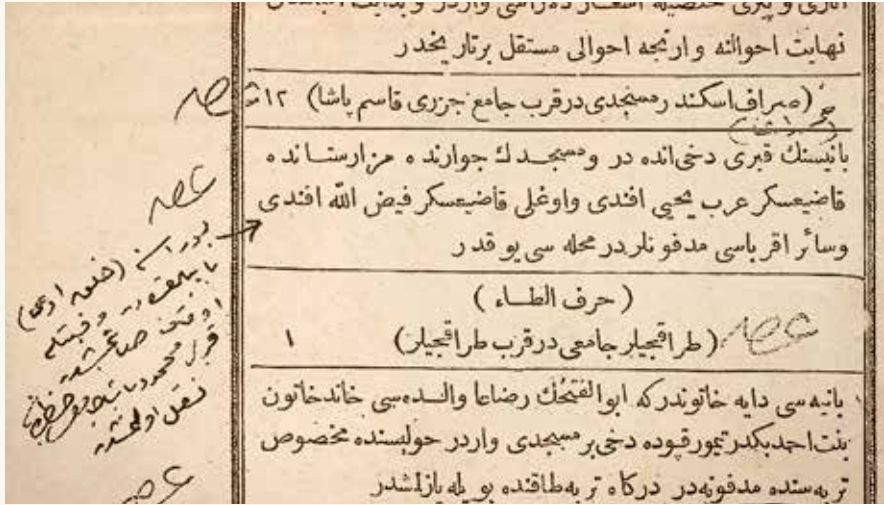
Bânîsinin kabri dahi andadır ve mescidin civarında mezaristanda Kâdîasker Arab Yahya Efendi¹⁰ ve oğlu Kâdîasker Feyzullah Efendi¹¹ ve sâir akrabası medfunlardır. Mahallesi yoktur.” Evkaf Nezareti müsteşarlığı yapmış olan Ahmed Nuri Ebussuudoğlu Bey’in matbu Hadîka’ya yazdığı derkenarda¹² şu önemli bilgiler bulunmaktadır: “Mescidin ismi yanında (Mehmed Ağa). Derkenarda: Arsa. Burasına (Halkevi) yapılmaktadır. Vaktiyle Evkaf satmışdır.

Kabirler Mahmud Paşa Câmi’i haziresine nakl olunmuşdur.” Tahsin Öz, mescit hakkında hiçbir kaynak göstermeksizin “İlk defa Mehmet Ağa tarafından yaptırılmış ve Sarraf İskender tecdit ettirmiştir” diyor¹³ ki, bunu teyit edecek hiçbir kayıt bulunmadığı gibi, zikrettiğimiz belgeler bu iddianın doğru olmadığını gösteriyor.

Yukarıda ifade edildiği gibi 1847’de mevcudiyeti Mühendishane haritasından anlaşılan cami, 1875-1882’ye tarihlenen Ayverdi haritasında işaretlenmediği gibi, 1904-1906 tarihlerinde hazırlanan Goad haritasında, Alman Mavileri’nde, Pervetitch, Necib Bey haritalarında da işaretlenmemiştir. Buna göre cami yapıldıktan kısa bir süre sonra 27 R 1282 (29.09.1865)’de başlayan Hocapaşa yangınında yanmış ve bir daha ihya olunmadan harabe ve arsa hâlinde kalmıştır.¹⁴ 1919-1922 yıllarına ait Hayrat-ı Şerife defterlerinde¹⁵ ismi geçmekte ise de büyük bir ihtimalle bu caminin harabesi ifade edilmektedir.

19 Şubat 1932’de açılan İstanbul Halkevi¹⁶, Sarraf İskender Camii arsası üzerinde yapılmıştır.

Yayımlanmış bulunan 953 (1546) ve 1009 (1600) tarihli iki tahrir defterinde anılan yerde Sarraf İskender’e ait bir mescit değil de sadece bir mektep bulunmaktadır¹⁷. Sarraf İskender vakfiyesinin tarihi evâhir-i Şevval sene 910 (27.03-04.04.1505)’dir. Vakfiye şöyledir:

“ – Vakf-1 İskender b. Abdullahü’s-Sarrâf.

Vakf-1 mezbûrun 910 Şevval’ının evâhîrinde vâkî’ olmuş Mevlânâ Mustafa B. Evhadüddin imzâsıyla bir vakfiyesi vardır ki mazmûnu zikrolunur.

Asl-1 vakf

Nakdiye → 60.000 → Hâsıl fî sene 6.000

Zavâid → 20.925

Hânehâ-i fevkânî 2 bâb ve ahur ve dükkân der mahalle-i mezbûre Hududu mülk-i Aişe ve Mescid-i Kasım Paşa vakfı ve tarik-i âmm berâ-yı ta’lim-i sıbyan. Hâne-i tahtânî ve sofa ve bi’r-i mâ be-nezd-i hâne-i mezbûre

Mu’takâsı Şehnuvaz’a ve evlâdına ve evlâd-ı evlâdına neslen ba’de neslin ba’de’l-inkırâz ta’lim-i sıbyan mesâlihine ola. Hâliyâ evlâd-ı Şehnuvaz elindedir. Hâne-i fevkânî ve zulle ve sofa be-nezd-i mekteb der mahalle-i mezbûre Berâ-yı utaka el-aslâh fe’l-aslâh ba’de’l-inkırâz mu’allimhâne mesâlihine ola. Mahzen 2 bâb tabaka 3 der Galata be-nezd-i dâr-ı Mevlânâ Kâdiâsker mülk mahzeni ve tarîk-i âmm 1080 Zemin-i maktû’ der zimem-i nâs440

Yekûn.....7.260

El-MasrafFî yevmFî sene

Cihet-i eczâhânân4 neferen Fî 1 4

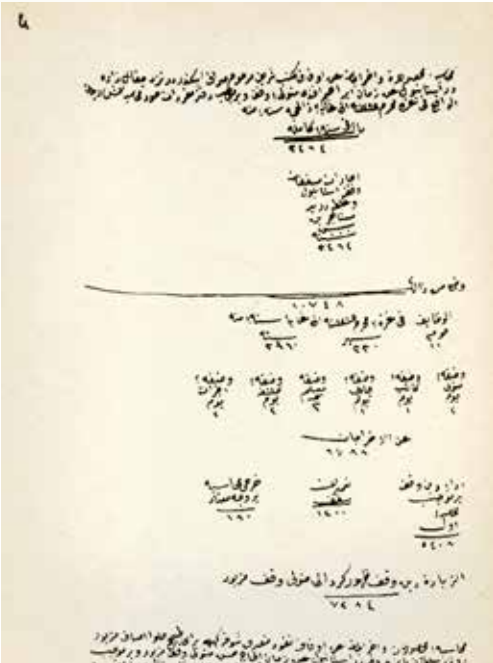
Cihet-i mu’allim-i mekteb-i mezkûr4

Cihet-i müteveli.....1

Yekûn.....3.240

El-bâkî ba’de’l-masraf4.020

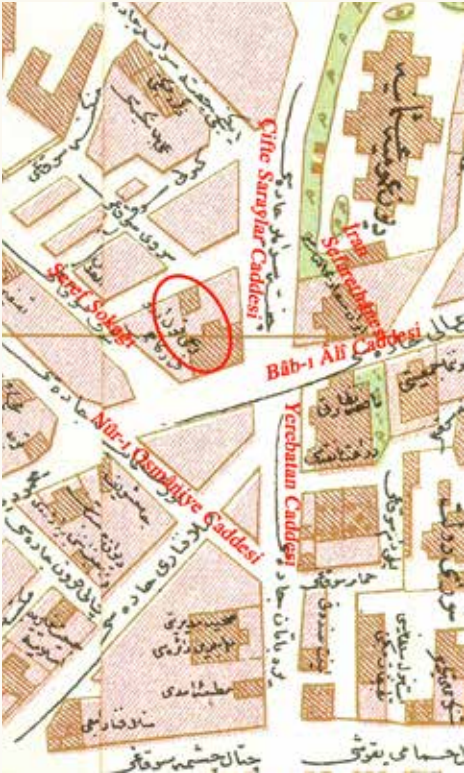
Şart-ı vâkıf Meblâğ-ı merkûmun ve Galata’da olan mahzenlerin ve zemin-i mezkûrun gallât-ı masârif-i mezbûreye sarfoluna. Ziyadesinden mektebin hasırına ve ibrikine ve sâir mühimmâtına sarfolunup bâkîsi rakabe-i evkâf için hıfzoluna ve tevliyet nefsinе ba’dehu Ahmed b. Abdullah’a ve ba’dehu hâkim ihtiyar etdiği kimesneye olup nezaret nâ’ibü’ş-şer’e ola ve meblâğ-ı merkum ile vakfa münasip emlâk alına. Hâliyâ müteveli Tokluzâde’dîr.¹⁸

Vakfiyenin günümüz diline uyarlaması şöyledir: Vakfa ait gelir kanakları: Yıllık geliri 6 bin akçe olan 60 bin akçe vakıf para (nukûd-ı mevkûfe); 1546 yılında 20.925, 1600 yılında 20.725 akçe zevaid denilen birikmiş para; mektebin bulunduğu Cezerî Kasım Paşa Mahallesi’nde ahır ve dükkânı bulunan 2 adet ikişer katlı hane ve bu evlerin yanında su kuyusu olan tek katlı bir hane ile iki katlı diğer bir hane; Galata’da 2 mahzen. Vakfın masrafları: Her gün Kur’an cüzü okuyarak Sarraf İskender’in ruhuna bağışlayan 4 kişiye günde birer akçe; mektebin muallimine günde 4 akçe, müteveliye günde 1 akçe verilmektedir ki, yıllık toplam 3.240 akçe harcanmaktadır. Ayrıca mektebin hasırına, ibriğine ve diğer harcamalarına sarfolunacaktır.

Arta kalan paralarla vakfa emlak alınacaktır.¹⁹ Vakfın tevliyeti önce vâkıfın kendisi üzerinde iken vefatından sonra Ahmed b. Abdullah’a şart koşulmuştur. Bu şahsın azatlı kölesi olduğu anlaşıyor. Ondan sonra da İstanbul kadısının seçeceği bir kimse olacaktır. Vakfın nezareti İstanbul kadısına şart koşulmuştur.

Sarraf İskender’in Sinan kızı Aişe isimli hanımı da kocasının evlerinin yakınında bulunan biri tek katlı, diğeri iki katlı olan evlerini vakfederek bunların geliriyle ruhu için günde bir cüz okunmasını şart koşturmuştur. 1600 tarihli İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri’nde evlerin yandığı belirtilmiş. Her hâlde arsası kiraya verilmiş ki kirasıyla cüz okunmaya devam etmekte imiş.²⁰

¹ Ayvansarayî Hüseyin Efendi, Ali Sâtî Efendi, Besim Süleyman Efendi, *Hadikatü'l-Cevâmî*, Hazırlayan: Ahmed Neziğ Galitekin, İstanbul, 2001, s. 196; Ali Sâtî, *Hadikatü'l-Cevâmî*, İstanbul, 1281, c. I, s. 139 (Bundan sonra HC (1281); *Hadikatü'l-Cevâmî* Hazırlayan: İlhan Erzi, İstanbul, 1987, c. I, s. 189 (Bundan sonra HC (1987); Tahsin Öz, İstanbul Camileri, Ankara, 2015, c. I, s. 120 (Bundan sonra TÖ); Komisyon, *Eminönü Camileri*, İstanbul, 1987, s. 168; *Hadikatü'l-Cevâmî*, İÜ. T. 2434, v. 68/B; Süleyman Besim Efendi, *Hadikatü'l-Cevâmî*, İÜ. T. 202, s. 155; Ali Emiri Kütüphanesi, T. No: 925, v. 54/B; Topkapı Sarayı Müzesi, d2c 179, v. 69/B; İÜ. T. 2434, v. 68/B; İÜ. T. No: 8868, v. 75/B

² *Hadikatü'l-Cevâmî*, Esad Efendi, 2247, v. 91/B; Esad Efendi, 2248, v. 49/A; Esad Efendi, 2411, v. 28/B; Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar, 291, v. 52/B; AUT 56864, v. 54/B; HC(1987), c. I, s. 189; Konya İl Halk Kütüphanesi, By_1330, v. 72/B; Bağdadlı Vehbi Efendi, No: 11318, v. 65/B; Köprülü Kütüphanesi, Mehmed Asım Bey, No: 381, v. 85/A; İÜ. T. No: 8870, v. 77/A; İÜ. T. No: 9593, v. 60/A.

³ Hacı İsmail Beyzâde Osman Bey, *Mecmû'a-i Cevâmî*, İstanbul, 1304, c. I, s. 74. Bu eserin yeni neşri A. Neziğ Galitekin, *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul*, İstanbul, 2003, s. 19-186'dadır.

⁴ TÖ, c. I, s. 120; EC, s. 168; 1845 ve 1847 tarihli Mühendishane-i Berriye-i Hümâyûn haritalarında 269 numara ile kayıtlıdır.

⁵ Hayrât-ı Şerife İstanbul Defteri, 2/858'den naklen Mustafa Özdamar, *İstanbul Vakıf Hayrât ve Ziyâret Rehberi*, İstanbul, 2016, s. 240.

⁶ BOA. İ.DH, No: 538-37409; İ.DH, No: 534-37084.

⁷ *Hadikatü'l-Cevâmî*, İstanbul, 1281, c. I, s. 139. 2 numaralı dipnotta belirtilen *Hadikatü'l-Cevâmî* yazmalarından mescidin ismi Kara Sarraf İskender olarak verilmektedir.

⁸ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi 12 numaralı defter, s. 92-93.

⁹ Cezeri Kasım Paşa tarafından Çağaloğlu'nda 16. yüzyılda yaptırılan cami yanmış. 1868'de Sultan Abdülaziz tarafından ihya edilmiştir. 1957'de yol açılırken yıktırılan cami Diyanet Vakfı Eminönü Şubesi tarafından yeniden yaptırılarak 1989'da ibadete açılmıştır.

¹⁰ IV. Mehmed dönemi ulemasından olan Yahya Efendi, Hekimbaşı Salih Efendi'nin oğludur. Çeşitli medreselerde müderrislik ve çeşitli kadılıklarda bulundu. Anadolu ve Rumeli kadiaskerlikleri yaptı. Evi civarında hazırlanan mahalle defnedildi. Geniş bilgi için bkz. Uşşâkizâde es-Seyyid İbrahim Hasib Efendi, *Uşşâkizâde Târihi*, İstanbul, 2005, c. 2, s. 828-831.

¹¹ Feyzullah Efendi, müderrislik, Mısır, Mekke, İstanbul, ordu kadılıkları, Anadolu ve Rumeli kadiaskerlikleri yaptı. Ekim 1730'de Midilli'ye ardından Aralık 1742'de Çanakkale'ye sürüldü. 1155 (1742)'de affolunarak emekli edildi. 1160 (1747)'de vefat ederek Sarraf İskender Camii hazinesine defnolundu (Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmânî, İstanbul, 1311, c. 4, s. 35).

¹² Bu eserin dijital nüshası İSAM Kütüphanesi'ndedir.

¹³ Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara, 2015 (4. baskı), s. 120. Komisyon, *Eminönü Camileri*, İstanbul, 1987, s. 168; İlber Ortaylı, Vahdettin Engin, Erhan Afyoncu, *Payitaht-ı Zemin Eminönü*, İstanbul, 2008, c. II, s. 265; Edhem Ruhi Öneş, A. Kadir Baytur, Hayrettin Alp, *Mabedler Şehri İstanbul'un Tarihî Mescid ve Camileri*, İstanbul, 1998, s. 402.

¹⁴ 1865 Hocaapaşa yangını hakkında Sadri Sema şu tespitlerini naklediyor: "Hocapaşa Yangını'ndan sonra İstanbul baştanbaşa harabe; caddeler, sokaklar, hatta mahalleler kayıplara karışmış. Ne Bâbiâli Caddesi, ne Divanyolu var. Evler, medreseler, mescitler, camiler, hamamlar iskelet hâlinde. Yıllar geçtikçe şurada burada evler yapılmaya, camiler, mescitler, medreseler, sebiller, türbeler, hamamlar tamir olunmaya başladı, dükkânlar inşa edildi. Caddeler, sokaklar meydana çıktı ama Divanyolu daha arsa ... (Sadri Sema, *Eski İstanbul Hatıraları*, Hazırlayan: Ali Şükrü Çoruk, İstanbul, 2008, s. 137-139)

¹⁵ Mustafa Özdamar, *İstanbul Vakıf Hayrât ve Ziyâret Rehberi*, İstanbul, 2016, s. 240.

¹⁶ Mahmut Kocağa, Eminönü Halkevi ve Faaliyetleri (1935-1951), İstanbul, 2015 (Basılmamış yüksek lisans tezi), s. 1; Kemal Keçil, "Eminönü Halkevi", *İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul, 1968, c. 9, s. 5076-5078.

¹⁷ Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan, Ekrem Hakkı Ayverdi, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*, 1970, s. 54; Doç. Dr. Mehmet Canatar, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*, 2004, s. 95.

¹⁸ Ayrıca bkz. BOA. C. MF. No: 175/8745.

¹⁹ Nitekim bazı arşiv belgelerinde vakfa emlak alındığı görülmektedir. Bkz. Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi evrakı, No: 1185-36; 1185-38-1; 1185-38-2.

²⁰ Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan, Ekrem Hakkı Ayverdi, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*, 1970, s. 55; Doç. Dr. Mehmet Canatar, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*, 2004, s. 96.

“Dijital Dünyada Edebiyat Bir Direniştir”

MARIO LEVİ

FRANSIZCA ÖĞRETMENİ, GAZETECİ, RAYO VE TV PROGRAMCISI, REKLAM YAZARI, AKADEMİSYEN... KARIYERİNİ OLUŞTURAN LİSTE UZUN. TÜM BUNLARIN BAŞINA YAZARLIĞI YERLEŞTİRİYOR TÜRK EDEBİYATININ USTA İSMİ MARIO LEVİ.

PELİN AVCI

İstanbul’da çok kültürlü ortamda büyümenizin size artıları neler oldu?

İstanbul’un çok kozmopolit sayılabilecek bir ortamında büyüdüm. Farklı dinlerin, inançların insanlarıyla beraber çocukluğumu, ergenliğimi, gençliğimin önemlice bir bölümünü geçirdim. Ne kadar farklı ne kadar özel bir yerde yaşıyorum duygusunu fark etmeden geçti yıllarım. Hatta nerdeyse bütün İstanbul’u böyle sanıyordum. Çocuk gözlerinizle ne görebilirsiniz ki? Her yeri benim yaşadığım yer gibi zannediyordum. Tabii zamanla bunlar hikâyeleriyle, duygularıyla içinize yerleşiyor. Hatta ben bu söylemi kullanmaktan çok hoşlanıyorum “içinize yazılıyor”. Bunların hiçbirinin farkında değildim, sadece yaşadım.

Üniversitenin ilk yılında 19 yaşındayken ilk öykülerimi yazmaya başladım. Yolun başındaki her yazar gibi “acaba ne yazmalıyım” diye kendime sordum. O yaşlarda ilk aklınıza gelen aşktır. Aşk acısı, aşk hikâyeleri... Malum mutlu aşklar anlatılmaz. Sadece yaşanır. Mutsuzluk, edebiyat olur. Edebiyatın kaynağında bu vardır. Fakat bir süre sonra bu konuların bana yetmediğini gördüm. Başka bir yol bulmalıyım. Hangi hikâyeler beni daha çok heyecanlandırıyor diye kendime sorduğumda, gençliğimden, ergenliğimde yaşadıklarımın bazı anlar zihnimin içinde dönmeye, böylece hikâyeler ortaya çıkmaya başladı. Gençliğimde

yaşadıklarım benim için avantajdı. Ben edebiyatta ansiklopedik bilginin pek bir işe yaramadığını düşünürüm. Biraz yol almanıza yardım edebilir, salt bilgiyle yetinmek niyetindeyseniz pek bir yere varamazsınız. Bilginin yaşanmış, içselleştirilmiş olması lazım. Benim bilgim böyle bir bilgiydi. Bana bırakılan mirastan yararlandım diyebilirim. Ancak bu mirasın içinde bir başka dokunuş daha vardı. Ben bir toplumsal olayın, olgunun, değerin sözcüsü olmakla yetinmem. Duygularımı da işin içine katarım. O duyguların kaynağı bireysel tarihimdir. Yalnız bir çocuktum ben. Kardeşim yoktu. Çevreme uyum sağlamakta zorlanırdım bu yüzden. Bu yalnızlık duygusu mesela, eserlerimin inşasında etkili olmuştur. Bunları şimdi kolayca söyleyebiliyorum, ama eskiden böyle kolay söyleyemezdim.

Radio ve televizyon programcılığı, dergicilik, gazetecilik derken, kuşkusuz bunların hepsinin üstünde olan yazar kimliğinizle tanındınız. Bugünkü yerinizi öngörmüş müydünüz?

Hayır. İlk öykülerimi yazmaya başladığımda üniversitedeydim. Günün birinde kitaplarının raflarında kitapları olan bir yazar olmanın hayallerini kurardım elbette. Üniversitede hocalık yapmanın hayalini de kurmuştum. Fakat şimdi bu kadarını hayal etmemiştim diyebiliyorum. Radio ve televizyon programları yapacağımı, yeni yazarlar yetiştireceğimi, kitaplarımın yayımlanmakla kalmayıp ödülleri alacağını, birçok dile çevrilerek yurt dışında satacağını, yani bütün bunların hepsinin birden gerçekleşebileceğini hiç

düşünmemiştim. Şükürler olsun, hepsini gördüm. Şu an başka hayallerim var, inşallah onlar da bir gün gerçekleşir. Hayal kurmaktan asla vazgeçmem.

Geçtiğimiz günlerde, “Yazmak bir direniştir. Kendini ortaya koyma ve var etme ihtiyacıdır. Aynı zamanda bir arınma imkânıdır.” diyerek bir tanımlama yapmıştınız. Bu sözünüzü biraz açar mısınız?

Bana göre yazmak öncelikle bir keşif yolculuğudur. Yazarlar var olan ama bir yerlerde gizli gerçekleri bulmanın mücadelesini verirler. Radarları, yani sezgileri başka insanlara oranla daha hassastır. Orta Çağ’da henüz bilinmeyen ülkeler vardı. Yazarları bu ülkeleri keşfetmeye çalışan insanlara benzetirim. Kendi haritamı çizmeye çalışıyorum. Bu arayışta aslında kendimi arıyorum. Kendimde zamanla fark etmediğim bazı karanlık köşeleri görüyorum. Karanlıkta bırakılmış... Belki zamanla kendimi korumak için karanlık bıraktığım şeyler, bilemiyorum. Yazarken korunmasız ve savunmasız oluyorsunuz. Dolayısıyla biraz da o yüzden kendinizi keşfediyorsunuz. Başkalarını keşfederken kendinizi de tanıyorsunuz. Kendinizi inşa ediyorsunuz. Sayfalar dolusu yazdığım onca kitaba rağmen hâlâ yazı otururken heyecanlıyım. Bunun nedeni sürekli arayış içinde olmamdır. Keşfedeceğim şeylerin heyecanı...

Direnış, benim dünyamda oldukça geniş bir anlama sahiptir. Edebiyatın dünyadaki kötülüğe, sıradanlaşmaya, vasatlaşmaya karşı bir direniş olduğunu düşünürüm. Edebiyatın içinde sadece yazmak yok, okumak da var. Başkalarının sesini de

duymamız lazım. Öyle bir çağda yaşıyoruz ki birbirimizin sesine, varlığına sağır kalmaya başladık. Edebiyat tıkanmış yolları açar, sağırlığı giderir. Hele şimdi, metaverse gibi kavramların konuşulduğu dijital dünyada edebiyat bir direniştir.

O Pazartesi Eminönü hikâyelerinde bir çok karakterin hafta başında neler yaşadığını görüyoruz. Sizin pazartesisiniz nasıl geçiyor? Bir hikâyesi olsa nasıl olurdu merak ediyoruz.

Çalışan insanlar için bildiğim kadarıyla son 20-25 yılda ortaya çıkmış “Pazartesi Sendromu” vardır. Ben yıllardır bu sendromu yaşamıyorum. Çünkü haftanın 7 günü çalışıyorum. Pazartesiler benim için artık her gün gibi. Pazartesi benim için sıradan bir gün hâline dönüştü. Senaryo, dergi veya gazete için, çevrimiçi derslerim için mutlaka yapacağım bir şeyler olur. 43 yıllık bir çalışma hayatım var. Hiç işsiz kalmadım. Farklı meslekler icra ettim. Nefret ettiğim işlerde de çalıştım. Hepsi istediğimi yazabilmek içindi. Ama şimdi sadece sevdiğim işleri yapıyorum. Bazı yazarlar gibi aileden büyük gayrimenkuller görmedik, orta hâlli bir ailede büyüdüm. Şükürler olsun hiçbir gece aç yatmadık ama öte yandan çok şeyden de mahrumduk. Dedem ve babamın sağladığı imkânlar sayesinde iyi bir eğitim aldım. İyi bir hayat yaşadım, ama hep çalışmak zorundaydım. Acaba çalışmasaydım 19 kitap yerine 26 kitap yazar mıydım? Emin değilim. Yaşadıklarım bana çok şey öğretti. Dededen kalma ticari bir iş vardı. Hiç sevmeyerek idare ettim. Ben de pazartesi

sendromunu işte o zamanlarda yaşırdım. Fakat şimdi anlıyorum ki o çevrede birçok insan tanımışım. O Pazartesi Eminönü kitabı bu sayede çıktı.

Aynı kitapta, “Mükemmellik kaygısının bir kusur olduğunu düşünüyorum artık.” diyorsunuz. Önceden bu kaygıyı yaşayan biri olarak mı yazdınız?

Evet. Özgüven eksikliğim olduğunu düşünüyorum. Zamanla bu açmazı aştım. Artık mükemmelliği aramıyorum. Zaten insan eli ile yapılan hiçbir şey mükemmel değildir. Ama muhteşemlikten bahsedebiliriz. Arada önemli bir fark vardır. İyinin iyisi hep olsa da ben her zaman elimden gelenin en iyisini yapmaya gayret ederim. Sevdiğim şair ve şarkıcı Leonard Cohen’in “Anthem” adlı şarkısında “Mükemmelliği unutun. Her şeyde bir çatlak vardır. Işık da oradan girer.” diyor. Gerçekten güzel bir anlatım bu. Dolayısıyla mükemmellik kaygısı taşıyanları gördüğümde buruk bir gülümseme oluşur yüzümde.

Bir sonraki sur içi kitabınız ne zaman çıkacak? Fatih’te geçen hikâyeleri merakla bekliyoruz.

Kısmetse ya 5. ya da 6. kitapta hikâyeler sur içinde geçecek. Sur içi kitabı benim için çok özel. Çünkü eski İstanbul. Hep şunu söylerim 1453’te Fatih Sultan Mehmet Kostantiniye’yi fethetti ama Üsküdar ve Kadıköy zaten 100 yıl önce Osmanlı’nın elindeydi. Dolayısıyla İstanbul denilince kastettiğimiz yer burası, yani Fatih. Türkler, yüzyıllarca fethetmeyi hayal ettikleri şehre neredeyse bir yüzme mesafesinden bakıyorlar. Biz o topraklarda yaşıyoruz. İstanbul’un kendisi zaten yaşanmış birçok hikayeyi barındırıyor. Bu sebeple Sur içi kitabı benim için çok kıymetli.

Herkese sorduğum şu soruya sizden de yanıt beklerim: Hangi esere sahip olmak isterdiniz?

Esaslı ve zor bir soru. İki farklı cevap vereceğim. Bana ait olmasını istediğim edebî eser Marcel Proust’un Kayıp Zamanın İzinde kitabı olurdu. Proust benim hayatımda önemli bir yer tutar. Bir romanda aradığım her şeyi onda bulabilirim. Virginia Woolf’un Deniz Feneri’ni de yazmış olmayı isterdim. Resim koleksiyonuma koyabileceğim bir eser seçmem gerekirse Diego Velázquez’in Meninas (Nedimeler) tablosunu seçerdim. ▲

ÖYLE BİR ÇAĞDA YAŞIYORUZ Kİ BİRBİRİMİZİN SADECE YAZMAK YOK, OKUMAK DA VAR. BAŞKALARININ SESİNİ DE DUYMAMIZ LAZIM. EDEBİYATIN İÇİNDE SESİNE, VARLIĞINA SAĞIR KALMAYA BAŞLADIK. EDEBİYAT TIKANMIŞ YOLLARI AÇAR, SAĞIRLIĞI GİDERİR.

DİJİTAL DÜNYADA KİŞİSEL EĞİTİM AVANTAJLARI VE TEKNOLOJİ İMKÂN LARI İLE KENDİNİ GELİŞTİRMEK

>

Teknoloji imkânlarının her geçen gün gelişmesi, uzaktan eğitimin ve e-learning (e-öğrenme) platformlarının çoğalmasıyla, dijital eğitim fırsatları ve kariyer yapma olanakları da arttı. Dijitalde vakit geçirilebilecek milyonlarca seçenek varken, doğru eğitimleri doğru yerden almak size bir adım öne geçme imkânı sağlıyor.

Pandemi sürecinde dünyanın köklü üniversiteleri, dünyanın önemli kütüphaneleri data altyapısını herkese açmaya başladı. Öte yandan artık gelişen dünyada sadece akademik kariyer yetersiz hâle geldi, değişen sektörel bilgileri anında öğrenmek, çağdan kopmamak için sertifika programları olmazsa olmaz eğitimler arasına girdi. Hem CV'leri çeşitlendirmek ve zenginleştirmek hem mesleki gelişimi arttırmak için dijital eğitimlere olan rağbet arttı. Bugün başlı başına youtube gibi video platformları ve podcast platformları da insanlara ulaşıldığı alanda çok şey katmaya başladı.

Sizler için dünyada ve Türkiye'de en çok kullanılan en faydalı eğitim site/uygulama ve eğitim portallarını derledik. Umarım bu yazıyı takip ettikten sonra sizde kendinize uyan bir eğitime başlar dijital dünyada kariyer yolculuğuna başlarsınız.

SAİD ERCAN

BTK AKADEMİ

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun (BTK) bilimsel, teknolojik ve sürekli kendini yenileyen eğitim anlayışı ile Kurumumuza, sektöre ve Ülkemize katkı sağlayacak alanında öncü, tanınmış, güvenilir ve saygın bir eğitim merkezi oluşturmak amacıyla kurulmuştur.

BTK Akademi bünyesinde gerçekleştirilen programlar, konusunda uzman iç eğitimcilerimizin yanı sıra, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ile ulusal ve uluslararası diğer tüm paydaşlarımızın iş birliği ve katkılarıyla hazırlanmaktadır. www.btkakademi.gov.tr/portal

COURSERA

Stanford Üniversitesi'nden Bilgisayar Bilimleri profesörü Andrew Ng ve Daphne Koller tarafından kurulmuş, çeşitli alanlarda ve konularda kitlesel çevrimiçi açık ders ya da herkes tarafından yararlanılabilecek, ücretsiz çevrimiçi eğitim veren bir sosyal girişimcilik kuruluşudur.

Üniversiteler arası iş birliği ile eğitim konularını sürekli genişletmektedir. Mühendislik, beşerî bilimler, tıp,

biyoloji, sosyal bilimler, matematik, fizik, işletme, hukuk ve daha birçok alanda hizmet vermektedir. Dünyanın dört bir yanından 60 milyonu aşkın kayıtlı kullanıcıya ve 4.300'den fazla ders içeriğine sahiptir. Dünyanın en iyi 200'den fazla üniversitesi ve endüstri eğitimcisi Coursera ile iş birliği içerisinde kurslar, uzmanlıklar, sertifikalar ve diploma programları sunmaktadır.

www.coursera.org

UDEMY

Kurucusu bir Türk olan Udemey çevrimiçi açık ders ve bir çevrimiçi öğrenme platformudur.

40 milyondan fazla öğrenciye ulaşan Udemey’de 50 bin öğretim görevlisi yaklaşık 65 dilde eğitimler vermektedir. Platforma 4,80 milyondan fazla kurs kaydı yapılmıştır. Udemey ayrıca 7 binden fazla işletme müşterisine sahiptir. İş gazetesi Fortune, şirketlerin (Udemey for Business) %80’inin çalışanlarını terfi ettirmek için Udemey kullandığını belirtmiştir. Öğrenciler, büyük ölçüde işle ilgili becerilerini geliştirme aracı olarak buradaki kurslara katılmaktadırlar. Udemey, eğitmenlerin seçtikleri konularda çevrimiçi kurslar oluşturmalarına izin veren bir platformdur. Eğitmenler Udemey’nin kurs geliştirme araçlarını kullanarak kurs oluşturmak için video, PowerPoint sunumları, PDF belgeleri, ses dosyaları, zip dosyaları ve canlı dersler yükleyebilmektedirler.

Udemey web sitesinde 155 binden fazla kurs bulunmaktadır. www.udemy.com

KHAN ACADEMY

2006 yılında eğitimci Salman Khan tarafından "herkese, her yerde, dünya standartlarında, bedelsiz eğitim" sloganıyla kurulmuş, kâr amacı gütmeyen bir eğitim kuruluşudur. Platform, internet üzerinden birçok farklı alan ve seviye için hazırlanan ders videoları, interaktif alıştırma ve testler ile bireysel öğrenme için oyunlaştırma mekanizmalarıyla desteklenen bir kütüphane ve aynı zamanda öğrencinin seviyesini tespit ederek yönlendirebilen, öğrenme verisini öğretmen ya da velilere raporlayabilen kişiselleştirilmiş bir eğitim aracı sunmaktadır. Her yıl 100 milyon öğrenci ve 2 milyon öğretmen tarafından kullanılan Khan Academy’nin yayımladığı tüm içerik dünya çapında herkesin kullanımına bedelsiz olarak açıktır. www.khanacademy.org.tr/

EDX

edX, Harvard ve MIT tarafından oluşturulan açık bir çevrimiçi kurs sağlayıcısıdır. Bu platformda bazı ücretsiz kurslar da dâhil olmak üzere, dünya genelinde öğrenci topluluklarına çeşitli disiplinlerde üniversite düzeyinde çevrimiçi kurslar verilmektedir. edX takipçilerine tanınmış birçok üniversitede çeşitli bölümlerden ders alabilme imkânı sunmaktadır. Ayrıca bu dersler sonunda sertifika verilmektedir. Bazı büyük ortaklarının arasında Harvard, Berkeley, Dartmouth, Georgetown ve Chicago Üniversitesi yer almaktadır www.edx.org

SKILLSHARE

Skillshare, günde çok az süre ayırabilen öğrenciler için “bit boyutunda” sınıflar sağlar. Sitede film, yazı, teknoloji, yaşam tarzı ve birçok konuda 500’den fazla ücretsiz sınıf ve birkaç bin özel sınıf vardır. Derslerin çoğu etkileşim odaklıdır www.skillshare.com/

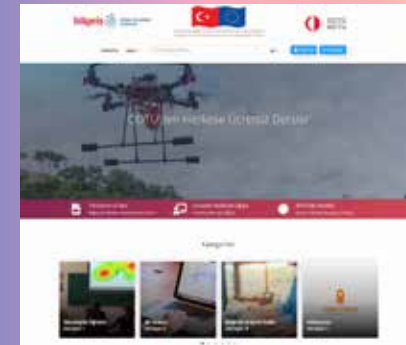
PLURALSIGHT

Pluralsight, BT yöneticileri ve yaratıcı profesyoneller için çeşitli video eğitim kursları sunan özel bir çevrimiçi eğitim şirkettir. Platforma abone olunduktan sonra yazılım, 3D geliştirme, görsel efekt, tasarım, oyun tasarımı, web tasarımı ve CAD yazılımı dersleri takip edilebiliyor www.pluralsight.com

ODTÜ BİLGEİŞ

17 Aralık 2015 tarihinde hayata geçirilen Bilgeiş, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) tarafından Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından desteklenen bir projedir. Bilgeiş projesindeki amaç, herkese 100 adet online eğitim sağlamaktır. Siteye giriş yapıp kayıt olduktan sonra online sertifikalı eğitimlere başlayabilirsiniz. Sitedeki eğitimlerin tamamı ücretsiz olarak alınabilmektedir. Bu eğitimlerin bazıları şunlardır:

Tasarım Odaklı Düşünme'ye Giriş
Bilişimle Girişimci Kadın
InDesign ile Broşür Tasarımı
Adobe Illustrator CC 2015 Kullanarak İnfografik Tasarımı
Adobe Photoshop Temelleri
WordPress Kullanarak Web Sitesi Hazırlama
Ürün Fotoğrafçılığı
Arama Motoru Optimizasyonu (SEO)
İşiniz İçin Sosyal Medya
Dijital Pazarlama Yöntemleri
www.bilgeis.net

GOOGLE DİJİTAL ATÖLYE

Google tarafından sunulan Dijital Atölye, "Dijital Pazarlamanın Temelleri" isimli sertifikalı kursu ücretsiz bir şekilde sunmaktadır. 26 modülden oluşan başlangıç düzeyindeki bu eğitim, 40 saat kadar sürmektedir. Web sitesinde ortalama 25 kurs bulunuyor ve sadece "Dijital Pazarlamanın Temelleri" isimli kursa sertifikasyon bulunuyor. Eğitimdeki bazı modüller şunlardan oluşuyor: Dijital Pazarlama, Dijital fırsatı yakalayın, Online Varlığınızı Oluşturun,, Aramayla Keşfedin, Yerelde Fark Edilin, Uzun vadeli bir sosyal medya planı oluşturun, Mobil Olanakları Kullanın, Online Mağazanızı Kurun.

www.learn.digital.withgoogle.com/dijitalatolye

TURKCELL AKADEMİ

Turkcell tarafından 2014 yılında hayata geçen Turkcell Akademi, online eğitim sunan bir platformdur. Turkcell Akademi’de pazarlama, satış, mobil uygulama geliştirme, girişimcilik ve kişisel gelişim gibi farklı kategorilerde eğitimler sunulmaktadır. Site üzerinde az sayıda sertifikalı kurs da bulunmaktadır. Bu kurslardan bazıları şunlardır: Pazarlama Sertifika Programı, Turkcell Engelsiz Yaşam Eğitimleri, Kullanıcıdan Doğan Yenilikçilik, Eğitime Giriş Rehberi, Girişimcilik 101: Müşterinizi Tanıyın, Girişimcilik 102: Müşteriniz İçin Ne Yapabilirsiniz? Girişimciliğe Dair En Çok Merak Edilenler Pazarlama Sertifika Programı www.turkcellakademi.com

Geleneksel
Alışverişin
Merkezi:

SEMT PAZAR LARI

MODERN KENT YAŞAMI, ÖNÜMÜZE SUNULAN ENVAI ÇEŞİT SEÇENEK, DİJİTAL MAĞAZALAR, ÜRÜN TANITIMI İÇİN HARCANAN DEVASA TUTARLARDA REKLAM BÜTÇELERİ... ARTIK MUTFAĞIMIZDAKİ MEYVE SEBZE, HATTA YEMEKLERİMİZ BİLE HAZIR HÂLDE BİR TIKLA KAPIMIZA KADAR GELİYOR. BU İMKÂNLARIN KOŞTURMACA İÇİNDE GEÇEN HAYATIMIZI KOLAYLAŞTIRDIĞI YADSINAMAZ BİR GERÇEK ELBETTE. ANCAK SEMTLERDE KURULAN PAZARLARDA GEZİNEREK ALIŞVERİŞ YAPMANIN YERİNİ HİÇBİRİ TUTMUYOR. SEMT PAZARLARINDA GÖNLÜMÜZÜ ÇELECEK REKLAMLAR OLMASA DA ESNAFLA KURULAN SAMİMİ İLİŞKİNİN İÇİMİZDE UYANDIRDIĞI GÜVEN DUYGUSU, DAHASI HER ŞEYİN EN İYİSİNİ, EN DOĞALINI SEÇME ŞANSIMIZ VAR.

KAMUSAL BİR MEKÂN OLMANIN ÖTESİNDE SEMT PAZARLARI

Semt pazarları Türkiye'nin her yerinde haftanın belli bir gününde belli bir mekânda kurulur. Şehirlerin hemen her semtinin kendine özel bir pazar günü vardır. Geleneksel alışveriş kültürünün en canlı şekilde yaşatıldığı semt pazarlarında insanlar tezgâhlar arasında dolaşarak ekseriyetle evin haftalık gıda, meyve-sebze ihtiyacını en ucuz ve kaliteli yoldan temin etmeye çalışırlar. Özellikle evin ihtiyaçlarını en iyi bilen ev hanımları, anneler için, pazar günleri kaçınılmaz bir fırsattır. Özenle dizilmiş meyve-sebze tezgâhlarını, giyim kuşam, temizlik malzemesi, kap kacak satan esnafı tek tek dolaşarak diledikleri yerden bütçelerine en uygun ve en kaliteli olanı alıp eve getirmeyi çok severler. Pazarlar, bizim kültürümüzde geleneksel bir sosyalleşme ortamıdır. Semtin yaşam standartlarını, üretim tarzlarını, tüketim alışkanlıkları, alışveriş usullerini yansıtır. İstanbul'un bütün ilçelerinde, ayrı ayrı semtlerde belli günlerde pazarlar kurulur. Ülkemizin en köklü ve büyük pazarlarına sahip olmak bakımından Fatih oldukça şanslı bir ilçedir. Burada haftanın her günü bir semt pazar tezgâhlarıyla şenlenir.

PAZAR GELENEKLERİ

Eskiden surlarla çevrilmiş şehirlerde tarım ürünlerinin satılması yasaktı. Çevre köylerden gelen satıcılar mallarını kale kapılarının yanında kendilerine ayrılmış yerlerde satarlardı. Zamanla kentlerin büyümesi sonucunda açık alanlarda semt pazarları kurulmaya başlandı. Kendi içinde bir düzen ve disipline sahip olan bu pazarlar, günümüze kadar önemini kaybetmeden gelmeyi başardı.

Kurulum yerine ve halkın ihtiyaçlarına bağlı olarak bazı farklılıklar gösteren semt pazarları, aynı günlerde aynı mekânlarda müşterilerini ağırıyor ve genelde kuruldukları günün adıyla, örneğin Çarşamba Pazarı gibi veya semtin adıyla biliniyorlar.

Fotoğraf: İhsan İlze

Cami önünde satıcılar, Üsküdar, 1890 – 1900, Amerikan Kongre Kütüphanesi arşivi

Bu pazarlar sadece ürün alışverişinin yapıldığı yerler değil, aynı zamanda gündelik hayatın neşesinin de örgütlendiği alanlar olarak karşımıza çıkıyorlar. Zira taze ürün alışverişi yapmak isteyen her ekonomik kesimden alıcıya hitap ederken aynı zamanda semtin geleneksel dokusunu da tamamlayan şen atmosferiyle bir gezip görülecek bir cazibe merkezi olmayı sürdürüyorlar

Pazarda esnaf ve müşteri ilişkilerini belirleyen ilkelerin zeminini elbette dinî ve örfi kurallar oluşturuyor. Belediyeler de yasalar doğrultusunda pazar düzenini, asayişî zabıta marifetiyle denetliyorlar. En dikkat edilen husus, sabahın ilk saatleriyle bütün tezgâhların kurulmuş olmasıdır. Çünkü bütün pazarlarda en iyi, tecrübeli alıcılar her zaman ilk müşterilerdir. Bu arada unutmadan, işe hayır duasıyla başlamak âdettendir. Hâlen bazı pazarlarda hoparlörlerden dua yapılmadan, esnaf ve müşteriler ellerini semaya kaldırmadan alışverişe başlanmaz.

ÇIĞIRTKANLIK

Semt pazarları, en eski ve eğlenceli pazarlama stratejileriyle işler. İnsanları tezgâhlara davet eden çığırkanlar pazarların olmazsa olmazıdır. Çığırkan, herhangi bir ürün üzerine ilgi toplamak, müşteri çekmek ve ahaliyi toplamak için yüksek sesle bağırır. İlginç jargolarına kayıtsız kalmak imkânsızdır. Hatta söylenene göre radyo reklamcılığı ilhamını bu pazar çığırkanlardan almış.

PAZAR TEZGÂHLARINDA MİZAH

Semt pazarları, sosyal yapıya dair bize çok şey söyler. Ciddiyetin sınırlarına tutsak olmadan, gülmenin olanaklarından yararlanarak bakanlar pazar tezgâhlarında mizahi sahnelerin en muhteşem örneklerine şahit olurlar. Pazarı turlarken gündelik olaylara değinen mizahla harmanlanmış etiketler mutlaka göze çarpar ve ince, zekice kurgulanmış

ibareler, sözcükler yüzlerde gülümsemeye sebep olur. Ayrıca pazara yolu düşen hemen herkes komik, absürt görüntülerin sevimli aktörlerini şıp diye tanıyiverir: bir başkasının elindeki ürünü çekıştirmeye çalışan teyzeler, ürünün kilosunu eliyle kestirmeye çalışan satıcılar, pazara bisikletle giren şaşkınlar, pazar çantası taşımaları için annesinin yanında isteksizce pazara sürüklenmiş oğlan çocukları... Bütün bunlar pazar sosyalliğinden keyifli enstantaneler yansıtan detaylardır.

ŞEHRİN EN BÜYÜĞÜ; İĞNE ATSANIZ YERE DÜŞMEYEN ÇARŞAMBA PAZARI
İstanbul'un en büyük ve en zengin semt pazarı, Fatih'te 7 ana cadde 17 sokak üzerinde kurulan Çarşamba Pazarı'dır. 1297 esnaf 4 bin 811 sergi tahtasıyla hizmet veren Çarşamba Pazarı yaz kış demeden her hafta mahşeri bir kalabalığa sahne olur. "Burada yok yok." deyiminin vücut bulduğu yerdir.

Fatih'te ayrıca Fındıkzade'de Cuma Pazarı, Karagümrük'te Pazartesi Pazarı, Kocamustafapaşa'da Perşembe Pazarı, Mevlanakapı'da Salı Pazarı, Balat'ta Kastamonu Köy Pazarı her hafta büyük kalabalıklara hizmet vermektedir. Yine Beşiktaş, Üsküdar, Kadıköy, Şişli, Eyüp ve Sarıyer'de İstanbul'un büyük pazarları kurulur. Saydığımız pazarların çoğu, zengin muhtevalarıyla başka semtlerden insanları kendilerine çekmeyi başarırlar.

Ne internet alışverişinin yaygınlaşması ne modern AVM'ler dünyanın bu en eski alışveriş geleneğini kesecek güce sahiptir. Zamanın alışkanlıklarına kendini uydurmayı bilen dinamik yapılarıyla pazarlar asla yarıştan kopmaya niyetli değil. Hatta kaliteli, hesaplı, birebir alışverişin keyfini yaşattıkları için her zaman bir adım öndeler.

SAĞLIĞI
DESTEKLEYİCİKİŞİ
SEBZELERİ

KÜBRA IŞIKTAŞ

Corona Virüs vakasının ortaya çıkmasının ardından herkes bağışıklığı güçlendirmek için hangi besinler tüketilmeli sorusuna yanıt aramaya başladı. Özellikle de havaların soğumasıyla, sürekli öksüren, hapsiran ve elinde peçeteyle gezenlerle sık karşılaşmaya başladık. Çünkü kış aylarında güneş ışınları azaldığı için virüs ve bakteri kaynaklı hastalıklar artmaya başlıyor. Ama doğa her zamanki insan dostu yaklaşımı ile kış sebzelerinde fenotik içeriğini arttırarak bağışıklığımızı güçlendirmeye ve hızlı iyileşmemize yardımcı oluyor.

BROKOLİ

Kansere karşı önleyiciliği vardır

Brokoli içerisinde yüksek oranda sülforafan barındırmaktadır. Yapılan bilimsel çalışmalar sülforafan içeren besinlerin tüketilmesinin kansere karşı önleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

Kemik ve diş sağlığını güçlendirir.

K vitamini, kalsiyum, magnezyum, çinko ve fosfor açısından zengin olduğu için kemik ve dişleri güçlü tutar. İçerdiği C vitamini, kalsiyum kemferol ve periodontal, dişler sağlığını olumlu etkiler. Yeterli miktarda K vitamini tüketmek kalsiyum emilimini artırır ve kemik sağlığını iyileştirir. Bir fincan kıyılmış brokoli günlük K vitamini ihtiyacın tamamını ve günlük kalsiyum ihtiyacının yarısını sağlar.

Brokoli sindirim sistemini güçlendirir

Brokoli içerisinde yoğun lif olması sindirim sistemi için oldukça faydalıdır. Lifli gıdaların beslenme düzeninde bolca tüketilmesi, sindirim sisteminin sağlıklı çalışması için gereklidir. Düzenli şekilde lifli gıdaların tüketilmesi, kilo kontrolü bakımından da önemlidir.

Brokoli kalp sağlığını korur

Brokolide bulunan antioksidanlar genel kalp krizi riskini azaltır ve kalp sağlığını destekler. Sülforafan ve glukorafanın bileşikleri bağırsaktaki safra asitlerine bağlanarak kötü kolesterol (LDL) seviyelerini azaltır ve kalbin normal çalışmasına destek olur.

PIRASA

Kan damarlarını korur

Pırasalar, kan damarlarının astarlarını serbest radikallere karşı koruyan bir flavonoid olan kaempferol içerir. Kaempferol, doğal bir dilatör olarak görev yapan ve kan damarlarını gevşeten nitrik oksit üretimini uyarır.

Kemik sağlığı

Pırasadaki yüksek K vitamini, kemik sağlığı için hayati önemi olan bir protein olan osteokalsini aktive eder.

Kronik iltihap riskini azaltır

K Vitamini diyabet, obezite ve romatoid artrit gibi kronik enflamatuar hastalıklara karşı savaşabilen anti-enflamatuar özelliklere sahiptir. Pırasadaki bol miktarda K vitamini, kronik enflamatuar hastalıkları ve atardamarların istenmeyen kireçlenmelerini önler.

Zayıflamayı destekler

100 gram pırasa da 61 kcal enerji vardır. Pırasa doğal bir iştah kesicidir. Yüksek lif içeriği, dolgunluk hissi sağlayarak açlığınızı bastırır. Pırasalarda bulunan hem çözünür hem de çözünmeyen lifler bağırsak aktivitesini düzenler ve şişkinliği azaltır.

ISPANAK

Vitamin değeri yüksektir

Ispanak bol miktarda C, E ve B vitaminleri, magnezyum, demir ve kalsiyum içerir. Bu nedenle besin değeri yüksektir. Ispanak, içerdiği A vitamini nedeniyle göz sağlığı için yararlıdır.

Kalp damar hastalıklarına karşı koruyucu

Ispanak, sağlık açısından önemli bir risk olan pıhtılaşmayı yavaşlatır, kalp ve damar hastalıklarına karşı koruma sağlar.

Hamilelik dönemindeki folik asit desteği

Kadınların özellikle hamilelik dönemlerinde ihtiyaç duydukları folik asidi elde etmelerinin en doğal yolu ıspanak yemekten geçer. Çünkü ıspanakta bolca folik asit bulunur.

Ispanaktaki demir emilimi

Ispanak ile birlikte kalsiyum içeren yoğurt bir arada tüketilmemelidir. Ispanaktaki demir ile yoğurttaki kalsiyum birbirlerinin emilimini engellemektedir. Bu nedenle beraber tüketildiğinde ıspanaktan beklenen faydayı sağlayamaz.

BALKABAĞI

Kemik gelişimi ve kansızlığa büyük etki sağlar

Balkabağı demir, potasyum, kalsiyum, fosfor gibi önemli minarelleri de içeriğinde barındırır. Bu sayede sağlıklı kemik gelişmesi ve kansızlığa karşı da önemli rol oynar.

Kanserle savaşta rol oynar

Hem Alfa hem de beta karoten miktarı birçok sebzededen daha fazla balkabağında mevcuttur. Karoten içeriği yüksek besinlerle beslenmenin kanserle savaşmada önemli rolü bulunur.

Kalp ve bağırsak sağlığında önemli rol oynar

İyi bir lif kaynağı olan bal kabağı, hem kalp hem de bağırsak sağlığı açısından büyük önem taşır. Yarım fincan bal kabağı 3 gramın üzerinde lif içerir. Yüksek oranda lif tüketimi kolesterol seviyesinin düşmesine dolayısıyla kalp sağlığının korunmasında etki sağlar. Lif tüketiminin artması ile tokluk süresi uzar.

Göz sağlığına katkısı vardır

Güçlü bir A vitamini kaynağıdır ve içeriğindeki zeaksantin isimli karotenoid ile göz sağlığının korunmasına yardımcı olur.

KARNABAHAAR

Kemik ve kas yapısını güçlendirir

K vitamini bakımından zengin olduğu için kemik ve kas yapısını güçlendirici etkisi vardır.

Kış aylarında hastalıklardan korur

Karnabahardaki selenyum bağışıklık sistemini korumaya yardımcı olur. Özellikle kış aylarında ana yemeklerde bol bol tüketebilirsiniz.

Ağrı kesicidir

İçerdiği etkin maddelerden biri de antimigraine'dir. Bu özelliği sayesinde uzun süreli tükettildiğinde migrene karşı savaşma özelliği de bulunuyor. İçeriğindeki K vitamini ve omega-3 yağ asitleri sayesinde kronik ağrılara ve hatta romatizmaya iyi geliyor.

Demirin emilimine yardımcı olur

Karnabaharda bulunan C vitamini kandaki demirin emilimine yardımcı olur. Bu, vücuttaki hemogloblin sayısını arttırmaya yardımcı olur

LAHANA

Kalp sağlığını ve kolesterolü düzenler

Lahana, LDL kolesterol seviyelerini düşürerek, kan basıncını azaltarak ve trombosit oluşumunu önleyerek kardiyovasküler hastalık riskini azaltan polifenoller bakımından zengindir. Ayrıca lahana, safra asitlerini bağlayarak, kötü kolesterol seviyenizi düşürmenize yardımcı olur.

Enfeksiyonlara karşı koruyor

C vitamini yönünden birçok sebzeye göre içeriği çok daha kuvvetli olan beyaz lahana enfeksiyonlara karşı koruyor, bağışıklığı güçlendiriyor. Beyaz lahananın 100 gramı, günlük C vitamini ihtiyacının yüzde 40'ını karşılıyor.

Sinirleri güçlendiriyor

Beyaz lahana tiamin, riboflavin ve niasin gibi B grubu vitamin içeriği de yüksek bir sebze. B grubu vitaminler özellikle sinir sistemi için son derece faydalı. Aynı zamanda bağışıklık kuvvetlendirici özellikleri de var. 1 porsiyon kadar beyaz lahana yemeği ya da salatasını tükettiğinizde günlük B vitamini ihtiyacınızın yüzde 10'unu karşılayabilirsiniz.

Bağışıklığı artırır.

Lahana yüksek C vitamini içeriği nedeniyle bağışıklık sistemini güçlendirmede ve serbest radikallerle savaşmada önemli bir rol oynar. ▲

EVDEYKEN NEYİ ÖZLEDİM?

ÇOCUK VE GENÇ
YETENEKLER
RESİM YARIŞMASI
SONUÇLANDI

GEÇMİŞE DÖNÜP BAKTIĞIMIZDA TARİHTE YAŞANAN SALGIN HASTALIKLARIN GERİYE NASIL BİR DÜNYA BIRAKTIĞINI GÖREBİLİR, İÇİNDEN GEÇTİĞİMİZ ZAMANLARIN NE MANAYA GELDİĞİNİ DAHA İYİ İDRAK EDEBİLİRİZ. SANAT BUGÜN DE VAR, SANATIN SAĞALTICI VASFI BUGÜN İÇİN DE GEÇERLİ. ÖZELLİKLE ETKİYE EN AÇIK KESİMİ TEMSİL EDEN ÇOCUKLAR VE GENÇLERİN DÜNYASINDA SANAT SUNDUĞU İMKÂNLARLA HAYATİ ÖNEME SAHİP. FATİH BELEDİYESİ BU YAKLAŞIMDAN HAREKETLE GÜZEL, BİR O KADAR DA KIŞKIRTICI BİR SORUYLA ÇOCUK VE GENÇLERİN ÖNÜNDE YARATICI BİR ALAN AÇTI: EVDEYKEN NEYİ ÖZLEDİM?

Naz Halacıoğlu

Feyza Betül Özalp

A klımızda yer etmiş büyük sanat yapıtlarının çoğu aslında zor zamanların ürünüdür. Savaşlar, hastalıklar, ayrılıklar, yoksulluk ve hüznün... Hepsi hayatımızda derin izler bırakır. Sanatsal beceriler böyle anlarda güçlü bir refleksle kendini gösterir ve büyük yapıtlar ortaya çıkar. Hepsinden öte sanat verdiği sınavlarla olgunlaşan insanın kendi varlığını anlamlandırmasına yardım eder, kendini tanımasını sağlar. Bir çırpıda hatırlayalım hadi, Picasso'nun Guernica'sı savaşın trajedisini, Frida Kahlo'nun birçok resmi hastalığın ve yalnızlık duygusunun verdiği acıları, hüznü yansıtır. Van Gogh hayat boyunca yoksulluk çekmiş, içinden atamadığı sıkışmışlık hissini resim yaparak geçiştirmeye çabalamıştır. Bunun gibi sıkıntılı anlarında sanatın iyileştirici gücüne sığınan, renklerin derinliğinde sükûnet, cıvıltısında mutluluk bulan daha birçok isim sayabiliriz.

Sare Hacer Tuğrul

Kovid 19 Pandemisi hem bireysel hem toplumsal hayatımızı derinden etkiledi. Hayat ritmimizi, alışkanlıklarımızı değiştirdi. Geçmişe dönüp baktığımızda tarihte yaşanan salgın hastalıkların geriye nasıl bir dünya bıraktığını görebilir, içinden geçtiğimiz zamanların ne manaya geldiğini daha iyi idrak edebiliriz. Sanat bugün de var, sanatın sağaltıcı vasfı bugün için de geçerli. Özellikle etkiye en açık kesimi temsil eden çocuklar ve gençlerin dünyasında sanat sunduğu imkânlarla hayati öneme sahip.

Fatih Belediyesi bu yaklaşımdan hareketle güzel, bir o kadar da kışkırtıcı bir soruyla çocuk ve gençlerin önünde yaratıcı bir alan açtı: Evdeyken Neyi Özledim?

Bu soru aynı zamanda bir resim yarışmasına çağrıydı. Pandemide evlerde geçirdiğimiz yalıtılmış uzun zamanların bizde bıraktığı duygular, içimizde uyandırdığı ümitler, beklentiler... Genç yeteneklerin gözünden bu olağan dışı anların nasıl resmedileceği büyük merak konusuydu kuşkusuz.

MESAFE TANIMAYAN DUYGULAR TUVALE AKTARILDI

İlkokul, ortaokul ve lise olmak üzere 3 kategoride tertip edilen “Evdeyken Neyi Özledim” resim yarışması nihayet sonuca bağlandı. Yarışmaya Türkiye genelinden 300 civarında eser katıldı. Prof. Dr. Ahmet Albayrak, Doç. Dr. Ceyda Güler, ressam Cemal Toy, sanat yönetmeni Murat Küçükkayalı, karikatürist Şafak Tavkul, çizgi roman araştırmacısı Ümit Kireççi’den oluşan yarışma jürisi eserleri dikkatle inceledi. Dereceye giren resimler tespit edildi ve yarışma kapsamında 72 bin TL ödül dağıtıldı.

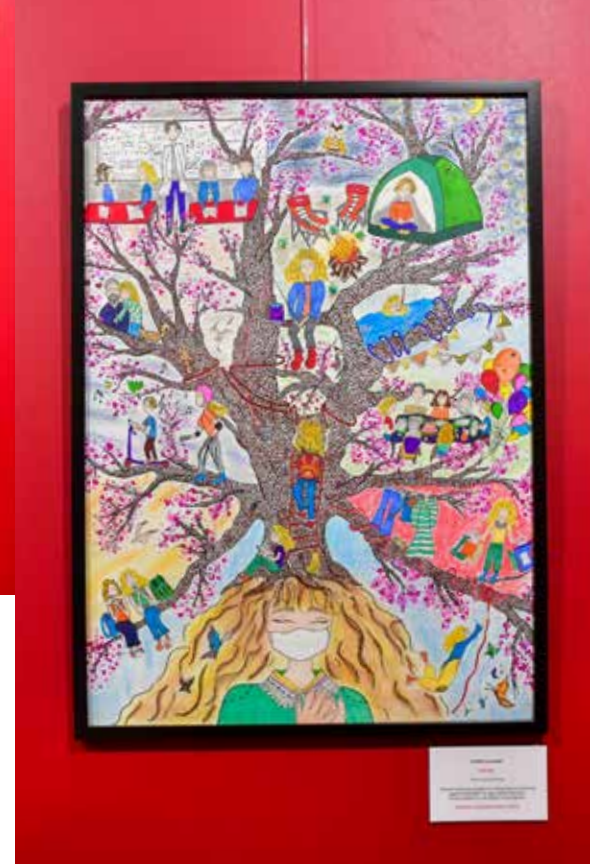
Fatih Belediye Başkanı M. Ergün Turan, belediyenin hizmet ve yatırımlarında gençlerin kültürel ve sanatsal faaliyetlerle kendilerini tanımalarına, geliştirmelerine fevkalade önem veren bir yaklaşımı benimsiyor. Nitekim bütün yoğunluğuna rağmen yarışmanın

Adasu Elkin

süreçleriyle yakından ilgilendi ve çıkan sonuçtan da memnun. Başkan Turan, Kadirga Sanat Galerilerinde gerçekleştirilen ödül töreninde yaptığı konuşmasında şu sözlerle yer verdi: “Çocuk ve gençlere yönelik düzenlediğimiz bu yarışma; sağlık, aile, okul, sanat, spor olmak üzere tüm sosyal hayatı etkileyen karantina sürecinden izler taşıyor. Sanatın iyileştirici ve birleştirici gücüyle birlikte, çocukların bu süreçte neyi özlediklerini tuvallerinde resmetmelerini, zamanlarını daha verimli geçirebilmelerini ve onları yeteneklerini geliştirmeye teşvik etmeyi amaçladık.”

“ÖZLEDİKLERİMİ KALBİMDE YEŞERTİP BÜYÜTTÜĞÜM BİR AĞAÇ OLARAK DÜŞÜNDÜM”
Ortaokul kategorisinde Başarı Ödülü’ne layık görülen genç ressam Zeynep İlay Şahin: “Pandemi sürecinde evdeyken en çok özlediklerimi kalbimde yeşertip büyüttüğüm bir ağaç olarak düşündüm. Çünkü evdeyken en çok doğayla iç içe olmayı özledim. Biz doğaya kavuşunca kaçırdığımız baharlar da geri gelecek. Bu yarışma sayesinde evde geçirdiğim zamanı çok eğlenceli ve verimli şekilde geçirdim.”

“SARILAMAYACAK KADAR UZAK ÖZLEYEBİLECEK KADAR YAKINIZ”
Lise kategorisinde Fatih Belediyesi Özel Ödülü’ne layık görülen Leyla Aykal, “Sarılamayacak kadar uzak, özleyecek kadar yakın bir birimize, ama insan en çok hayata sarılmayı özliyor. Benim hikâyem özlemden ibaret. Duygularımızı resimle aktarmamıza fırsat veren bu yarışmayı düzenleyen Fatih Belediyesi’ne teşekkür ederim.”

DERECEYE GİREN ESERLER KADIRGA SANAT GALERİLERİ’NDE SERGİLENİYOR

Yarışmada; Başarı Ödülü, Mansiyon, Fatih Belediyesi Özel Ödülü ve Sergileme Ödülü kazanan tüm resimler, Fatih Belediyesi Kadirga Sanat Galerileri’nde sergileniyor. Resim galerisi www.fatih.bel.tr ve kadirgasanat.com adreslerinden de görülebilir.

Dereceye giren eserler için dağıtılan ödüller

İlkokul Kategorisi
Fatih Belediyesi Özel Ödülü,
10 esere: 1.000 TL
Sergileme Ödülü, 8 eser.

Ortaokul Kategorisi
Başarı Ödülü,
3 esere: 2.000 TL

Mansiyon Ödülü,
10 esere: 1.500 TL

Fatih Belediyesi Özel Ödülü,
10 esere: 1.000 TL
Sergileme Ödülü, 15 eser.

Lise Kategorisi
Başarı Ödülü,
3 esere: 2.000 TL

Mansiyon Ödülü,
10 esere: 1.500 TL
Fatih Belediyesi Özel Ödülü,
10 esere: 1.000 TL
Sergileme Ödülü, 15 eser.

FOTOĞRAFIN GÖR DEDİĞİ

Yarışma
Katalogu

FATİH BELEDİYESİ'NİN TÜRKİYE FOTOĞRAF SANATI FEDERASYONU (TFSF) İLE BİRLİKTE BU YIL İKİNCİSİNİ DÜZENLEDİĞİ FOTOĞRAFIN GÖR DEDİĞİ FATİH BELEDİYESİ FOTOĞRAF YARIŞMASI'NDA DERECEYE GİRENLER BELLİ OLDU.

FATİH'İN HERHANGİ BİR YERİNİ, TARİHÎ VEYA MİMARİ ESERLERİNİ, İNSANLARINI VEYA SOKAKLARINI ANLATAN VE 'SERBEST VİZÖR', 'FOTOĞRAFLARLA BİR HİKÂYE ANLAT', 'ÇEK KURGULA YARIŞ' VE 'VIDEO ÇEK YARIŞ' OLMAK ÜZERE DÖRT FARKLI KATEGORİDE DÜZENLENEN YARIŞMADA DERECEYE GİRENLER YAKLAŞIK 200 BİN LİRA TUTARINDA ÖDÜL ALMAYA HAK KAZANDI.

BİRİNCİ
UĞUR ÇİMEN
Ayakkabıcı

İKİNCİ
HÜSEYİN OPRUKLU
Güvercin

ÜÇÜNCÜ
MELİH ERŞAHİN
Zeyrek'te Çocuklar

BİRİNCİ
SEBAHATTİN ÖZVEREN
Haliç Metro Köprü İnşaatı

FOTOĞRAFLARLA BİR HİKAYE ANLAT KATEGORİSİ

İKİNCİ

AYDIN SERTBAŞ

Ay ve Tarihî Eserlerimiz

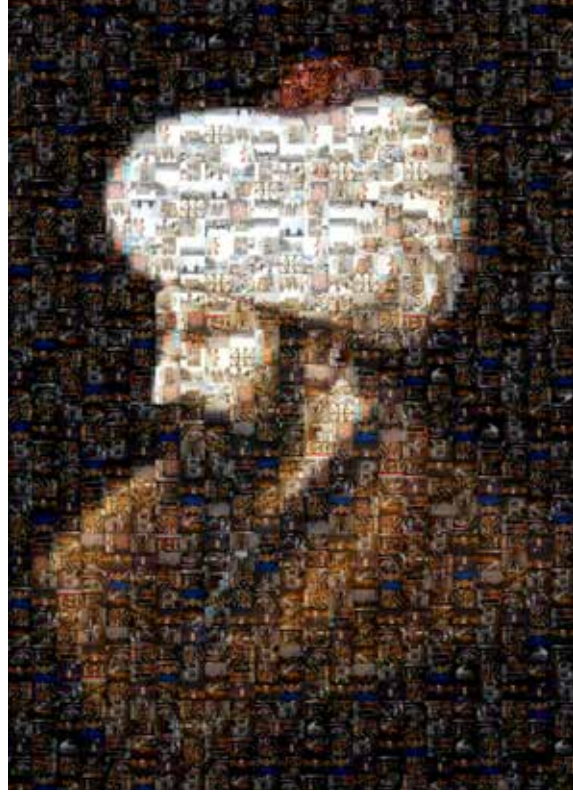
FOTOĞRAFLARLA BİR HİKAYE ANLAT KATEGORİSİ

ÜÇÜNCÜ

TUFAN KARTAL

Mezat

BİRİNCİ
UĞUR ÇİMEN
Fatih Sultan Mehmet

İKİNCİ
İLHAMİ ULUHAN
Hacivat Karagöz

ÜÇÜNCÜ
SEZÂİ ÖZALTIN
Fatihin Çeşmeleri

BİRİNCİ
NECAT KALKAN

Videoyu izlemek için lütfen
QR kodu okutun.

İKİNCİ
HÜSEYİN CEREN

Videoyu izlemek için lütfen
QR kodu okutun.

ÜÇÜNCÜ
AHMET CEREN

Videoyu izlemek için lütfen
QR kodu okutun.

“
**Fatih Belediyemizin
hazırladığı harita ile
Ayvansaray, Balat ve Zeyrek
bölgesini keşfedin.**

HARİTA CEBİNİZDE

İSTANBUL KARA SURLARI TOPKAPI KALEİÇİ MEYDANI KENTSEL TASARIM YARIŞMASI

Son Teslim Tarihi:
10 MAYIS 2022

Bilgi ve Kayıt için:
yarismalar.fatih.bel.tr

Fatih'i yaşa
Fatih'te yaşa

FATİH BELEDİYESİ

S Ü M B Ü L E F E N D İ

Fatih Anne Çocuk Merkezi

AÇILDI

4-10 Yaş Grubu Kütüphane
Etkinlikler · Atölyeler · Oyun Grupları
Bitki Yetiştirme Alanı · Kum Havuzu · Kukla Köşesi
Tiyatro Köşesi · Dekoratif Masal Kuyusu · Müzik Alanı
Açık Hava Oyun Parkı · Bebek Bakım Odası

Haftalık program için: fatih.bel.tr

Dikkat! Çocuksuz girilmez :)

FATİH
KÜTÜPHANELERİ

09.00 - 18.00

Pazar günü kapalıdır

Rezervasyon ve Detaylı Bilgi: 0212 453 1453 - 2167 (Dahili)
Sümbülefendi Mh. Recep Uras Sk.

Fatih'i yaşa
Fatih'te yaşa

FATİH BELEDİYESİ